

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MEMET FUAT ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

A D A M

ÇAĞDAŞ

Türk Şiiri

ANTOLOJİSİ

MEMET FUAT

2 cilt

2

ADAM

ADAM

erensiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi

•

Memet Fuat

ADAM YAYINLARI

©

Adam Yayıncılık ve Matbaacılık A. Ş.

Eğitim ve Öğretim Kitapları Dizisi 1

Bu antoloji Nisan 1985'te Birinci Basım yapılan biçimiyle
daha önce 12 kez basılmıştır.

Genişletilmiş Birinci Basım Temmuz 1999

İkinci Basım Ekim 1999

Memet Fuat

Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi

1920 - 1970

II

Suat Taşer (1919 - 1982)

İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Vefa Lisesi'nin ikinci sınıfından ayrılarak geçtiği Ankara Devlet Konservatuvarı'nda tamamladı. Yüksek Tiyatro Bölümü'nü ise 1945'te bitirdi. Aynı yıl Devlet Tiyatroları'na girdi. Burada uzun yıllar oyunculuğun yanı sıra yönetmenlik de yaptı. Ankara Radyosu'nda spikerlik etti. 1976'da kurulan Ege Üniversitesi'nin Tiyatro Bölümü'nde ders verdi. 1978'de İzmir Devlet Tiyatrosu müdürlüğüne atandı. Çeşitli etkinliklerle yönettiği tiyatroyu yörelin sanat merkezi durumuna getirdi. Şiirlerin, öykülerin yanı sıra, tiyatrocular için de kitaplar çevirirdi. Yaşamının son yılında, bir Stanislavski çevirisi için, Yazko Çeviri İnceleme dalında ödül almıştı. 17 Kasım 1982'de, İzmir'de öldü.

Şiir kitapları *Bir*, 1942; *1943* (Fethi Giray ile), 1943; *Hürriyet*, (Ömer Faruk Toprak ile), 1945; *Merhaba*, 1952; *Haraç Mezat*, 1954; *İkinci Kurtuluş*, 1960; *Hayret Bey'in Serüveni*, 1968; *Evrende Ellerimiz*, 1970.

Şiir yayımlamaya, 1938'de, konservatuvar öğrencisiyken başlamıştı. Toplumsalcı bir şairdi. 1950'lerin başında "Yeryüzü" dergisinde yayımlanan "Önce-Sonra" adlı şiiri dolayısıyla Ceza Yasasının 142. maddesine aykırılıktan kovuşturmaya uğradı, yargılandı. Sonunda aklandıysa da, kuşkulu kişi olarak sürekli gözlenenler arasında yer aldı. Serbest nazım anlayışından Garip'çilerin "Yaprak" dönemindeki toplumsalcı şiirine doğru gelişmiş, son yapıtlarında ise bireysel konuları da içeren, yergici bir şiire ulaşmıştı.

BU SAATTE

Bu saatte
kapım vurulabilir
kurduğum hayalin gördüğüm düşün
hesabı sorulabilir

Arı bal yapar bu saatte
ala tavşan yavrularını emzirir
büyük balıklar küçük balıkların peşinde
güneşe dilini çıkarır
kertenkelenin biri
alçacak bir tepenin başında

onbaşının ya kulağı çınlar ya gözü seğirir
bu saatte

Toprak sancılar içinde
tohum kabuğunu parçalar
dal sürer kök salar
bu saatte

Derin derin denizler
aynasında bulut yüzdürür
kıyısında kayaları kemirir
dalgalanır köpüklenir delirir
bu saatte

Bir adam cıgara yakar
dalmış düşünür bir çocuk
bir kadın aynada kendini arar
dudakları titrer bir genç kızın
bu saatte

O kumaş dokur
öteki ocağa kömür atar
birisi yıllardır mapusanede yatar
sen düşünür durursun
ben şiir yazarım
bu saatte

(1950)

HARAÇ MEZAT

Kar karanlık
kırmızı şarap
karanlığın ortasında bir koca kitap
insan
hür
insan korkularıyla üşür

Eski bir şarkıdır
yıpranmış bir şarkıdır

karda
karanlıkta
kırmızı şarapta
karanlığın ortasındaki kitapta
insan
hür
insan korkularıyla sürünür

Gözyaşı geçmez akçe
ölüm
canım ölüm
erkekçe

Gözyaşı tuzlu ılık
insan haraç mezat
olanca hürriyetiyle
insan
satılık

UMUMİYETLE DOĞRU HABER ALAN BİR KAYNAKTAN ÖĞRENİLDİĞİNE GÖRE

Bir yağmur
bir yağmur
bir yağmur ki
yağacakmış

Yağsa da kurtulsak

[1954]

HAYRET BEY ANKARA AKŞAMINDA

Güzelim mart ayı kediler
oğlan kızın penceresinde ıslık
iki iki daha dört
destur hemşeri – bu yol nere gider

Yazıyooooor
 aşk uğruna cinayet
 bir kilo ıspanak tazesinden
 ne demiş ne demiş
 vay sen ha
 doğuda açlık
 ismi lazım değil alçağın biri
 bilirim
 bir tatlı huzur almaya geldik
 çüş
 şehrin manzarası
 arzı hürmet ederim beyefendi
 yoo ben eşek değilim
 canım kardeşim memleket
 of kadına bak
 bizim moruk tutturmuş
 mambo Italyano hey mambo
 önüne bak ulan
 iktisadi konuları bu yana bırak
 akşama napıyoz
 alah Durdane
 aa anne bu ne
 dün gece karagın
 yetmiyoi kardeşim
 eline geçen 150
 askısız sütyen benimki
 tamam
 bir kere yörüngesine girdi mi
 bayılırım Brijit Bardo'ya
 yollar çamur
 boş veeer
 Ulus'a bir kişi
 Ulus'a bir kişi

Ulus dediği millet
 ah ulus ah millet

[1968]

Salâh Bîrsel (1919-1999)

Bandırma'da doğdu. İlkokulu, ortaokulu İzmir'de Saint Joseph'te okudu. 1937'de İzmir Erkek Lisesi'ni bitirince İstanbul'a gelerek Hukuk Fakültesi'ne girdi. İki yıl sonra geçtiği Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden 1948'de mezun oldu. 1943-1949 arasında Nişantaşı Ortaokulu'nda Fransızca öğretmenliği, 1953-1956 arasında İş Müfettişliği, 1956-1960 arasında Edebiyat Fakültesi Kütüphane Müdürlüğü yaptı. 1960'ta başladığı Ankara Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü görevinden 1972'de emekliye ayrıldı. 1960-1973 arasında ayrıca Türk Dil Kurumu Yayın Kolu Başkanıydı. 10 Mart 1999'da, Bostancıda öldü. 1970 TRT Deneme Başarı Ödülü'nü, 1976 Türk Dil Kurumu Deneme-Eleştiri-Gezi Ödülü'nü, 1982 İş Bankası Deneme-Eleştiri Büyük Ödülü'nü, 1986 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü, 1994 Necatigil Şiir Ödülü'nü aldı.

Şiir Kitapları *Dünya İşleri*, 1947; *Hacıvatın Karısı*, 1955; *Ases*, 1960; *Kikirikname*, 1961; *Haydar Haydar*, 1972; *Köçekçeler*, 1980; *Varduman*, 1993; *Yalelli*, 1994; *İnce Donanma*, 1995; *Rumba da Rumba*, 1995; *Yaşama Sevinci*, 1995; *Çarleston*, 1996; *Baş ve Ayak*, 1997; *Sevdim Seni Ey İnsan*, 1997; *Nardenk*, 1998.

Yazın dünyasına 1937'de şiirle giren Salâh Bîrsel 1940'tan 1972'ye, beş kitap boyu, çok yoğun bir şairlik dönemi yaşadıktan sonra, boylu boyunca deneme yazarlığına daldı. Kendine özgü sözlüğü, örneksiz biçimiyle bu alanda da benzersiz yapıtlar ortaya koydu. 1993'te yeniden şiire dönüp hakmasıyla bu kez dokuz kitap birbirini izledi. Öncesi sonrası hep kılı kırk yaran, gülümsemesini yitirmeyen, ince alaycı yaklaşımıyla şiirimizin unutulmaz bir köşesini taze çiçeklerle donattı.

AŞK İÇİNDE ÖLMEK

Ben de kımıldatmasını bilirdim
Kollarımı
Bacaklarımı
Başım la selam verirdim

Ölümüm den beş dakika önce
Cigara da içmiştim

HACİVATIN KARISI

HACİVAT'ın karısı
İncecikten yeldirmeli
Göz kaş oynatmalı
Gerdan kırmalı
Belden sarmalı

Gülmeli güldürmeli

Rakı süzmeli
Âşık üzmeli
Şiir düzmeli

HACİVAT'ın karısı
Beyoğlu'nda gezmeli

HACİVATIN EVİ

HACİVAT'ın evi
Köşede ufaraktan
Bir tüfek atımı duraktan
Kapı pencere elekten
Döşemeler zemberekten
Dökülmekten
Sökülmekten
İncelmiş süprülmekten

KAMER HANIM

Gün gelecek KAMER HANIM
Gençliğini düşünecek
Hafifçe daralacak kalbi
Mutfağa doğru gidecek

Yumurtayı çırparken kâsede
Durup saçlarını çezecek
Şurup kaynayacak bir kenarda
Hatıralar üşüşecek

Ve yayıldıkça mutfağa pasta kokusu
 O da endamını gerecek
 Bir tabak alacak raftan
 HACİVAT beni sevmiştî sahi deyecek

Gün gelecek KAMER HANIM
 Boyuna pasta pişirecek

HACİVAT

Ne yapar çileli HACİVAT şimdi mezarda
 Dayak mı yer gene KARAGÖZ'den o yerde
 Yoksa çay mı pişirir pilav ya zerde
 Ne yapar çileli HACİVAT şimdi mezarda

Büyük hayalleri yoktu zaten hayatta
 Bozuk düzen bir ev üstelik Balat'ta
 Şaşırmaya kalkmamıştır bu yüzden Arafat'ta
 Dedim ya tokgözlüydü zaten hayatta

Kaldıysa tuhaflığı kalmıştır perdede
 Çektiklerine gülünüyor hâlâ memlekette
 Zekâsı ki dolaşırdı üç beş dilde
 Ne yapar çileli HACİVAT şimdi mezarda

GÜZİN'İN GENÇLİK YILLARI

Ben Güzin'i düşünürken
 Güzin'in de düşündükleri vardı
 İnce inceydi parmakları
 Minnacık bir yüzü vardı

Güzin'in aklında
 Atlar arabalar
 Daha başka erkekler
 Başka hayatlar vardı

Güzin'in kedileri vardı
 Benim gibi okşanmak isteyenler
 Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org> . /

Ama sevdanın adı geçsin
Güzin kaşlarını çatardı

Güzin masalların da Güzin'i
Şehzadeler Güzin'in de şehzadeleri
Bir büyük defter tutar
Güzin'in hayalleri

Ben odada otururken
Güzin'in de oturduğu odalar vardı
Kendisine ait bir yatağı
Kendi uykuları vardı.

PENCEREDE KADINLAR

İlkin bir sarışın açtı pencereyi
Sonra bir hallicesi bir dillicesi
Daha sonra güldü kaçtı
Kadınların en incesi
Derken sıra esmere geldi
Bir etlicesi bir sütlücesi

"Benim şiirim, sokağa açılan, ciğerlerine temiz havayı doldurmak isteyen bir şiirdir. Bu bakımdan yüzde yüz gerçekçidir. Öyle sanıyorum ki, birçoklarını bu benim gerçekçi yanımla yanıltmaktadır. Çünkü bu gerçekçiliğin ne olduğu üzerinde de anlaşmak gerekir. Yapılacak iş, insan, doğa, eşya ilişkilerini abartmadan, ülküleştirmeden, soyutlamadan verebilmektir. Bir yazarın nesneleri bozmaya hiç mi hiç hakkı yoktur. Yalnız burada duygunun ve zekânın payını iyi ayarlamak gerekir. Duygunun ölçüsünü biraz kaçırdınız mı – bizim ozanların çoğu bu konuda kantarın topunu kaçırmaya pek düşkündürler – hemen duygululuğa, yani şairaneliğe, yani ozansılığa düşersiniz. Zekânın ölçüsünü kaçırdığınız vakit de sizi anlâkçılık, yada daha anlaşılır bir sözcük kullanayım, zekâcılık bekler.

ŞİİRLER ŞİİRİ

Yazdığım şiirler içinde benim
 Bir tanesi öyle içten öyle güzel
 Jale mutlak siz de beğenirsiniz
 Bir yeri var hele bütün yazılanlara bedel

Sizsiniz Jale o satırlarda adı geçen
 Beyhan sizsiniz Güzin siz
 Siz eskiden benim şirlerime
 Hep birden girerdiniz

Siz ki keskin kokuydunuz dünyadan
 Yeşildiniz parlaktınız tizdiniz
 Siz aşkın kuvvetyidiniz
 On sekizinde ve baharda

SUZ-İ DİLÂRA

Ben yaşın on sekizinde
 Delilikler divanelikler ettim
 Fındık fıstık yükledim şileplere
 Çımacılarla gün kavşağına gittim

Senin bildiğin işler
 Benim bildiğim işler değildi
 Ben her Tanrının günü
 Kırlarda gezindim

Ben yağmur sulanıyla yaşadım oluklarda
 Toprağın içine geçtim
 Dört mevsim kapıda ben
 Ağaç gibi bekledim

Bendim nehirden su taşıyan
 Odun yaran ormanda
 ıslık çalarak şehre
 Üzümcülerle giren bendim

Benim aklımdan geçenler
Senin aklından geçenler değildi
Ben 10 yıl İstanbul'da
Sensiz ayak teptim

Ben yaşın on sekizinde
Bir hayli serüven geçirdim
İsmimi yazdım vapurlara
Delilikler divanelikler ettim

PİNEKLEMEYE ÇAĞRI

Duralım efendiler biraz
Koşmayalım öyle delice
Yormayalım kalbimizi
Katmerlendirip gerdanımızı
Oturalım efendiler biraz

İsteyen dikilsin gönlünce
Çökelim biz yere şöyle bir
Açalım ağızımızı ilkin
Gerelim omuzlarımızı sonra
Gülderek bayılıp gözlemizi
Esneyelim efendiler biraz

Aldırmayalım öyle üç beşe
Yayalım göbөгümüzü iyice
Donalım sırtımızı işe akla
Acıyan çıkmaz sonra halimize
Vakitken çocuklar büyükler henüz
Pinekleyelim pinekleyelim
Hırlayalım efendiler biraz

BEKÂRLAR

Yatağınızda yatarken siz rahat
Bilin ki bekârlar üşümektedir
Geçip te sokaktan üçer beşer

Sümsük sümsük yürümekte
 Titremektedir
 Yatağınızda yatarken siz rahat

Korkup da kaçmayın onlardan
 Kızlar eliniz ellerine değince
 Düşünün onların da çarpıyor yüreği
 Bekârlar kirli gömlek giymekte
 Bekârlar çürümektedir

Şunu düşünün mesela evli baylar siz de
 Karım diye bakabilirsiniz birine
 Öpebilirsiniz çocuklarınızı isteyince
 Yıkanınca hele kokudan da kurtulursunuz
 Diyeceğim bunların hiçbirini yapamaz
 Hiçbirini yapamaz işte
 Bekârlar gönülleri çekince

(1947-1954 [1955])

COĞRAFYA DERSİ

Bugünkü dersimiz coğrafyadır
 Korkmadan yaklaşın erkeklere
 İşte Bolu ormanları şu karşısı
 Aşk gezisine çıkın sabah sabah
 Çekinmeyin dersimiz coğrafyadır

Bakın burası Asya dedikleri yer
 Beyoğlu Caddesi Hong-Kong burası da
 Aman yavaş olun Çinlilere basmayın
 Doldurun çantanıza en sarılarını
 Unutmayın dersimiz coğrafyadır

Anlamıştım böyle olacağını ben
 Kalküta fillerini ezdiniz işte
 Durun Himalaya'ya tırmanın bari
 Elbiselerinizi çıkartın Tibet yaylasında
 Sıkılmayın dersimiz coğrafyadır

Siz dersi dinlemeyen bayan
 Bakın bunlar da Afrika sultanları
 Dört mevsim yorulmadan ananas yiyen
 Habeş oğlanlarını sevin ama siz isterseniz
 Utanmayın dersimiz coğrafyadır

Alp dağları işte bunlar da
 Görmüyoruz demeyin erkeklerden
 Aşağı inerseniz Venedik kontları
 Uyuyun Roma sokaklarında ögle üstü
 Unutmayın dersimiz coğrafyadır

Bakın burası da Paris denizi
 Brigitte Bardot kraliçesinin elinde
 Daha yukarda İngiliz Ulusal Bankası
 Yürütün isterlinleri sırası gelmişken
 Korkmayın dersimiz coğrafyadır

Bugünlük bu kadar bir başka derste
 Amerikayı görürüz Gary Cooper'le
 Ama sarılın kocalarınıza siz şimdiden
 Kocalarınız da aldırılmaz sanırım buna
 Unutmayın dersimiz coğrafyadır

(1955-1960 [1960])

"Şiir bilinç ile bilinçaltının bir çarpışmasıdır. Her olay, her düşünce, her şiir gelir bilinçaltındaki yerini alır. Ozan da şiirini yazarken bundan, bu algı dağarcığından yararlanır. Ama bu, dağarcığa giren her şeyin, günün birinde, bir şiir, bir dize olarak su üstüne çıkacağı anlamına gelmez. Kimi ozanlar eski şiirlerden, eski düşüncelerden yararlanır, kimileri yararlanmaz. 1940 şiiri biraz da geleneğe arka dönmüş bir şiirdir. Ne var, onun, eski şiirin deyiş biçimlerinden yararlanmadığı da söylenemez. Her ozan kendini devrim içinde bulur. Ondan kaçmak istese de algılar dağarcığı yakasına yapışır. Hele karşı-devrim algıları çoğaldıkça, devrim algıları daha da keskinleşir ve kendi yapısına ters düşen algıları ortadan kaldırır. Kısacası, devrimcilik ozanın görevinden değil, özünden gelen bir şeydir."

ALLEBEN

Yürüyün haydin delikanlılar
Yürüyün Alleben'e gidelim
Türkü çağıralım lorke oynayalım
Haydin Alleben'e gidelim

Kaynanalar isterse evde otursun
Kızlar fındıkçılar bayan doktorlar koşsun
Pinponlar kalantorlar yerinde dursun
Öğretmenler öğrenciler uçsun
Çapkınlar işsizler şairler
Kalkın Alleben'e gidelim

Dullar en açık entarilerini giysin
Köşkerler pabuçlarını gıcırdatsın
Züppeler burunlarını parlatsın
Kötürümler ayaklansın ayaklansın
Hastalar sakatlar uyuzlar
Yürüyün Alleben'e gidelim

Şişmanlar kızarsa kızsın
Cılızlar sıkma belliler seyirtsin
İsterse mahalle bekçisi de katılsın
Esmerler hele esmerler
Gelsin gelsin
Sağdıçlar dünürler baldızlar
Haydin Alleben'e gidelim

Berberler bir yandan darbuka çalsın
Bir yandan kâhkeçiler simitlerini uçursun
Bekârlar lâhmacun yesin yesin
Akşam oluyor kaygısızlar
Antepliler Kilisliler Nizipliler
Kalkın Alleben'e gidelim

BİLDİRİ

İnanın sözüme şairler
Üçer beşer söneceğiz
Yirmi ikiye varmadan
Rüştü gibi öleceğiz

Budur size doğru haber
Sapır sapır düşeceğiz
Bütün aptallar duracak
Biz gideceğiz

Ya tıkanacağız sofrada
Ya merdivende kalacağız
Kırk yedide Sait gibi
Topraklara gireceğiz

Kimse bakmayacak suratımıza
Gün güne azalacağız
Üç beş şiir yazmadan
Ortadan silineceğiz

Benden size bu kadarı
Öleceğiz şairler öleceğiz
Orhan Veli gibi sokakta
Düşüp tükeneceğiz

(1955-1960 [1961])

OKURLARIM BİLİR Mİ

Ben bu şiirler için
Ne yaptım neler çektim
Hangi yıldızlarda dolaştım
Okurlarım bilir mi

Hangi düşmanlıklardan geçtim
Hangi sevilere yaslandım
Hangi umarlarla inledim
Okurlarım bilir mi

Kimi ünlülerin
 Benden şiir yürüttüğünü
 Benimse kimseye borç takmadığımı
 Okurlarım bilir mi

Elimden kaçan dizeleri
 Günlerce nasıl bekledim
 Ne sancılar kalafatladım
 Okurlarım bilir mi

[1995]

KEŞKE

Kötüleyenlere ozanları
 Keşke ben de köpürmeseydim
 Tefe koyup onları
 Koridorda çalmasaydım

Labalubacı eleştirmenlere
 Gönderseydim kitaplarımı
 Keşke ben de imzalarımı
 Yağlayıp pullasaydım

Keşke ben de
 İpsizleri sapsızları
 Şiire değil miire bayılanları
 Zeki meki sansaydım

Keşke ben de
 Şiirlerimi yürüten ozanlardan
 Benim şiir sızdırdığıma
 Kansaydım

Cafcaflı ozanların keşke ben de
 Çığır açtığına değil
 Ciğer sattığına
 Göz yumsaydım

[1996]

ŞAHMERAN

Ah yolumuzu kesenlerin çoğu
Başı insan gövdesi yılan
Bilimcilerin aşağısındadır
Çelme taktıktan sonra topumuza
Orsa hoca uzaklaşırlar

Doping almış sandal
Soğanlı yumurtayı dört ayakla yerler
Kimi zaman yassı burun pat burun
Kimi zaman karga burun
Van - vun ederler her şey karşısında

Alaylar bulaylarla geçer ömürleri
Dedikoduya kör körümsü bayılırlar
Zekâları düşük gradolu
Ah ahfeşin keçisi ah domuz şahmeran
Başın yılan gövden insan

[1998]

"Şimdilerde sanatın moda olduğu ve her çağın kendi sanatı bulunduğ u kaale alınmak istenmiyor Bunun nedeni ortada

"Moda sözcüğüyle hafiflikler, hayağ ılıklar, tatsızlıklar anlaşılıyor çoğ u kez.

"Oysa moda; sanatın yada belli bir çağ sanatının öyle uzun boy-lu tutunamayacağına işaret yolunda kullanılmaktadır.

"Doğrusu, sınırı çizilmiş bir çağ içindeki sanatın sürgit olacağını, yani yüzyıllara doğru taşacağını sanmak çokça iyimser olmak ve burnu bavalarda dolaşmakla birdir.

"Beğeni dediğimiz şey, yani zevk, insanlara göre değ iştikten sonra, kuşaklara göre haydi haydi değ işir, Böyle olunca da beğ enisi başkalaşmış ya da yepyeni bir alana kaymış bir toplumd an, eski beğ eniye uyularak yapılmış yapıları başta cı etmesini nasıl isteyebiliriz?"

– *Salâh Bîrsel*

Rüştü Onur (1920-1942)

Devrek'te doğdu. Babası bir köy öğretmeni idi. İlkokulu Devrek'te okudu. Ortaokula Kastamonu'da başladı, oradan Zonguldak'taki Çelikel Lisesi'ne geçti. 1938'de ince hastalığa tutularak öğrenimine ara vermek zorunda kaldı. 1939'da gene okula başladıysa da sürdüremedi. Hem öğrencilik havasından uzaklaşmıştı, hem de hastalığı yüzünden zorlanıyordu. Yıl ortasında okuldan ayrılıp maliye varidat memur muavini oldu. 1941 başında hastalığının ağırlaşması üzerine üç ay Zonguldak'ta hastanede yattı. 1941 sonunda Heybeliada Sanatoryumu'na gönderildi. 1942 martında yedi kilo almış, hastalığı yenmiş olarak Zonguldak'a döndü. Memurluğuna devam ederken gene hastalandı. Hastanede tifodan yatan Mediha Sessiz adında bir kızla tanıştı. Nişanlandılar. 1942 yılı güzünde İstanbul'a, nişanlısının Beşiktaş'taki evine gelip yerleşti. Tifodan çok sarsılmış olan kız 12 Kasım 1942'de ölüverdi. Bu ölümle bunalıma giren şair her akşam içmeye başladı. 2 Aralık 1942'de, İstanbul'da, nişanlısının evinde ölüp Ortaköy mezarlığında onun yanına gömüldü.

Şiir kitabı *Rüştü Onur* (Hazırlayan Salâh Birsal) (ö.s.), 1956.

Garip şiirinin küçük insanlara yönelik, alçakgönüllü yaklaşımı, dünyaya doyamayan, sevgiye sonuna kadar açık kişiliğine çok uygun düşüyordu. Süssüz, aydınlık, pırıl pırıl bir söyleyişle, içtenliğinden hiç kuşku duyulmayan duygularını dile getirdi.

İTİRAF

I

Size açabilmeliydim içimi
Geceler yalnız size
Ve yüzüm kızarmadan
Çocukluğumun küçük aşklarını
Anlatabilmeliydim
Geceler yalnız size.

II

Benim de aşklarım oldu
Ve alabildiğine günahlarım.
Halbuki bigünah olmak istedim
Bütün ömrümce.

III

Anam,
Ben topaç çevirirken sokakta,
Benim güzel oğlum
Paa olacak derdi...
Halbuki ben hâlâ
Topaç çeviriyorum sokakta.

(1941)

ŞAİR LEYLÂ SOKAĞI

Payıma düşen toprak parçası
Senin de payına düşer.
Ayrılık gayrılık yok
Ölüm nefesinde nasıl olsa.
Amma henüz vakit erken
Daha gün
Karşı apartmanın balkonunda
Dur bakalım hele
Ben salata satayım
Şair Leylâ Sokağında
Sen gene koş
Bez fabrikasındaki
Tezgâhının başına.
Ölüm içimde
Ölüm dışımda
Ölüm talihsiz aşımda
Ölüm kuru başımda
Teselli benim gözyaşımda.

MEMNUNİYET

Benden zarar gelmez
Kovanındaki arıya
Yuvasındaki kuşa;
Ben kendi halimde yaşarım
Şapkamın altında.

Memnuniyetimden;
 Ve bu çılgınlık delicesine
 İçimden geliyor.
 Dilsiz değilim susamam
 Öyle ölümler gibi
 Bu güzel dünyanın ortasında

(1942)

HULASA

Cahit Sıtkı Tarancı'ya

Ben ölsem be anacığım
 Nem var ki sana kalacak!
 Ceketimi kasap alacak,
 Pardösümü bakkal
 Borcuma mahsuben...
 Ya aşklarım
 Ya şiirlerim nolacak
 Ya sen ele güne karşı
 Nasıl bakacaksın insan yüzüne!
 Hulasa anacığım
 Ne ambarda danım
 Ne evde kanım var.
 Çıplak doğurdun beni
 Çıplak gideceğim...

(1942)

Ömer Faruk Toprak (1920 - 1979)

İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini 1941'de Kütahya Lisesi'nde tamamladıktan sonra girdiği İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde üç yıl okudu. Şiir yayımlamaya 1938'de, daha lise öğrencisiyken başlamıştı. Önceleri ölçülü uyaklı yazıyordu. Toplumsalcı şiir anlayışına yöneldikten sonra, Eylül 1942 ile Temmuz 1943 arasında, yedinci sayıdan on sekizinci sayıya, "Yürüyüş" dergisinin son sayılarını çıkardı. 1945'te Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğü'nde çalıştı. 1947'de girip önce Ankara'da, sonra İstanbul'da memurluk ettiği Petrol Ofisi'nden 1972'de emekli oldu. 20 Ağustos 1979'da İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *İnsanlar*, 1943; *Hürriyet* (Suat Taşer ile), 1945; *Dağda Ateş Yakanlar*, 1955; *Susan Anadolu*, 1966; *Ayışığı*, 1973; *Tüm Şiirleri* (ö.s.), 1983.

Toplumsal sorunlara yakın bir ilgi duyarak, savaşa, sömürüye karşı çıkan, özgürlük özlemini yansıtan açık, aydınlık şiirler yazdı. Emeği kutsadı, emekçilerden yana, onların ağzıyla konuştu. Soluklu bir şairdi. Kısa şiirleri görece azdır. Toplumsal konuları işlemesine karşın biçime, şiirsel yapıya önem verdi, geleneksel kalıpları kullanmaktan çekinmedi. Örnekse devrimci sonnet'ler yazdı.

MEMLEKETİM

usandım artık hazin mısralar okumaktan
neyleyim akşam yaklaşıyor dostum
kuşların cıvıltısı dinecek birazdan
yitecek yeşil yapraklar taze güller
ağır bir makamla başlayacak şarkısına
afyon çekmiş zavallı mısır radyosu

sen kütahya sen samsun sen istanbul
sırtını dayayıp o bereketli toprağa
dinliyorsun çukurova'nın sesini
sürüyor tarlaları traktör kardeşim
avuçlar serpmeyecek artık tohumu
kaç yıldır özlüyor bu topraklar bilir misin
ağır uykusundan uyanmış kalkıyor
bafralı tütüncüler haliç kıyıları ve toroslar

benim insanlarım öğrenmişlerdir yeryüzünü
ilk kurşunu atan antepli şahin'e kadar

dağlarda bellerde onları tek tek tanımışım
yamalı mintanları ve ağızlarını örten bıyıkları
öfkeyi cesareti bilen gözleriyle
taş taşımışlar ekmeği bölerek yemişler
yıllar var ki hüznü kederi sevmiyorum
yalnız insanlar için şiir yazdığımı bilirler

sen kütahya sen samsun sen istanbul
asfalt yollara çıkan dar sokakları
köprüleri ambarları ve akarsularıyla
düşünmüşümdür on sekiz saat yol boyunca
bir sabah erken yola çıktım
gâvur dağlarında bıraktım türkümü
avuçlarım delik deşik dudaklarım çatlak
yağmurda ıslanmış saçlarım

yıllardır görmediğim ak saçlı anam
özlem türkülerini ezberler olmuş
bilirim çamaşırdan delinmiş parmakları
saçlarımı okşar her gece uykumda
"gurbet gurbet" diye dizlerini dövme
onu çoktandır kardeş bilmişim ben
mektuplarımda adı torbamda ekmeği var

(1945)

NÂZİM'A MEKTUP

dostum yak bakalım bir cıgara daha
gün inmiş yaklaşıyor akşam
sanki cephelerde "ateş kes" emri verilmiş
konuşmuyor artık beş kıt'ada toplar
bir daha bir daha söylese şarkısını
step kokan okyanus kokan hürriyet
bir akşam vakti esmeye başlar
katar önüne ardıc yaprağı buğday sapı
düşmüş döl atılan tohum canlanacak elbet

bu akşam çalma kapımı dedim
 neyleyim bir defa çaldı kapımı keder
 kırık söğüt dalını konuşuran el
 anlat diyor ahvalini insanoğlunun
 bardağıma alkol doldurmuşlar
 bakıyorum cıgaramın dumanına
 o iki cihanda dert ortağı olmuş
 kanayan yaraya kabuk bağlatmış derler

ben bir kez sevmişim onları
 tüm hünerleri toplayan elleriyle
 yoldaşlık etmişim yolculuklarında
 cana can katmış söylediğim sözler
 cıgaramın ateşi ateş olmuş avuçlarına

ihhtimal şimdi çok uzaklarda
 yakmıştır ateşlerini çobanlar
 seyre dalmışlar ağacı toprağı suyu
 ne çare yüreğim konuşmak istiyor
 boşaldı önümde bardağım

bu saatte gece olmuştur elbet bursa'da
 süt bakracında buğday toprak altındadır
 dağları duman sarmış yüceden
 mapusanenin kiremitlerine karşı bulutlar
 uzanacaklar sanırım dağlar arkasına
 bir akarsu geçiyor uykunun yanı başından
 silmiş bellekten ölümlü düşünceleri

haydi bir cıgara daha yak
 gece başlamış kimi yerde top ateşiyle
 nemli rıhtımlara konan martılarla
 kimi yerde kaputu ıslak nöbetçiyle
 tüm ateşi ve suskunluğuyla başladı gece

bilirim benden yanadır bütün çalışanlar
 sırları çoktandır malum olmuş bana
 mektuplarını okumuşum siyasetten bahsetmişim onlara
 cıgarama ateş getirmiş kahve ocağından
 kundurama pençe vurmuş dört saatte

cuma pazar çalışan âşık sami
gün battı efkâr dağıtıyor akşam
yürek bu, susmaz, umut ister sabır ister
biraz sonra inecek yıkanmış caddelere
kahrolmasını dilediğim zifiri karanlık

ne kadar çok insan sevdik
yarın doğacak güneşi düşünerek
dünya güzel hele bir sıcak somun
bir kâse çorba bir demet gül
inadına çok yaşasın isterim insanlar
sevsinler birbirlerini yürekten
kutsal bilsinler çalışmayı ve hürriyeti

(1945)

SALINCAK

durup dinlenmeden akan bir ırmakla
binsek ağır dağının salıncağına
kolan vursak en hızlı rüzgârıyla
ne güzel bir orman dolusu yeşil yaprakla
geçip gitmek kilometrelerce ıssızlığı

sen yaşamanın türküsünü sümbüle sor
gömütlerin pembe çiçeklerini geride bırak
durup dinlenmeden ateşler yak
alevler sönse bile kalır biraz kor
yunus pir sultan dizeleriyle yaşıyor
okudukça bahar yağmuru çiseler içime

(1973)

Enver Gökçe (1920-1981)

Erzincan'ın Kemaliye ilçesinin Çit köyünde doğdu. Sekiz yaşındayken ailece göç ettikleri Ankara'da okula başladı. Ortaöğrenimini Ankara Gazi Lisesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü 1948'de bitirdi. 1951'de İstanbul'da Kadırga Öğrenci Yurdu'nda yönetici olarak çalışırken tutuklanıp Türkiye Komünist Partisi davasında altı yıl ceza yedi. 1951-1957 arasında cezaevinde kaldı, ardından iki buçuk yıl Çorum'da sürgün yaşadı. 1960'tan sonra Ankara'da çeşitli gazetelerde düzeltmenlik, bağımsız yazarlık gibi işler yaptı. 1963-1966 arasında, İstanbul'da Yurtlar Müdürlüğü'nde görev aldı. Daha sonra doğduğu köye çekildi, uzun yıllar kentlerden uzak yaşadı. 1977'de tedavi için Bulgaristan'a gidip geldikten sonra Ankara'ya yerleşip çevirilerle uğraştı. 19 Kasım 1981'de, Ankara'da öldü.

Şiir kitapları *Dost Dost İlle Kavga*, 1973; *Panzerler Üstümüze Kalkar*, 1977; *Şiirler* (ö.s.), 1982.

1940 kuşağı toplumsalcı şairleri arasında serbest nazımdan da, Garip'ten de çok uzak, kendine özgü bir şiir dünyası kurmuştu. Yetiştirdiği çevrenin dil özelliklerini, halk deyişlerini kullanarak, toplumsal düzenin yozluklarını, acılı insanları anlattı.

GELMEYEN BAHAR

Gel kardeşim, gel beri
İley kurt hey kuş hey börtü böcek
Ah gidenler gelir mi geri
Açar mı bugün dört bahardır kanayan çiçek
Demek
Daha bizim yaşımızda
İnsanlar ölecek.

(1943)

GÖK MUSTAFA

Hüseyin anlatıyordu
Bir candanma gelmiş bizim köye
Keşkek komuşlar önüne yemiş

– Sevmemiş – Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bal komuşlar parmaklamış
 – Sevmemiş –
 Bir Gök Mustafa varmış
 – Sağ mı bilmem –
 Gülü gülüvermiş de candarmaya
 “Neyliyek ağa,
 Sana yumurta mı pişirek?”
 Demiş.

(1946)

39 HARBİ

Gitsem de gitsem...
 Bir an için terk-i diyar etsem
 Biliyorum şu giden yoldur
 Nehirdir, ordudur
 Ve insanlara ait bir macera, bir sefer
 Ama
 Hicret mi, zafer mi, bozgun mu görsem
 Görsem
 Dost dediklerime zincir vuranlar kimdir?
 Açık ve Türkiyeli avuçlarımı
 Sıcak sakladım
 Buz tutmuş
 Eller içindi,
 Şimdi sargısız, merhemsiz, çaresiz geliyorum
 Şarapnel yarası kollar!
 Şimdi uzaklardan teklifsiz ve senin için geliyorum
 Kurşun yaralarından haber beklediğim
 Yabancı değilim yoksa
 Bir tanışmazlığım vardır
 Ve unutulmuşluğum.
 Çıksam, çıksam dağ olsa da yücesine
 Duyar mıyım, duyar mıyım top seslerini
 At boynundan aşan yiğidim
 Şu terkedilmiş toprak
 Şu yanan köy
 Şu devrilmiş araba
 Şu tank altındaki
 Senin sevdiklerin mi?

Kömür işlenirdi,
 Kalem oynardı, yol döşenirdi,
 Güneşe selam durulurdu,
 Her gün başında
 Varsam görsem
 Görsem her şey yerli yerinde mi?

Sana düşman oldum
 939 harbi
 Beni dostlarımdan ettin,
 Beni mahzun ettin
 Sefil ettin
 Şair ettin!
 Sana bin teşekkür
 Büyük ızdırap
 Bana sevmeyi
 Bana hakikatı
 Bana insanları öğrettin

(1945)

İBRAHİM

Yan binmişsin eşeğe
 Kasketi de yıkmışsın afili
 Kaşın üstüne.
 Bir günün beyliği beylik
 Aldırma sat anasını;
 Olmasa da olur
 "Mükeyyifat"tan sayılır
 Gaz, tuz ve şeker.

Hadi sür
 Paçanın kokusunu aldı seninkiler!
 Küçük Yılmaz bekler şehir ekmeği
 He oğul, he!
 Senin de şanın var
 Hadi şöyle gir de köyden içeri
 Ayaklarını sallaya sallaya,
 Bozkulağı anıta anıta
 Ko desinler Şahmaran'ın bağı var!

GÖRÜŞ GÜNÜ

Bu gün görüş günümüz
Dost kardeş bir arada
Telden tele
Mendil salla el salla
Merhaba!

İzin olsun hapisane içinde
Seni
Senden sormalara doyamam
Yarın döner cıgaranın ateşi
Gitme dayanamam

(1948)

BÖĞÜRTLEN KÖKLERİNDEN VE YARPUZLARDAN

Böğürtlen
Köklerinden
Yayla
Çiçeklerinden
Ve de
Yarpuzlardan
Pırıl
Pırıl
Cam
Gibi
Serin
Sulardan
Doğar
Çemişgezek
Suyu.
İçinde
Gezer
Üçbuçuk
Dört
Kiloluğu
Alabalığın.
Alabalık

Kılçıksız

Lop

Bir

Ettir

Ve

Tadına

Doyum

Olmaz

Ve

Serin

Suyu

Sever.

Gazel

Dökümü

Başladı

Tümcek

Yaylıma

Çıktılar

Kızartılı

Pullarıyla

Ve

Yalarlar

Taşları

Yosunları.

[1977]

Sabahattin K. Aksal (1920 - 1993)

İstanbul'da doğdu. 1937'de Işık Lisesi'ni, 1943'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. 1943-1948 arasında İstanbul'daki çeşitli liselerde felsefe öğretmenliği yaptı. 1949'da kısa bir süre Çalışma Bakanlığı iş müfettişi olarak çalıştıktan sonra, İstanbul Belediyesi'ne girdi. 1959-1960'ta Belediye Konservatuarı müdürlüğü, 1961'de Şehir Tiyatroları müdürlüğü, arkasından Belediye Yazı İşleri müdürlüğü görevlerinde bulundu. Belediye Konservatuarı'nda öğretmenlik ederken emekliye ayrıldı. Şiirleriyle olduğu kadar, oyunları, öyküleriyle de ünlüydü. 1955 Sait Faik Hikâye Ödülü'nü, 1957 Türk Dil Kurumu Sanat Armağanı'nı, 1965-1966 Ankara Sanatseverler Demeği En İyi Oyun Yazarı Ödülü'nü, 1980 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1981 Avni Dilligil Tiyatro Ödülü'nü, 1985 Enka Öykü Ödülü'nü, 1990 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü, 1990 T.C. Kültür Bakanlığı Tiyatro Onur Ödülü'nü aldı.

Şiir Kitapları *Şarkılı Kabve*, 1944; *Gün Işığı*, 1953, *Duru Gök*, 1958; *Elinle*, 1962; *Bir Sabah Uyanmak* (ilk iki şiir kitabı birlikte), 1962; *Eşik*, 1970; *Çizgi*, 1976; *Şiirler* (toplu şiirler ile "Bir Maviyi Bulmak", "Sürek" adlı bölümlerde yeni şiirler), 1979; *Zamanlar*, 1982; *Bir Zaman Düşü*, 1984; *Şiirler* (*Zamanlar* ile *Bir Zaman Düşü* eklenmiş yeni basım), 1988; *Buluşma* 1990; *Batık Kent* (ö.s.), 1993.

İlk şiiri 1938'de yayımlanan Sabahattin Kudret Aksal Garip akımı etkisinde günlük olayların, küçük insan avareliklerinin şiirlerini yazarken bile heceden büsbütün kopmamıştı. İkinci Yeni rüzgârından sonra insanı, doğayı irdeleyen daha derin bir şiir anlayışına yöneldi, biçimsel yapıya ağırlık verdi.

BACA

Ne bitmez şarkın var

Baca

Bütün gün tütersin

PARK

Alabildiğine canı sıkılan bir adam

Her gün

Parkta uyuyor

YAZ GECEŚİ

Ne vakte kadar sen
Böyle avarelik şiirleri yazacaksın
Gamsız kasvetsiz dolaşacaksın
Senin hep bu yaz geceleri

Kendini istediğın gibi bırakabilirsin
Eski sevdalarına
Ah o saçlarına
Eşarp alan sevgili

Bunca zaman kimi beklemiş penceresinde
Sirtında hep o eski basma entari
Gülerekten
Kapsının önünden her geçene

Ama hepsinden güzel değil mi
Bu en sonuncusu
Sarı çiçekler açar yaz mevsimi
Bahçesinde

[1944]

İNSAN SESİ

Yaz sabahları gün ağarırken
Pencereni açtığın zaman
Odanı dolduran serinlikte
Kımıldamadan duran ağaçta
İnsan sesidir duyulan

BÖCEK

Dün gece delişmen bir böcek
Cevizden bir sandığı oydu
Bekledim ha bitti bitecek
Bilinmez aradığı neydi
Humması sürdü sabaha dek

Bir işi vardı bitirecek
Bir doluya bir boşa koydu
Tohum mu toprağa ekilecek
Belki de söylenecek türküydü
Balık mı suda tutulacak

Bir gün soluğun kesilecek
Senin de dost delişmen böcek

AİLE

Saatin on biri çalmasından sonraydı
Gördüm ev halkının dağıldığını birer birer
Bilmem soyunmaya mı gittiler
Bir zaman sonra hepsi uykudaydı

Baba yaşamadaydı geçmiş zamanı
Bir pencere açık dururdu düşüncesinde
Bir kadın eşsiz elbisesinin içinde
Ne uzun zaman sevmişti onu

Çocuklarının derdindeydi anne
Biricik umudu çocuklarının
Çekirdeği değil mi onlar dünyanın
Dalmıştı bir derin uykuya öylesine

Yaşanacak bir anın sevincinde genç kız
Balkonundan uzanır gibi sarktı yatağından
Gülümsedi durdu yarı karanlık dünyasından
Başına gelecek cümle aşktan habersiz

Evin erkek oğluna gelince
Bir çemberin peşinde buldum onu
Gelmez zannederek bu koşmanın sonu
Yaşadı bir oyunu kaderince

Hepsi iyiydi iyi ve rahat
Bir aileydiler koynunda gecenin

Kalblerinde asılı duran bir bilmecenin
Anahtarını almış götürüyordu bir at

[1953]

OKUL DIŞI

Bakın şimdi şu sayacağım şeylerin
Okulu yok
Gökyüzünde rasgele bir bulut parçası için
Körükörüne tutkunluğun
Ağacın birine durup dururken abayı yakmanın
Sigara içmekten
Kibrit çakmaktan alacağınız keyfin
Okulu yok
Yaz geceleri cırcır böceklerini
Dinlemeyi bilmenin de okulu yok
Okulu yok ekmeği peyniri domatesi
Küçümsememenin
Sözün sazin oyanın yazmanın
Halisini seçmenin
Daha buna benzer nice
Nice şeyin okulu yok
Aşkın inancın insanlığın okulu yok
Ama dilerseniz hepsini öğrenebilirsiniz
Biraz çaba
Yeter

[1958]

EŞİK

Bir yaz günüydü bırakmıştım arkamda
Yürüyordum sokaklar tozdu, yapılar
Boz bulanık bir su gibi akıyordu
Bir kadın çamaşırını asıyordu
Penceresinde yitirilmiş anılar
Burnumda çürümüş yemiş kokuları
Sokaklar yeniden ~~yeniden~~ sokaklar
Yer bitirir en güzel aydınlıkları

Geceyle gündüzün kavşak noktasında
 Havada kanat vuran kuştı çirkin
 Ve şaşkın baktım birdenbire karşımda
 Olağanüstü eşiği güzelliğin.

BU SAĞANAKTA

Bu başabaş, dişediş karabasan gibi
 Çökmüş üstümüze, bu çirkin sağanakta,
 Koyunlarımıza göz dikmiş atılğan kuş,
 Külrengi duman yanık, hiç kımıldamayan,
 Kudurmuşu horazanın, sırtkan cüce,
 Çok uzun, bitmeyecekmişçesine öyle,
 Panayır bu, kırık dökük sözler, küçücük
 Tozcuklan güneşin, doğmadan yitmişlik,
 En yoğun susmuşluk, çığırtkan gevezelik
 Yan yana, önümüzde ardımızda bulut,
 Yüzümü gözümü benden kaçıran ayna!

Bu yalnızlıkta, bu pislikte, bu yozlukta,
 Bir çakıp bir sönen, sis düdükleri gibi
 Kesilmeyen, uzak yakamozu gecenin,
 Sen gel uzan yanıma, kokunu kokuma
 Karıştır, ellerini ellerime bırak;
 Yatağıma gir, benimle uyu, benimle
 Uyan, teklikte ve çok kalabalıkta;
 Dayanma gücüm, koyu sessizlik ağacım!
 Üveyiklerimi, sığırcıkları aç,
 Serçelerimi tüm ağustoslardan sıcak,
 Cıvı cıvı öten milyonlarca tomurcukta.

[1970]

ÇALAR SAAT

Bir kuş uçuyor havada. Odanın içinde, odanın dışında. Yuvarlakları çiziyor, üçgenleri, dörtgenleri, beşgenleri. Bir çizgiyi çiziyor. Kimse tanımıyor onu. Varla yokun buluştuğu tasta yiyor yemini.

Başucumda ötüyor, dibinde yastığımın. İlk yaz sabahlarının çalar saati.
Gün ağarıyor. Kanlı doğumu kır çiçeklerinin.

[1979]

UFKA DOĞRU

Ufka doğru koşuyor yüzüyle,
Eli kolu Zaman'la çelişik.
Kavşağında göğün ne bu ağaç,
Bu yarım çatı! Bir kırlangıcın
Isıttığı ev, masayla dolap.

Taşlar görüyor, köşe taşları,
Koşuyor sirenlerin izinde.
Pan cebinde. Yalnızlık ağacı
Emziriyor ovayı. Yonular
Döküyor bakırına güneşin.

O SOKAK

Gölgesiyle duruyor sokak, ev
Yıkıldı yıkılacak bir başka
Eve payanda, otlar bahçede,
Zaman dışı otlar, arsız otlar.
O duru mavilik, koşturarak
Bulutunu gökte, özlemiyle
Büyürdü akşamlara, güneşler
Odalarda doğar batardı. Yaz
Yeşiliyle oynasır sedirde.
Ağzı tülbentle bağlı küpün
Serinliğini kokar taşlık, gök
Uzak, yine de kovada duran
Bir avuç suyun ışıltısında.
Yıkanmış takunyalar kuruyor
Kapıda, sarmaşığın sardığı
Kapıda, kuka oynayan çocuk
Sokakta, bir kız sekerek koşan
Yıldırımın yaktığı cevize

Bir ayva gülen, bir nar ağlayan.
O sokaktan geçtikçe bakarım
O evlere, yoksul kokusuyla
Kokan güllerin, o mahalleye.
Bir gömütlük taşı her bahçede.
Kimdiler? Neydiler? Bilinmez ki!
Bir belirti, bir im kalmamış o
Gizden. Bir odadan öbürüne
Geçmişler sanki, kalakalmışlar!
Camlardan başlarını uzatıp
Köşebaşlarını gözleyenler
Daha dün, göklere bakıyorlar
Şimdi burada. Yazla yüklü kuş
Uyuyor saçakta, kayıyor ev
Kaygan yokuşunu ikindinin.
Hep o güneş yine, bir kez, bin bir
Kez, koyunlarını süren çoban
Gibi çekiliyor dağlarına
Yine.

YILDIZLAR

Gökyüzü
Gökyüzünde yıldızlar
Ölülerin gözleri yıldızlar.

GECE

Fagotla bağırır gece. Gece fagottur.
Bir zenci çalar onu, ak gözlü, dul bakışlı.

ÇOCUK

Çocuk,
Hiç büyümmez.

UZAK

Uzak seslerle gelir ozan,
Uzak seslerle gider.

[1984]

YAĞMUR DİNDİ

Yağmur dindi. Sönmeye yüz tutmuş kandilimizin
Sarisına bıraktı yerini. Köy köpekleri
Havlıyor sokakta. Bir ayışığı,
Soğuk ve sinsi gelip dayandı kapımıza.
Ne var dolapta? Mum çiçeği gelin başlıkları mı,
Simler mi, pullar mı, teller duvaklar mı,
Yaşmaklar mı, maşlahlar mı, hotozlar mı,
Çocuk saçları mı, bukleler mi, lüleler mi,
Taslar mı, taraklar mı, maşalar mı, firketeler mi,
Gülsuyu mu, misk mi, amber mi,
Tütsü mü? Bir kuşun sesi mi yoksa?
Bir düşle iniyoruz merdiveni, bir şamdanlayız
Taşlıkta, sarnıca sarkıyoruz, çakıl döşenmiş
Yoluna çeşmenin. Gece! Hep o gece! Limon sarısı
Döşeme, kilim, pencerelerimiz kâğıtlı, kapımızda
Perde, mangal, kül, kestane kabuklarının
Biriktiği sahan kapakları, karanfil çiğneyen
Kadınlar, dullar, bir tekir kedi
Eşikte, aynanın menevişi, yaldızlı saat,
Masa, kitap, defter açık, kalem, silgi,
Kıstığımız lamba, akan tavan, kova, paçavra,
Rüzgârın açtığı bir cam yukarı katta
Bir kiremit uçan, vuran çinko, lodosun kokan ağzı,
Süpürülen oda, serilen döşek, yüzümüze değen
Yosunu gecenin.

[1984]

ŞİŞE

Şişede gök duruyor
Damın üstünde duruyor
Mavi öküzüyle.

Yaz duruyor şişede
İki bacağı arasından devenin
Görünen tekerlekli güneş.

Kuş şişede duruyor
Küçük kızın uykusunda
Akşamın masasında.

ŞİİRDEN

El ele, zincirleme oluşur uyum. Bilinci, nesnellenmesinin
ardından gelir. Nedim

Eyvah o üç çifte kayık aldı kararım
Şarkı okuyup geçti bir âfet var içinde

demeseydi, Yahya Kemal sesini bulamayacaktı.
Örneğin

Dün kahkahalar yükseliyorken evinizden
Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden

beyiti şiirimizin dağarında yer almayacaktı. Daha da
ötesi o ozanımız

Elhan duyulmadıkça belâgat giran gelir
Lâf ü güzafan mütehassıl kesel gibi

diyameyecekti.

Sonra.

Mehmed Kemal (1920 - 1998)

Ankara'da doğdu. Ankara Lisesi'ni 1940'ta bitirdi. Ticaret Bakanlığı'nda memur olarak çalışırken üç yıl Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne devam ettiyse de mezun olamadı. Devrimci eylemlerinden ötürü 1943'te bir ay tutuklu kaldı. 1945'te yayımladığı ilk kitabı *Birinci Kilometre* önce toplandıysa da, sonra serbest bırakıldı. 1945'te muhabir olarak gazeteciliğe başladı. 1947'de ikinci kez tutuklandı. Dört buçuk ay içerde kaldıktan sonra gittiği Yedek Subay Okulu'nda çavuşa çıkarıldı. Askerlik dönüşü gazeteciliğe devam etti. "Yeni İstanbul", "Vatan", "Ant" gibi birçok gazetesinin, bu arada Türk Haberler Ajansı'nın Ankara temsilciliğini yaptı. 1967-1969 yılları arasında Ankaralı sanatçıların, aydınların uğrak yeri olan "Kalem" adlı içkili bir lokanta işletti. 1968'de yayımladığı *Acılı Kuşak* adlı kitabı yankılar uyandırdı. 1969'da İstanbul'a yerleşti. Çeşitli gazetelerde görev aldı. *Politika ve Ötesi* (1970), *12 Mart Öfkeli Generaller ve İşkence* (1974), *Sol Kavgası* (1975), *Ara Rejim Kara Rejim* (1979), *Şairler Dövüşür* (1982) gibi siyasal içerikli kitaplar yayımladı. 1975 sonundan ölümüne kadar ise "Cumhuriyet"te köşe yazarı yazdı. *Söz Gibi* adlı kitabıyla 1978 Lyons Edebiyat Ödülü'nü aldı. 1-1 Eylül 1998'de, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Birinci Kilometre*, 1945; *Dünya Güzel Olmalı*, 1954; *Söz Gibi*, 1977; *Söz Gibi* (toplu şiirleri), 1982; *Öğle Rakıları*, 1986; *Tükenmez* (bütün şiirleri), 1990.

İlk şiirini 1942'de yayımlayan Mehmed Kemal 1940 kuşağı toplumsalcı şairleri arasında aydınlık anlatımı, yalın söyleyişiyle ilgileri çekmişti. Özgürlük için savaşanları kardeş bilen, bunu açık açık haykıran bir şairdi. Gazeteciliğin ağır basmasıyla şiirden uzaklaştı, İkinci Yeni'nin öne çıktığı dönemde dergilerde de görünmedi.

TINAZ

Ben bir kere de ay için şiir söyledim
Tınazda yaba sallayan delikanlıların hatırına
Gece aydınlıktı
O şairane mehtap vardı havada
Mamaklı Hasan uyuyordu
Solfasollu Recitetsinaz Fakıttayındık

Bizi çıldırtan bir karayel esiyordu
Ben Karapürçekli Hacımemet
Doyamam yabanın tımaklarından kaçan
Samanın yelde savruluşuna
Meşedağ'dan güneş doğrulunca yukarı
Beni ne idüğü belirsiz bir korku alır
"Gene mi sabah oluyor?" derim
Bakarım dağ gibi yığılı çiçe
Acırım bir günün geçtiğine

Az sonra Recep uyumaya gider
Hasan gelir yerine
Ben Onbirlik içerim
Hasan Köylü
"İç bakalım" derim
Alevlenir çekince iki nefes
Sarılır yabaya

Serde ağalık var
Dert yanarım Hasan'a
"Bu yıl Çukurçeşme'den bir şey çıkmadı
Dizboyuna bile varmadı ekin
Rahmetli babam söylerdi
Kağnılar taşıyamazmış ordan çıkan mahsulü
Bir umudum var Alimpınarı'nda"

Kızaran dağlardır uzakta
Boş tarlada böğüren koca öküz
Boylece tınaz başında geçer günümüz

Az sonra "Hasan" derim
Düğümленir taa boğazımda bir şey
Susarız.

Bilirim Hasan niye konuşmaz
Ben niye söyleyemem her şeyi
Konuşan rüzgâr ve yabalar
Ne varsa bu yabaların dilinde vardır

SEVDA ÜSTÜNE I

Bu şiir sevda üstüne
Tarafımdan yazılmıştır

Akşam olmuş ay yükselmiş tepeye
Bir çift göz var süzülmüştür

Nice âşıklar yol boyunca
Kalem kalem dizilmiştir

Bu şiir sevda üstüne
Tarafımdan yazılmıştır

SEVDA ÜSTÜNE II

Ne kadar yabancısın çağrışıma
Gövel ördek gibi ürkek bakışlım
Bir büyük şehirde yaşıyoruz ikimiz
Ben gündelik ekmeğimin peşinde
Sen daktilosun yanında bir avukatın
Günler nasıl olsa geçer
Boş ver gamına kederine hayatın
Güzelliğinle teselli bulurum
Gönlümde daim olsun saltanatın

SEVDA ÜSTÜNE III

Bana hayal etmek düştü
Kocandır koynuna giren
Bu hasretlik bana vergi felekten
Serencamın türkü oldu dillerde
Civan ömrüm çürüdü
Samur saçlım kibar benlim sevdiğim
Kim çekmiştir benim kadar hasretini kahrını
Aç karnına yana yana döne döne döşekte

[1945]

İNCE MEMET

İnce Memet
İncecik;
Çimenlere
Uzanmış
Yatıyor.

Babayiğit,
Gencecik,
Alkanlara
Boyanmış
Gidiyor.

Gidiyorsun,
Gürbıyıklı
Kaytan gibi
Bıyıkları
Kim hursun?

Gidiyorsun.
Al boyaklı
Fayton gibi
Konaklara
Kim girsin?

EĞİLİP SUYUNU İÇTİĞİMİZ ÇEŞME

Hani büyük korkular başlayınca insanda,
Sıkılır yüreği, ölecek gibi olur;
Ne dost sevgisi, ne yar sevgisi,
Ne varsa hepsini bırakıp gitmek ister
Nereye, kime, niçin? demeden.
Ölüme benzer, ölüme yakın,
Bir şeyler duyar içinde açıklayamaz,
Yumuşak, yavaş, ılık
Nerdeyse uzatsa elini dokunacak,
Belli, besbelli kumaş gibi
Yorumlanamayan, birikmiş, toplu,

O bildiğimiz düşüncelere benzeyen
 Birçok sorulardan örülmüş;
 Kırmızı mı, mavi mi, yeşil mi?
 Ne idüğü belirsiz gibi görünen
 Her şeye yakın, aşk içinde
 Yaşama gibi, macera kıvamında,
 Sevilen, tapılan, yanıp yakınılan
 Nerdeyse yanıbaşında, selam verecek
 O, omzuna dokunup geçen,
 Akşamları çileden çıkaran
 Her şeyi büyük azgınlığına alıştırın
 Bizim bildiğimiz, bizim duyduğumuz,
 Yayan yapıldak peşinde koştuğumuz,
 Bozlağa, uzunhavaya, mayaya benzer.
 Bir Anadolu türküsü, yanık, hazin
 Eğilip suyunu içtiğimiz çeşme...

HİKÂYE

Bilmediğim bu şehirde, şu köşebaşında,
 Telaşlı kalabalıklar arasından
 Şimdi tam aklımdan geçtiğin anda,
 Karşıma çıkıversen hey dost!..
 Nerelerdesin? desem,
 Ne kadar göreceğim geldi...
 Benim de, desen;
 Bir kahveye gitsek,
 Suları yanında kahveler gelse,
 Cıgaraları yaksak...
 Başımdan geçenleri anlatsam :
 Sen görmeyeli ne hallere düştüm, hey dost;
 Şu kadar çocuğum var,
 Karım bildiğin gibi.
 Şu kadar ay işsiz kaldım,
 Neye başlasam olmuyor...
 Sen kendi hayatını anlatsan,
 Benimkilerine benzeyen
 Çoluk çocuğunun kaderini...
 Laflarımız bitse,

Kimbilir nerde, ne zaman
Aynı şeyleri bir daha konuşmak üzere,
Eyvallah!.. deyip ayrılacak.

HAL

Bir tencere kaynar ocakta
Et mi kaynar, dert mi kaynar
Bilinmez.

Bir adam gezer sokaklarda
İşi var mı, gücü var mı
Sorulmaz.

Ekmek umar, aş umar evdeki
Bulunsa da, bulunmasa da
Darılmaz.

Çağırırlar, çağırırlar da dostlar
Karlı dağlar ara yerde
Varılmaz.

ELLERİN

Ellerin derim, ellerin,
Yanık bir türküye durmuş;
Ellerinin yenmesin hakkı;
Yenirse ellerinin hakkı,
Şakidir, haramidir, âsidir,
Padişah hükmünde Celalidir,
Çok düşmüşlüğü var dağlara!..
Ne de çok yeniyor, hakkımız,
Ellerinin ve ellerimizin hakkı.

Tez yet!..

Vurdurma başını gel!..

Bin yiğit kosam, bin bahadır,

Ellerinin yerine,

Tutar mı?
 Ellerin, bilgili, hünerli,  alışkan,
 Kendimiz yarattık ellerimizi,
 Tanrıların adı mı olur?
 Ot topladık,
 Dala uzandık,
 Ateş yaktık!
 şimdi ellerimizdir elimizden alınan...
 Ne sorarsın,
 R them mi, r tben mi, r thesi mi?
 Dumanı olur mu g ğeren ateşin,
 Deliren suyun,
 Akan yelin,
 Kabaran kalabalığın?

Dellenen belli göstergede,
 Tüm sanık bir kentim artık,
 Onurum ayaklar altında,
 Oba oba, ev ev, oda oda aranıyorum.
 Tutma ellerimi ne olur,
 Ellerimden utanıyorum!

Bir alaturka şarkıdır İstanbul,  ağdışı;
 Genç yaşta kocamış bürokrat Ankara
 Adı  st nde İzmir, gâvur!..
 Sensiz İstanbul,
 Sensiz Ankara,
 Sensiz İzmir...
 Sensiz sabahlar,  ğleler, ikindiler,
 Sensiz akşamlarımız!
 Rakımız aklanmıyor,
 Ekmeğimiz ağu,
 Suyumuz acı,
 Havamız kirli!..

K ğıtlara resmini  iziyorum,
 Bulduğum k ğıtlara...
 Gazete k ğıtlarına, kitap boşluklarına, peçetelere.
 Hep anten oluyorsun,
 Anten  ıkıyor,

Anten!

Çiçek açmış bir dal gibi baharda,
Gözlerin, dudakların, saçların,
İncelmiş ellerin anten!
Gökte bir bulut var ıslanır,
Şurda bir şey yanıyor, uslanır,
Bu anten bir gün seslenir,
Seslenir, biliyorum.

Bir grev gözcüsüdür ellerim,
Ertelenmiş bütün grevlerde...

Al grev,
Gül grev,
Genel grev...

Demokratik hakların suskunluğu ellerin,
Çaresizliği, yetimliği, öksüzlüğü,
Neden ağır,
Neden katı,
Neden kısıltısız?
Besbelli yok ivedisi!

Tarihini kendi yaratıyor,
Gecekondularla, dolmuşlarla,
Paşa konaklarına doğru,
Laz kalfalarının yıkıp,
İki sana, bir bana katlar verdiği,
Yayan yapıldak Almanya yollarına düşüp,
Marklar gönderdiği,
Türkülerle, şarkılarla, marşlarla!..
Besbelli yok ivedisi ellerin kadar!..

Ellerin bir ince kalem,
Yazar!
Ellerin bir yaşlı göz
Süzer!
Ellerin bir yürek,
Sezer!
Ellerin bir yanık türküye durmuş
Gezer!

Necati Cumalı (1921-2001)

Yunanistan'da, Florina'da doğdu. Kurtuluş Savaşı sonrası ailece Urla'ya yerleştiler. İlkokulu orada okuyup İzmir Erkek Muallim Mektebi'ne girdi. Ortaöğrenimini daha sonra geçtiği İzmir Atatürk Lisesi'nde, 1937'de, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 1941'de tamamladı. 1945'ten 1948'e kadar Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünde çalıştı. 1950-1957 arasında İzmir ile Urla'da serbest avukatlık; 1957-1959 arasında Paris Basın Ataşeliğinde memurluk; 1959-1963 arasında İstanbul Radyosu'nda redaktörlük yaptı. 1963'ten 1965'e kadar, eşinin dışişlerindeki görevi dolayısıyla önce İsrail'de, sonra Paris'te kaldı. Yurda dönüşünde ise, şiirlerinin yanı sıra, öyküleri, oyunları, romanlarıyla artık çok ünlü bir yazar olduğu için başka bir iş tutması gerekmedi. Her alanda başarılıydı. Çeşitli türlerdeki yapıtlarıyla, 1957 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1964 Berlin Film Festivali Altın Ayı Ödülü'nü (*Susuz Yaz* için), 1969 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1977 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı (ikinci kez), 1979 Muhsin Ertuğrul Armağanı'nı, 1982 Kültür Bakanlığı Tiyatro Ödülü'nü. 1984 Yeditepe Şiir Armağanı'nı. 1995 Orhan Kemal Roman Ödülü'nü. 1995 Yunus Nadi Roman Ödülü'nü kazandı. 10 Ocak 2001'de, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları: *Kızılçullu Yolu*, 1943; *Harbe Gidenin Şarkıları*, 1945; *Mayıs Ayı Nottarı*, 1947; *Güzel Aydınlık*, 1951; *İmbatla Gelen*, 1955; *Güneş Çizgisi*, 1957; *Başaklar Gebe*, 1970; *Ceylan Ağdı*, 1974; *Aç Güneş* (toplu şiirleri), 1980; *Bozkırda Bir Atlı*, 1981; *Yarasın Beyler*, 1982; *Tufandan Önce*, 1983; *Aşklar Yalnızlıklar* (toplu şiirler I), 1985; *Kısmeti Kapalı Gençlik* (toplu şiirler II), 1986.

Çok yönlü, verimli bir yazar olan Necati Cumalı, ilk şiirini 1939'da yayımladı. Yalın, aydınlık bir söyleyişle insanların bireysel sorunlarına yönelerek çetin yaşam koşullarında karşılaştıkları toplumsal sorunları irdeledi. Söyleyişinden, sesinden gelen yaşama sevinci şiirlerine bambaşka bir hava verdi. Yıkıcılıktan, oyunculuktan uzak, yapıcı, umutlu, insana dönük bir şiirin kurucusu oldu.

KIZILÇULLU YOLU

Hıdırellez günü, Kızılçullu yolu
Beni herkes severdi çocukluğumda
Arabacı yanına oturtur
Kırbacı bana verirdi.

Ben Fıtnat hanımın oğlu,
Zayıf bir kızı severdim
Gözlerinin içi gülerdi.

Hıdırellez güneşi,
Beraber tırmanmadık mı ağaçlara?
Siz kanatmadınız mı ellerimi
Elma çiçekleri?

GÜNAYDIN

Nurullah Ataç'a

Günaydın tavuklar, horozlar
Artık memnunum yaşamaktan
Sabah erkenden kalktığım zaman
Siz varsınız;
Gündüz işim var, arkadaşlarım,
Gece, yıldızlar var, karım var.
Günaydın tavuklar, horozlar!

[1943]

HÜRRİYETE ÖVGÜ

Boşuna değil dökülen kan
Hatıran daha aziz çıkacaktır
Bu felaket senelerinden
Asırlardır bu böyledir
Bütün kötülükler geçer
Yaşar iyi ve güzel olan

Sen çalışmanın ve düşünmenin hakkısın
Kanunların, nizamların üstünde
Talihisin insanlığın
Her sevgi hayatla biter
Yalnız senin aşkın kalır
Genç çocuğa babadan

Boşuna değil dökülen kan
 Şehirlerde, köylerde çocuklar büyüyecektir
 Daha zeki daha çalışkan
 Bütün acılar unutulacak
 Şarkılar daha yürekten söylenecektir

Yıkılan evler köprüler
 Daha sağlam kurulacaktır tekrar
 Yeniden fabrikalar yükselecek
 Tarlalar genişleyecektir

Boşuna değil dökülen kan
 Tarihin akışından anlıyorum
 Kuvvet zamanla yıkılır
 Yalnız senin uğrunda ölür insan
 Yarası acımadan.

[1945]

ŞU KALABALIKTA GÖRDÜĞÜN HERKESİN

Sinemalarda kalabalık sahneler görürsün
 Eski esir pazarlarını hatırlatır
 Güney Pasifik'te ya da Afrika'da bir liman
 Kocaman gemilerin yanaştığı kıyıda
 Tektük beyazın karıştığı yerli halk
 Kurulmuş tezgâhların arasında dolaşır

Çarşıda pazarda her gün
 Sayısız insanlarla yanyanasın
 Bölük bölük geçen askerler görürsün
 Hastaneler mahpusaneler önünden geçersin
 Her biri kalabalığın arasına katılmış
 Kiminin tramvay sürücüleri gibi ayak üstü
 Kiminin hamurcular gibi tavan aralarında
 Küçük yaştan katlanmakla her türlü kahra
 Her türlü mihneti yüklenmekle omuzlarına
 Bir gün göz açmaya kalmadan geçer ömrü

Sen ki bir âlem bile olsan tek başına
 Sonunda o kalabalıktan bir kişisin

Şu kalabalıkta gördüğün herkesin
 Bir kalbi var senin gibi, ya da düşünür
 Herbiri bir can taşır
 Sen onları tanısan da tanımasan da
 Sonunda her biri ne senden iyi
 Ne senden daha fena
 Senin gibi bir insandır bütün kusurlarıyla

BİR ANA

Kadın çamaşırdan dönüyor olmalıydı
 Kolunda bohça, sert soda kabartmış ellerini
 O yaşta bütün yahudi kadınları gibi
 Sirtında eski bir siyah kadife hırka
 Bir şikâyet yorgunluk ifadesi bakışlarında

Küçük, çilli, dik kızıl saçlı
 Satılmamış gazeteleri koltuğunda
 Üşüyen bütün küçük çocuklar gibi
 Burnunu çeke çeke, avuçlarını hohluya hohluya
 Sürterek eskimiş kunduralarını
 Ayak uyduruyordu anasının adımlarına

Onlar önde, ben arkada
 Bir mart gecesi on birden sonra
 Taksim'den Tünel'e kadar yürüdük
 Alçak sesle konuşuyorlardı aralarında
 Sanki bir değirmen ağır ağır dönüyor
 Hayat ağır ağır akıyordu
 Bulanık, kirli nehirler gibi
 Büyük, karanlık binalar arasında

"Gerçek şiir pahalı şeydir aslında. En küçük bir sadakatsizliği bile affetmez. Şiirden başka şeylerin, günlük çıkarların peşine düş-tükçe, balktan uzaklaştıkça, şiir de uğramaz olur şairin semtine. Her iyi şair şiirin diyetini öder Ama türlü türlü öder Kimi tavan aralarında aç, sefil. Kimi sürgünlerde, mahpuslarda. Kimi (...) kendini korkunç bir yalmızlığa mahkûm ederek.

EMİNE

Abanoz'daki Emine
 On yedisinde düştü
 Afro'nun eline
 Şimdi yaşı yirmi bir
 Eridi gitti dört senede
 İpek saçları, vücudu bozuldu
 Ela gözlerinin ateşi söndü
 Kalmadı eski neşesi
 Alıştı zamanla küfre, tütüne
 Zamanla etrafına uydu
 Isındı evin âdetlerine
 O içimizden birinin kızı
 Birinin kardeşi
 Âşık birine

UÇANALI ZÜLFİKÂR BEYE AĞIT*

Sağlığında yüzüne gülenler
 Sofrasında ekmeğini yiyenler
 Uykusunda pusu kurdular
 Zülfikâr Beyi vurdular

Zülfikâr Beyi vuran Uçanalı İsmail
 Cellat olmasına cellat, çingene değil

Zülfikâr Bey mertti yiğitti
 Fakir ağlatmadı, mazlum ezmedi
 Hile nedir, kuşku nedir bilmezdi
 Korkusuz uyudu, korkusuz gezdi

Var git İsmail var git, namert kişinin
 Hem sen düşün, hem de sana yol gösteren düşünsün

*Zülfikâr Bey, Birinci Dünya Savaşı'nda Batı Trakya'yı işgal eden düşman kuvvetlerine karşı dağa çıkmış; savaşın sona ereceği günlerde bir gece evinde konakladığı eski kâhyası Uçanalı İsmail tarafından uykusunda mavzerle öldürülmüş.

Varmayın üstüme yeter, beni söyletmeyin
 Ben bilirim dost kim, düşman kim
 Bilirim kim sinsi adımlarla peşimizde gezer de
 Göz göze gelince başını eğer

Nolaydın Zülfikâr Bey nolaydın
 İsmâile güvenmeyip teslim olaydın

Bu dağlar Uçana dağlarıdır
 Manastır'dan Florina'ya kadar uzanır
 Uçana dağlarında akan sular, uçan kuşlar
 Zülfikâr Bey diye ağlaşır
 Gayri İsmail netse neylese
 İçine korku düşmüştür, yüzü karadır
 Uçana dağlarına gözü pek, yüreği pek
 Zülfikâr Bey gibi adam yaraşır

İSTANBUL KIŞA HAZIRLANIYOR

Dün, Köprü'nün korkuluğuna dayadım elimi
 Buz gibi
 Artık denize bakmak
 Serinletmiyor içimi
 Ne çare üşütüyor

İşten çıkınca karanlık basıyor
 İnsanların hali daha telaşlı
 Taşıtlar daha çabuk geçiyor
 Böyle günler kıaldıkça sanıyorum ki
 Kış daha çabuk geliyor

Tophane'nin önünde
 Odun boşaltan kayıklar var
 Sabahları gittikçe sis artıyor
 Herkesin dilinde aynı şey
 Odun derdi
 Kömür derdi

Serseri bir çocuk
 Üç aylık bir suç tasarlıyor
 Ne güzel ağaçları denizi sevmeye başlamıştık
 Şimdi olan bitene sebepsiz sıkılıyorruz
 Lokanta her akşam daha dumanlı
 Kahve her akşam daha kalabalık

Bir şey daha var
 Bütün yaz aklımdaydı
 Nedense bir türlü hatırlayamıyorum
 İstanbul buzlu fotoğraf camlarında gibi donuk
 Gene pembesi pembe, mavisi mavi ama
 Ellerimizle eşya arasına bir şey girdi
 Fakat düşünüyorum da sen hiç değişmedin
 Sesin hep öyle sıcak, yüzün aydınlık

[1951]

"1950'den bu yana değişik rüzgârlar esti şiirimizde. 1940 kuşağının olanaklarını dar bulanlar arasında, İngiliz şairlerinden, Davut'un mezmurlarından esinlenenler oldu. Resim sanatındaki soyutlaşmadan etkilenenler oldu. Son yıllarda Divan edebiyatının biçimlerine baş vuran şairlerimiz görülmüyor. (...) Şairlerimiz şiirlerinin olanaklarını genişletmek maksadıyla çıkıyorlar bu yolculuklara. Oysaki şiirin olanakları kendindedir, kendi varoluşunda gizlidir şairin. Şair, gerçekten şairse, (...) kendini dinlemeli, kendine kulak vermeli, kendinde oluşan şiiri söylemelidir Çünkü yeni olan, değişik olan kendisidir, değişen yaşam ile birlikte oluşmuş kendi yeni kişiliğidir. Şair böyle biriyse getirecektir şiire olanaklarını. Değilse, ille de şiir yazmak isteyen, kendini şiir yazmaya zorlayan, kendi yeteneklerini yanlış tanımış, yanlış değerlendirmiş biriyse, daima başka şairlerin olanakları ile sürdürecektir şiirini."

– Necati Cumalı

"Çok okunan, anlaşılan şairler bir bakıma yitirmişlerdir geleceği etkileme güçlerini. Yaygın beğenilerin malı olmuşlardır Az okunan iyi şairlerin dizeleri altında yatar gelecek. O gününde az okunan şairlerden korkar tutucu iktidarlar. Onları okuyup beğenen kişiler gün geçtikçe çoğalacaklar, gün gelecek onların etkileriyle söz sahibi olacaklardır toplumda."

– Necati Cumalı

ÖLDÜRMEYECEKSİN

“Asla öldürmeyeceksin”

Tevrat, Göç 20

“Senden önce inenlere, sana inen kitaba da inanırlar... Onlar Tanrının gösterdiği doğru yoldadır, onlar kurtulurlar...”

Kur'an, Bakara Suresi

Dinlerin buyruğuydu
Öldürmeyeceksin
Tapınaklarda çaktılar çarmıhları
Elleri kanlı camilerden çıktılar
Kalem kırdılar yargı yerlerinde
Peygamberlerini dinlemediler

Kudurgan dalgalar
Tekneleri yutar denizlerde
Çöllerden esen yeller
Ekinleri kurutur
Bil ki umut yeşildedir
Yenilmeyen yeşilde

Benim küçük serçem
Kanaryam bülbülüm
Kuru dal çalı diken
Konmuş ötersin

Öt sen, öt, kardeş sesin
Sulara rüzgârlara karışsın
Zalim ürksün sağır işitsin
Öldürmeyeceksin!

[1975]

Muzaffer Tayyip Uslu (1922 - 1946)

İstanbul'da doğdu. Çocukluğunun birkaç yılı polis komiseri olan babasının görev yaptığı Mersin'de geçti. İlkokulu, ortaokulu İstanbul'da tamamladı, lisenin son iki yılını Zonguldak'ta Çelikel Lisesi'nde okudu. Orada Behçet Necatigil'in öğrencisi oldu. 1943'te liseyi bitirince İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne yazıldı. Ama yoksulluğu yüzünden öğrenimini sürdüremedi. Ayrıca ince hastalığa yakalanmış olduğu için bakıma da gereksinimi vardı. Zonguldak'a dönüp Ereğli Kömür İşletmeleri İş Mükellefiyeti Dairesi'nde memurluğa başladı. Memur olunca hastalığının sağaltımına olanak bulacağını umuyordu. Ne var ki memurlukta iki yılını doldurmadığı için olaylar beklediği gibi gelişmedi. İnce hastalıktan kurtulamayarak, 3 Temmuz 1946'da, Zonguldak'ta öldü.

Şiir kitapları *Şimdilik*, 1945; *Muzaffer Tayyip Uslu* (Hazırlayan Necati Cumalı) (ö. s.), 1956.

İlk şiiri 1941'de "Varlık" dergisinde çıkmıştı. Arkasından Zonguldak dergilerinde, gazetelerinde yer alan şiirleriyle, yazılarıyla adını duyurdu. Garip şairlerinin yolunu benimsedi. Bu şiirin kuramını kendi yaşam gerçeğine uyguladı. Taşralı bir küçük adamın kaygılarını, üzüntülerini, yaşama bağlılık duygusunu, özlemlerini gündelik olaylar çerçevesinde işledi. Konuşulan dili kullandı.

KAN

Önce öksürüverdim
Öksürüverdim hafiften,
Derken ağzımdan kan geldi
Bir ikinci üstü durup dururken

Meseleyi o saat anladım
Anladım ama, iş işten geçmiş ola
Şöyle bir etrafıma baktım,
Baktım ki yaşamak güzeldi hâlâ

Mesela gökyüzü
Maviydi alabildiğine
İnsanlar dalıp gitmişti
Kendi âlemine

GÜNAYDIN

Kapalı duran penceremden
Odama giren sabah güneşi
Günaydın diyor

Sandalyenin sırtında ceketim
Dün gece olup bitenleri unutmuş
Uzun etme diyor işte

Ve bir mırıltı
Kulağımın dibinde
Ben başlayan günüm
Aydınlığı getirdim sana
İnsanoğlu
Hadi kalksana

Peşinden lafa karışıyor pencere
Günaydın Muzaffer Bey
Sokaklar seni bekliyor
– Sokaklar beni bekliyormuş –
Günaydın

ERİK AĞACI VE KELİMELE

Oh, ne güzel erik ağacı
Anlatmak için derdini
Muhtaç değilsin kelimelerin yardımına
Biz zavallı
Zavallı insanlar gibi

BENDEN SİZE

Yalnız ben mi inkâr ediyorum Allahı
Mevsimler benden kâfir
Ya kuşlar ve ağaçlara
Ne buyrulur

Uzun söze lüzum yok
Şahidimdir
Beş parasız gezindiğim sokak
Bir zaman yaşadığıma

Ve bir hatıra olsun diye
Benden size
Hiç sıkılmadan söyleyebilirim
Sarışın kızlara bayıldığımı

EVADOKSİYA

İnkâr etmiyorum ki
Öpmesine öptüm Evadoksiya'yı
Hem de Zeyrek yokuşunda öptüm
Sinemaya da götürdüm
Fakat ben o zaman
Deli gibi seviyordum onu
Sanırsam, o da beni seviyordu
Sevmese ılık çalar mıydı
Saat ondan sonra
Çabuk gel diye

ÖLDÜKTEN SONRA

Diyecekler ki arkamdan
Ben öldükten sonra
O, yalnız şiir yazardı
Ve yağmurlu gecelerde
Elleri cebinde gezerdi
Yazık diyecek
Hatıra defterimi okuyan
Ne talihsiz adammış
İmanı gevremiş parasızlıktan

Özdemir Asaf (1923 - 1981)

Ankara'da doğdu. İlkokuldan lisenin son sınıfına kadar Galatasaray Lisesi'nde okudu. Son sınıfta geçtiği Kabataş Lisesi'nden 1943'te mezun oldu. Sırasıyla İstanbul Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi'ne, İktisat Fakültesi'ne, Gazetecilik Enstitüsü'ne devam ettiyse de, 1947'de yükseköğrenimini yarıda bıraktı. Bir süre sigorta prodüktörlüğü yaptı. Sonra gazetelerde çevirmen olarak çalıştı. 1951'de küçük bir makineyle Sanat Basımevi'ni kurdu. Boş kaldıkça sayfa sayfa bastığı şiir kitaplarını Yuvarlak Masa Yayınları adıyla yayımladı. Cana yakın davranışlarıyla şiir okuma toplantılarının en sevilen kişisiydi. 29 Ocak 1981'de, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Dünya Kaçtı Gözüme*, 1955; *Sen Sen Sen*, 1956; *Bir Kapı Önünde*, 1957; *Yuvarlağın Köşeleri*, 1961; *Yumuşaklıklar Değil*, 1962; *Nasılsın*, 1970; *Çiçekleri Yemeyin*, 1975; *Yalnızlık Paylaşılmaz*, 1978; *Bir Kapı Önünde* (toplu şiirleri I) (ö. s.), 1982; *Yalnızlık Paylaşılmaz* (toplu şiirleri II) (ö. s.), 1982; *Benden Sonra Mutluluk* (ö. s.), 1983.

İnanılmaz bir sözcük tutumluluğuyla, insanı, toplumu irdeleyen, duygu, düşünce yoğunluğunun şiirini arayan, taşlamaya, ince alaya ağırlık veren, tam anlamıyla özgün bir şairdi.

ALTINCI GÜN

Benim söylemek için çırpındığım gecelerde,
Siz yaktunuz.

ALTRO

Şarkı söyleyormuşum
Sokaklarda,
Görmüşler.

Yere yere bakıyormuşum
Yürürken,
Duymuşlar.

Sonrasını kendileri uydurmuşlar.

PAY

Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden.
İnanırdım saadetli yolculuklara.
Adalar var zannederdim güneşli, maavi, dertsiz.
Bütün hızımla koşardım dalgalara.
O zaman beni görseydiniz.

Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden.
Beni o zaman görseydiniz
Siz de gelirdiniz peşimden.

Ama şimdi şu akşam saatinde
Son liman kendim, bu döndüğüm,
Bilmiş, bulmuş, anlamış.
Hatırimda, bir vakitler güldüğüm.
Yoluna can serdiğim o kaçış.

Şimdi, şu akşam saatinde
Dönüyorum görmüş, geçirmiş, atlatmış,
Denizlerin doymayan sahilinde.

JÜRİ

Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu,
Birinciliği beyaza verdiler.

MACERA

Ben yürümeye başlayınca denizlerin üstünde
Karalarda koşanlar durup bana baktılar.
Ben de gittim
Sığınacağım adaları birer birer batırdım.

MESAJ

Ölebilirim genç yaşında,
En güzel şiirlerimi söylemeden götürebilirim.
Şimdi kavakyelleri esiyorken başımda,
Sevgilim,
Seni bir akşam-üstü düşündürebilirim.

SAÇLARI

Bilmeyorum ne vardı saçlarımda..
Rüzgâr mı delice esirdi,
Gözlerim mi öyle görürdü yoksa..
Saçlarının her haali hoşuma giderdi.

SAYGI

Sana güzel deyorlar;
Sakın olma.

[1956]

Ç

Ben uyurken
Duvarıma tırmandın
Güllerimi yoldun.
Ve bütün şikâyetin
Sen uyurken
Bahçene girenlerden.

KOLSUZUN

Düşlerimde ne bıçaklar fırlattım..
Hepsi saplandı.

LAVİNİA

Sana gitme demeyeceğim.
Üşüyorsun ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal.

Sana gitme demeyeceğim.
Gene de sen bilirsin.
Yalanlar isteyorsan yalanlar söyleyeyim,
İncinirsin.

Sana gitme demeyeceğim,
Ama gitme, Lavinia.
Adını gizleyeceğim
Sen de bilme, Lavinia.

[1957]

Gemiler geçiyor, sanki şakacıktan
Gidiyorlar mı, geliyorlar mı belli değil
Kuşlar uçuyorlar mı düşüyorlar mı belli değil
Düşe kalka mırıldanmalarla
Ölüyorlar mı yaşıyorlar mı
Belli değil

[1981]

"Şiir kendini çoğaltmak isteyenleri hiç affetmez."

*

*"Şiir, olmayan bir şeydir
Onun için yaşsızdır ve tanımı yapılamaz."*

*"Şiir acımasızdır; zaman içinde kendi şairini bile kınadığını
görmek, çok acı oluyor."*

"Susmakla söylemek arasındaki kocaman uçurum."

– *Özdemir Asaf*

Nevzat Üstün (1924 - 1979)

İstanbul'da doğdu. Kayserili bir tüccarın oğluydu. İlkokulu Develi'de okudu. Ortaöğrenimini yapmak için 1936'da geldiği İstanbul'da Robert Kolej, İstanbul Erkek Lisesi gibi okullardan sonra, 1945'te, Boğaziçi Lisesi'nden mezun oldu. 1946'da yükseköğrenim için gittiği Paris'ten 1948'de dönüp askerliğini yaptı. Kurucuları arasında yer aldığı "Nokta" dergisiyle gazeteciliğe başladı. 1961-1964 yılları arasında çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. Bir ara sanat yasası çıkarmak amacıyla milletvekili seçilmenin yollarını aradı. Şiirlerinin yanı sıra öykü, deneme, gezi yazıları da yazıyor, kitaplar çıkarıyordu. Avrupa'nın çeşitli ülkelerini gezdi. 8 Kasım 1979'da, Bolu yakınlarında bir trafik kazasında öldü.

Şiir kitapları *Oluş*, 1946; *Yaşadığımız Devre Dair Şiirler*, 1951; *Cüceler Çarşısı*, 1955; *Yitikler Kapısı*, 1960; *Güneş Ülkesi*, 1964; *Hey Sen Amerikalı*, 1967; *Köprübaşı* (ilk 6 kitaptan seçmelerle son şiirleri), 1968; *Ak Yeşil Kavak Ağaçları*, 1972; *Beklenen Sabah* (seçme şiirleri), 1978.

İlk şiiri 1935'te bir çocuk dergisinde yayımlanmıştı. Başlangıçta Garip akımının etki alanındayken pek göze batmayan toplumsalcı eğilimleri, "Yaprak" dönemi sonrasında, toplumsalcı şairler arasında anılmasına yol açacak kadar belirginleşti.

SÖZÜMÜZ VAR

Yolumuz var
Gözlerimin bebeği
Hürriyetin yeşerdiği yerlere

Gelin yürüyün siz de
Ağaçlar taşlar insanlar
Yolumuz var
Kan rengi dalgaların oluştuğu yere

Kara saçlı
Dik göğüslü
Kızlardan kadınlardan bizim de isteğimiz var
Bre var
Gelecek çağlara kalan

Bir bük kavga

Bir u. in yol

Fırtınanın toprağı yediğı yerde

(1942-1946 [1946])

ANTALYA

Yan yana oturmuşuz

Bir uzun sofra kurmuşuz

Dostlarla Antalya'da

Taş taş dolaşıp geldiğimiz gurbet elleri

Hep beraber söyledığımız sıra türküsü

Hey babam heyyyy

Hey gülüm hey

Güzelini sevdik

Şarabını sevdik

Hemdert olduk

Kızılkaya Hanı'nda

Şehre giren canavardan söz ettik

Dostlarla Antalya'da

ŞEYTAN

Anadolu'da bir köy

Köyün içinde bir ev

Evin içinde bir adam

Adamın içinde bir şeytan

Kezban... Kezban

(1946-1951 [1951])

KEZBAN

Baktım ki Kezban gidiyor elden

Baktım ki işin sonu kötü

Deh dedim aklımın eşeğine

Usulünce yürü

HAYVANAT BAHÇESİ

Öyle düşünceli bakma yüzüme
Sana vereceğim şeyler belli
Et veririm istersen
Yumurta veririm
Süt veririm
Dile dilediğin kadar
Saadet duygumu al götür
Tepe tepe kullan darılmam

Arslan olmasına arslansın
İyi niyetlerim var senin için
İçine girilmedik düşüncelerim var
Bu pazardan tezi yok
Hepsini sana getirebilirim
Öyle düşünceli bakma yüzüme
Sana vereceğim şeyler belli
Hürriyet veremem mesela

DİRİ CANLAR

Mehmed'in canı
Bir de benim canım
Beraber yola çıktılar
Kızlar gelinler
Beyler paşalar
Yol boyunca selam durdular

Ne mi ister benim canım
Mehmed'in canı ne mi ister
İspanak isteriz efendim
Yumurtalı hoşumuza gider

Mehmed'in canı sıkılıyor
Sıkılmış çamaşıra döndü mübarek
Mehmeeee... Mehmed yeter be
Üzme tatlı canını
Yumurtalı ıspanak gelir yetişir

Benim canım bu sırada
 Konya asfaltında uçuyordu
 Konya asfaltı dedim de
 Sahi bak aklıma geldi
 Hayatımın ilk yolculuğu
 Kezban'la burada geçti

Bizim huyumuz böyle
 Memleket meselesi düşünürüz hep
 Mesela Anadolu'yu alırız ele
 Mesela Çorum şehri toktur deriz
 Bu sırada Çorum'da ahali
 Zehir zikkım yermiş
 Orasına karışmayız

Hep düşündüğümüzü söyleriz efendim
 Hilafı hakikat sözümüz yok
 Bu akşam Çiçekpasajı'na buyurun
 Beyaz peynirimiz rakımız
 Fındığımız fıstığımız
 Gül gibi durur masaların üstünde

Bizim canımız
 Yani Mehmed'in canı
 Bir de benim canım
 Canların en namuslusudur
 Yemine hazırız

(1951 - 1955 {1955})

Arif Damar (1925)

Gelibolu'nun Karainebeyli köyünde doğdu. Beş yaşında babasız kaldı. Çanakkale'de ilkokulun son sınıfında okurken annesi de öldü. Teyzesinin koruyuculuğunda Edime'de başladığı ortaokulu İstanbul Yenikapı Ortaokulu'nda 1941'de bitirdi. İstanbul Erkek Lisesi'nde iki yıl okuduktan sonra 1943'te okuldan uzaklaştırıldı. Doğru dürüst bir iş bulamadan dolaşırken Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde okuyan bir öğrenciyle tanışıp onun çağrısı üzerine Ankara'ya gitti. 1944'ten 1946'ya kadar DZİK Ticari İşletmeler Müessesesi'nde memur olarak çalıştı. 1945'te ilerici şairlerle yazarların çıkardığı "Ant" dergisinin yazı kuruluna katıldı. İşiyile ilgili olarak 1946 yazını Kars'ta geçirdi. Aynı yılın güzünde İstanbul'a döndü. Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ne girdi. 16 Aralık 1946'da bu parti kapatılınca Ankara'ya döndü. 14 Temmuz 1947'de Ankara-İstanbul Yürüyüşü'ne katıldı. Ekim 1947'de askere gitti. Üç yıl süren askerliğini Kayseri, Sivas, Zazara sürgün alaylarında geçirdi. 1950'de İstanbul'a döndü. İş bulamadı. 5 Aralık 1951'de TKP davasından tutuklanana kadar Mahmutpaşa'da işportacılık yaptı. Kanıt yetersizliğinden aklanarak 1953 sonunda cezaevinden çıktı. 1969'a kadar çeşitli şirketlerin muhasebe servislerinde çalıştı. 1956'da yayımladığı ilk kitabı *Günden Güne* çıktıktan beş ay sonra toplatıldı, bir yıl süren dava sonunda amlandı. 1959 Yeditepe Şiir Armağanı'nı Cemal Süreya ile paylaştı. 1967'de "Türk Solu"nda çıkan bir şiirinden ötürü gene 142. maddeye aykırılık savıyla yargılandı, gene amlandı. 1969'da Suadiye'de Yeryüzü Kitabevi'ni açarak kitapçılığa başladı. On beş yıl sürdürdüğü bu işi 1984'te bırakarak emekliye ayrıldı.

Şiir kitapları *Günden Güne*, 1956; *İstanbul Bulutu*, 1958; *Kedi Aklı*, 1959; *Saat Sekizi Geç Vurdu*, 1962; *Alıcı Kuş*, 1966; *Seslerin Ayak Sesleri*, 1975; *Alıcı Kuşu Kardeşliğinin* (ilk beş kitap bir arada), 1976; *Ölüm Yok ki*, 1980; *Ay Ayakta Değildi*, 1984; *Acı Ertelenirken* (seçme şiirler), 1985; *Yoksulduk Dünyayı Sorduk*, 1988; *Alıcı Kuşu Kardeşliğinin* (genişletilmiş ilk beş kitap), 1990; *Ay Kar Toplamaz ki* (son dört kitap), 1990; *Eski Yağmurları Dinliyardım* (seçme şiirler, yazılar, söyleşiler), 1995.

Şiir yazmaya ilkokulda başlamıştı. 1940 uşağı toplumsalcı şairleri arasında görüldüğünde onlardan çok gençti. Şiirimizin Garip'le, İkinci Yeni'yle geçirdiği değişiklikleri benimsemeden, uzaktan izlese de, bu deneyimlerden büyük oranda yararlandı. Toplumsalcı dünya görüşünden, gerçekçi sanat anlayışından vazgeçmeden çağcıl bir şiir yazma başarısını gösterdi.

GÖNLÜMCE

Silahın düştü elinden
bundan sonra bir hayal parçasısın.

Dostların seni garipseyerek anacak,
vakitsiz ölümüne üzülen bu küçük şiirde de
benim gönlüme göre olacaksın.

Halbuki biraz evvel kar yağıyordu,
sen ağır yaralı;
arkanda düşmandan kurtarılmış toprak,
suları buz tutmuş Büyük Nehir,
ağır ağır yürüyordun.
Ufukta belki
karla örtülü kuleleri ve damlarıyla
biraz sonra şehirler gözükecekti.

Ayak izleri örtülürken arkadaşlarının.
sen çam ormanlarını ve sakın gölleri
son adımında birdenbire geçerek
denize vardın.

Ondan sonra bir hayal parçasısın.

(1945)

BÜYÜK HÜNER

İnsanları sevmek kolay değil,
bir hürriyet bu
çetindir memleketimde.

Ben ille varım dersin
bir gün pusuya düşersen,
insanları sevmek
büyük hüner.

Bu dünyada yaşadığın şu kadar yıl,
gerçekten, güzellikten, yiğitlikten

payına düşeni alabilmişsen,
vermişsen payına düşeni
gerçek için, güzellik için,
gücüne karşı konmaz
korkusuz direnirsin.

Bilirsin,
bir kere korku düşerse adamın içine,
bir kere koparsa sevdiklerinden,
mümkünü yok
gitti gider.
Söner gözlerinde güzelim ılık
kararır, çirkinleşir yüzü
önceleri utanır belki
sonra vızgelir
umurunda olmaz dünya.

İnsanları sevmek büyük hüner
insanlarla beraber.

(1955)

SUNU

İlle görmek için mi beklenir güzel günler
Beklemek de güzel

(1958)

GİTME KAL

Nice nice acıları aklına getir
Bunca yoksulluğu aklına getir
Gözyaşlarını aklına getir
"GİTME KAL" var yok dinlemez bir çocuk isteğidir
Gitme aklına getir

Kıraç mı kıraç toprakların üstüne
Güneşler açar yağmurlar kesilince
Çırılçıplak kayada yeşerir incir ağacı

./..

Dağların kuytusunda bir uslu çiçek
Dağıtır mavisini kendi kendine
Gitme beraberlik içinde
Nasıl sevinirdik aklına getir

Her şeyi her şeyi aklına getir
Gece yarılarını aklına getir
Söylediklerini aklına getir
Sinsi yağmurlar yağıyordu
Soğuktu
Yaktığımız ateşi aklına getir

Nelerden geçiyorsun aklına getir
Gitme dünyamızın her yerinde
Yorgun eller gülleri derleyince
Ellerin sevincini aklına getir
Güllerin sevincini aklına getir

Ne çok severdik seni aklına getir

ANALAR

Analar bu çocukları nasıl güldürüyorsunuz
Nasıl yaz gökleri gibi böyle
Durgun sular iyi çağlar gibi
Kulaklarına neler fısıldıyorsunuz
Ne öğütler veriyorsunuz
Analar bu çocukları nasıl güldürüyorsunuz

Bir çocuk koşuyor ardından çocuklar koşuyor biri daha koşuyor
Sarı at kuyruğu saçlar kırmızı kurdeleler benekli morlar
Bu etekleri nasıl biçiyorsunuz analar
Bu gömlekleri nasıl dikiyorsunuz
Analar bu çocukları nasıl giydiriyorsunuz

Nasıl büyütüyorsunuz nasıl şaşıyorum şaşıyorum
O eti o sütü nerden buluyorsunuz
Memelerinizi gür tutuyorsunuz
Bir top sığıyor ardından bir çocuk bir çocuk daha

Gücümüze güçler katıyorsunuz
 Analar utandırıyorunuz
 Çağı utandırıyorunuz çağdaşı utandırıyorunuz

(1959)

SAAT SEKİZİ GEÇ VURDU

Kime ne desem
 Boyuna kendimi dinliyordum eski yağmurları dinliyordum

Düşünmeden biliyordum deniz ılıdı
 Dökülen çelik katı
 Yürüyenler yan yana

Yüzümü güneşte dinlendirsem
 Dağın dağ olduğunu bilsem ovanın ova ağacın ağaç
 Kurtulurdum

Çok köprülü sular gibi git git bitmedi
 Boyuna kendimi dinliyordum eski yağmurları dinliyordum

Saat sekizi geç vurdu
 Giden gitmiş hüznü ayaklandırmak boşuna
 Düşünmeden biliyordum

(1960)

*“Benim yeğlediğim sanat, toplumcu çevrenin içinde, bu coşkun-
 nun dışına düşmeden, ama kendinin de belli bir işin işçisi, ustası
 olduğunu unutmadan yapılabilir. Bir sanatçının görevi bir yandan
 da çevresinin, okurun, halkının beğenisini değiştirmek, yükseltmek,
 artırmak olmalıdır. (...) Kendimi yeteri kadar anlattım sanıyorum.
 Böyle bir adamı etkileyen daha çok toplumsal olaylardır, politik
 olaylardır. Bu tür olaylar, çeşitliliğine, anlamına göre etkiler beni.
 Bağımsızlık savaşlarının yiğitleri, döğüşenleri, ölenleri, yurdumdaki
 sınıf çatışmaları içinde beliren durumlar, yengiler, yenilgiler, işsiz-
 lik, yoksunluk, sömürü, mutlu bir düzene duyulan özlem ilgi alan-
 larımdır*

– Arif Damar

BULURDU BENİ

Bulurdu beni
Irakta en
Ötede ta
Bulurdu beni

Çıkılan bir dağdı bana uzanan yol açılan kapı
Çocuklar hani mutlu hani saklanır analarından odalarda
Saklanırdım
Bulurdu beni

Yoktu boşluk yoktu ölümün sessizliği hiçlik yoktu
Bensiz geçmezdi çağ
Tik tak tik tak
Bulurdu beni

Ben de her gün bu güneşi kurardım

(1960)

31 EKİM 1964

Suç kanıtı karanfiller beyazdı
Savcı söyledi yazıcı yazdı

Kanlı bir gömlek değildi
Tüfek tabanca bıçak
Karanfildiler

Karanfildiler hem de beyaz
Alındılar durdukları yerden
Açık alandan güneşten
Evlerin bulutların önünden
Yakalandı götürüldüler
Kırk karanfildi kırkı da

Uçtu gitti
Aydınlık düşleri toprak saksıların
Yağmur sonlarının sevinci

Yazlardan inen sıcak
Sorguda duruşmada

Karanfildiler hem de beyaz
Kırk karanfildi kırkı da beyaz

(1964)

ALICI KUŞ

Vurur düşlerine ozanın
Güneş kızgınlığından birkaç ağustos
Birkaç ağaç
Yüksek ormanlar kuytusundan

Kardeşliğin alıcı kuşu
Kalkar konar

Köylü
Biçer ayık otlarını ayırır başaklardan
Kalkar konar
Kardeşliğin alıcı kuşu

İşçi
Tutar ucundan en acar biçimlerin
Sürer
Bir başıboş atı bin cehennemi birden

Kardeşliğin alıcı kuşu
Kalkar konar

Duran el
Gitmeyen ayak
Bir göz ki
Arkasında bir ölü gözü
Bir ses ki
Arkasında bir ölü sesi
Döner durur
Kardeşliğin alıcı kuşu

Kalkar konar
Bir açık yürekten bir ötekine
Bir bugüne bir yanna
Alıcı kuşu kardeşliğin

(1964)

SAKSI

Elimde demin
Küçük bir saksı vardı
Boş bir saksı

Nasıl ağırmış meğer
Nasıl kolum ağırıyor
Boş
Bomboş
Çiçeksiz bir saksı

(1983)

DÖRTLÜKLER

Tülin'e

1

Eh bir gün böyle olacakmış demek
Evimizde bir Piraye'sin evet
Sen kapıdan
Arkandan paldır küldür dünya memleket

2

Güzel masaldır "*Tabir ile Zübre*"
Güzel masal olurdu "*Nâzım ile Piraye*"
"*Masal masaldır*" dedi "*gönül elverme de*"
Nâzım değil Piraye

3

Büyük şairdi sevdi sevdalandı Nâzım Hikmet
 Karasevdamızı sevdi türküsünü güzel de söyleyerek
 O kadar aşk her şey türküsünü sürdürmek içindi
 Karasevda emekçinin emek içindi

4

Ha bakın
 Şurda aramızdaki aynın
 Biz halkız *"aydınlanmış balk"*
 Onlar halktan yana aydın

Çocuklar gibi yaşadık Doğru
 Çocuklar gibi gideceğiz dünyanızdan
 Aynı hüznü kalacak bizden de
 Aynı hüznü yürüyecek arkamızdan

6

Bilsem bile dünyadaki sonumu getirecek
 Ağızsız dilsiz nasıl olursa olsun
 Vatanım hey Bu nefes böyle tükenecek
 Güzel olsun Güzel olsun Güzel olsun

(1983)

Bir şair kendinden başka
 Nereye gidebilir ki

(1992)

Attilâ İlhan (1925-2005)

Menemen'de doğdu. Karşıyaka Cumhuriyet İlkokulu'nu, arkasından Karşıyaka Ortaokulu'nu bitirerek girdiği İzmir Atatürk Lisesi'nde, onuncu sınıftayken, Türk Ceza Yasası'nın 141. maddesine aykırı örgütsel etkinlikte bulunmak savıyla bir süre gözaltında tutuldu, okuldan uzaklaştırıldı. 1941 yılında bu olay yaşanırken on altı yaşındaydı. Danıştay kararıyla öğrenimini sürdürme hakkını kazanarak İstanbul'da Işık Lisesi'ne girdi. Bu okuldan 1946'da mezun oldu. O yıl yapılan CHP Şiir Yarışması'nda, "Cebbaroğlu Mehmed" adlı şiiriyle, Cahit Sıtkı Tarancı ile Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın arasında ikinci olunca, birdenbire yazın dünyasını aşan bir üne erdi. Üç yıl devam ettiği İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni yarıda bırakıp 1949'da Paris'e gitti. Orada Nâzım Hikmet'in cezaevinden çıkarılması için yapılan etkinliklere katıldı. Askerlik öncesinde, sonrasında üç kez gidip geldiği bu kentte, 1951-1952, 1962-1965 arasında olmak üzere toplam altı yıl yaşadı. İkinci Paris döneminden sonra, 1950'li yıllarda, "Vatan" gazetesinde sinema eleştirileri yayımladı. Ali Kaptanoğlu takma adıyla Yeşilçam'a senaryolar yazdı. Üçüncü Paris döneminden sonra ise, İzmir'e yerleşip "Demokrat İzmir" gazetesinin genel yayın müdürlüğünü, başyazarlığını üstlendi. Arkasından İzmir'den Ankara'ya geçerek, 1973'ten 1980'e kadar, Bilgi Yayınevi'nde danışman olarak çalıştı. İstanbul'a döndükten sonra ise beş yıl "Sanat Olayı" dergisini yönetti. Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığını sürdürdü, bugün de sürdürüyor. Romanları, deneme kitaplarıyla da çok okunan bir yazardır. 1974'te Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1974-1975 Yunus Nadi Roman Armağanı'nı aldı.

Şiir kitapları *Diwar*, 1948; *Sisler Bulvarı*, 1954; *Yağmur Kaçağı*, 1955; *Ben Sana Mecburum*, 1960; *Belâ Çiçeği*, 1962; *Yasak Sevişmek*, 1968, *Tutuklunun Günlüğü*, 1973; *Böyle Bir Sevmek*, 1977; *Elde Var Hüzün*, 1982; *Korkunun Krallığı*, 1987; *Ayrıllık Sevdaya Dabil*, 1993.

Şiire Nâzım Hikmet'i usta bilerek başlamıştı. Garip anlayışına kesinlikle karşı çıkardı, siyasaya açık bir şairdi. 1940 kuşağı toplumsalcı şairlerine ise saygı duymasına karşın, etkilerinde kalmadı. 1950'lerde iyice özgünleştiği, bireyselliğini öne aldığı, aşırı duygusal söyleyişlerle kaydığı, imgeyi baş köşeye oturttuğu, ama toplumsalcı kaygılarından da uzaklaşmadığı görüldü. Çok rahat, hızlı, etkileyici bir söyleyişle şiirlerini çoğaltırken, divan yazınının eteklerinde dolaşmaya, söze uyum vermekte doruğa çıkmış bir geleneğin çağcıl uzantısı olmanın yollarını aramaya başladı.

DUVAR

– bu şiir ikinci dünya savaşı içinde
kahredilen bütün dünya duvarları
için yazılmıştır –

ben bir duvarım hiç güneş görmedim
sen hiç güneş görmemiş bir başka duvar
yüzümüz benek benek tahta kurusundan
ve sinemiz baştan başa ak üstünde karalar
– kelepçeden kahroldu kahroldu bileklerim
– sıyrılıp çıktım artık ölüm korkusundan
– dilim dilim sırtımdaki yaralar
ben demirbaşımı sığır siniriyle dayak yedim
biz de duvarız dinleyen duyan düşünen duvarlar
bizim kucağımız terkedilmiş bir yatak gibi kirli soğuk
ve bizim kucağımızda kasırgalı insanlar

yüzündeki deniz parlaklığıyla durur hatıramızda
o çocuk yumruklu dev o dev yumruklu çocuk
o zaman mayıs'tı yağmurlar başımızda
bir cumartesi akşamı girdi kapımızdan
gözlerinde kıpkızıl diken diken öfkesi
adeta birdenbire aydınlandı zindan
onu böyle görünce nasıl da korkmuştuk
sapından fırlamış bir balta gibi çehresi
ve omuzlarında delikanlı gölgesi

o zaman mayıs'tı yağmurlar başımızda
o sırtüstü yatağında yatardı
sımsıcak gözleri şimdi bile aklımdadır
bir sana bakardı bir bana bakardı
dışarda tabiat mevsimin en çingiraklı ayındadır
toprak ana bütün zincirlerinden çözülmüş
sabahlar akşamüstleri manolya gibi parlak
tarlaların yüzü gülmüş
işte her akşam geçtiği denize çıkan sokak
ah işte annesi annesi sevgilisi
işte biz dinleyen duyan düşünen duvarlar
işte o çocuk yumruklu dev o dev yumruklu çocuk

dışarda tabiat mevsimin en çingiraklı ayındadır
 bizim kucağımız terkedilmiş bir yatak gibi kirli soğuk
 o birkaç defa kartal gibi gitti kartal gibi döndü
 çığlıklarını değil kırbaç sesini duyduk
 biz duvarız neyleyelim gözlerimiz ağlamayı bilmez
 onu bir gece sabaha karşı büsbütün götürdüler
 kendi gitti ismi kaldı yâdigâr bağrımızda
 o zaman mayıs'tı yağmurlar başımızda

ya biz idam duvarıyız karşımızda çok insan öldürdüler
 onlar hep döküldü biz hep ayakta kaldık
 temelimiz kanla beslendi ama nedense uzamadık
 öyle bakmayın bu yaralar şerefli yara değil
 getirirler vururlar biz öyle dururuz
 yağmurlar gözyaşı bulutlar mendil
 elimizden ne geldi de yapmadık
 ah öyle bakmayın utanırsız kahrolursız

onlar hep döküldü biz hep ayakta kaldık
 bir mayıs sabahı toprak rezil gök rezil
 yıldızlar küfür gibi yüzümüze tükürür gibi
 şafak sancıları ile iki hüklümdü ufuk
 ve simsiyah çamur gibi bir manga ortasında
 siyaset meydanına geldi dev yumruklu çocuk
 bulutlar eğilip alınının terini sildiler
 ve mermiler birdenbire ölümü getirdiler

o düştü biz yine ayakta kaldık
 halbuki ne kadar ne kadar yorgunuz
 öyle bakmayın bu yaralar şerefli yara değil
 ah öyle bakmayın utanırsız kahrolursız

(1947-1959)

CİNAYET SAATİ

haliç'te bir vapuru vurdular dört kişi
 demirlemişti eli kolu bağlıydı ağlıyordu
 dört bıçak çekip vurdular dört kişi
 yemyeşil bir ay gökte dağılıyordu

deli cafer ismail tayfur ve şaşı
maktulün on beş yıllık arkadaşı
üçü kamarot öteki aşçıbaşı
dört bıçak çekip vurdular dört kişi

cinayeti kör bir kayıkçı gördü
ben gördüm kulaklarım gördü
vapur kudurdu kuduz gibi höğürdü
hiçbiriniz orada yoktunuz

demirlemişti eli kolu bağlıydı ağlıyordu
on üç damla gözyaşını saydım
allahına kitabına sövüp saydım
şafak nabız gibi atıyordu
sarhoştum kasımpaşa'daydım
hiçbiriniz orada yoktunuz

haliç'te bir vapuru vurdular dört kişi
polis kaatilleri anyordu
deli cafer ismail tayfur ve şaşı
üzerime yüklediler bu işi
sarhoştum kasımpaşa'daydım
vapuru onlar vurdu ben vurmadım
cinayeti kör bir kayıkçı gördü

ben vursam kendimi vuracaktım

MİRÇ

isminiz cahit selçuk filandı
hatırımızda öyle kalmış
biz size mırç derdik
parmaklarınızla oynardınız

suyu çınlçıplak içerdiniz
unutamam
ekmeği uzun ve sağlam çiğnemek âdetinizdi
herhangi bir memleket türküsünü tutunca kulağından
memleketin bir dağını kafamıza yıkıvermek

marifetinizdi
 ve büyük bardakla şarap içerdiniz
 sesiniz yıllanmış bir mahkûm gönlünce sıcak
 bir çocuk namusunca temizdi
 parmaklarınızla oynardınız

istanbul pırıldardı gözlüklerinizde
 uzak
 kasımpaşa'dan haliç'i kayıkla geçerdiniz
 geceyarılarından sonra bir köylülük çökerdi üstünüze
 köylüleri severdik
 efkârınız sığmazdı kaşık kadar yüzünüze
 size mırç derdik
 parmaklarınızla oynardınız

SİSLER BULVARI

elinin arkasında güneş duruyordu
 aylardan kasımdı üşüyorduk
 ağacın biri bulvarda ölüyordu
 şehrin camları kaygısız gülüyordu
 her köşe başında öpüşüyorduk

sisler bulvarı'na akşam çökmüştü
 omuzlarımıza çoktan çökmüştü
 kesik birer kol gibi yalnızdık
 dağlarda ateşler yanmıyordu
 deniz fenerleri sönmüştü
 birbirimizin gözlerini arıyorduk

sisler bulvarı'nda seni kaybettim
 sokak lambaları öksürüyordu
 yukarda bulutlar yürüyordu
 terkedilmiş bir çocuk gibiydim
 dokunsanız ağlayacaktım
 yenikapı'da bir tren vardı

sisler bulvarı'nda öleceğim
 sol kasığımdan vuracaklar

bulvar durağında düşeceğim
 gözlüklerim kınılacaklar
 sen rüyasını göreceksin
 cıgılık cıgılığa uyanacaksın
 sabah kapını çalacaklar
 elinden tutup getirecekler
 beni görünce taş kesileceksin
 ağlamayacaksın ağlamayacaksın

sisler bulvan'ndan geçtim sırsıklamdı
 ıslak kaldırımlar parlıyordu
 durup dururken gözlerim dalıyordu
 bir bardak şarapta kayboluyordum
 gece bekçilerine saati soruyordum
 evime gitmekten korkuyordum
 sisler boğazıma sarılmışlardı

bir gemi beni afrika'ya götürecekti
 ismi bilmiyorum ne olacak
 kazablanka'da bir gün kalacağım
 sisler bulvan'ını hatırlayacağım
 kırmızı melek şarkısından bir satır
 lodostan bir satır yağmurdan iki
 senin kirpiklerinden bir satır
 simsiyah bir satır hatırlayacağım
 seni hatırlatanın çenesini kıracağım
 limanda vapurlar uğuldayacak

sisler bulvarı bir gece haykırmıştı
 ağaçlar yatıyordu yoksuldu
 bütün yaprakları sararmıştı
 bütün bir sonbahar ağlamıştı
 ağlayan sanki istanbul'du
 öl desen belki ölecektim
 içimde biber gibi bir kahr
 bütün şiirlerimi yakacaktım
 yalnızlık bana dokunuyordu

eğer sisler bulvan olmasa
 eğer bu şehirde bu bulvar olmasa

sabah ezanında yağmur yağmasa
 şüphesiz bir delilik yapardım
 hiç kimse beni anlayamazdı
 on beş sene hüküm giyerdim
 dördüncü yılında kaçardım
 belki kaçarken vururlardı

sisler bulvarı'ndan geçmediğin gün
 sisler bulvarı öksüz ben öksüzüm
 yağmurun altında yalnızım
 ağzım elim yüzüm ıslanıyor
 tren düdükları iç içe giriyorlar
 aklımı fikrimi çeliyorlar
 aksaray'da ışıklar yanıyor
 sisler bulvarı ayaklanıyor
 artık kalbimi susturamıyorum

TARZ-I KADÎM

– babam şair bedri ilhan'a...

olmuyor neyleyim
 olmuyor velinimetim efendim
 olmuyor yirminci asırda
 tarz-ı kadîm üzre gazeller söylemek
 beşiktaş'a yakın hânesi yerle yeksân oldu nedim'in
 bâki o enis-i dilden
 bir yahya kemal kaldı hâl-ü-hazırda
 ayıptır efendim iç bâde güzel sev demek
 var ise akl-u şuurun
 ayıptır bu zamanda yâr deyip yâr işitmek
 kıvılcımlar kaymalı
 insanlarım dedikçe şair kaleminden
 zaten ömrümüz rüzgârlı sular gibi dalgalı
 kimseler başalamaz medâr-ı maişet derdinden
 kim okur kim dinler sihâm-ı kazayı
 yalnız alıp verilür bir selâm kalmıştır
 nâbi efendi'den

sen benim velinimetim efendim
 ben senin hayr-ül-halef
 sen vakt-i zamanında
 uyan derdin uyan ey mest-i hâb-ü-nâz
 uyan artık uyan artık
 hense uyandım hâb-ı gafletten
 uyan derim uyan ey sulh-ü müebbet

[1954]

YAĞMUR KAÇAĞI

elimden tut yoksa düşeceğim
 yoksa bir bir yıldızlar düşecek
 eğer şairsem beni tanırsan
 yağmurdan korktuğumu bilersen
 gözlerim aklına gelirse
 elimden tut yoksa düşeceğim
 yağmur beni götürecektir yoksa beni

geceleri bir çarpıntı duyarsan
 telaş telaş yağmurdan kaçıyorum
 sarayburnu'ndan geçiyorum
 akşamsa eylülse ıslanmışsam
 beni görsen belki anlayamazsın
 içlenir gizli gizli ağlarsın
 eğer ben yalnızsam yanılmışsam
 elimden tut yoksa düşeceğim
 yağmur beni götürecektir yoksa beni

ÜÇÜNCÜ ŞAHSIN ŞİİRİ

gözlerin gözlerime değince
 felaketim olurdu ağlardım
 beni sevmiyordun bilirdim
 bir sevdiğin vardı duyardım
 çöp gibi bir oğlan ipince
 hayırsızın biriydi fikrimce
 ne vakit karşımda görsem

öldüreceğimden korkardım
felaketim olurdu ağlardım

ne vakit maçka'dan geçsem
limanda hep gemiler olurdu
ağaçlar kuş gibi gülerdi
bir rüzgâr aklımı alırdı
sessizce bir cıgara yakardın
parmaklarımın ucunu yakardın
kirpiklerini eğerdin bakardın
üşürdüm içim ürperirdi
felaketim olurdu ağlardım

akşamlar bir roman gibi biterdi
jezabel kan içinde yatardı
limandan bir gemi giderdi
sen kalkıp ona giderdin
benzin mum gibi giderdin
sabaha kadar kalırdın
hayırsızın biriydi fikrimce
güldü mü cenazeye benzerdi
hele seni kollarına aldı mı
felaketim olurdu ağlardım

[1955]

"Şiirin kelimelerle değil, imgelerle yazıldığını bilen şairler için, kelime diyalektik bir ilişkiler yumağıdır; bir kere, anlatacağı imgeyle ikincisi aynı imgeyi anlatmakla görevli öteki kelimelerle, üçüncüsü mısra içindeki özel, şiir içindeki genel ses uyumuyla, dördüncüsü imgelerarası birlik ve karşılıkların gelişme süreciyle bağlantılıdır çünkü. İmge kelime değildir, ama benzetme (teşbih ya da istiare) de değildir, her ikisini de 'kullanan', duygusal/düşünsel içeriğin somutlaşma biçimidir. Bu süreçte kelime donuk, durağan, olmuş bitmiş bir öge diye alınamaz. Alınmamalıdır. Kelimenin önemi imgenin somutlaşmasında oynayacağı role göre değişir, bu rolü belirleyen ise kelimenin çağrışım yükü, anlam boyutları ve imgeyle olan diyalektik bağlantısıdır. Hal böyle oldu mu, şairin kelimedenden hareket etmediği, şiirini kelimelere yaslanarak kurmadığı da meydana çıkar."

- Attilâ İlhan

BEN SANA MECBURUM

ben sana mecburum bilemezsin
 adını mih gibi aklımda tutuyorum
 büyüdükçe büyüyor gözlerin
 ben sana mecburum bilemezsin
 içimi seninle ısıtıyorum

ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
 bu şehir o eski istanbul mudur
 karanlıkta bulutlar parçalanıyor
 sokak lambaları birden yanıyor
 kaldırımlarda yağmur kokusu
 ben sana mecburum sen yoksun

sevmek kimi zaman rezilce korkuludur
 insan bir akşamüstü ansızın yorulur
 tutsak ustura ağzında yaşamaktan
 kimi zaman ellerini kırar tutkusu
 birkaç hayat çıkarır yaşamasından
 hangi kapıyı çalsa kimi zaman
 arkasında yalnızlığın hınzır uğultusu

fatih'te yoksul bir gramofon çalıyor
 eski zamanlardan bir cuma çalıyor
 durup köşe başında deliksiz dinlesem
 sana kullanılmamış bir gök getirsem
 haftalar ellerimde ufanıyor
 ne yapsam ne tutsam nereye gitsem
 ben sana mecburum sen yoksun

belki haziran'da mavi benekli çocuksun
 ah seni bilmiyor kimseler bilmiyor
 bir şileb sızıyor ıssız gözlerinden
 belki yeşilköy'de uçağa biniyorsun
 bütün ıslanmışsın tüylerin ürperiyor
 belki körsün kırılmışsın telaş içindesin
 kötü rüzgâr saçlarını götürüyor

ne vakit bir yaşamak düşünsem
 bu kurtlar sofrasında belki zor

ayıpsız fakat ellerimizi kirletmeden
 ne vakit bir yaşamak düşünsem
 sus deyip adınla başlıyorum
 içimsıra kımıldıyor gizli denizlerin
 hayır başka türlü olmayacak
 ben sana mecburum bilemezsin

[1960]

BÜYÜK LEYLÂ

kaç kere söyledim büyük leylâ'nın
 prenses olmadığını fahişeliğini
 zaten ışıkları da yanmıyor
 en kötü yerinde bir karanlığın
 anlatır durur gençliğini
 hanidir ölümünü yaşıyor

halbuki onun ilk zamanları
 balon kadehlerde içilen konyak
 âvizeler altında sevip kadınları
 at yarışlarında büyük oynamak
 pera içlerinde italyan şarkıları
 her gece bir baron kendini asıyor

aynalara sinmiş tokatlıyan'da
 on sekiz yaşından birkaç tebessüm
 gözyaşları bütün şampanyalarda
 bir gölge gibi kaç kere gördüm
 dolaştığını dip odalarda
 belki de kendisini arıyor

BELÂ ÇİÇEĞİ

alsancak garı'na devrildiler
 gece garın saati belâ çiçeği
 hiçbir şeyin farkında değildiler
 kalles bir titreme aldı erkeği

elleri yırtılmıştı kelepçeliydiler
çantasını karısı taşıyordu

hiç kimse tanıımıyordu kimdiler
gece garın saati belâ çiçeği
üçüncü mevki bir vagona bindiler
anlaşıldı erkeğin gideceği
bir şeyden vazgeçmiş gibiydiler
bir türlü karısına bakamıyordu

ayaküstü birer hafra içtiler
gece garın saati belâ çiçeği
şimdiden bir yalnızlık içindeydiler
karanlık gelmiş geleceği
birdenbire sapsan kesildiler
vagonlar usul usul kımıldıyordu

EMİRGÂN'DA ÇAY SAATİ

çerağân sarayı'ndan büyükdere'ye
üşümek sonbaharında eski çınarların
uzadığı yerde gizlice akşamların
başlayıp adetâ kendini dinlemeye
kafeslerin ardında bol gözlü bir kadın
ansızın giydirilmiş ipek ferâceye
bir çay yalnızlığı emirgân'dan öteye
değdikçe ısındığı yaldızlı bardağın
nedim'den yansıması tatyos efendi'ye
tenhâ bir genç kız sesiyle hicazkâr'ın
kuytularda çürüdüğü bağdadî yalılarının
yorgun sarmaşıklarıyla sarkmış bahçeye

soğuk kuşlar gibi dağılır boğaz'da
rüzgârın getirdiği donuk bir yağmur puslu
istinye'de gemilerin karanlık uykusu
kırık direkleriyle dalgın ve hasta
birden içimi kaplayan ölüm korkusu
selâm verilince meçhul bir namazda

gâzâlî'ye biraz mevlânâ biraz da
 kubbenin altındaki divan uğultusu
 'şeref' vapurundan en kirli beyazda
 yüzlerce harbiyeli sürgün yolcusu
 havada bir asılmış adam kokusu
 istanbul jontürkleri hüzzâm bir yasta

yankılarıyla telâşlı geceleri bebek'ten
 motorların taşıyıp o kadar bitiremediği
 en yılgın sonbahar benim gözlerimdeki
 çok daha dumanlı mütâreke günlerinden
 alaturka saat kaçta ikinci tömbeki
 miralay sadık bey'in nargilesinden
 dem çekip kumrular gibi sebilleri şenlendiren
 osmanlı sehpâlarının gölgesindeki
 emirgân'da acılaştırmak koyu bir semâverden
 çaylar gibi kararıp kaç defalarca eski
 bir şiir üzüntüsüyle müseddes biçimindeki
 çoktan unutulmuş kilitli defterlerden

[1962]

SANA NE YAPTIJAR

o sabah mı çıkmıştın bir gün önce mi
 bir bıçağın ağzında yürür gibiydin
 demirlerin soğukluğu soluk dudaklarında
 gözlerinde karanlığı dar hücrelerin
 seni görür görmez özgürlüğümde utandım
 söyle ne içersin çay mı kahve mi
 çok değişmişsin birden tanıyamadım

saçların uzundu omuzlarına akardı
 gönlümüz şenlenirdi sarışınlığından
 onlar mı kestiler sen mi kısalttın
 gülerdin içimize aylar doğardı
 görünmez dağların arkasından
 eski gülümsemeni beyhude aradım
 o sabah mı çıkmıştın bir gün önce mi
 çok değişmişsin birden tanıyamadım

bir çay içer misin yoksa kahve mi
 kibritim yok demek cıgaraya başladın
 ellerin de titriyor bir şeyin mi var
 böyle bir kız değildin sen eskiden
 sana ne yaptılar sana ne yaptılar
 kirpiklerin ıslanıyor durup dururken
 o sabah mı çıkmıştın bir gün önce mi
 çok değişmişsin birden tanıyamadım

[1977]

TUT Kİ GECEDİR

tut ki gecedir
 karanlık sığışır ellerine camlardan
 birden kırmızıya döner
 trafik ışıkları
 kükürtlü dumanlar yükselir
 korkuya batmış
 camkırıgı adamlardan
 tehlikeye büyür sakalları

tut ki gecedir
 ihbarlar birer sansar
 bir telefonda bir telefona atlar
 yeraltı örgütleri tetik üstünde
 adres değiştirmiş silah kaçakçıları
 fahişeler birbirinden kuşkuluyor

tut ki gecedir
 kaatiller huzursuz
 hırsızlar sinirli
 hainler ürkekçedir
 elleri telefona kendiliğinden uzanıyor
 ihanete gece müthiş bir gerekçedir
 ihbarlar birer sansar
 bir telefonda bir telefona atlar

ihanet bir bilmece

GİBİ REDİFLİ GAZEL

yorgun kadınlar içtik
yalnızlıktan uğuldayan
tuzlu kan gibi
nice akşamlar devirdik
çengi kıyamet
'kızıl sultan' gibi

vurdukça mızrap
öyle yoğun bir melâl
dağılır ki tamburdan
bastırır eski sevdalar
göz gözü görmez
duman gibi

su karanlıktır
ve kadehler boşalmış
leylaklar darmadağın
kıvılcıklar savurup narçiçeği
çöker bir daha başımıza gökyüzü
tutuşmuş tavan gibi

kanlı hesapları vardır
kıyamete kadar sürecek
ölümle şairlerin
kim bilir nerden bilecek
ne çılgınlıklar geçer daha dünyadan
attılâ ilhan gibi

BÂKÎ'YE GAZEL

bir yerde vahim bir yanlış yapılmıştır
ne yadsımaya dilim varır
ne düzeltmeye gücüm yeter
meyyus bir papağan gibi tenhada bırakılmış
harıl harıl
içimdeki bozgunla söyleşirim

bir yaş gelir ki kadınlar
 çekilir ortalıktan
 esmerler birden çekimser
 sarışınlar uzak
 kumrallar vefasızdır
 artık ne uyku ne durak
 bir âfet biçerim imgelem kumaşından
 müstesna bir sevgili
 onunla söyleşirim
 fazlasıyla edâlı
 iyice rahşân
 bakışları ebrûlî

serviler boşalır boşluklardan
 bir mehtap karanlığına
 gazelhanlar susmuş
 çalgıcılar perişan
 bir ben ki sabahlara kadar böyle
 münzevi bir kanûnla söyleşirim

ne şair kalmış ülkede ne şiir
 divanlar unutulmuş
 mesneviler parça parça
 ey şairlerin sultanı ey bâkî
 inanılmaz kafiyeler düşürüp yıldızlardan
 (mef'ûlü mefâilü)
 ruhunla sövleşirim

ELDE VAR HÜZÜN

söyleşir
 evvelce biz bu tenhalarda
 ziyade gülüşürdük
 pır pır yıldızlarırdı kanatları kahkaha kuşlarının
 ne meseller söylenirdi mercan köz nargileler
 zamanlar değişti
 ayrılık girdi araya
 hicrana düştük bugün

ah nerde gençliğimiz
 sahilde savruluşları başıboş dalgaların
 yeri göğü çınlatan tumturaklı gazeller
 elde var hüznün

o şehrâyin fakat çıkar mı akıldan
 çarkifeleklerin renk renk geceye dağılması
 sırlısıklam âşık incesaz
 kadehlerin mehtaba kaldırılması
 adeta düğün
 hayat zamanda iz bırakmaz
 bir boşluğa düşersin bir boşluktan
 birikip yeniden sıçramak için
 elde var hüznün

[1982]

'MEVCUTLU'

rüzgâr karanlığında camları soğuk buğu
 yağmura çarpa çarpa beyazıt tramvayı
 içinde kirli sarı 'mevcutlu'nun bulunduğu
 tüyleri diken diken bırakmış yaşamayı
 en büyük korkusu anlaşılırsa korktuğu
 öğrenemedi gitti soğukkanlı olmayı

bıyıkları eskimiş gözleri soğuk gri
 nedense 'mevcutlu'nun yüzüne bakamıyor
 tedirgin bir adam sağındaki 'taharri'
 solundaki şapkalı dudakları mor
 salya sümük sırtan allahın derbederi
 sıralı sırasız yerlere tükürüyor

'mevcutlu' bir yanıyla 'müdüriyet' yolcusu
 üstelik cumartesi sorguya başlamazlar
 bir yanıyla bıraktığı sabah uykusu
 karısı kızkardeşi dokunsan ağlayacaklar
 kulaklarında kalmış asansörün uğultusu
 biletçi ipi çekti sirkeci inecek var

bulutlardan bir hisar sansaryan hanı
tramvayın kustuğu 'mevcutlu' duman duman
eskiden yaşanmışla yeniden yaşananı
ayırabilmek çok güç zaman işte o zaman
çıktığı her basamak unutulmaz bir anı
gazetelerde solmuş eski 'tevkifat'lardan

ADIM SONBAHAR

nasıl iş bu
her yanına çiçek yağmış
erik ağacının
ışık içinde yüzüyor
neresinden baksan
gözlerin kamaşır

oysa ben akşam olmuşum
yapraklarım dökülüyor
usul usul
adım sonbahar

KİM O?

kapının ziliyle sıçradım
gecenin saat üçü
açtım baktım
kimseler yok

zili duyduğum kesin
birisi çalmış olmalı
gelen yoksa ben miyim
kırk yıl daha genç
polisten bırakmışlar

Can Yücel (1926-1999)

İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Ankara Erkek Lisesi'nde tamamladı. Yükseköğrenim için Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Klasik Filoloji Bölümü'ne, daha sonra İngiltere'de Cambridge Üniversitesi'ne gitti. Uzun süre yurt dışında kaldı, Paris'te, Londra'da yaşadı. Askerliğini 1953'te Kore Savaşı'na katılan Türk Tugayında çevirmen olarak yaptı. BBC Radyosu Türkçe Yayınları Bölümü'nde spiker olarak çalıştı. 1962'de, İngiltere'de 1709'da Latin harfleriyle taşbaskısı olarak basılmış bir Türkçe dilbilgisi kitabı bulması yankılar uyandırdı. 1963'te yurda dönüp iki yıl kadar Marmaris'te turist rehberliği yaptı. 1966'da İstanbul'a geldi. Yaşamını çevirilerle kazanmaya başladı. 12 Mart döneminde iki kitap çevirisinden ötürü toplam 15 yıl ceza yedi. Adana Cezaevi'ne gönderildi. 1974'te genel bağışlama yasasından yararlanarak serbest kaldı. Şiir yazmaya öğrencilik yıllarında başlamış, 1950'de bir de kitap çıkarmıştı. Şiir çevirmeni olarak da ünlüydü. Ama cezaevinde geçirdiği günlerden sonra şair olarak nerdeyse bir patlama yaşadı. Kitaplar birbirini izledi, günün önde gelen şairleri arasında yer aldı. 12 Ağustos 1999'da İzmir'de öldü.

Şiir kitapları *Yazma*, 1950; *Sevgi Duvarı*, 1973; *Bir Siyasinin Şiirleri*, 1974; *Ölüm ve Oğlum*, 1976; *Şiir Alayı* (ilk dört kitap), 1981; *Rengâbenk*, 1982, *Gökyokuş*, 1984; *Beşihiyerde* (ilk beş kitap), 1985; *Canfeda*, 1985; *Çok Bi Çocuk*, 1988; *Kısa Devre*, 1990; *Kuzgunun Yavrusu*, 1990; *Gece Vardiyası*, 1991; *Güle Güle - Seslerin Sessizliği*, 1993; *Gezintiler*, 1994; *Seke Seke*, 1997; *Mekânım Datça Olsun*, 1999.

Kendine toplumda özel bir yer aramadan, düşüncelerini, duygularını, öfkesini doğal bir dışa vuruşla şiirine yansıtan, halkın diliyle konuşan, sözünü sakınmaz bir bilge ozandı.

ÇALMAZ SAAT

*Tık tık eder kahacık
Beni aldatan Bahacık*

Eşrefgillerden o köye gelir gelmez,
O saat barıştı dargın yıldızlarımız;
Çağırınca beri, kötrüm köşemizden
Cümlemiz yöneldik sözüne; eyitti –
Kim : Bildiği türkü, zamanları durmuş
Sulardan uğrağı rüzgâr ormanlara

Güdecek. Ceylandan hızlı, arpalardan
 Yeşil ümidimiz; az gittik, uz gittik;
 Sandık: Sabah yakın; dedik: Çıngırağı
 Kulağında iyi saatlerin; düzdü,
 Yokuştı, çaldıydı, çalayazdı derken...
 Söyle, kimin orda aklına gelirdi
 Kuşların geçerken yollara serptiğin
 Ekmekleri yiyip bitirecekleri?

IN VİNO

I

Yağmur kadehini kaldırımlara çarptı:
 Şimdi cam kırıkları içinde, bak,
 Sarhoş fareler koşuşuyor!

II

Geldi dayandı kapıya bir lâgar vaktin saati,
 Hep doluştuk içine bir bütün sabahçı kahvesi;
 Karaya vurmuş balıksı gözlerle yüklü küfesi;
 Kalktı saat, sonra açık bir köprüden uçtu gitti.

III

"Bu şehrin gecesi bir dişi papağan,"
 Diyordum, "hakkı bir demet maydanoz."
 Demeye kalmadı, önümden bir çocuk geçti,
 Önünde bir çember,
 Çemberin içinde bir horoz.

(1946-1950 [1950])

DEMİN

Kasvet, elinde bir paslı makas,
 İstanbul'un asma köprülerini kesti.
 Sevdamızın ipinde cirit oynayan cambaz

Şimdi bir kör satırdır içimizde,
 Ha düşer
 Ha düşer,
 Ha düşer...

Başımızın üstünde demin gülüp duran gökyüzü
 Yedekte bir salapurya şimdi

ZURNADA PEŞREV

Kılıcığını yitirmiş bir uskumru yelyeperek
 yelken kürek dört dönüyordu rıhtımı. Güneşin ol-
 tasına takılı bir balıkçı habire kirpiksiz göz-
 lerini kırıştırıyordu. Ansızın yanımdaki sırada
 oturanlardan biri : “İnsan hapşırdığı gün ölmezmiş,
 dedi. Öbürü : “Geç,” dedi, “bu boş lafları! İster
 inan, ister inanma, kendi nefesinden gıdıklanacağı
 tuttu da rahmetli amcamın, güle güle katıldı kaldı
 olduğu yerde.” Biraz ötede yerinde yeller esen bir
 mavnayı bir vinç havada aptal aptal arayıp duru-
 yordu. Döndüm yanımdaki sırada oturanlara : “Belki
 de, dedim, “emzikten kesildikten sonra alıştı dünya
 kendi tırnaklarını yemeye.” Bellerinde gazete kâğı-
 dından peştemalları, yanımdaki sırada oturanlar
 bastonlarına asıp suratlarını bikoşu daldılar suya.
 Peşlerinden uskumru, uskumrunun peşinden balıkçı,
 balıkçının peşinden güneş, cup cuup cuuup... Vinç
 de birer birer toplayıp cümlesini, yükledi yitik
 mavnaya.

DİNAR YOLUNDA DEVRİLEN BİR FORDUN ŞOFÖR AHMET İÇİN YAKTIĞI AĞIT

Ah Ahmet ah sana söylediler de
 Yollar bozuk Dinar üstünden gitme diye
 Hani köprülerde yavaşlayacaktın
 Delibozuk bir uçurtmaydın Ahmet
 Takıldın tellere sonunda

İttin uğursuzdun orospu çocuğuydun
 Esrar boyalı ispiro eroin
 Çirkefliğin daniskası sende
 Bir gün tatlı bir sözünü mü işittim
 Bari kırk yılın başında bir
 Bu da senin diye bir çift yeni lastik alsan
 Biliyorum tapondum Forttum 45 modeliydim
 Lakin ellerine yangındım Ahmet
 Ah domuz ah nasıl da karıştırdın ötemi berimi
 Sevgi derdim de sana dinletemezdim
 Aklın hep yollu karılarda
 Sevgi bir uğraştır derdim sana
 Taksicilik parçacılık gibi
 Her şeye razıydım sırf anlayasın diye
 Nemene şeydir sevgi
 Gözüme bir kız da kestirmiştim
 Müftülerin Nazmiye
 Handiyse yapacaktım aranızı
 Sizi çamlıklara götürecektim
 Yeşil halılarımı serecektim altınıza
 Bilirim ne allahın gazebi olduğunu
 Tam kızla hır çıkaracağın zaman
 Göğün mavisini göstertecektim sana

Her şeye razıydım sırf anlayasın diye
 Nemene şeydir sevgi
 Böyle bok yoluna gidecektin madem
 Bari ben çiğneyeydim seni

"Şiir bir umutsuzluktur. Elbette bir umutsuzluktur Niçin mi? Umutsuz olmayan adamlar şiir yazamaz. Umutsuz olmayan adamlar resim yapamaz, mimar olamaz. Yaratıcı olamaz. Bu dediğim elbet yaşadığımız dünya için bir söz. Çünkü kâğıt bir umutsuzluktur. Boş bir kâğıt... Tuğlalar, briketler, çimentolar, bepsi umutsuzluktur. (...) Onların içinden bir umudu bulmaktır şiir. Onu bulmak için yazıyorum ben de... Birdenbire, bütün bu dünyada, deli olan bu dünyada tek akıllılığı, uslanmadan akıllılığı anlatmaktır şiir Ben haberciyim, deprem habercisiyim.

– Can Yücel

SEVGİ DUVARI

Sen miydin o, yalnızlığım mıydı yoksa
 Kör karanlıkta açardık paslı gözlerimizi
 Dilimizde akşamdan kalma bir küfür
 Salonlar piyasalar sanat-sevicileri
 Derdim günüm insan arasına çıkarmaktı seni
 Yakanda bir amonyak çiçeği
 Yalnızlığım benim sidikli kontesim
 Ne kadar rezil olursak o kadar iyi

Kumkapı meyhanelerine dadandık
 Önümüzde Altınbaş, Altın Zincir, fasulye pilakisi
 Ardımızda görevliler, ekipler, Hızır Paşalar
 Sabahları açıklarda bulurlardı leşimi
 Öyle sıcaktı ki çöpçülerin elleri
 Çöpçülerin elleriyle okşardım seni
 Yalnızlığım benim süpürge saçlım
 Ne kadar kötü kokarsak o kadar iyi

Baktım gökte bir kırmızı bir uçak
 Bol çelik bol yıldız bol insan
 Bir gece Sevgi Duvarını aştık
 Düştüğüm yer öyle açık öyle seçik ki
 Başucumda bi sen varsın bi de evren
 Saymıyorum ölüp ölüp dirilttiklerimi
 Yalnızlığım benim çoğul türkülerim
 Ne kadar yalansız yaşarsak o kadar iyi

İNSAN RESMİ

Yeraltı günleri bunlar
 Kör yılı köstebek ayı

Siyah önlüklü bir güneş
 Ayazda okula gidiyor
 Dizilmiş danaburunları iki keçe
 ıslıklıyorlar bebeyi
 Çepeçevre boynumda sıçandışi bir bahçe

Oynuyorlar iki Roma bir Paris bir Peking
 Karım en soğuk harbi seviyor
 Çocuklarımızdan

Yaşamların kapısında kuyruk olmuşuz
 Önde emirlerleri memede piçler sütsüz analar
 Akşam oldu memur çıktı kapıya
 Mal gelmedi bugün dedi kapatıyoruz

Dilekçeyim masalar odalar arasında
 Yürek değil, sol yanımda on altı kuruşluk pul
 Usulsüzüm yolsuzum

Bir uçak geçti üstümden kışında yakamozu
 Çakılmıştır yere çoktan toprakta bir çelik bitki
 Fala mı baksam koparıp çiçeklerini
 Düştü mü düşüyor mu düşecek mi

Yeşiller içre bir insandın önceleri
 Sağda bir dağ solda bir çay çamaşır yıkayan kadınlar
 Dolaş şimdi çevresini yitirmiş insan resimleri gibi

DANTON'UN ÇAYDANLIĞI

Kırılan bir çaydanlıktı biz öyle sandık
 Ya da bir yıldız uyanmış sonra uyanıvermiş
 Öyle şaşılası bişey ki şaşmadım bile
 Sen söyledin Türkçe yüzermiş Capon balıkları
 Sen hep böyle güneşli yalanlar söyle
 Ben toplarım parçalarını
 Kırk yılın Halimesi böyle bir güvercin
 Oturup ağda yapsın düpedüz Devrim
 Bu bir değil iki değil dördüncü bacağı
 Halime kopardıkça dünya yenileniyor
 Bu el yeni abecele yazılmış bir el
 LAİK bir bacağı sıvazlıyor

Komşular kibar evler dağa çıkmışlar dünden. Biz de
 Halimeyle vatani süpürüyorduk. Dışardan hariciyeli

bir ses: (Affedersin! Affedersin! Affedersin! Yangın merdiveniniz yanıyor!) Ne bu curcuna be! Gözünü kapan gelmiş! İyi ya dedim, kapattım pencereyi. Biz de çaydanlık kırıldı sandık!..

Kırk yılın Halimesi böyle bir güvercin
Oturup ağda yapsın düpedüz Devrim

VOLİ

Sırılsıklam bir gökyüzü çıktı ağlardan
Masmavi bütün balıkçılar

(1950-1970 [1973])

Bİ SEN EKSİKTİN AYIŞIĞI

Bileklerimizi morartmış yeni Alman kelepçeleri,
Otobüsün kaloriferleri bozuldu Kaman'dan sonra,
Sekiz saat oluyor karbonatlı bir çay bile içemedik,
Başımızda *perensip sabibi* bir başçavuş,
Niğde üzerinden Adana Cezaevine gidiyoruz...

Bi sen eksiktin ayışığı
Gümüş bir tüy dikmek için manzaraya!

"Hapisane'de aklım başıma geldi (...) Kapalı bir yer Şairlik patlamam orada oldu. Cepheler açık. Seni bir yere koymuşlar Seni koyanlar var Yalın bir çelişki var. Yalın bir çelişkinin içinde bir de insanlarla sıkı fıkı bir ilişki var hapisanede. Sade siyasiler değil. Gerçi öbür koşullarla ilişkiyi kısıtlamışlardı ama, yine de onları izleyebiliyorduk. İşte bu çelişkinin yalınlığı daha doğrudan sonuçlar alma-yardıma etti. Siyasetti, içkiydi, kendimi dağıtacak olanaklar da yoktu. Bundan dolayı yoğun olarak şiirle başbaşa kaldım. Yoğun olarak şiir yazmaya başladım ve bunu iş haline getirdim.

– Can Yücel

YA'U

Elektrikler söndü dün gece,
Zorbela toplayıp satrancın taşlarını
Mechuren yattık.

Simsiyah kediler gibi dolaşüyor koğuştta
Uyuyan dostların nefesleri.
Dolaşsınlar azıcık!

Tam ben de eve doğru açılıyordum
Şıyrıdatmadan hiç kürekleri,
Yanmaz mı o tepemdeki yüz mumluk ışık!

Bir kürek mahkûmunu Boğazda sandal sefasına
Haklılar, bırakmazlar tabii ama...
Ya'u ne güzel şeymiş meğer karanlık!

SABAHATTİN EMMİ İÇİN

Akşamüstü
Beş buçuk altı sularında
Arabam kırılmış, yatıyordum betonda
Çekirdek yiyerek efkârımdan,
Dalmışım mavinin avarasına...
Bir uçurtma çıkıverdi.
Bir uçurtma... aman! aman!..
Avlu duvarlarının telli objektifine
Salına salına onur verdi...
Mahkemeye son anda yetişmiş,
Yine de telaşsız
Ve alabildiğine ciddi
Bir görgü tanığı gibi...
Ve çayırların, çocukların, gelinciklerin
Dünyada hâlâ var olduğuna dair
Yeminli (yani üç kez kuyruk attırarak)
Ve de alı yeşilli
İfadesini verip
Yine geldiği gibi salına salına

Ve alabildiğine ciddi,
Avlu duvarlarının telli objektifinden
Çıkıp gitti...

Arabanın atları deh deh aman da!..
Uçurtmanın aşkına ayağa kalktığımda
Sabahattin Emmi'nin öldüğü geldi aklıma,
Bir volta da onun için attım, sonra bir volta daha...
Arabamın atları tıkıtak tıkıtak betonda...

[1974]

GÜLER YÜZÜMLE

Viran bir rum evi adada oturduğumuz ev
Serinliğine serin
Ferah olmasına ferah ya
Tam bir hakuran kafesi.
Bu deyimi aslına döndürmek için mi nedir
Bir çift de kumru gelip
Yuva yapmış çatısına.
Öyle usturubunla yerleşmişler ki
Çürümüş tahtaların arasına
Dışardan görünmüyorlar hiç.
Yalnız
El-ayak çekildikten sonra
Derinden
Ve civan demlerle demlenircesine
Başlıyor dem çekmeleri

Benim de çökmeye yüz tutmuş
Şu can kafesimde
Kadim sevgilim Güler'e sevgim
ÜSKÜDARA GİDELİM diyor hâlâ
ÜSKÜDARA GİDELİM

[1976]

MARTILAR Kİ...

Günlerdir körkötebek nefsimle öyle hırlı
Ve öylesine harlı ki

esrik nefesim

Bir kibrit tutsam parlayacak.

Bir sarmıç gemisi diyecekler *alev almış*

Boğazın iki yakasından

Oysa bir gaz tenekesiyle bir şişe mavi

Gelişi güzel mi güzel bir ocak

Suların ortasında sevgili öfkemle benim

Yanacak bahar erişinceye değin

Soğuktan morarmış kanatlarını

ısıtsın diye martılar

Martılar ki sokak çocuklarıdır denizin

SON GÜRLÜK

Tırabzan hurması ağacına döndüm

Tüyüm tüsüm döküldü, yapraksız kaldım

Yine de meyvaya duruyorum cıvıllı halimle

Tepeden tımağa

Turuncu turuncu

Kütür kütür

Bu benim sonbaharım

Bu benim son gürlüğümdür

DAYILAR DAYILANIP YAYLAR YAYLANDIKÇA

Galata Köprüsü tir tir titriyor

Bunlar beni de asma köprü yaparlar diye

Yüreğinin dubalarını geniş tut, ihtiyar!

Sen böyle nice dayılar gördün bugüne kadar

Hepsi de yedeklerinde sürüye sürüye aylarını

Senin üstünden azamet-i höbrekî ve kalpak-ı pöstekiyle geçip

Tarih'in hayvanat bahçesini boyladılar

ÜSKÜDAR İSKELESİNDEKİ İKİ LOSTRACI ÇOCUĞUN KONUŞMASINDAN

Öyle bir gül atıcam ki size gelecek maçta
Âdem abim bilem tutamaz elleri yanar

ANI

Ne zaman Mühürdar'a gelirim Çin'den
Bi güzel susmak geliyor içimden
Bir kız sevmiştim gıllığışlı
Yuvamı yapan bir kırlangıçtı
Aklımı kaçırıp kaçırıp kaçtı
Üç Güzelden ikincisiydi cadı
Ne çektim bilir Hadi'yle Sadi
Karnımdaki geçmiş çocukmuş tepti
İşe bak, köşeyi dönerken şimdi
Karşıma çıkar diye kalbim hop etti

Ne zaman kendime gelirim Çin'den
Bi güzel susmak geliyor içimden

KAÇAMAK

Yalnız kaldıkça, yani Güler benden kaçtıkça
Tekmil elektrikleri yanık bırakıyorum yirmi dört saat
İki radyo var ikisini de açıyorum
Yarım alacağıma bir bütün ekmek alıyorum
Bugün büyük olsun yoğurt diyorum bakkala

Gören düğün var sanır

[1982]

İTİRÂZA İTİRÂZIM VAR

Süt limanlarda poyrazlarla lodoslar oluyorum
Döndükçe, döndükçe başım, martılar kusuyorum

Derya bir Kurân-ı Kerim, yapraklar'nı bir bir açıyorum
 Karış, karış, karış, karış, karış, karış, karış karıştırıyorum
 Bakara oynuyorum Fatihâ'nın Bakara Sûresiyle
 Ve zarlarla ki hepsi ayrı bir Sûre alayıdır
 Nedir diye, nemenedir bu arabesk diye diye
 Martılar bu şakası yok, akaraplar tarafından ağlanılan
 Bir mersiye --- şad olsun ruhu --- Tamburi Cemil Bey'e
 Odeon bir rekorla koşan bir gıramofonmuş dünya
 Kurdukça dönüyorum, döndükçe çalışıyor, çalınıyorum
 Ben ki Kibariye bir hırsız ve Ferdi Tayfur kadar eski bir sipiker ve
 kokoyiniman

Kendimden kendimi çalışıyorum, kendimle, kendimle kendimi
 Yaşasın mahşere dek bu kısır olmayan döngü
 Yaşasın Veli'fendiler'de mahşerin o dokuz doğuran süvarisi
 Benden önce de vardı, benden sonra da tufan
 Yaşamak ölünmez ki yaşamayı yaşamaklan
 Gönderinde Hasan-hüseyin emminin, dalgalandıkça bu kırmızı don
 Bir arabesk bu, ister sol olsun, ister sağ
 Ve indikçe kustuğum martıların güzel gözlerinden yaşlar
 Çaputlar kalkıp kalkıp Marmara'nın dalga kıranlarından
 Kondu-konacak geceleri Hacı Bektaş-i Veli'nin türbesindeki o
 milyon yıllık dut ağacının dallarına
 Bu şiir ve bu nâne, ifâdeme mâni olmayan bir damla menî.
 Lumpen kesilmiş şahsımın (rıpp) kuzgunlaşmasıyla birden göğ
 ağan ve ağaran meçhul bir artısıyla
 Ki istersen demevî bir RH pozitif de olabilir
 İşte bu bir şiirin kendini çektikten sonra Kodak'la, nefesine nefes
 etmesidir

Zâten şiir denen nesne, eski bir an'aneyle, doğan çocuğun kulağına
 ezan makamıyla isminin üflenmesidir
 Ya da tınlatmaktır içinle için için olan tambur ola ki evreni
 Ve de çınlasın deyu Neyzen'in neyi (görülmemiş hiç neyin çınladığı
 bu âna dek)
 Ve en arabesk ve en çağdaş adamımız Orhan Veli'nin kuzular
 kulağına

Maraz ve menapoz, muhteris ve muteriz itirâzlara itirâzım var,
 itirâzım, itirâzım
 Ama halka, halka halka halkalanan halka dünden ve yarından her
 zaman razıyım

ÖZTANITIM

Ben bir aşk değirmeniyim
Şiirler öğütürüm Ayça Parkında
Çocukları havada fır döndürürüm kollarımla
Paydostan sonra da Donkişot'u görürüm rüyalarımda

BİR ÇİN ŞİİRİ

(7. yüzyıl)

Dâvacı zengin, dâvalı yoksulsa
Zenginden yana işler yasa

Dâvalı yoksul, dâvalı zenginse
Dâvalıda kalır yine nizâlı arsa

Dâvacı da dâvalı da zenginse dâvada
Özür diler çekilir aradan kadı

Dâvacı da dâvalı da yoksulsa, bak,
Sade o zaman işte yerini bulur hak

HATİME

Güngörmüşlerdenim ben
Badem ki bu güngörmedik günü gördüm
Ben ki hece taşlarıyla gördöğüşümde
Şamdan bir kariya bir gözü âmâ
Şey yaparken şeyitlenir ölürdüm

Patrona Halil'di patronum kesen
Toy bir zebâni olarak külhandan
Âteşimle Nesimî'nin küllerini kürdüm
Sonram da Saunalı bir sefir nidâsiylen
Arap sabunlarına kızdım köpürdüm

Gusulle ağarmaz zinhar karacümle
Dokuz doğurmadan ana olmaz hamile

Diye ahkâm kesip çapraz yürürdüm
 Dipnoterdım Süttüralizm üstüne
 Şair-zaman sürüm sürüm sürünürdüm

Güngörmüşlerdenim ben
 Badem ki o güngörmedik yerimi gördüm
 Ben ki hecinlerle Hendek ma'rebesinde
 Cingöz bilyelerimi cepten düşürdüm
 Böylece de bu şiir defterini dürdüm

Ne ömür şeymiş bu benim ömrüm!

[1984]

YUKARDALAR

12 Marttan sonra İstanbul'un ev ev arandığı gece
 Yılmaz, Mahirlerle Ulaşları saklandıkları yerden
 Arabasına bindirip Levent'e evine götürür.
 Polis barikatlarından "Yaşa Çirkin Kral!" ünlemleriyle.
 Az sonra kapı vurulur, bir komiser on silah endazıyla
 Girer içeri, Yılmaz kapı ağzındadır.
 Komser "İhbar aldık, Mahir'le arkadaşlarını
 Burda saklıyormuşunuz" der.
 Yılmaz da Yılmaz'ca gülüp eliyle çatı katını göstererek
 "Yukardalar" deyince,
 Komser de kahkahayı basıp avanesiyle basıp gider.
 Yılmaz gerçekten o anda yukardadır.
 Yoldaşlarıyla Devrim Tarihimizin çatı katında.

MAİ BASAN

Güler denize karıştı göremiyorum
 Boğuldu sandım açıkta
 Yüreğim acıyla pır pır,
 O masmavi bir martı olacak gayrı.

CENAZE TÜRKÜSÜ

Kendimden kendimi sakınıyorum
 Sıkılıyorum
 Ömür, uzun ömürlü bir kutu süt

Tez elden gitmeli bari
 Kalafatsız bir kayık içre
 Çaparide tutulmuş yetmişinci izmarit olarak
 Bu kültabağına bastınlmak üzre

AYIŞIĞI SON ATI

Alnımda bir ağustosböceği
 Yapraktan bedenim
 Ağaçtan hademimle
 Bu zincirinden boşanmış poyrazda
 Uçuyoruz dolunaya doğru
 Yel yepelek yelken kürek,
 Uçuyoruz ağaçlar evler duvarlar
 Uçuyoruz peribacaları
 Allaha emanet kula selamet,
 Toprak da ayaklandı
 Bahçeler tarlalar
 Çiçekleri sarı yeşilleriyle,
 Ardımızdan Kızlan'daki yel değirmenleri
 Alavara'da doludizgin yaban eşekleri
 Burunlar koylar bükler
 Dağlar ki devanaları,
 Balıkaşıran'da kopuyoruz anakaradan
 Uçuyoruz mehtapta
 Acemaşıran faslı okumaya dolunayda...

Mehmet Başaran (1926)

Lüleburgaz'ın Ceylan köyünde doğdu. Ortaöğrenimini Kepirtepe Köy Enstitüsü'nde, yükseköğrenimini 1946'da Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde tamamladı. Antalya Aksu Köy Enstitüsü'ne öğretmen olarak atandı. 1947'de askere gitti. Yedek Subay Okulu'nda Yüksek Köy Enstitüsü mezunu kırka yakın arkadaşıyla birlikte çavuşa çıkarıldı. Askerlik dönüşü Edremit Bölgesi Gezici Başöğretmenliğiyle görevlendirildi. Arkasından iki yıl köy öğretmenliği yaptı. 1956'da İstanbul Halk Eğitimi Folklor Bölümü'ne verildi. 1960-1970 arası Kartal ile Göztepe ortaokullarında Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. 1979'da İstanbul Aryamehr Lisesi yazın öğretmenliğinden emekli oldu. Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın kuruluş çalışmalarına katıldı, Marmara Bölgesi temsilciliğini üstlendi. Ansiklopedilerde görev aldı. Bu arada, okul yıllarında şiir yazarak başladığı yazarlığını köy notları, öykü, masal, roman, deneme, anı türlerine yayarak iyice genişletmişti. TRT 1970 Sanat Ödülleri yarışmasında başarı ödülü, 1974 "Yeni Adımlar" dergisi Sabahattin Ali Öykü Yarışması'nda ikincilik kazandı, 1979 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı aldı.

Şiir kitapları *Ablat Ağacı*, 1953; *Karşılama*, 1958; *Nisan Haritası*, 1960; *Kocakent*, 1963; *Putraklı Memleket*, 1969; *Gök Ekin*, 1975; *Meşe Seli*, 1982; *Günler Tuz Rengi*, 1986; *Sis Dağının Başında Borana Bak Borana*, 1990.

Kırsal kesim insanların duygu, düşünce dünyasını, paylaşımcılığını yansıtan şiirleriyle, anlatımındaki içtenlikle, daha baştan aydın okurları kendine bağladı. Her etkinliğinde çevresindekilere yararlı olmak isteyen alçakgönüllü bir öğretmen kimliğindeydi.

DURUM

O gurbet senin bu gurbet benim
Bir garip baş gezdirdiğin
İşlerin gün günden heter
Bu ne hal be kardaşlık
Mehmetliğin üstünden akar
Ezilir durur için
İkilere hükülürsün
Yazamazsın söyleyemezsin
İnsanla doludur sokaklar
Birine halım şu diyemezsin

Kararsız rüzgârlar önünde
 Küçülüvermiş dünyanın
 İçkiler zehir gibi
 Meyhaneler yabancı
 Bu gidişle
 Belli değil nolacan

AHLAT AĞACI

Eşin dostun yaşıyor bak bahçelerde
 Sen çıplak bir doruğun üzerindesin
 Tam rüzgârın engini sardığı yerde

Yekpare bir mavilik üstünden akar
 Altında köklerini sıkın toprak var
 Dertleşir durursun gölgenle

Bazan öyle yakın geçer ki kayan yıldızlar
 Halini soruverecekler sanırsın
 Dağılır üstündeki yeşil sükût
 Ümitle kımıldanırsın

Bakma sana bir ad verdiklerine
 Yerle gök arasında bir karaltısın
 Ve bütün dünya seni unutmuş
 Sanki kim bilecek yaşadığını
 Gelmesse dallarına birkaç fakir kuş

Ne de dolmaz çilen varmış
 İlk defa kırağı yaktı canını
 Aşkı sonra bulutların
 Rüzgârın cilvesi değil miydi
 Döken yapraklarını

Durmuşsun kırların bir ucuna
 Ah senin halin köylü hali
 Yaşarsın kıraç toprakta
 Servi-simin misali

KARŞILAMA

İlk yazın ucu göründü
 Harlayıverdi çiçek çimen
 Kalktım Akçadoruğa çıktım
 Bu ova serildi önüme
 Karşıma bu dağlar dikildi
 Elim ağzımda hakakaldım
 Bir yanda dumanlı toprak
 Bir yanda deniz
 Eriklerin bademlerin şavkı vurmuş havaya
 Ortalığı tutmuş zeytin
 Gözlerim yeşile kesti
 Hey ne dünyamış dünyamız
 Çamların heybetinde sesinde kaynakların
 Yaşamak uğul uğuldu
 Kımıldıyordu yamaçlarda tarlalar
 Tepemde gök
 Çevrilmiş üstüme sayısız sevdalı göz
 Güp güp atıyordu yüreğim
 Kıyısında söğütler göveren
 Bir nehir yatağına dönmüştü içim
 Üstüme üstüme geliyordu ıraklar
 Yankısıyla nice ilkyazların
 Coşkun sular geçiyordu
 Derinlerimden
 Yosunlu kayaların dibinde
 Ordan ordan dürtüyordu tohum tomurcuk
 Elimi uzatsam özgürlüğe dokunacaktım
 Yeni düşünceler patlıyordu zihnimde
 Açtım bağrımı güne güneşe
 Eh beee

[1958]

İMECECİ

Güçsüzden yanayım kavgada
 Büyük öfkelerle bilenmiş sesim

Hey diyorum bir dağ sabahından
Yeni piramitlere taş taşıyanlar
Ellerim acıdı be

Hey gücünden habersiz orman
Biliyorum Koroğlu olunmaz bu çağda
Ama yedi rengin imecesi aydınlık
Taşlar bıktı gömüt olmaktan
Bırakın çürüsün yalnızlığında firavunlar

Dokunsak yıkılır korkunun duvarları
Çıkar herkes zindanından
Eşsiz dolaşımı başlar kanın
Benden sana senden ona
Kutsal bir imecedir yaşamak

Bir gök böğürtleni benim sunduğum
Evrenin uyumu tadında
Kalsın bencil mutluluk kokmuş odada
Hadi toprağın suyun höceğin gittiğine
İmece en yoğun sevi

[1969]

KAVAKLAR

Canının nakışlarını
Bırakıp gövdelerine
Önce kavakları
Dikip yetiştiren gitti

Titredi toprak

Ellerinde baltalar
Öfkeli yüzlerle
Bölüştü kavakları
Geride kalanlar

Şaşı gökyüzü

Döküp dallarını yapraklarını
Nice güz uğultularıyla
Maviliği boydan boya yararlanarak
Yıkılıp çatırtılarla
Sonra kavaklar gitti

Taş kesildi suskunluk

YORULMAZ İŞÇİLERİYİZ AŞKIN

Bütün gün kırlara bakmışım
Başaklarla kımıldanan
O bitek yalnızlığa
Burnumda gökyüzünün ince kokusu
Bütün gün sana bakmışım
Derin mırıltılarla ırmağa kaşan
Çakıntılı gövdene senin

Uzanmışım terli toprağa
Yanına gözlerinin
Çıplak gecelere dokunuyorum
Yazın ve düşlerin sıcak kıvrımlarına
Denizi başlatıyor dudaklarının tuzu
Yüreğim kamaşıyor şavkından
Ellerim böğürtlen moru

Yorulmaz işçileriyiz aşkın,
Soluk soluğa ıslak taylar
Ürkek sokulmaların...
Ormanları uyandırıyor kanımın gürültüsü
Başdöndürücü yerlerindeyim dağın
Kollarımdan akan ırmak,
Sonsuza tamamlanıyorum

[1982]

BİR AFŞAR BOZLAĞIYIM
UZUNYAYLA'DAN

Bir şeyler kopanlıyor göğsümden
Hoyrat pençelerle
İğne deliğinden geçiyorum acıların
Dağılıp toparlanıyorum yeniden
Beni yalnız komayan bozkırda
Uzak düşler uzak düşler
Yüreğimden mi tütüyor
Sancının gökkuşağı
Bir yanımla akıp gidiyor sularla
Taşlarla ışıyor bir yanımla
Ben ağrıyorum ben acıyorum

Kapanmış bir okul kadar ıssız
Öğretmen Hatun Birsen
Gözlerim ellerim soluğum
Değişen filmler solgun raporlar
Çukurlu ay yüzü dersi
Akciğer röntgenlerim
Bir Afşar bozlağıyım Uzunyayla'dan
Uçan kuşlar uçan kuşlar
Onarabilir mi yarımı
İpildeşen yıldızlar
Ben umudum ben özlemim

Tümörüm onmazım zehirli çiçek
Canevimi dağlayan mavi ısırğan
Neyi sızlıyorum bu sancılarla
Bu mor ağrılarla yaşadığım ne
Gittikçe daralıyor soluğum
Bana mı sesleniyor
Yitirdiklerimin diliyle toprak
Patlayan tohumlar patlayan tohumlar
Duyuyor musunuz kırılıyor kabuğum
Ben de yeşereceğim sizinle
Ben sevgiyim ben yaşamım

Talip Apaydın (1926)

Polatlı'nın Ömerler köyünde doğdu. Beypazarı İlkokulu'nu bitirdikten sonra, ortaöğrenimini 1943'te Çifteler Köy Enstitüsü'nde, yükseköğrenimini 1946'da Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar Bölümü'nde tamamladı. Cıvaz Köy Enstitüsü'ne öğretmen olarak atandı. Arkasından sınav kazanarak Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'ne girdi. Yüksek Köy Enstitüsü bitirmiş öğretmenlerin askere alınmalarına karar verilince Yedek Subay Okulu'na gönderildi. Köy Enstitüsü mezunu kırka yakın arkadaşıyla birlikte çavuşa çıkarıldı. Askerlik dönüşü, 1949'da, Tokat Bölgesi Gezici Başöğretmenliğiyle görevlendirildi. 1955'te Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirip müzik öğretmeni oldu. Turhal Ortaokulu'ndaki öğretmenliğinden sonra Amasya Kız Öğretmen Okulu müdür yardımcısıyken yazdığı bir oyunla, Milli Eğitim Bakanlığı'nın açtığı bir yarışmada ödül kazandı. Ama bu ödül kendisine verilmedi. "Yapı" adlı bir şiirinden ötürü Bakanlık emrine alındı. Danıştay kararıyla görevine döndü. 1979'da emekli olduktan sonra bir süre M.F.B. danışmanlığı yaptı. İlk şiirlerini, öykülerini öğrencilik yıllarında yayımlamıştı. Sonradan şiirin yerini roman aldı. 1964 Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı'nda üçüncülük ödülü, 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda iki radyo oyunuyla iki başarı armağanı kazandı, 1976 Madaralı Roman Ödülü'nü, 1992 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı aldı.

Şiir kitabı *Susuzluk*, 1956.

Şiire kırsal gerçekleri yaşayarak getiren Köy Enstitülü yazarlar arasında ilgileri üstüne çeken parlak bir başlangıç yapmıştı. Açık, aydınlık, içtendi. Ama anlatmadan edemeyeceği gerçeklerin baskısıyla düzyazıyı, özellikle romanı seçmek zorunda kaldı.

SUSUZLUK

Susadım
Bozkırlar ortasında
Kurudu dudaklarım
Çağırmanın gelemem
Bir tas su uzatın
Çabuk olun biraz
Beni kurtarın

AŞK İKLİMİ

On sekiz yaşı nisan günleri
Dünya bir kızın gözlerinden ibaret
Hayat bir tas su içimi
Ne zaman oldu aklımda yoktu
Yağmurlar yağdı hatırladım
Yayıldı içime aşk iklimi

Toprak kokusu bu muydu
Böyle miydi benim insanlarım
Ben hiç yoruldum mu severken
Ah bu uzak ses kimin
Şüpheniz olmasın şimdi bile
Düşüp ardına gidebilirim

DAVET

Sana lodos demişiz
Bize alıştırığın gibi gel
Güneyden koku getir
Dolu dolu bulutların önünde
Es ince ince es ılık ılık
Bir sabah kalkınca
Karları erimiş bulalım
Kabarmış bulalım tarlaları
Buralara oturmuşuz
Sevdir bize
Selam getir
Güldür bizi

BAHARA DOĞRU

Günler nisandan mayısa doğru gidiyor
Dumanlı dağlarının üstünde bir yeri
Bir yeri gözlüyorum
O kar adası gittikçe eriyip bitiyor

Ah oralarda olmak şimdi
Karışmak dağlardaki sessizliğe
Bir su damlası gibi kendiliğinden
Ulaşmak o yalnızlığa kimsesizliğe

ÇİFT GÜNÜ

Bulutlar aralandı
Gün vuruyor Türkeli'ne
Topraklarımız ısındı ısınacak
Kardeşlar başlayalım işimize

Derin sürelim iyi ekelim
Çift günüdür boşa geçmesin
Yoz kalmasın tarlalarımız
Emeklerinizi verin dilerim

Ne zamandır bungunduk bir yanı karanlıkta
Boşunaydı ne yapıyorsak
Ondandı acı durgunluğumuz
Kollarımız iki yanımızda
Yorgunduk

Kardeşlar geçti o günler
Şimdi devir bizim
İşimize başlayalım bir uçtan
Derin sürelim iyi ekelim
İşleyelim bütün topraklarımızı
Yurdumuzu baştan başa yeşertelim

[1956]

Sabri Altinel (1925-1985)

Susurluk'ta doğdu. Ortaöğrenimini 1945'te Balıkesir Lisesi'nde, yükseköğrenimini 1949'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. Doktora çalışmasına başladıysa da yarıda bırakarak Yedek Subay Okulu'na gitti. Askerlik dönüşü kısa bir süre gazeteci olarak çalıştıktan sonra öğretmenliği seçti. Saint-Joseph ile Saint-Benoit liselerinde görev aldı. 1959'da gittiği Fransa'da bir yıl kaldı. Dönüşte gene özel okullarda yazın öğretmenliğine devam etti. 19 Eylül 1985'te, İstanbul'da öldü. İlk şiiri lise öğrencisiyken "Kaynak" dergisinde çıkmıştı. İlk kitabını 1955'te yayımladı. Az yazan, titiz, kendi kendinin reklamını yapmayan, onurlu bir sanatçıydı.

Şiir kitapları *İnsanın Değeri*, 1955; *Kıraçlar*, 1959; *Zamanın Yüreği*, 1982; *Şiirler (İnsanın Değeri'nden seçmelerle Kıraçlar'ın yeni basımı)*, 1983; *Kentin Küçük Sokağı* (ö.s.), 1995.

Şiirin bir yaşam anlayışı, bir yaşam deneyi olduğunu savundu. Yapıtlarında barış, özgürlük, yaşama sevinci, paylaşma, eşitlik özlemi duygularıyla yüklü bir kişiliği yansıttı. Toplumsal bir anlayışla kırsal yöre halkının acılarını dile getirdi. Türk şiirinin çeşitli akımlarından hiçbirini izlemedi. Birlikte geliştirilen bir şiirin çoğaltıcısı olmadığı için de değerinin anlaşılması uzun sürdü.

KAN

Çıt yok koskoca ovada
Yapayalnız üzümler tütünler

Bağ evine vermiş sırtını
Kurtuluş savaşından bir efe
Görmüyorum ama sesini duyuyorum
Yaralı sazı elinde

Toprağa sızıyor kan

Manisada Aydında
Gelinler güveyler analar
Üzüm kurutur güneşte
Karanlıkta tütün kırar

Toprağa sızıyor kan
 Güneş çıkınca kuruyacak
 Zaman ne çabuk geçer
 Hayat göz açıp kapamak

Toprağa sızıyor kan

YAŞAMA SEVİNCİ

Benim sevincime katılın
 Dünyanın gecesine geldik biliyorum
 Dövüşler çıkarlar kinler
 Güneş batacak o kadar
 Önceleri de bu renkler bu kokular vardı ortada
 Önceleri de öpücükler yalancıydı
 Kan bilinmiyordu söz bilinmiyordu
 Yaşama sevinci bilinmiyordu

Benim sevincime katılın
 Ölümün karşısında hayatım ben
 Ateşin karşısında dal

En güzel çiçekler dünyada açar
 Dünyada verir ağaçlar en güzel meyvelerini
 Dünyada doğar bir sevişmeden çocuk
 Güçlüğün karşısında çaba
 Ölümün karşısında dirilik
 Dün varolduysa bunlar bugün de varolacak

Gözyaşları gülüşlerimiz
 Kanın sıcaklığı sütün beyazlığı
 Emekler alinteri
 Dün varolduysa bunlar bugün de varolacak
 Dün nasıl emdiyse bir çocuk
 Anasının memesini
 Bugün de kendi çocuğunu emzirecek

Benim sevincime katılın
 Suçun karşısında suçsuzluğum ben

Umutsuzluğun karşısında umut
Ölümün karşısında ölmezlik

[1955]

USUL VE SESSİZ KAR

Yaşadık bir deniz gibi
Ağır ve gerçek çağda
Duyuyoruz derinlerde şimdi
Aklın yanibaşında yaşam
İnsan ölümün yanibaşında

Bayırlarda yabanıl zeytinler
Toprağa düşen güneş ekmek
Işıldayan sessizlik ter
Alınlarda sabrın yanibaşında

Bizdik belki de orda orda
O düşünceye dönüştüğü yerde yaşamın
Kana belenmiş yüzler ölü eller
Vücudun beslediği toprak
Kaldırımlar kapı önleri
Hakkımız olan güne doğru
Yüreklerin umutla dolduğu yerde
Yürüyorduk uzun bir yalnızlıkla
Günlerin külleri içinden yarına

İnerse acı yerlere gecenin içindeki yara
Gözyaşlarına değin sevinçlere
Gözlere hüznün yuvalandığı
Korkup hakamayan gözlere
Kendinden güçlüye çocuk gözleri gibi
Tuzu anımsayın sokaktaki

Yorgunluğunuz düşürürse sizi
Yürekte taşıdığımız sıcak kan gibi
Yaşarken bu tükenmez inancı
Bu düşünceyi varlığımıza sinmiş
Duyun bir sesi duyan gibi

Bakarken ötelere yakın ufka
 İnsanın insanca yaşaması
 Sislerin içinde erken ölümlerin vakti
 Gölge ağaçlar sabah serinliği
 Yarı aydınlık evler yiten duvarlar

Yarın bizimdir yâr
 Kırılacak zincirlerimiz
 Usul ve sessiz kar

NOTLAR

Durduk bütün gece
 Hiçbir acıya varmadan kuytusunda yüreğimizin
 Sessizlikler yığnında sabrın yanbaşında
 Zaman eğri bir kapı aralanan geleceğe
 Yoğunlaşması insan sevgilerinin unutulmuş bir şeyin yaşanmamış
 sözcüğü
 Toprakta bugünün yoğunlaşması ekmekte tuzun

Günün bir yerlerinde umudu vuramayacaklar
 Alın terini vuramayacaklar inanmayın onlara
 Zulmün kanlı ağzı toprakta
 Tozlara bulana bulana kırıla kınla kanlı elleri

Sümbüller karanfiller bir akşam üzeri ey memleketim halkım
 Sonsuzu eler toprağa, umudun toprağına
 Masalsı gerçekliğin tutar süreyi, gülüşün yankılanır kıyılarda
 Sızar ılık teri özgürlüğün
 Kavganın ve kanın akşamlarda
 Yarınki yaşam uğruna

[1982]

“Siz ne dersiniz deyin şiir bir edebiyat işi değil. (...) Şiir bir hayat deneyidir, bir yaşama anlayışıdır elbet. Şair doğru gönlünce, doğru kafasınca yaşamasının şeklini anlatır, deneyini anlatır (...) Bir şiirin hikâyesi şairinin hikâyesidir.

– Sabri Altınel

GÜNÜN ARDINDAKİ GİZ

Kulak ver kentin mor sesine
 Makineler frezeler tornalar
 Aşağıda kınlan yorgunluk
 Pazara düşen ekmek
 İnlemeler kopan kol sevginin
 Öksüz sesi dönelim dönelim evlere
 Yitirdim oğlumu diyor biri
 Bacımı yitirdim bir güz soğuğunda
 Beyaz ışıktaki iyice öldüğünde ölümler
 Başboş günün aydınlığı şaşkın
 Çıkamaz bir sokakta dönelim evlere
 Rüzgârlı yalnızlığa kulak ver

Kimsesiz yollarda bitkin gecede
 Zamana karşı toprağın üstünde
 İnsanlar insanlar insanlar
 Günün ardındaki giz ince bir ırmak gibi
 Yüzler ne mutlu ne mutsuz
 Belli değil düşledikleri
 Sonsuz güz küllenmiş kor
 Aşağılarda süren yaşam
 İstasyonlarda sabah oluyor

GÜN VURUYOR

Sürüyorum geniş bereketli bir tarlayı
 Büyük bir kitabı okuyorum
 Duruyorum serin dinlendirici bir gölgede
 Tanın ıssızında sabah ezanları
 Ağlayan bir su aşağılarda

Gün vuruyor dilsiz yüreklere
 Ve acıya başkaldıran zamanın toprağına

SİS

Geçiyorum kentin küçük sokağından
 Evler yeni bir yolculuktaki gibi taşın
 Çınlayan ıssızlığı siste nemli bodrumlar
 Yaşamaların pası denize uzanan
 Dağılan gökyüzü ötelerde
 Ey yitik ada ey yüreklerin eskidiği yer
 Balkonlardan çatılardan inen düşünce

AKŞAMIN SONUNDA

Akşamın sonundayım karanlığı aşan yolda
 Yitirmesin istiyorum değerlerini insanoğlu
 Dinmeyen öfkenin rüzgârı, yatıştıramadığın korku
 Bedenini öldürene kadar
 Bir deniz gibi kendi suyunda boğulmuş
 Çok uzaklara sürükleniyorsun, sen insansın
 İnsansın sen, doğumu ve ölümü gördün
 Ellerinle kazıdın alinyazını, kattın ışığını taşın
 Yüreğindeki sevgiye sevecenliğe
 Çağırdın nesneleri

Yaşam gösterir doğru yolu
 Geceyi tüketir gündüz,
 Pancurlar vurur zamanın duvarlarına
 Kanın besledi yeryüzünü, araştırdı bakışın
 Korkuyu ve uysal ölümü
 Düşün yüreğindeki aydınlığı veren gücü
 İnsansın sen, emeğini düşün
 Aşılmış taraçalarda, fabrikalarda, yolda
 Düşü gerçek kılan, yapıyı,
 Çelik bir dünya açan aynı gökyüzü altında
 Uzayan yazılarda tohumu dönüştüren ürtine
 Sevinçte yenen acıyı.

Metin Eloğlu (1927 - 1985)

İstanbul'da doğdu. Üsküdar'daki Sultantepe Ortaokulu'nu bitirip 1945'te Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'ne girdi. 1946'da siyasal bir suçlamayla iki ay tutuklu kaldı, okulla ilişkisi kesildi. Cezaevinden çıktıktan sonra dersleri konuk olarak izledi. 1947'de askere gitti. İki kere bir kaçıp yakalanarak cezalandırıldığı için, Diyarbakır, Malatya, Siirt, Bingöl, Elazığ, İstanbul'da beş yıl askerlik yaptı. Dönüşte kısa bir süre Yıldız Bahçeler Müdürlüğü'nde çalıştı. Bu işten ayrıldıktan sonra geçimini yazıyla, daha çok da resimle sağladı. Bir yandan tablolar yaparken, bir yandan da renkli küçük kartpostallar yapıp sattı. Şiir yazmaya ortaokulda başlamıştı. İlk şiiri, 1943'te, İzmir'de "Kovan" dergisinde çıktı. İlk kitabı *Düdüklü Tencere*'yi ise, askerlik dönüşü, 1951'de yayımladı. "Halkın zevkini arayıp bulmak" amacıyla yola çıkan orta tabaka şairlerinin Garip hareketine bir sokak çocuğu olarak halkın içinden katıldı. Takma adlarla resim eleştirileri, kitap eleştirileri yazdı. 1967'de DYO Sergisi'nde, 1976'da Yarımca Şenliği'nde resimleriyle birincilik ödülü kazandı. Yazın alanında ise 1972 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü aldı. 11 Ekim 1985'te, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Düdüklü Tencere*, 1951; *Sultan Palamut*, 1957, *Odun*, 1959; *Horozdan Korkan Oğlan*, 1960; *Türkiye'nin Adresi*, 1965; *Ayşemayşe*, 1968; *Dizin*, 1974; *Yumuşak G*, 1975; *Bektaşî Dedikleri* (Oğuz Tansel ile), 1977; *Rüzgâr Ekmek*, 1978; *Hep*, 1982; *Yine* (ilk altı kitabının toplu basımı), 1982; *Şiirce* (sonraki üç kitabının toplu basımı), 1982; *Ay Parçası*, 1983; *Önce Kadınlar*, 1984.

Şiire kabına sığmaz, cin gibi bir halk çocuğu olarak, alt tabaka diliyle girdi. Olayları toplumsalcı bir açıdan ele aldığı açıkça belli bir ince alayla yansıttı. 1960'tan sonra ise sözcüklerle oynamaya ağırlık veren kapalı bir şiire yöneldi.

DÜDÜKLÜ TENCERE

Pazarları daha gündüzden
Ahçıbaşı, aklını başına devşir;
Börekler kızaracak nar gibi;
Kıymalı, ıspanaklı, peynirli...
Sonbahar yağmuru oluklarda,
Çüşbalığı haşlanacak!

Mesela zamkinülzarefe yemeğinin
 Akşama yetişmesi lazım, başın darda.
 Al eline şu nesneyi,
 Dibini bir güzel yağla,
 Sovanını da doğra, düd! desin;
 Bir tutam tuz, biraz kimyon;
 Şıpın işi pişiverir.
 Baksanıza göbek atıyor;
 Beylere selam, hanımlara selam!
 Çengi misin be gâvur icadı,
 Düdüklü tencere misin?

ERKEK ZELİHA'NIN TORUNU

Ben bütün mahallenin dilindeyim
 Her dedikoduda bulunurum
 Bir vakitler dükkân işleten
 Erkek Zeliha'nın torunuyum.

Ben bazı günler ağacın yanındayım
 Ahlatların dibindeyim
 Yüzü ciletle kesilmiş
 Kötülerin koynundayım.

Yağmur yağar da hava bozunca
 Eve yollanırım çişim gelince
 Dil döküp şiir yazarım
 Gönüller şen olunca.

Evden çıkarım annem kızınca
 Para bozdururum tütün alınca
 O kahve senin bu kahve benim
 Bitlenirim kış boyunca.

Kahve köşelerinde güzel laf ettiler
 Şiirlerimi benden iyi saydılar
 Tam yüz kişinin ortasında
 Anama avradıma sövdüler.

Ekmek yedim tuz yaladım
 Oramı buramı elledim
 Sabahtan akşama kadar
 Altmışaltı oynadım.

Benim aklım serseri aklı
 Cebimde bıçaklar saklı
 Sakal koyvermiş bir de babacığım var
 Evlat yüzünden ağlamaklı.

ZURNANIN ZIRT DEDİĞİ YER

Bu dünya Sultan Süleyman'a kalmamış;
 Ama size kalacak.
 Olur a, Sultan Süleyman bilememiş işini;
 Ama siz bileceksiniz.
 Söyle sizinle beraber üç beş kişi;
 Öte yanı kördöğüşü.
 Bir gün yaşamışsınız, ömrünüze bereket;
 Akşam olmuş kendiliğinden;
 Bir konağınız var dayalı döşeli;
 Kapıda arabanız, oda oda mutluluğunuz;
 Kadehte kuşsütü var, tabakta minaregölgesi...
 Biraz da aşk masalı ekleyin bu düzene;
 Eklediniz mi?
 Oh, yaşamak ne güzel şeymiş be!
 Güzeldir tabii...

Şimdi de bir oda düşünün bakalım;
 Halı, kilim hakgetire,
 Ekmeğin, katığın lafı hiç edilmesin,
 Odu ocağı bir kalem geçin;
 Beş kişi uzanmış bir sedire,
 Basıyorlar küfürü;
 Kime?
 Ne bileyim ben, kime...
 Bu oda niçin mi yoksul?
 O beş kişi yoksul da onun için.
 Bu bayların, bayanların derdi ne mi?

Ne olacak : Memleketin derdi.
Peki ama, çaresi yok mu bu işin?

Ha şöyle,
Düşünmeye alışın.

XAVIER CUGAT

Amma da yaptın şıllık kız,
Dağlıysak, insan değil miyiz yani?
Koyunları sattık, vurduk üç bini;
Öküzleri sattık, vurduk beş bini;
Bu parayı mezara mı götüreceğiz?

Hele gel, seni vizon pöstekilere saram;
Koluma takıp, Kervansaray'a gidem;
Sana Chat-Noir'lar alam mı;
Kokluyanın burnu düşsün.
Joze Iturbi'den, Xavier Cugat'dan
Sana pilak alam mı?
O çalsın, sen tepinedur...
Seni eşek sütünden banyolara yatırıp,
Camel'ini binliklerle yakam mı?

Naylonuna ne verem?

AŞK MEKTUBU

Dün akşam senden ayrıldıktan sonra,
İlyas'lara gittim.
Oturup, şu evlenme meselesini uzun uzun konuştuk;
Karısı da akla yakın şeyler söyledi:
Ben gerçi onu severim, dedi;
Beraberce yaşayıp gitmenizi kim istemez?
Ama, yoksulluğa alışkın değildir o;
Açlığa, yalınkat döşeklere pek katlanamaz.
Dinledikçe, kızcağıza hak verdim;
Bu iş olmayacak gibime geliyor, ne dersin?

Sen öyle görmüşsün büyüklerinden;
 Dört kap yemekli sofralar görmüşsün,
 Karpuz kollu yaz entarileri görmüşsün;
 Yattığın yataklar herhalde somyalıdır;
 Haftada bir- iki, sinemaya gidersiniz evcek...
 Hayat pahalı, sana pabuç alamam;
 Pabucu bırak, şöyle karın doyurucu bir şeyler de alamam;
 Kitap alamam mesela,
 Radyo alamam, tiyatro bileti alamam;
 Gençsin birçok şeylerde gönlün kalacak.
 Peşin söylemeli ki, sonra bana gücenmeyesin;
 Benim cigaram var, rakım var;
 Alıştığım insanlar var bunca yıldır,
 Sevdiğim, inandığım;
 Onlarla görüşmeden edemem.
 Hepsini kabullensen bile, günü nasıl kurtaracağız;
 Memurluk bana gelmez,
 Ticaret falan da yapamam, yaradılışım böyle;
 Çelimsizim, taş kıramam.
 Ben yazarak, çizerek geçinmek zorundayım;
 Diyeceksin ki; ölme eşeğim ölme!
 Sen bir aralık demiştin ki :
 Gerekirse, ben de çalışırım, demiştin;
 İngilizceden tercümeler yaparım, dikiş dikerim;
 El işine koşmak gücüme gitmez;
 Annem bana bunların hepsini öğretti.
 Benim anam da iyi kadındır, biliyorsun;
 Sana kaynanalık etmez tabii.
 Ama, hastalıklı, eli işe varmıyor;
 Bulaşık mı yıkayacaksın, tercüme mi yapacaksın;
 Ortalığı mı süpüreceksin, dikiş mi dikeceksin?
 Bir gün, beş gün değil ki bu;
 Gençliğini yitirince hayattan soğuyacaksın.
 Ben şiir de yazıyorum, biliyorsun;
 Şiirlerimde başş gibi, hürriyet gibi sözler geçiyor;
 Buna içerenler olacak belki,
 Bu güzelim işe bir kulp takıverecekler;
 Cezaevlerine düşeceğim, sen yapayalnız dışarda...
 Bu mektubu postaya vermeden önce,
 Şöyle bir gözden geçirdim;

Başka kusurlarım olsaydı,
Emin ol, onları da yazacaktım.

Bak düşün taşın.

BOYNUMUN BORCU

Leman Hanım
Size bir şiir borcum vardı ya
İşte onu ödüyorum

[1951]

LE GRAND PARMAC LA PORTE

Sevgili Şermin, Hayrünnisa, Saadet Hanım;
Bu memlekette aydın karı yok! diyen efendiler;
Geçerken şöyle bir uğrayın perşembeleri,
Vallah topunuzla sidik yarışı eder...
Mozart hatırlatınca da, Beethoven ezber;
Matmazelinden mandolin dersi almış kadın.
Heykel hususunda alkışı milyon değer;
Şahitler: Dökümcü İzak'la Despieau'nun baldızı, canım...
Sen kim oluyorsun, ben kim oluyorum, o kim oluyor?
Koskoca Yahya Kemal'e tenezzül etmemiş kadın!
Ayaküstü Verlaine, yatağa girince Baudelaire...
Dikkat edin, pörsümesin kauçuk memeleri,
Şurasına yastık, burasına minder...
Bedri Rahmi'ymiş, Balaban'mış... boş verir öyle şeylere;
Salvador Dali'yi sokakta görmüş kadın!
Gitse gitse Muhsin'e gider,
Dümbüllü'ye gitmez tabii
Comédie-Française seyretmiş kadın.
Le grand parmak la porte, yaaa, ne sandın?
Gâvurcanın ruhunu bilirmiş meğer!
Sanatsever, oğlansever, kızsever...
Kendisi kısır, kocası hadım.

Ne de olsa Avrupa görmüş kadın!

[1957]

UYAN

Hadi uyan
Günüşiği çilemeye başladı başucunda
Denizler bir mavilik edindi günden
Seher yeline uyup kuşlar tüneğinden uçu
Bu türküyü dinlemeyecek misin

Hadi uyan
Aydınlığa çık da çil gözlerin ışısin
İlkyazlar sıcağı biriksin yüreğine
Yoksul olsan da uyan
Garip olsan da uyan
Madem ki güzelsin, güzeli yaşatmak için
Madem ki iyisin, iyiliği yaşatmak için
Madem ki umutlusun, umudu yaşatmak için
Hadi uyan
Denizi dinle yaşamak desin
Toprağı dinle barışmak desin
Göğü dinle sevmek desin
Bir plak konmuş gibi gramofona
İşte aşk işte özlem işte savaşmak gücü
Uyan diyor uyansana

Hadi uyan
Sevdiğim uyan
N'olur uyan

NEDİRCİK YAVRUSU

Beni saran birçok şey var
İstanbul dostlarım yaz günleri
Seninki oracıkta
Sofraya çöküyorum acıkmışım dolma molma var
Şıp sofrada
Geçen pazar İstinye'de balığa çıktık
Bu peşimiz sıra
İki lüfer tuttuk diyelim

Birinin gözlerinde birinin pullarında
 Bir kadınla yatacak olsam
 Cup benden evvel koynunda
 Nicesini sevmiş özlemişimdir
 Zamanla bıktım unuttum belki
 Ama bu hep aklımda

[1959]

YİTİKÇİ

Hadi git azıcık İstanbul iste
 Kosunlar o denizi bir çanağa
 Bir çıkına elesinler o günlerimi
 O yazdan Üsküdar'dan ne kaldıysa Elif'ten
 Doldur ceplerine
 Onlarda yoksa komşularında vardır
 Tanırlar sevinirler
 Beni bay Metin gönderdi, de

[1961]

İŞLEME

Senciliğim kof kütüğün iki şak oluşu bi vuruşta
 Maviş közü ocaktan küreleyiş oculuğum

[1965]

SEKİŞLER

Yiv kükredi torna çınladı öttü mü divan
 Baygın tuzakların son kıpraşmasıdır ol şipsevdi haziran

Ta Banaz'dan gelen cömert sofrı bu mu kul sırtında
 İster beni ister seni ister gülü an

Hep seni seveceğimi sandın sen yokken hep
 Anın var ya anın hani şu kabuk tutmuş hatıran

Şiir dediğin de ne ki bir harmanda savrulur
Sonra geceler basar ve âmâ bir çakal ulur.

[1971]

BOĞUM

Bir sen misin a gülüm
Hepimiz çırılçıplağız
Daha şimdiden sıkboğaz
Güveyce poshıyık denklem

Düşe soyunuk defne çomağı
Gel bir yudum daha içelim
Sen bilirsin a gülüm
Cılık yumurtalar kırılı yağa.

[1982]

KÜME

Yalnız benim mi değil
Daha dünkü çocukların da zonkluyor şakakları

Azıcık geri çekilip bakıyorum
Göz alabildiğine deli incir tarlaları

Oysa ne göçmenim ne göçebe
Hangi kapıyı çalsam sökülmüş tırnakları

Yalancıkta yoncalarla kömür tozları yörem
Bir de kovan kaçkını o hayta arı

Ha bir de
Tarihe karışmayan tıramvay durakları

[1983]

Ahmed Arif (1927 - 1991)

Diyarbakır'da doğdu. Güneydoğunun aşiret töreleri çerçevesinde büyütüldü. Ortaöğrenimini Diyarbakır Lisesi'nde tamamlayıp yük-seköğrenim için Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi. 1950 yılında Türk Ceza Yasasının 141. maddesine aykırı davranma savıyla tutuklandı. Böylece öğrenimi yarım kaldı. Serbest bırakılınca bir süre plan kopyalama teknisyeni olarak çalıştı. 1952'de bu kez gizli örgüt kurma savıyla gene tutuklanıp iki yıl ceza yedi. Cezaevi sonrası Ankara'ya yerleşerek çeşitli gazetelerle dergilerin teknik işlerinde çalışma olanağı buldu.

Şiire lise sıralarında Haşım, Tanpınar, Tarancı gibi şairlerin etkisinde başlamıştı. 1950'lere doğru Nâzım Hikmet çizgisine geçerek toplumsalcı bir havaya girdi. Ne var ki yetişme yıllarından gelen güneydoğu havası, türküler, ağıtlar, masallar onu bambaşka bir bireşime taşıdı. Dergilerde çıkan az sayıda şiiri ilgileri üstüne çekmesine yetti. Cezaevi sonrası Ankara gazetelerinin teknik işlerinde çalışırken ise şair olarak yeraltında saklanır gibiydi. Şiirlerini kesinlikle ortaya çıkarmıyor, yayımlanmalarına izin vermiyordu. 1960'larla gelen özgürlüğe de güven duymadı. Çeşitli dergilerde daha önce çıkmış bazı şiirlerini, 1967'de, "Soyut" dergisi yöneticileri topluca bastılar. Bunun üzerine ertesi yıl şairin izniyle kitabı yayımlanarak büyük bir ilgi gördü. Ama bunu başka kitaplar izlemedi. Ahmed Arif artık şiir yazmıyordu. Gazetecilikten emekli olduktan sonra da ortalara çıkmadı. 2 Haziran 1991'de, Ankara'da öldü.

Şiir kitabı *Hasretinden Prangalar Eskittim*, 1968.

Değişik bir halk kültürünün etkileriyle Türk şiirine bambaşka bir hava getirmiş, tam anlamıyla özgün bir şairdi.

SEVDAN BENİ

Terketmedi sevdan beni,
Aç kaldım, susuz kaldım,
Hayın, karanlıktı gece,
Can garip, can suskun,
Can paramparça...
Ve ellerim kelepçede,
Tütünsüz, uykusuz kaldım,
Terketmedi sevdan beni...

AKŞAM ERKEN İNER MAHPUSÂNEYE

Akşam erken iner mahpusâneye.
 Ejderha olsa kâr etmez.
 Ne kavgada ustalığın,
 Ne de çatal yürek civan oluşun,
 Kâr etmez, inceden içine dolan,
 Alıp götüren hasrete.

Akşam erken iner mahpusâneye.
 İner, yedi kol demiri,
 Yedi kapıya.
 Birden, ağlamaklı olur bahçe
 Karşıda duvar dibinde.
 Üç dal gece sefâsı,
 Üç kök hercai menekşe...

Aynı korkunç sevdâdadır
 Gökte bulut, dalda kaysı.
 Başlar koymaya hapislik.
 Karanlık can sıkıntısı...
 Kürdün Gelini'ni söyler maltada biri
 Bense volta'dayım ranza dibinde
 Ve hep olmayacak şeyler kurarım,
 Gülünç, acemi, çocuksu...

Vurulsam kaybolsam derim,
 Çırılçıplak, bir kavgada.
 Erkekçe olsun isterim,
 Dostluk da, düşmanlık da.
 Hiçbiri olmaz, halbuki,
 Geçer süngüler namluya.
 Başlar gece devriyesi jandarmaların...

Hırsla çıkarım kibriti...
 İlk nefeste yarılanır cıgaram,
 Bir duman alırım, dolu,
 Bir duman, kendimi öldüresiye.
 Biliyorum, "Sen de mi?" diyeceksin,
 Ama akşam erken iniyor mahpusâneye.
 Ve dışarda delikanlı bir bahar,
 Seviyorum seni
 Çıldırasıya...

LEYLİM - LEYLİM

Leylîm-leylîm dünyamızın yarısı
 Al -yeşil bahar,
 Yarısı kar olanda
 Gene kavim-kârdeş, can cana düşman,
 Gene yediboğum akrep,
 Sarı engerek,
 Alnımızın aklığında puşt işi zulüm
 Ve cânım yarı geceler
 Çift kanat kapılarına karşı darağaçları,
 Mahpusânede çeşme
 Yandan akar olanda,
 Gelmiş yoklamış ecel
 Kaburgam arasından.
 Yoklasın hele...

Çağıdır, can dayanmaz.
 Çağıdır, en çatal, en ası,
 Cehennem koncası memelerinin.

Çağıdır, kırk gün-kırk gece
 Kolların boynuma kement,
 He cânım, kötüye inat...
 Vâh ki ne desem,
 Kurşunları namlulara sürülü,
 İk'elleri kan,
 Devriyeler uykumuzu yıkar olanda,
 Alır yüreğim :

Yankın yasak, aynalara.
 İnemem bahçende talan.
 Tam, boş yanı bu, derim namussuzun,
 Tam, bıçağım cehennem gibi güzelken,
 Aklıma düşüyorsun
 Ellerim arık...

Bilmiş
 Bütün zula'lar
 Eğri hançer, kara mavzer, kan pusu.
 Ve insan düşüncesinin o en orospu
 O en ayıp, frengili yemişi.
 Çıldırılmış uranyum

Bilmiş,
Bilsinler!...
Sana nasıl yandığımı
Uuuuy gelin...

İşte kan tutmuş korsanlar,
Haramla beslenmiş azgın,
Düzmece peygamberler
Ve cüceleri
Ve iğdiş ve aptal kölelerine karşı,
İşte bir kez daha
Bu can bendeyken
Delin, divânenim işte
Uuuuy gelin...

Bu yasaklar,
Firavun kalıntısı.
Yoksun,
Akdan-karadan.
Gizline, cânêvine kurulu faklar.
Gün ola, umut kesip korkunç yetinden,
Murdar tutkusuna dünyasızlığın.
Gün ola, düşesin bekler.
Düşme!..
Ölürüm...
Gözlerinden gözlerinden olurum

Leylîm -leylîm
Ayvalar, nar olanda
Sen bana yâr olanda.
Belâlî başımıza
Dünyalar dar olanda.

HASRETİNDEN PRANGALAR ESKİTTİM

Seni, anlatabilmek seni.
İyi çocuklara, kahramanlara.
Seni, anlatabilmek seni,
Namussuza, halclan bilmez,
Kahpe yalana.

Ard-arda kaç zemheri,
 Kurt uyur, kuş uyur, zindan uyurdu.
 Dışarda gürül gürül akan bir dünya...
 Bir ben uyumadım,
 Kaç leylim bahar,
 Hasretinden prangalar eskittim.
 Saçlarına kan gülleri takayım
 Bir o yana,
 Bir bu yana...

Seni, bağırabilsem seni,
 Dipsiz kuyulara,
 Akan yıldıza,
 Bir kibrit çöpüne varana,
 Okyanusun en ıssız dalgasına
 Düşmüş bir kibrit çöpüne.

Yitirmiş tılsımını ilk sevmelerin,
 Yitirmiş öpücükleri,
 Payı yok, apansız inen akşamdan.
 Bir kadeh, bir cıgara, dalıp gidene,
 Seni, anlatabilsem seni...
 Yokluğun, Cehennemin öbür adıdır
 Üşüyorum, kapama gözlerini...

DIYARBEKİR KALESİNDEN NOTLAR VE ADİLOŞ BEBENİN NİNNİSİ

1

Varamaz elim
 Ayvasına, narına can dayanmazken,
 Kırar boynumu yürürüm.
 Kurdun, kuşun bileceği hal değil,
 Sormayın hiç
 Laaaaal...
 Kara ferman çıkadursun yollara,
 Yârin bahçesi târûmar,
 Kan eder perçem.
 Olancası bir tutam can,

Kadasına, belâsına sunduğum,
 Ben öleydim loooy...
 Elim boş,
 Ayağım pusu.
 Bir ben bileceğim oysa
 Ne âfat sevdim.
 Bir de ağzı var dili yok
 Diyarbekir Kalesi...

2

Açar,
 Kan kırmızı yediverenler
 Ve kar yağar bir yandan
 Savrulur Karacadağ,
 Savrulur Zozan...
 Bak, bıyığım buz tuttu.
 Üşüyorum da
 Zemheri de uzadıkça uzadı,
 Seni baharmışın gibi düşünüyorum,
 Seni Diyarbekir gibi,
 Nelere, nelere baskın gelmez ki
 Seni düşünmenin tadı...

3

Hamravat suyu dondu,
 Diclede dört parmak buz,
 Biz kuyudan işliyoruz kaba-kacağa,
 Çayı, kardan demliyoruz.
 Anam sır gibi saklar siyatiğini,
 "Yel" der, "Baharın geçer"
 Bacım, iki canlı ağır,
 Güzel kızdır, bilirsin,
 İlki bu, bir yandan saklı utanır
 Ve bir yandan korkar
 Ölürüm deyi.
 Bir can daha çoğalacağız bu kış.

Bebeğim, neremde saklayım seni?
Hoş gelir,
Safa gelir,
Ahmed Arif'in yeğeni...

4

Doğdun,
Üç gün aç tuttuk
Üç gün meme vermedik sana
Adiloş Bebem,
Hasta düşmeyesin diye,
Töremiz böyle diye,
Saldır şimdi memeye,
Saldır da büyü...

Bunlar,
Engerekler ve çıyanlardır,
Bunlar,
Aşımıza ekmeğimize
Göz koyanlardır,
Tanı bunları,
Tanı da büyü...

Bu namustur
Künyemize kazılmış,
Bu da sabır,
Ağulardan süzülmüş.
Sarıl bunlara
Sarıl da büyü...

(1944 - 1955 [1968])

Şükran Kurdakul (1927-2004)

İstanbul'da doğdu. 1946'da İzmir Karşıyaka Lisesi'nde okurken Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesine aykırı eylemde bulunma savıyla dört buçuk ay tutuklu kaldığı için okuldan çıkarıldı. Bir süre İzmir Belediye Encümen Kalem'i'nde daktiloluk yaptıktan sonra askere alındı. Askerlik dönüşü, 1951-1953 yılları arasında, İstanbul'da, Ziraat Bankası Bahçekapı Şubesi'nde depo memuru olarak çalıştı. 1953'te Türk Ceza Yasası'nın bu kez 141. maddesine aykırı eylemde bulunma savıyla gene tutuklandı. Askeri Yargıtay'da aklanana kadar iki yıl cezaevinde kaldı. Serbest bırakılınca gazetelerde, Varlık Yayınevi'nde düzeltmenlik yaptı. 1958'de Ayaspaşa'da açtığı Ataç Kitabevi'ni sonradan Çağaloğlu'na taşıyarak yayınevine dönüştürdü. Ayrıca, 1958-1962 yılları arasında Rüknettin Resuloğlu'nun kurduğu "Yelken" dergisini yönetti, 1962-1964 yılları arasında "Ataç" 1964-1966 yılları arasında "Eylem" dergisini çıkardı. 1963'te girdiği Türkiye İşçi Partisi'nde çok etkindi. Parti kapatıldıktan sonra, zaten hiç ara vermediği şiirin, öykünün yanı sıra, yazınsal incelemelere de yöneldi. Bu arada Türkiye Yazarlar Sendikası İkinci Başkanlığı, PEN Yazarlar Derneği Başkanlığı gibi görevler yüklendi. 1982'de Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Tomurcuk*, 1943; *Zevklerin ve Hülyaların Şiirleri*, 1944; *Giderayak*, 1956; *Nice Kaygılardan Sonra*, 1963; *İzmir'in İçinde Amerikan Neferi*, 1965; *Halk Orduları*, 1969; *Acılar Dönemi*, 1977; *Bir Yürekten, Bir Yaşamdan*, 1982; *Ökselerin Yöresinde*, 1984; *Ölüm-süzlerle*, 1985; *İhtiyar Yüzyıla*, 1997

Şiire hece ölçüsüyle, hece duyarlılığıyla başlamıştı. İlk iki kitabı çıktığında daha öğrenciydi. Toplumsalçı anlayışa 1950'lerde yöneldi. Çok duyarlı bir kişiliği olmasına karşın, kullanım amacını göz önünde tutarak, kalabalıklar karşısında okunacak şiirler de yazdı.

BİR ÖYKÜYDÜM SADECE

Edremitin Tahtakuşlar köyünde sağdıcım,
Zeytin ağaçlarından denize doğru rüzgârlanan
Dargın bakışlarınızı uykularıma çizerek
Zamanı böldüğüm dağ yollarında,
Gerçeği kendi yüreğinde kanayan
Çaresiz bir yolcuydum, oraya doğru

Bir öyküydüm,
Gözlerinizde yazıla yazıla.

Bakın bakalım,
Bir akşam sesi gibi ürkek
Nice anahtarın kilitleyemediği gözlerime.
Susun bakalım,
Sordukça yüreklendirmek için sizi.
Alın bakalım çocukluğu, gençliği, kanı
Kırk yılın sömüre sömüre bitiremediği.

Bir vuruşta dağları devirip yol açan
Edremitin Tahtakuşlar köyünde sağdıcım.
Bir öyküydüm, sadece..
Bir kahve sohbetinde söyleye söyleye
Kendi dudaklarında kanayan.

YABANCI KALAN

Her dakikasında ayrı ayrı
Gözlerime doğru büyüyor zaman
Bir anlam yüz anlama doğru bende
Bin çağrışımın altında ezilen başım
Hangi aydınlığı bularak kendi kendinde
Harfleri, sözcükleri, kavramları
Nereye ulaştıracak.

"E" harfleri şapkalı "A"larla teker-meker
Durmuyor tutsak karanlığı
Durmuyor çember.
Varım işte, her gece, varla yok arası
Matrisler dağılırken ses olarak
Kendi usumda bir soru işareti gibi
Ve harflerin çemberinde çırılçıplak
Sanki özgür, sanki insan,
Ve sanki üç çocuk babası.
Varım işte,
Her gece yeniden dizmeye mahkûm
Bileklerimde zincir, makinaya tutsak.

Haberler geliyor,
Artık kendine bile yabancı bir dünyadan
Azgın ve biraz daha eski
Diziyorum, Sisif'in kayasına bırakılmış gibi
Haberler geliyor
İçimdeki yangına biraz olsun su..

Hece bir düşman gibi alıyor gözlerimi
Sonsuz bir yıldız gibi akıp duran
Yirmi dokuz silah ellerimin varlığına.
Bildirisinde, eyleminde, demecinde,
Kan içinde Vietnam haberleri
İnsanı bölen, insanı ağrıyan.

"E" harfleri şapkalı "A"larla teker-meker
Durmuyor tutsak karanlığı
Durmuyor çember.

Sözcüklerin ne kadar birleştiği,
Bu çark söylemeli artık.
Neden döndüğünü yazılarda.
Düşünceler, düşünceler, düşünceler,
Hangi gerçek, kimin gerçeği.

"E" harfleri şapkalı "A"larla teker-meker
Durmuyor tutsak karanlığı
Durmuyor çember.

[1969]

EGE DALGALARI

Denizdi, kıyılarında sürüklendiğimiz
Solmayan, eskimeyen, yalnızlığını sarhoşluğa vuran deniz.

Değişik uyumları içinde batı rüzgârlarının
Delikanlı dalgalarla dalga geçiyordu baktım.

Duyulmamış şarkıları soluğunda çıldıran
Ey tadı düşüncemde yeşeren kavram

Gençlik gibi yalnız düşlerle kelepçeli
Yaşamın arkasına düşmeyen özgür elleri

Coşkusunu çizdikçe bu rüzgârların
Görülmemiş boyutlarla bildik çıkardım.

Benimle gülerdi bu renk, bu çatı,
Sustuğum yerde evren bile durmayı arzulardı.

Vardık, sabırsız dönüşümler içinde sürekli
İnbat bile saçlarımıza değinemezdi belki.

Vardık... bakışla, düşünceyle, dalınçla
Geceyle sarmaş dolaş, şafaklarla kol kola.

Öyle bizdendi ki kıyı çizgisinden ötesi
Mavi içinde yiter, mavi içinde bulurduk kendimizi.

(1973)

ORADAKİ

Kendi uzaklığımdan kurtularak
Hüküm giymiş bir mısra gibi
Çıktım parmaklığımdan
Kendimde duydum ellerimi.

Nicedir sessizliğimde kanayan
Acımın yorgun yüreği
Dirençlerin, yıkımların ardından
Eski kaygılara götüremedi beni.

Defterlerim, kitaplarım, kalemim
Güzelliğin ustası, umudun da ustası olan
Açıldı düşlerin çocuk bahçeleri
Geceye doğru ranzamdan.

(1974)

SONLARINA

Her gün biraz daha çıldıran bir öfkeden
Kuruyor yaşamın taze kanı
Bozguna uğramış damarlarında tacirlerin.

Eski bir nöbetçi gibi ense kökümde
Yıllar yılı bilincimi bekleyen
Ölüm uykusunda parmakları

Bu azap gemisi, bu çark
Söküldükçe dişlerinden
Kendine dönüyor silahları.

MASALIMSI

Onlar bu denizlerin son melekleriydiler
Kaç yıl maviilere karışmamı beklediler

Geldim.. yelkenimde kadirgaların görkemi
En belalı dalga bile tutamazdı beni.

Ne külhanbey bıçağı, ne jandarma süngüsü
Göğsümde gizlediğim yüzgörümlüğü.

Evrenin boynunda yanıp sönene değin
Hamleti Ofelyasına götürceğim.

Benim, sabır kapısındaki ilk çilehan
Su içer gibi geçtim şeytan sofralarından.

Duyarlığı kendinde gelişen öykü
Haram sözcük nedir bilmedi çünkü.

Onlar bu denizlerin son melekleriydiler
Kaç yıl maviilere karışmamı beklediler..

Hasan Hüseyin (1927 - 1984)

Gürtin'de doğdu. Bir demiryolu işçisinin çocuğuydu. Güzel bir doğal çevrede, ama yoksulluk içinde büyüdü. 1939'da Gürün Cumhuriyet İlkokulu'nu bitirdi. Öğrenimine devam etme olanağı yok gibiydi. Üç yıl sonra, 1942'de, parasız yatılı sınavını kazanınca, Niğde Ortaokulu'na yazıldı, 1945'te Adana Erkek Lisesi'ne geçti. Öğretmen olmak için gene sınavla girdiği Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü 1950'de bitirdi. Maraş'ın Göksun ilçesinde öğretmenliğe başladıktan bir süre sonra, 1951'de, Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesine aykırı eylemde bulunmak savıyla tutuklanarak 3 yıl ceza yedi. Öğretmenlikten uzaklaştırıldı. Cezaevinden çıktığı 1954'ten 1960'a kadar tabelacılık, ressamlık, dilekçecilik, tarım işçiliği gibi işler yaptı. 1960'ta Ankara'ya gelerek "Akis" dergisinde çalışmaya başladı. Hüseyin Korkmazgil adıyla dergilerde gülmece öyküleri yayımladı. 1968-1970 yıllarında "Forum" dergisini, 1972-1973 yıllarında "Toplum" dergisini yönetti. 1973'te Almanya'ya, 1974'te Irak'a gidip geldi. 1960 sonrasında yayımlamaya başladığı şiirleri, yazıları, kitapları için, aklanmayla sonuçlanan pek çok dava açıldı. 1964 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü'nü, 1981 Toprak Şiir Ödülü'nü, 1981 Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü kazandı. 26 Şubat 1984'te Ankara'da öldü.

Şiir kitapları *Kavel*, 1963; *Temmuz Bildirisi*, 1965; *Kızılırmak*, 1966; *Kızıkuğu*, 1971; *Ağlasun Ayşafağı*, 1972; *Oğlak*, 1972; *Acıyı Bal Eyledik*, 1973; *Kelepçemin Karasında Bir Ak Güvercin*, 1974; *Koçero Vatan Şiiri*, 1976; *Haziranda Ölmek Zor*, 1977; *Filizkırın Fırtınası*, 1981; *Acılara Tutunmak*, 1981; *Işıklarla Oynamayın*, 1982; *Kandan Kına Yakılmaz* (ö.s.), 1985; *Tobumlar Tuz İçinde* (ö.s.), 1988.

Yoksul halk çocuklarının arasından çıkan bir kişi oluşuyla övünürdü. Şairliği Ankara'ya gelince başlamış değildi. Yaşamını anlattığı yazılarında, beş yaşından beri şiirle uğraştığını belirterek ilkokulun sonlarına doğru Kerem gibi, Pir Sultan gibi şiirler söylediğinden söz ederdi. Ortaokulda, lisede, aruzu, heceyi, özgür koşuğu denemiş, her üçünde de başarılı olmuştu. Sonunda içinden taştan coşkuya en uygunu olarak özgür koşuğu seçmişti. Liseyi bitirirken, 1948'de, çantasında yayımlanmamış pek çok şiiri vardı. 1950'lerdeki siyasal koşullar bunları yayımlamasına olanak vermemişti. 1960'larda Ankara'ya gelip yayın olanağı bulunca, güncel olayları da izleyen, sürekli yankı veren, işçilerin, köylülerin sorunlarını savunan, sözünü sakınmaz bir şair olarak özel bir önem kazanmıştı.

DAVULLU NİNİNİ

hayır, kastro istemiyorum, çek bir bira arjantin
 ne zaman davul duysam mışıl mışıl yaşıyorum
 işvereni seviyorum, çok ortodoks güzel hırsız
 ortaçağlı sokaklarda baremli dilenciler
 gürültüyü seviyorum davulu sevmiyorum
 ne zaman davul duysam mışıl mışıl yaşıyorum

ısrırganlı tosbağalı atomlu bir yaz öğlesi
 çok kösnük az ingiliz biraz asil çok pragmatik
 başka oluyor böyle ingilizli kıraliçelik
 eskiden marşlar çalındıkça taylor kişnerdi içimizde
 şimdi sünnet düğünlerinde domuzuna çingenelik
 hayır, kastro istemiyorum, çek bir bira arjantin

tin tin eder tinimini amma da komik burcoybank
 yataklar yakmış haspam fakatı yok tabancası var
 öyle bir kan sarhoşluğu, tapınaksa garsonyer
 kutsal mutsal kaşkariko, davul kurban alaturka
 bu bulutlar ah ne güzel, ah ne güzel bu yaşamak
 yataklar yakmış haspam fakatı yok tabancası var

o zaman başka değildi, mum yakardık davul aydınlığında
 tüfekleri yağlardık, barut derdik karanlıklara
 çocuklar birden büyüdü, ekmek olurdu cumhuriyet
 diktatör derdik ördeklere, ah ne güzel ateşlerdi
 ah ne güzel kurtuluş'tu ne güzel havafişekleri
 davul çala çala eskittik o güzelim kurtuluş'u

günebakan akşam diyor birazdan sular kokacak
 kocaman ölülüklerde minnacık insan müsveddeleri
 davulu sevmiyorum, çok aptal az demokratik
 hadi artık yum gözlerini hadi şeyim hadi şuyum hadi bitanem hadi
 hadi benim etkafalım kuşkonmazım bismillâhım hadi
 davulum kurusıkım cennetim cehennemim hadi
 bak sular kokuyor artık, hadi artık yum gözlerini
 devrim götürsün seni, hadi işte hadi ulan hadi işte ninni

KARAGÜN DOSTU

biliyorum
 matarada su
 torbada ekmek
 ve kemerde kurşun değil şiir
 ama yine de
 matarasında su
 torbasında ekmek
 ve kemerinde kurşun kalmamışları
 ayakta tutabilir

biliyorum
 şiirle şarkıyla olacak iş değil bu
 dalda narı
 tarlada ekini kızartmaz güvercinin gurultusu
 ama yine de
 dişler arasında bıçak gibi parlar kavgada
 şiirin doğrultusu

göz gözü görmez olmuş
 tek bir ışık bile yok
 yürek bir yaralı şahindir
 döner boşlukta

belki bir şiir
 belki bir şiir kırıntısı
 çalar kapımızı umutsuz karanlıkta
 yoklar yüreğimizi
 iğilir yaramıza
 dağıtır korkumuzu
 ve karşı tepelerden
 gürül gürül bir kalk borusu

UÇUN KUŞLAR

insandır suda akan yaprakta yeşil gülde kırmızı
 zorlu bir dal gibi eğleniriz de fırtınalarla
 ince bir sızı birdenbire kırar kollarımızı

ve bir akşam kuşlar gibi elimizden uçup giden mutluluk
 bir sabah ebemkuşaklarının altından dörtnala gelir
 yaşayalım çocuklar
 her şey bizimdir

bir giysi örtüsünde buldum ben bu yedi satırı
 bozkırda yüzükoyun bir hitit kasabası
 yedi satır yedi bülbül yavrusu
 vurmuşlar anasını da kalmış yavrusu
 bir sürgün şair yazmış vaktin birinde
 bir genç kız işlemiş onu örtüye
 yedi renk ipek iplik, yedi bülbül yavrusu
 ak örtüde yedi satır, gökkuşağı iğrisi
 bu yalnızlık bu sürgün, insan olmak acısı
 aldım yedi yavrucuğu koydum buraya
 yaşıyor mu bilmiyorum o sürgün şair
 yaşıyorsa bilsin diye o sürgün şair
 bir gün çıkıp gelsin diye o sürgün şair
 'uçun kuşlar'
 'uçun kuşlar'
 koydum adını

bir giysi örtüsünde yedi bülbül yavrusu
 yedi satır, yedi renk, gökkuşağı iğrisi

"Bence şiir bir sürekliliktir. Onu tanımların dar, tutucu, kısır kılıpları içine sokmaya çalışmak boşunadır O, evrensel köprülerden geçe geçe, zaman zaman, politik, ideolojik renklere bulaşa bulaşa, yürüyüp koşup uçup gider Onu yakaladığınızı sandığımız yerde bir de bakarız ki birkaç tüy, birkaç kabuk kalmış elimizde. (...) Sanat ve yazın ayrıcalığı, egemen sınıfların elinden kayıp gidiyor. Egemenler ve kuyrukçuları, bunun telaşı içindeler. Beş yılda bir, on yılda bir, ikişer üçer formalık kitaplarla 'şiircilik' oynamaya çalışanlar, şiir sağanağına tutulunca şaşırıyorlar, birçınlaşıyorlar. (...) Ben, saksıda buğday yetiştirmiyorum; buğdayı tarlalar dolusu ekip biçip kaldırıyorum ben.

YÜREĞİM SIZLADIĞI ZAMAN

yüreğim sızladığı zaman
 geceyarılarından sonra şafaktan önce
 bilmediğim bir istasyondan bilmediğim bir müzik geliyor kulağıma
 uzak
 vahşi
 karanlık
 gece denizleri gibi bir müzik
 batık gemilerli gece denizleri gibi bir müzik
 çağırıyor çağırıyor beni durmadan
 ve belki de işte o zaman başlıyor sızlamaya yüreğim

yüreğim sızladığı zaman
 duvarları banka afişli çok eski bir kentin cumhuriyet caddesinden iki
 tüfek bir kelepçe
 tüfekler garip garip kelepçe garip
 öyle çamur
 öyle beter!
 bir yaprak
 döne yuvarlana
 bir akarsu
 hata çıka
 koşuyor koşuyor bir kadın
 kelepçenin ardından
 ve belki de işte o zaman başlıyor sızlamaya yüreğim

yüreğim sızladığı zaman
 bir kara tank yürüyor bir ağıttan bir filminden bir savaş romanından
 çıkıp geçiyor sevgilerin özlemlerin üzerinden, aşkların
 umutların oyuncakların, küçük ekmeklerin büyük kaygıların
 üzerinden geçip gidiyor çığlık çığlığa
 su gibi ilerliyor yangın
 işliyor kıtlık karanlığı
 ölüler bir anda şarkılaşıp
 virüsler bakteriler
 bütün dilleri birden konuşuyor her şey
 çırpınıyor yerde bir damla kan
 ve belki de işte o zaman başlıyor sızlamaya yüreğim

yüreğim sızladığı zaman
 kör bir çeşme başında kör bir kadın geliyor gözlerimin önüne
 bütün iplikleri bütün iğnelere takıyor da ne iplik bitiyor ne iğne
 götürülmüş oğluna mı
 kaçırılmış kızına mı
 geçen günlerine mi
 unutmuş neye ağladığını
 ağlıyor aranıyor
 aranıyor bilmeden
 bıkmadan
 usanmadan
 ve belki de işte o zaman başlıyor sızlamaya yüreğim

yüreğim sızladığı zaman
 ciğerlerime çekerken kötülüğü
 ellerimle dokunurken kötülüğe
 ayaklarıma dolaşırken kötülük
 şu taşı şurdan alıp şuraya koymamanın pis bunaltısı geçiriyor
 tırnaklarını gırtlığıma
 kokuyor işyerleri
 kokuyor günaydınlar
 ne varsa verilmemiş
 alınmamış ne varsa
 edilmemiş söz
 patlamamış öfke
 uyutulmuş ne varsa
 ne varsa birdenbire
 kokuyor
 ve kayıyor bir şey parmaklarımdan
 ve belki de işte o zaman başlıyor sızlamaya yüreğim

yani ben
 dört mevsime bölerek bu yürek sızısını
 günlere saatlara bölerek bu yürek sızısını
 sokağım kentim vatanım sanarak bu yürek sızısını
 bir yaprağı durmadan işliyorum bu ölümsüz ağaca

KEKLİKÇE

(koro için bir çiftleme)

kayada keklik şakır
 ay bebek oy bebek aylım bebek oy
 yaraların durmaz balkır
 ben ölem

kayada çifte keklik
 ay bebek oy bebek aylım bebek oy
 bağrımda tahta beşik
 ben ölem

keklik gitmez kayasından
 ay bebek oy bebek aylım bebek oy
 kan damlıyor gagasından
 ben ölem

su yokuşa akar mı
 şimşek yuva yıkar mı
 vurmuşlar yiğidimi
 koymuşlar kan içinde
 öç yürekten çıkar mı?

gece geçmez gün bitmez
 ay bebek oy bebek aylım bebek oy
 kimseler haber etmez
 ben ölem

bozkırda beşik sallanır
 sallan beşik sallan beşik
 oy balam

sallanır da ballanır
 yüreğim delik deşik
 bebek bebek oy bebek
 gün gelir bebek dillenir
 dillenir de kavgalara yollanır
 kahpeliğin sonu var mı?
 ben ölem

gülsuyuna bandıraydım
bebek seni bebek seni oy bebek
ak günlere emzireydim
ben ölem

AKARSUYA BIRAKILAN MEKTUP

*incecikti
gül dahıydı
dokunsam kırılacaktı
dokunmadım
kurudu*

gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç
ağaçlar bükmesinler n'olursun boyunlarını
neden akşam oluyorum tren kalkınca
kırlangıçlar birdenbire çekip gidince
mendiller sallanınca neden tıkanıyorum
öyle çok acımasız ki öyle birdenbire ki
az önceki çiçekler nasıl da diken diken
gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç

o sularda çimdik, bitti; köprüleri geçtik, bitti
o elmanın tadı orda, o kuş çoktan öttü, bitti
artık çocuk değiliz, susarak da bir şeyler diyebiliriz
günler devlet alacağı, yıllar bir kadehçik buzlu rakı
oyunlar oyuncaksı, oyuncaklar eski şarkı
kavaklara oklu yürek çizip duran o çakı
nerde şimdi nerde şimdi, nerde o kan sarhoşluğu
gitme, sonbahar oluyorum, sonrası hiç

[1976]

İlhan Demiraslan (1928 - 1980)

Gelibolu'da doğdu. Yükseköğrenimini 1954'te İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tamamladı. İç hastalıkları uzmanı olarak Tunceli, Artvin, Tire, Trabzon'da çalıştı. Şairliğe 1944'te "Folklor Postası"nda yayımlanan koşmalarıyla başladı. 1948'de yeni şiir anlayışını benimsedi. "Varlık" dergisinde yayımlanan sağlam yapılı, dengeli şiirleriyle ilgi çekti. Önceleri çocukluk anılarını, delikanlı duygularını işliyordu, zamanla düşünceye ağırlık verdi. "Sanat Emegi" gibi ilerici dergilerde şiirleri çıktı. 25 Kasım 1980'de, Trabzon'da öldü.

Şiir kitapları *İncir Ağacı*, 1952; *Eller Ekmeğe Doğru*, 1958.

Yeni şiire yönelirken Garip akımının etkisindeydi. Çarpıcı, beklenmedik sözler etmekten hoşlanıyordu. Zamanla bu tür, zorlama içtenlikten uzaklaştı. Açık, aydınlık söyleyişi, halk şiiri çerçevesinde başlamanın sağladığı ölçü uyak duyarlılığıyla, tutumlu, telaşsız, güzeli bulmak için çırpınmayan bir şiire yöneldi.

BİR AŞKTAN SONRA ŞEHİR MAHZUNLUĞU

Bu kadar büyük değildi şehir
Gökyüzü kapalı değildi
Böyle sessiz değildi insanlar
Parklar da sıkmaya başladı beni
Anlaşılan bir şey var.

Ağzıma koymamıştım içkiyi
Zamanla türlüşüne alıştım
Bilmediğim şeydi kadınlar
Ah!. ben hiç böyle mahzun olmamıştım
Şimdiye kadar.

BEKÂR

Ben bir bekâr adamım
Param yok ki karım olsun
Geceleri şeytan girer rüyama
Sağ olsun.

TOPHANE ŞİİRİ

Tophane dediğim bir uzun yol
İki yanı iki sıra meyhane
Yüz insan gördüm yüzü de başka
Benzetemedim birbirine.

Biri terlemiş ter kokuyor
Alacalı mendil sarmış başına
Biri kadın demiş bir akşam
Türlü işler açmış başına.

Biri çingenedir keman çalar kahvede
Biri oyuncudur zilli maşa takınır
Biri Trabzon'dan gelmiştir
Durur bakınır.

Biri kaptandır poyraz yemiş yüzüne
Marangozdur, çıraaktır, demircidir.
Biri keyfimin kâhyasıdır
Biri bilmem necidir.

Biri şarkıcıdır Aile bahçesinde
İyi kızdır, namusludur
Bir türkü söyler sarhoşluk üstüne
Gönlümüz olur.

Biri der ben vuruldum ölmedim
Hekim gelsin sarsın benim yarımı
Gidi kâfirin sevdası
Can üzredir meramı.

Biri benim komşumdur
Geceleri erkek alır koynuna
Biri orospudur vazgeçmez
Günahı boynuna.

Yoldan geçenler daha başka
Bilmiyorum nereye gittiklerini.
Ama kör çalgıcıyı tanıyorum.
Yahut terzi kızları, hizmetçileri.

Bu kızlar niye çok güler anlamıyorum
Ne konuşurlar akşama kadar.
Yahut neden böyle hepsi birden
Pencerelerden bakar.

Onların gülmelerine bayılıyorum
Kim bilir ne güzel şeyler düşünürler
İlahi terzi kızlar
İlahi hizmetçiler.

Tophaneden çıktım yola selamet
Girdim kahvelerden birine
Ben bu şiiri böyle duydum söyledim
İnsanlar üzerine.

[1952]

DENİZİ ÇİZMEK

Buraya denizi çiziyorsun ya
Suları mavilere boyuyorsun
Kayıkları koyuyorsun üstüne
Sabahı serinliği koyuyorsun

Buraya denizi çiziyorsun ya
Balıkların iri görüntüsünü
Ağları çiziyorsun martıları
Sonra martıların gürültüsünü

Buraya denizi çiziyorsun ya
Kayıkları çiziyorsun geride
Umudu çiz alinyazısını çiz
Ayazı da çiz alın terini de

Balıkçıları çiz balıkçıları
Geceyi de çiz doğacak günü de
Yoksulluğu çiz çaresini de çiz
Sömürüyü de çiz sömürüyü de

(1979)

TAN YERİNİN ELLERİ

Ne horoz ötüyor ne kuş korusu
Tan yerinin elleri tetiktedir

Sabaha düzenliyor tellerini
Horozum da gerçeği bilmektedir

Gördü ki bir dönemin öldüğünü
Sabah yıldızları dellenmektedir

Ve horozum ve kuşlarım ayakta
Almış yerlerini beklemektedir

Sömüreni kan emeni katili
Mest olup uykuda gerinmektedir

Bir ölüm perdesi ki ağır ağır
Her gece üstlerine inmektedir

Horozum öt horozum öt uzatma
Tan yerinin elleri tetiktedir

(1980)

İkinci Yeni

"Şiirde anlam rastlansaldır"

“Şiir tekniğın ilerlediğı çağlarda giderek siyasi işlevini yitirdi. Atomun parçalanmasından, bele sputnikten sonra şiirin günümüz insanlığına yapacağı hizmette bâlâ daba bir Kuran ışığı, bir İncil ışığı bekleyenlere şaşarım.

– Muzaffer Erdost

“Şiirin temeli ne düşünce, ne anlamdır Anlamsızlığın da olmadığı gibi.

– Sezai Karakoç

“Bu şiir, anlamı mısra, şiir kurulduktan sonra belirebilecek bir şiire doğru gidiyor. Bu yeni bir yöntem sorunudur.”

– Ece Ayhan

“Şiir anlama bağı değildir. Anlam düzyazıya özgüdür.

– İlhan Berk

“Şiir bir şey anlatmaz – Güzellik bir şey anlatmaz çünkü”

– İlhan Berk

“Bizde anlamsız şiir deyince, bir şey söylemeyen, bir şey anlatmayan şiir sanılıyor Olur mu öyle şey. Bir şey anlatmamanın en kestirme yolu susmaktır Her ağzını açan, ister istemez, bir şey anlatmak sorumluluğunu yüklenir Anlamsız şiir, bir şey anlatmamak şöyle dursun, bize anlamlı şiirin anlatamadığı şeyleri anlatıyor, bizi insandan uzaklaştırmak şöyle dursun, bize insan gerçeğinin, dış gerçeğin ta kendisini vermeye çalışıyor

– Oktay Rifat

“Bu yıl, geçen yıllarda şiirimizi bir bayli oyalamış bulunan ‘anlamsızlık’ sorunu, bana kalırsa (verilen örneklere bakarak) ‘anlam’ yararına çözülmüş, şimdilik bir sonuca bağlanmış

– Turgut Uyar

Kaynak birliğinin yarattığı çağrışım

“Şair ne bir hakikat habercisi, ne bir belâgatlı insan, ne de bir vâzı-ı kanundur Şairin lisanı ‘nesir’ gibi anlaşılacak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın, mutavassıt bir lisandır (...) Bilâ mübalâğa denilebilir ki herkesin anlayabileceğı şiir, münhasıran dún şairlerin işidir. Büyük şiirlerin medballeri, tınç kanatlı müstahkem şehir kapıları gibi, sımsıkı kapalıdır, her el o kanatları itemez ve o kapılar bazan asırlarca insanlara kapalı durur.

– Ahmet Haşim

Turgut Uyar (1927-1985)

Ankara'da doğdu. Çocukluğu İstanbul'da, Balat üstlerindeki Molla Aşkî Mahallesi'nde, bir ara Eskişehir'de, sonra Edirnekapi'da surların tepelerinde geçti. Hırka-i Şerif 19. İlkokul'da başladığı ilköğrenimini Molla Aşkî 5. İlkokul'da tamamladı. Harita binbaşısı olan, ama Kurtuluş Savaşı'na katılmadığı için bir süre ordudan uzaklaştırılan, sonra gene görev verilen babası Kızılay müfettişliğine atanınca, orta ikideyken Ankara 4. Ortaokul'a aktarıldı. Bu okulu, özellikle matematik öğretmenini hiç sevmedi. Üst üste iki matematik dersi olan çarşamba günlerini, Halkevi Kitaplığı'nda geçirmeye başladı. 1941'de yatılı olarak Konya Askeri Okulu'na gönderildi. Asker okullarında da mutlu olmadı, ama katlandı. 1946'da Bursa Askeri Lisesi'ni, 1947'de Askeri Memurlar Okulu'nu bitirdi. 1948-1958 arası Pof, Terme, Ankara'da on yıl personel subayı olarak görev yaptı. Askerlikten ayrılma olanağı doğunca, önce Türkiye Selüloz ve Kâğıt Sanayii Ankara Şubesi'nde, sonra Sanayi Bakanlığı'nda memurluk etti. 1967'de emekli olup İstanbul'a yerleşti. 22 Ağustos 1985'te, İstanbul'da öldü.

İlk şiiri daha öğrenciyken, 1947'de, "Yedigün" dergisinde yayımlanmıştı. Ölçülü uyaklı hece şiiri yazıyordu. Bu dergide yayımlamanın görece kolay olduğunu düşünerek, yazdıklarını "Kaynak" dergisine göndermeye başladı. 1949'da "Kaynak"taki bir yarışmada "Arz-ı Hal" adlı şiiriyle ikinci olunca, hele yargıcılar kurulunda yer alan Nurullah Ataç'ın en çok onun şiirini beğendiği duyulunca, yazın çevrelerinde adı hemen yayılıverdi. İlk iki kitabından sonra ise, 1950'lerin ilk yarısında, İkinci Yeni anlayışını benimseyerek büyük bir atılım yaptı, sonradan katıldığı bu akımın sürükleyici şairlerinden biri durumuna geldi. Ayrıca şiir üstüne yazdığı yazılar, Tomris Uyar'la birlikte Lucretius'tan yaptığı çeviri de övgüyle karşılandı. 1963 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1975 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülünü, 1982 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, 1984 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Arz-ı Hal*, 1949; *Türkiyem*, 1952; *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, 1959; *Tütünler Islak*, 1962; *Her Pazartesi*, 1968; *Divan*, 1970; *Toplandılar*, 1974; *Kayayı Delen İncir*, 1981; *Toplu Şiirler I* (ilk beş kitabı), 1981; *Büyük Saat* (bütün şiirleri), 1984.

İkinci Yeni'nin eski anlayışlarla çatışan, yıkıcı yaklaşımlarından uzak, hem geleneksel Türk şiirinin, hem de Batı kaynaklı çağcıl şiirin bütün olanaklarını deneyerek sürekli gelişen, yetkinleşen, soluklu, büyük bir şiirin yaratıcısı oldu.

ARZ-I HAL

Ben de günahkâr kullarıdanım Allahım...
 Bir "Kulhuvallahi" bilirim dualardan,
 Bir de "Yarabbi şükür" demeyi doyunca,
 Bir kere oruç tutmam ramazan boyunca,
 Ama çekmediğim kalmadı sevdalardan.
 Ben de günahkâr kullarıdanım Allahım!..

Benim gibi kulun çok dünyada, Allahım!..
 Eğer bilmiyorsan işte, haberin olsun.
 Ekmek derdi, aşk derdi unutturdu seni.
 İnsan hatırlamıyor dün ne yediğini.
 Zaten yediğimiz ne ki hatırdadır.
 Benim gibi kulun çok dünyada, Allahım!..

Yazdıklarına sakın darılma Allahım!..
 Meleklerin sana bunları söylemezler.
 Artık, pek yarattığın gibi değil dünya
 İnsanlar hem sabuna karıştı, hem suya:
 Ne olursun, hoşuna gitmediyse eğer,
 Yazdıklarına sakın darılma Allahım!..

Sana bir şey soracağım, affet, Allahım!..
 Beş vakit kızlar doluyor camilerine,
 Beyaz yaşmaklı, beyaz tenli, masum kızlar...
 Benim bir defa görüşte yüreğim sızlar;
 Sen tutulmadın mı, içlerinden birine?
 Sana bir şey soracağım, affet, Allahım!..

İşte insanlar bu minval üzre, Allahım!..
 Kıt kanaat sere serpe yollar boyunca...
 Sen, bizim için hâlâ o ezeli sırsın.
 Sen de, bizi bilmiş olsan, başkalaşırsın...
 Herkesin kederi, gâilesi boyunca.
 İşte insanlar bu minval üzre, Allahım!..

GEYİKLİ GECE

Halbuki korkulacak hiçbir şey yoktu ortalıkta
 Her şey naylondandı o kadar
 Ve ölünce beş on bin birden ölüyorduk güneşe karşı.
 Ama geyikli geceyi bulmadan önce
 Hepimiz çocuklar gibi korkuyorduk.

Geyikli geceyi hep bilmelisiniz
 Yeşil ve yabanî uzak ormanlarda
 Güneşin asfalt sonlarında batmasıyla ağırdan
 Hepimizi vakitten kurtaracak

Bir yandan toprağı sürdük
 Bir yandan kaybolduk
 Gladyatörlerden ve dişlilerden
 Ve büyük şehirlerden
 Gizleyerek yahut döğüşerek
 Geyikli geceyi kurtardık

Evet kimsesizdik ama umudumuz vardı
 Üç ev görsek bir şehir sanıyorduk
 Üç güvercin görsek Meksika geliyordu aklımıza
 Caddelerde gezmekten hoşlanıyorduk akşamları
 Kadınların kocalarını aramasını seviyorduk
 Sonra şarap içiyorduk kırmızı yahut beyaz
 Bilir bilmez geyikli gece yüzünden

“Geyikli gecenin arkası ağaç
 Ayağının suya değdiği yerde bir gökyüzü
 Çatal boynuzlarında soğuk ayışığı”

İster istemez aşkları hatırlatır
 Eskiden güzel kadınlar ve aşklar olmuş
 Şimdi de var biliyorum
 Bir seviniyorum düşündükçe hilseniz
 Dağlarda geyikli gecelerin en güzeli

Hiçbir şey umurumda değil diyorum
 Aştan ve umuttan başka
 Bir anda üç kadeh ve üç yeni şarkı
 Belleğimde tüylü tüylü geyikli gece duruyor.

Biliyorum gemiler götüremez
 Neonlar ve teoriler ısıtamaz yanını yöresini
 Örneğin Manastır'da oturur içerdik iki kişi
 Ya da yatakta sevişirdik bir kadın bir erkek
 Öpüşlerimiz gitgide ısınırdı
 Koltukaltılarımız gitgide tatlı gelirdi
 Geyikli gecenin karanlığında

Aldatıldığımız önemli değildi yoksa
 Herkesin unuttuğunu biz hatırlamasak
 Gümüş semaverleri ve eski şeyleri
 Salt yadsımak için sevmiyorduk
 Kötüydük de ondan mı diyeceksiniz
 Ne iyidik ne kötüydük
 Durumumuz başta ve sonda ayrı ayrıysa
 Başta ve sonda ayrı olduğumuzdandı

Ama ne varsa geyikli gecede idi
 Bir bilerseniz avuçlarınız terlerdi heyecandan
 Bir bakıyorduk akşam oluyordu kaldırımlarda
 Kesme avizelerde ve çıplak kadın omuzlarında
 Büyük otellerin önünde garipsiyorduk
 Çaresizliğimiz böylesine kolaydı işte
 Hüznümüzü büyük şeylerden sanırsanız yanırlarsınız
 Örneğin üç bardak şarap içsek kurtulurduk
 Yahut bir adam bıçaklasak
 Yahut sokaklara tükürsek
 Ama en iyisi çeker giderdik
 Gider geyikli gecede uyurduk

“Geyiğin gözleri pırıl pırıl gecede
 İmdat ateşleri gibi ürkek telaşlı
 Sultan hançerleri gibi ayışığında
 Bir yanında üst üste üst üste kayalar
 Öbür yanında ben”

Ama siz zavallısınız ben de zavallıyım
 Eskimiş şeylerle avunamıyoruz
 Domino taşları ve soğuk ikindiler
 Çiçekli elbiseleriyle yabancı kalabalık
 Gölgemiz tortop ayakucumuzda

Sevinsek de sonunu biliyoruz
 Borçları kefilleri ve bonoları unutuyorum
 İkramiyeler bensiz çekiliyor dünyada
 Daha ilk oturumda suçsuz çıkıyorum
 Oturup esmer bir kadını kendim için yıkıyorum
 İyice kurulamıyorum saçlarını
 Bir bardak şarabı kendim için içiyorum
 “Halbuki geyikli gece ortamında
 Keskin mavi ve hışırtılı
 Geyikli geceye geçiyorum”

Uzanıp kendi yanaklarımdan öpüyorum.

TEL CAMBAZININ TEL ÜSTÜNDEKİ DURUMUNU ANLATIR ŞİİRDİR

Sizin alınız al inandım
 Morunuz mor inandım
 Tanrınız büyük âmenna
 Şiiriniz adamakıllı şiir
 Dumanı da caba
 Ama sizin adınız ne
 Benim dengemi bozmayınız

Bütün ağaçlarla uyuşmuşum
 Kalabalık ha olmuş ha olmamış
 Sokaklarda yitirmiş cebimde bulmuşum
 Ama ağaçlar şöyleymiş
 Ama sokaklar böyleymiş
 Ama sizin adınız ne
 Benim dengemi bozmayınız

Aşkım da değişebilir gerçeklerim de
 Pırl pırl dalgalı bir denize karşı
 Yangelmişim dizboyu sulara
 Hepinize iyi niyetle gülümsüyorum
 Hiçbirinizle döğüşmem
 Siz ne derseniz deyiniz
 Benim bir gizli bildiğim var

Sizin alınız al inandım
 Sizin morunuz mor inandım
 Ben tam dünyaya göre
 Ben tam kendime göre
 Ama sizin adınız ne
 Benim dengemi bozmayınız

YILGIN

Bir sargın umut yakaladım onu kuşandım
 Serin mavi bir gökyüzü buldum onu kuşandım
 Denize doğru sokaklar gördüm onları da kuşandım
 Üstlerine üstlük seni kuşandım
 Tedirgindim namussuzdum deli deliydim
 Uslandım

Üç dilim kavun kestim birini ben yedim
 Kavundan üç dilim kestim birini yedim
 Birini sana ayırdım kadın al birini sen ye
 Sabah olsun sabah olsun ilk işim bu
 Öbürünü götürüp civcivlere vereceğim

Senin bir yönün var orada durur yaşarım
 Bir de acun var ben içindeyim
 Ben içindeyim tüm itlikler sahandaki yumurtalar onun içinde
 Orospular içinde Hurşit Bey içinde sen içindesin
 Üç dilim kavun kestim birini sen ye
 Kabuğunu at Hurşit Bey'i at itlikleri at

Durup durup sana sesleniyorum

"Ozan, nasıl yazacağını bilmez her zaman, sonunda, nasıl yazmış olduğunu görür. Gene sonunda, şiirinin karşısında ozanın durumu, herhangi bir okuyucudan, herhangi bir eleştirmeciden pek farklı değildir (...) O da çoğu zaman, bazı 'kurgu'ların, bazı 'düzgü'lerin, bazı 'resim'lerin açıklamasını yapamaz, nedenlerine varamaz. (...) Hiçbir ozanın kendi şiirini açıklamakta, herhangi bir eleştirmeciden daha fazla yetkisi yoktur."

– Turgut Uyar

AKÇABURGAZLI YEKTA'NIN MAHKEME KARARINI ALDIĞINDA SÖYLEDİĞİ MEZMURDUR

Önce onların yanında çok iyi yüz gördüm.

Beni kapıdan karşılayıp ağırlarlardı.

Sofralarına konuk ederlerdi.

Onlar iki kişiydi ben birdim.

Bana elmadan sıkılmış soğuk sular sunarlardı. Kapılarını kapım bel-
lemiştin. Evlerinde oturacak yerim vardı.

Önce onların yanında çok iyi yüz gördüm.

Evleri gürültülü şehirden iki bin ayak uzaktaydı.

Tahtadan yapılmıştı.

Beni kapıdan alırlardı, – Hoş geldin – derlerdi, onları sevindirirdim.

Birlikte yaşıyorlardı, çocuksuzdular.

Birinin adı Gülbeyaz'dı, o kadındı, öbürünün adı Sinan'dı, o erkekti.

Ben otuzunda Yekta'ydım,

Akçaburgazlıyım, oradan geldim,

Herkes bir yerlidir çünkü. Ben, Yekta bunu pek hoş buluyordum.

Sonra az ışıklı odalarına çıkardık. Bana yeniden – Hoş geldin Yekta,
bizi sevindirdin senin yanında birçok şeyleri hatırlıyoruz – der-
lerdi. Serin örtülü minderlere oturmak için ayakta dururduk.
Beklerdik. Perdeleri beyaz nakışlı olurdu. Halıları bütün odanın
döşemesini usulca mor mor örterdi. Patlıcan örnekleri ve turun-
cu güneşler vardı üstünde.

Birden hepimizin aklına o denizler gelirdi. Ayakta durmayı istemez-
dik. Serin örtülü minderlere otururduk.

Bana – Serin örtülü minderlerimizin üstüne otur – derlerdi.

Bana elmadan sıkılmış soğuk sular sunarlardı. Evlerinde oturacak
yerim vardı.

Tütün sunarlardı.

Bir dinlenme zamanı kadar birbirimizi duyardık. Alışmak için zorluk
çekmezdik. Çünkü karşıt yerlerimiz kalmamıştı bilirdik. Girintile-
rimiz çıkıntılarımız uygundu. Sussak da ses çıkarmazdık.

Karanlık her yere girerdi. Çünkü her yerde gece olur. Ben, Yekta
bunu pek hoş buluyordum.

Karanlık, serin örtülü minderleri sarmalayan az ışıklılığı alt edemez-
di. Çünkü biz öyle bellemiştik. Halı da az ışıklı kalırdı, onun gü-
neşleri, patlıcanları da, minderlerin serinliği de. Az ışık, bizim,
yani onların ve benim, Yekta'nın, kaçtığımız yer değildi. Birbiri-
mizin ışıktan kaçırarak yerlerimiz yoktu. Az ışıktı da, çok ışıktı

da değışmezdik. Hep tıpkı kalırdık

Orda huluşmayı severdik yalnız.

Sarı bir kuşları vardı.

Adına kanarya derlerdi. Küçük bir kafeste odayı doldururdu.

"Ama ben onların ölümlü, yanılğan insan,

Geçen ve bir daha geri gelmeyen bir rüzgâr olduklarını unuttum.

Çünkü unutmak bana göreydi.

Çünkü ben de ölümlüydüm. Ben, Yekta, bunu pek hoş buluyordum.

Bu unutmak değildi, içinde olmaktı onun.

Önceleri daha iyi mi idi, bilmiyorum.

Gidip geldiğim,

Durduğum koyu geceler vardı. Yıkık değildim.

Yıkılıp yeniden kurulmamıştım ama, yıkık değildim.

Gaz lambaları yakardık,

Ensiz çalgılar çalardık geceye.

Tekliğimiz ayışığına boğulur giderdi.

Teker teker üçer kişi olurduk. Öyle de iyiydi.

Ben ona, Gülbeyaz kadına, eski yalnızlığımı söylerdim.

Ben söyledikçe eskirdi,

Uzaklaşırdı.

Onunla, Gülbeyaz'la bakışır ısınırdık.

Sonra yanılğan insanlığım başladı.

Birinde üç gece dört gündüz orada, evde kaldım.

Üç gece dört gündüz Sinan'ın yatağında kaldım.

Gülbeyaz'la Allahın emri olduk.

Ne o beni kandırmıştı,

Ne ben onu baştan çıkarmıştım. İkimiz de bildiklerimizin ötesine,

bulduklarımızın üstüne çıkmak istemiştik. Bir noksanlığı vardı

sanıyorduk bütün olanların belki. Ama aslında bütünlüklerimize

bahaneydik. Sinan uzaktaydı. Sinan çemberimizin dışındaydı.

Sonra ne bulduk.

Süregeldikçe kutsal gibi,

Kesildikçe kirli, utandırıcı.

Ama utancından kaçmayı biliyorduk.

Kutsal gibiliği üç gece dört gündüz kurtlar gibi bizi kovaladı.

Sonunda öyle bulduk.

Utandırıcılığı öbür insanlardan değildi.

Karşılaştırmadan değildi.

Birdenbire kendi boşluğundandı,

Gelip geçen avutuculuğundandı. Beklemesi vardı.

Kanaryayı görmek ayaklarımızı dolaştırıyordu.

Minderler serin değildi artık. Ben, Yekta, bunu pek hoş bulmuyordum.

Ama dördüncü gecenin yalnız sabahında yine,

O, Gülbeyaz

Benim ilk aklıma gelendi.

O kıyıdaki denizlerin mavisiydi artık.

Önce ve birden değişen dağlar oldu.

İstemek ve vermek başlamıştı çünkü.

Alamamak başlamıştı çünkü.

Gitgide düzelirdi biliyorduk.

Bunu bekliyorduk.

Yeni yeni yerler bulmuştuk birbirimizde

Onunla, yani Gülbeyaz'la ben.

Kaybettiğimizi bir zaman unuttururdu.

Bir zaman yerine yenilerini koyardı.

Artık çok ışıktan kaçıyorlardık. Gizleyecek yerlerimiz olmuştu birbirimizden. Hem ikimizin ondan, yani Sinan'dan, hem birbirimizden.

Yine bir eksikliğimiz tamamlanmıştı galiba. İyice seçemiyorduk ama anlıyorduk. Uzun yaz gecelerinin durgunluğunu, geniş yapraklarının salıntısı ile tamamlayan gizli bitkiler gibiydik. Kaçmamız telaşlı değil sevindiriciydi önce. Ben o zaman, Tanrının, benim yapma kattığı tatların, bende öteden beri durmakta olduğunu, daha ötelere kadar da durmakta süregideceğini farkettim. Bu beni kendi yanımda yüceltiyordu. Gülbeyaz benim toprağımı işleyen kazmaydı. Günah olamazdı yaptığımız. Ben onun çeliğine göreydim ancak. Biz her şeye inanmıştık. Her şey bizi inandırıyor ama, O'nun, Gülbeyaz'ın yanına artık,

Serin minderlerde oturmaya gitmiyordum.

Akşamüstleri yakıcı kırlardan suvata inen kır hayvanları gibi gidiyordum

Kapıları benim çeşmemdi,

Ekmeğimi edindiğim ocaktı.

Bir bu benim dengemi sarsıyordu.

Beni ateş sıcaklığında kavuruyordu.

Suvata inen yanık kır hayvanları gibi gitmemeliydim.

Kapısı ekmeğimi edindiğim ocak olmamalıydı.

Benim bu kavurgan sanılanım belki gizlediğimizdendi.

İnandığımı kurtarmalıydim.

Beni bulup çıkaran, ekleyip bütünleyen,
 Bu duyguyu – kurtulursa eğer bu güçlülüktü –
 Arı duru etmeliydim, temizlemeliydim.
 Önce onlardan çok iyi yüz gördüm.
 Beni elimden tutar belliyordum.
 Ona, Sinan'a – Bizi kov – dedim.
 Onun kovduğu bizi ödeyecekti.
 Onun gözünde kovulmuş olacaktık ama, biz kendimizi kutsanmış
 belleyecektik.

O, Sinan bizi kovmadı.
 İnsanların adaletini, yani öcü, aramaya başvurdu.
 Bizi yakaladılar.
 Yani Gülbeyaz'ı ve beni. Beni, Akçaburgazlı Yekta'yı, otuzunda.
 Yargıçların katına diktiler umudum nerededir.
 Bizim inanarak ettiğimizi yerlere çaldılar, ululuğu nerededir.
 Biz onu bulmuştuk, tükürdüler.
 Bizi kirlетtiler, yazıklar oldu bize.
 Benim donumu ve Gülbeyaz'ın donunu
 Ve yattığımız yatağın örtüsünü
 Yüreksiz kişilere gösterip onları güldürdüler.
 Halbuki biz o örtülerde yatarken,
 Aklımız en ulu yerlerdeydi gücümüz.

Biz o zaman yaptıklarımızın günahını değil, yüceliğini biliyorduk.
 Bu, iki gücün bir yeniye varması, bir yeni yaratmasıydı. Bu çift-
 leşme değil tekleşmeydi. Tekleşmenin bir yönüydü. Yazık bize.
 O zaman bütün insanlara inanıyorduk. Yıkamak istediler yıktılar.
 Yazık bize. Herkesin bir gün ağlayabileceği, herkesin varamadığı
 için kutsallığını bulamadığı bir yere götürüp, yüreksizleri güldür-
 düler, bizi alçaltıp ağlattılar. Yazık bize. Olsun, yaptılar şimdi ki-
 me sığıalım.

Nereye gitsek o yıkıntı bizimle artık.
 Yeniden kursak korkarız.
 Bu yıkıntı toz duman. Donumuzu gösterdiler.
 Yazık bize şimdi nereyi turalım.
 Hangi yolu belleyip oraya düşelim.

Önceleri onlardan iyi yüz görürdüm
 Bana elmadan sıkılmış sular sunarlardı.
 Serin minderleri vardı. Ben, Akçaburgazlı Yekta, cahil çocuksuz, hunları
 pek hoş bulurdum.
 Yanılmadım pişman değilim bu da vardı.

İKİ DALGA KATI ARASINDA YAPACAĞINI ŞAŞIRAN AKÇABURGAZLI YEKTA'NIN SÖYLEDİĞİ MEZMURDUR

Başının o ağrısı beni görüncedir

Uygunsuz bir aralıktan kaçamak bakıyorum katran ağaçları boşluğun
düzeni evcil güvercinlerin gelip gelip su içtiği mermer olukların
bizi kandırdığı

Kaçmıyoruz. Bu yüzeyden su içmeler yetiyor da ondan galiba
Erince vaktimiz yok uçaklar hemen kalkıp hemen varıyor
Elimizde bir ufak havulla şurdayız burdayız.

Bu balık bolluğunda bir tutam ot mu

Sessiz çıgırlıklı upuzun kervanların kan içinde taşıyıp getirdiği uygun-
suz maceramızın gelip geçtiği yerleri çan sesleriyle ürkütüp
uyandıran doyunluğu

Bir tutam ot mu

Karışsın. Beşinci kardeşim kendi umurunda değil
El ele tek başına ağlamaklı barışta unutkan
Gelip gelip gidiyorlar

*"Birden batırılıyorum sıcaktı
Tuttuğu tuttuğum her yerlerimiz
Boynumuz ağızlarımız ellerimiz
Yalanda karanlık odalarda
Eşit aralıklarla avunuyoruz
Yetiyor "*

Başının o ağrısı beni görüncedir

Bana baktıkça yalnızlığın geliyor aklına

O kavurgan umut kesici güçlülük alıp alıp harcayamadığın dağınık
gizli izlenimlerin seni bilmediğin yönlere iteleyen uğultulu kay-
naşmaları

Anlat ellerin sıcak sıcak sokul

Buna hazırız eskidikçe değişmez oluyor kabul

Anlat ellerin sıcak sıcak

Benimki de bir tutam ot

Çabuk ol vakit dar uçaklar kalkıyor.

"Bir ozanın işi ilkin şiir yazmaktır. Ona bunun dışında yüklenen, yüklenmeye çalışılan bütün öbür işler, yaşamasına, yani şiiri-ne girebildiği ölçüde gerçeklik kazanır. (...) Kararsızlığı, can sıkıntısını, endişeyi çağımız kişisine mal etmek, bu tanımda, aşağı yukarı, bir mazeret yaratıp bunun ardına gizlenmek, pek namuslu, gereği-ne uygun bir davranış sayılmaz ozan için. Ozanın işi, başından beri, kişioğluna, çağına uygun bir kurtuluş bulmaktır. Bunu hazırlamaktır belki. İş bu yüzden kutsallık katına varır."

– Turgut Uyar

"Çoğu kez, şiire büyük hareketlerin, açık yahut içten içe oluşan toplumsal kaynaşmalardan, değişmelerden geldiği söylenebilir. Ya da şiir bu kaynaşmaların ilk belirtisidir. Büyük savaş ertelerinin, büyük ekonomik gelişmelerin doğurduğu toplumsal dengesizlik, duygularda yarattığı kargaşalık, yoğunlaşmalar, değerlerin yetmez ya da gülünç duruma gelmesi sanırım ilkin şiire yansır (...) Evet, şiir her çağda yenilenir. Ama şiiri, toplumdaki, toplumsal değişmelerden önce bir ozan yeniler Şunu demek istiyorum Belki başka hiçbir sanat ürününü şiir kadar sanatçısına, sanatçısının kişiliğine bağlı değildir Yani bir bakıma şiirin tanımı ozanın tanımıdır denilebilir "

– Turgut Uyar

"Ben bir şiirin neden yahut nelerle güzel olabileceğinin saptanacağını, ölçülüp belirtilebileceğini hiç sanmıyorum. Bu her zaman bir ölçü değil, bir sezgi işidir."

– Turgut Uyar

"Şiiri kurtaran, şiir eden çoğu zaman 'biçim'dir ya, ozanın ilk kaygısı biçim değildir sanıyorum. Daba doğrucası, ozanı şiir yazmaya iteleyen neden, önce, güzel, kusursuz biçimler kurmak kaygısı değildir (...) Son günlerde, şiirimizde bir yenileşme, bir değişme olduğunu farkedip, bu değişmenin niteliklerini, özelliklerini, onu, kendinden öncekilerden ayrı kılan 'caractère'i araştıranların çoğu, yanlış bir tutumla, bu şiirin 'biçimi' ile batta bazı 'teknik' değişmeleri ile ilgileniyorlar. (...) Gerçi bu çeşit çözümlemelerin, şiiri değişmeye götüren yahut zorlayan nedenleri bulmakta, tanımakta hiçbir yararlığı olmadığı söylenemez. Ama (...) bu arada ozanın insan kişiliği gürültüye gider."

– Turgut Uyar

KANKENTLERİ

Kan akıyor penceresi karanlık evlerden
 Ölü kadınların üstüne tuğlaların üstüne
 Denizse aydınlık ve incili ve mavi taşrada
 Kana doğru ürkek en güzel yaban balıklar
 Bu kandır akıttığımız sıkıntılı pazarlarda
 Üst üste yergökyüzüne içki şişelerine

Kan içinde elleri ve obur parmakları
 Boşnak değil çocuklar dondurmacılarda
 Mezarlı eyüplerde ve deniz kenarlarında
 Sarışın kafaları ama analı babalı
 Kan akıyor ahşap yapılardan sokaklara sokaklara
 Mavi ülkeleri tatsız kısa pantolonlarda

Kan akıyor oluklardan öyle kan
 Boyanır batmış gemiler perşembesi
 Bir tesbih bir zimba bir yazı makinesi
 Çektikçe böyle katil kıralları
 Sağrıları tuzlu kara koşumlu atlar
 Uyandıkça kan uyandıkça ölü kadınlar sevmesi

Ağaçlarda, gemiler sularında, lokantalarda
 Kentlerin kan üstüne kan yaması
 Ölü kadınların öpölü çocuklar doğurması
 Kuşsuz ve balıksız konsollu odalarda
 Çöl olmasa, en dişi kavunlar olmasa
 O güneş o eski çocuklar güneşi
 Malta damlarında ötede, oralarda.

[1959]

ÇOK ÜŞÜMEK

Bir Kalır uzun resimlerde anısı sakallarımızın
 Urban içinde Üşüyüp Üşüyüp kaldığımızın

Bir Kalır yanık yağlar kokusu şehirlerde
 Uzun nehirlerle binip uzaklaşmadıkça

Bir Kalır yabancı yataklarda o oteller
Meydanlar heykeller sizin olmadığınız o her yer

O çok yalınç gerçekli gelip gitmeler

Bir Kalır uzun duvarlar ve onların dipleri
Bir Kalır Yılgın Adamların hep "Evet" dedikleri

Çok üşürdük hep üşürdük üşümekti bütün yaşadığımız
Üşürdü ellerimiz aşkımız sonsuz uzun sakallarımız

Tükenir dağınık diriliği kaşınımızın bir gün
Bir Kalır uzun kitaplarda anısı çok Üşüdüğümüzün

ELLERİMDE BİR ÇALGI

Sıcak mı? Sıcak mı? İçin de sıcak mı? Durduğun yerde misin? Yakalım karanlığın kıllarını, ıslansın, her şey ve böcekler uzaklaşacak mı? Durduğun yerde misin? Dağılınca solgun iğrentimiz su dumanlarıyla, sevişenlere – bu bir iğrentidir yumak yumak kıllara ve yapışkan sulara ve başkasız kalmaya göğün altında – herkes iki büklüm kaçışacak mı? Durduğun yerde misin?

Ak mı?

Dağıtır iğrentimizin rüzgârı dağınık suratları. Bir hadımlar sonuçsuz yatmalarına dururlar. Oturur hain ellerimle kaşağılarım tombul sağrılı dişi atları. Dururlar. Ve esmerleşirler. Saçları çocukluğun kestanelerine uzar. Büyük kazanlarda kolyeli insan eti kavururlar. Kokusu bütün kokusu kaşındırır balkonları, ütülü pantolonları, yataкта rahatları. Pul pul dökülür iğrentimizin gökyüzü... Bir çocuklar açar belki çıkmaz sokakları. Pul Pul dökülür iğrentimizin göğü. Atlar, tayfalar, ağaçlar kendi dişileriyle birleşirler...

Kanın!.. Senin kanın, uzatır yapışkan geceyi bir tabakta. Boyum uzar, tırnaklarım kirli, tütüne alışmışım geri çeviremem. Ellerimde bir çalgı, caddelerde bir sülün. Büyük ölümün azı dişleri ta-kırdar uzakta. Kopkoyu bir sislerin içlerine dalarım. Ne varsa

hunda, böyle başkasız olmakta. Kopkoyu bir çirkin denizlerin içlerine dalarım...

Bir gül zamanı böler karanlıkta...

TERZİLER GELDİLER

Terziler geldiler. Kırılmış büyük şeylere benzeyen şeylerle daha çok koyu renklere ve daha çok ilişkilere

Bir kenti korkutan ve utandıran şeylerle.

Kumaşlar bulundu ve uyuyan kediler okşandı. Sonra sonsuz çalgısı sevinçsizliğin.

Çay içmeye gidenler vardı akşamüstü, parklara gidenler de Duruma uymak kısaltıyordu günlerini artamayan eksilmeyen bir hüznle...

Yorgun ve solgundular, kumaşları buldular, kenti doldurdular

O çelenk on bin yıllıktı, taşıyıp getirdiler

Ölülerini gömmüşlerdi, kalabalıktılar, tozlarını silkmediler

Bütün caddeler boşaldı, herkes yol verdi,

"Tanrıtanır kadınlar ve cumhuriyetçiler

piyangocular, çiçek satın alanlar,

balıkçılar ağlarını, paraketelerini, ırıplarını, oltalarını

zokalarını, çevirmelerini ve kepçelerini topladılar.

Sigaralarını yere atıp söndürdüler sigara içenler."

Bir şey vardı ısınmaz kalın kumaşların altında, kesip biçtiler

Patron çıkardılar, karşılaştırdılar,

Katlanılmaz bir uykunun sonunu kesip biçtiler

Şarkılara başladılar ölmüş olan bir at için

Makaslarını bırakmadılar

Bekleniyorlardı.

"Ey artık ölmüş olan at! – dediler –

Ne güzeldi senin çılgınlığının, ne ulaşılırdı!

Sen açardın,

Otuz üç bin at türünün tek kaynağıydın sen!

Tüylerin karaparlaktı. Koşumların,

– kokulu yağlarla ovulup parlatılan –

nasıl yakışırdı sağnlanna ve göke.
 Göke bir ululuk katardı sonsuz biçimin, at!
 Toynaklarını liflerle ovardık
 Senin karaya boyanırdı koşuşun
 Uyandırırdı bütün karaları ve denizleri.
 Çılgın kişnemeni duyardık sonsuzun yanıbaşından
 Ne güzel gözlerin vardı Kara at!
 Binlerce kişi,
 – çocuklar, kadınlar, erkekler görkemli yahut
 darmadağın giysileriyle herkes
 körler ve cüzzamlılar,
 bütün kutsal kitaplar kalabalığı,
 ermişler, kargışlılar ve günahlılar
 gebe kadınlar, vâaz edenler
 ve dondurmacılar ve at cambazları ve
 tecimenler ve kıralcılar ve gemicilerle
 Tanrıtanımazlar ve tefeciler ve
 yalvaçlar... –
 ormanlardan ve kıyılardan ve kıraç yerlerden gelmiş
 senin mutlu ovanı doldurup
 haykırırlardı.
 Büyük sesler içinde sen, geçerdin...

Terziler geldiler. Bu güneşler odaların dışındaydı artık.
 Herkes titrek ve sabırsız, titrek ve sabırsız evlerinde
 Gazeteler yazmadı, dükkânlar dönemindeydik
 Yüzlerce odalarda yüzlerce terziler, pencerelerini kapadılar
 Parmakları uzun, kurusolgun yüzleri sararmış, eskimiş durmaktan
 Yitik saat köstekleri, titrek ve sabırsız yorgun bacakları
 Her şeylerine yön veren durmuşluğa olur dediler
 beğenip gülümsediler.

“Ey artık ölmüş olan at! – dediler –
 Senin eyerin ne güzeldi.
 Dişi keçi derisinden, ofir altınıyla süslü
 Nasıl yaraşırdı belinin soylu çukurluğuna.
 Seninle öteleri ansırdık
 Öteler, baklanın ve pancarın duyarlığı
 Kedinin vardığı erişilmez kişilik
 Güneşli bir damda.

İçimizden gemiler kaldırırdın,
 Suyunu büyük şölenlerle tazelerdik
 Bayramımızdın. Kuburlukların
 bütün kişniş ve hadem doluydu.
 Şimdi dar dünya
 Ölümün büyük hızı kesildi."

Terziler geldiler. Ateş ve kan getirmedi. Hüzünleri kan ve ateşti ama. Uğultulu bir şey
 Ekspresler garlarda kaldı, ilaçlar çıldırdılar
 Kenti bir baştan bir başa dolaştım, tıs yok
 Bütün odalara dağıldılar. Sürahiler tozlu, pabuçlar kurumuş
 yerlerde kırpıntılar,

"oyulmuş yakalar, kolevlerinden arta kalanlar
 vatka pamukları, verevine şeritler, kopçalar,
 düğmeler, ilikler
 iplik döküntüleri, kumaş parçaları,
 karanlık akşamüstleri ve sabahlar,
 dükkân tabelaları, kartvizitler..."

kasıklarına kadar çıkmış, en ufak bir ölüm bile yok.
 Tarafsız bir aşk çağlıyordu onların solgunluğunda
 Mutfaklarını kilitlediler, büyük atısı giysiler kestiler.

"Ey artık ölmüş olan at! – dediler –
 Koşuşun büyütürdü dünyayı senin!
 Sen nasıl da koşardın.
 Biz güneyde yatardık, sen koşardın
 Hangi at güzelse ondan da güzeldin
 Kuyruğun parlak savruluşuyla bölerdi
 bir karaya göğü
 ve yüceltirdi, ince bezekli kuskununu.
 Gemin güzel sesler çıkarırdı güzel
 ağzında,
 herkesi sevinçle haykırtan.
 Başın yaraşırdı düşüncemize ve
 gözlerine saygıyla bakardık..."

Terziler geldiler. Durgunluktu o dökük saçık giyindikleri ./..

Yarım kalmışlardı. Tamamlanmadılar. Toplu odalarını sevdiler.
 Ölümü hüznle geçmişlerdi, ateşe tapardılar.
 Kent eşiklerindeydi, ağlayışını duydular
 Kestiler, biçtiler, dikmediler ve gitmediler,
 İğnelerine iplik geçirip beklediler;

"Ey artık ölmüş olan at! – dediler –
 En güzeli oydu işte, yüzünün
 savaşıla ilişkisi.
 Boydanboya bir karşıkoyma, denge
 ve istekli bir azalma. Onu bilirdik.
 O ağaç senin kanınla beslenirdi,
 hepimizi besleyen.
 Bir ülkeyi yeniden yarattırdı şaşkınlığımız
 senin karşında
 alışverişin, alfabenin, iplik döküntülerinin ve
 her şeyi düzeltmeye kalkışmanın yok ettiği..."

[1962]

ÇAĞDAŞ YERİ MIZRAĞIN

Tanı mızrağın deldiği yerd, birden parladı. Odada
 İlkel bir silahın birden çağdaş olduğu. Kanla.
 Bir sızı. Sağ elimde bir haritaydı. Kanla.
 Aranan bir şey. Kan. ve Benzin istasyonu
 Uzaktan geçiriyorum anısını. Sallanıyordu
 Anlamadığım bir şeydi. Sallanan...
 Bir duvarın birdenbire ak olduğu.
 Ey benzin istasyonu.
 Aşklar bitti, sevinçler bitti, ey orman!..
 Aklık gibi, ayırt edilmeden taşınan.
 Gelir şimdi ölmüş bilinen bütün şarkıcılar
 Bir uygarlığı yeterince anlatmaya. Bütün şarkıcılar
 Flvtacılar flvtacılar flvtacılar.
 Beklenen hangi utkudur, ey orman!..
 Hangi? O giyimli yabancı adamlardan.
 Hangi çağdaş uykusuzluk, ey orman,
 Alkolün yarım yamalak tesbit ettiği akşamlardan.
 Bir caddede, bir çılgınlıkta, bir duvar önünde
 Bir uyanış gibi kendiliğinden taşınan.

– Bütün herkeslerin “ihtilâl” diye
ortalara döküldüğü bir akşam –
Bir yanlış gibi kendiliğinden taşınan. Ey orman,
Bütün imamların ve kardinallerin çıplak olduğu
bizi bir boyutun iğretiliğine çağırın...
Bir değişmez düzenin sahibi, bir yanlışlık
ölüyor. Ve bir anı sonsuz düzenine giriyor.

“Sen!.. arkanı döndüğünde herkes ağlıyordu
ölümün ödenmez bir faturaydı. Herkes ağlıyordu.
Döner kapılar ağlıyordu ve bütün açgöz garsonlar
yanmamış sigaralar, alkolcüler, tütün doğrayanlar. Ve
hangi haber!.. O sonsuz soluğu yadırgatan
– kafatasın uyanmış – Birisine göre bir anı,
birisine göre bir sevgi olan herkes...
Bir uyku kaybedilen, bir timsah kaybedilmiş
ve dihi baltalanmış bir totem,
– belki bir ince akşam bile –
Yanlış bir bilet olan herkes
Yanlış bir model olan herkes.
Senin uykunu ve ağlamanı tanıyorlar. Görkemsiz
ve aşâğılık. Yasında
Kırların ve zamanın karanlık bir tuğladır uykularında
parasız, sıkıntılı bir otobüs yolcusu-
nun...

Bir ufak ışık, o ufak. Yerimizi gösterin. Şaşırdık karşısında
ve ilişkiler bizi şaşırtır elbet. Sen orman. Tut.
Bitti.
Aşklar ve sevinçler bitti. Ey orman!..
Büyük adam gelir. Sevimli bir su terazisini okşuyorum
o bir duvara kendini çiziyor,
ey orman
o yeşillik artık bir alışkanlığa dönüşüyor usumda.

[1968]

“Şiir bir sanat olayı değildir. Bir yaşama çabasıdır önce. (...) Her gün yeni bir dünya içinde, her gün yeniden ve başka etkilerle uygulanan insan, her gün bunları yeni biçimlerle söylemelidir.”

– Turgut Uyar

SALİHAT-I NİSVANDAN SAFFET HANIMEFENDİYE

hatırlarm bir akşam bir yokuşa durmuştum
iri atlarınız macardı dantelleriniz alman

ne göksuda hülbül dinlemek ne abdülhak şinasi bey
ıpılık bir sevgi geçerdi arasıra içimden o zaman

siz ne zaman öldünüz allahaşkına yani ne zaman
kirli karlar bile erimemişti haber yoktu nisandan

rüştü paşaydı deli rüştüye çıkmıştı adı osmanlı ordusunda
o zaman hamitti padişah kocaman bıyıkları kocaman

o günlerde her şey akıp giderdi biz de şaşardık
hürriyet meşrutiyet otuz bir mart falan filan

gemiler de öyle boğazdan aşağı boğazdan yukarı
bıyıklarını burardı umursamazdı paşa kocam o zaman

rüştü paşaydı sakallıydı belki sadece sakallıydı
ki sakallar geçmişinde herhalde bir orman

bir oğul bir kız iki gelin bir damat isviçre lozan
nasıl ağladığımı ben bilirim bir yangının ardından

uykularım bölünüyor artık şu konağı bekliyorum
söyle ey muhabbet kuşunun tüyü söyle ölüm ne zaman

hep bir şeylere baktım bir şeyleri korudum kızdım
kızgındı haremi vardı sakallıydı rüştü paşa o zaman

hatırlarım bir akşam bir yokuşa durmuştum
iri atlarınız macardı dantelleriniz alman

bahriye nazırı tevfik paşa mütarekeler filan
dünya nasıl çekilirdi ayaklarımın altından

annemin sonsuz giysileri bir telaşı bileyen tramvay
ben ne güzel çocuktum yalnızlıkların ardından

yeniköyde bir yalı fatihte evler ayışıklı bir zaman
rüştü paşaydı adı yıldız'da ve dömeke'de kahraman

herkes ne zaman ölür elbet gülünün solduğu akşam
aldım anlayamadım öldüm anlayamadım almadığım akşam

daha önce hiç ölmedim temmuzum ve incilerimle
göksuyu ışıklarla teşrif ettiğimiz akşam

ne zaman gülüm solar ne zaman deniz ne zaman akşam
ne zaman gemilerdi ne zamandı paşa kocam

artık başucum dinlendirir bir şamdanın süsünü
söyle ey göksu akşamı hafız burhan ölüm ne zaman

mevlûtlar okunur dalgalar kalır bir geminin ardından
öldüm ben saffet hanımefendi salihat-ı nisvandan

[1970]

KAVŞAKTA

artık gelince biliyorum, önceleri korkardım
şöyle ufak bir şey, sudan kaçmış ayışığı
otuz beş bin atlının dağdan gelen yankısı
önceleri açılıp gider sanırdım her şeyi
her şeyi açılıp gider sanırdım, bir kez şiire konmuşsa
menekşeler, bademler, büyük adamlar, kutsal olan ne varsa
şimdi bir çekiç ve bir alan yetiyor çaresizliği anlamaya
örneğin bir eczanede bir koku duyuyorum
tamam.

oysa ben eczaneye bir ilaç için girmiştım
sirozluyum, ya da mitral darlığım var, ülserliyim belki de
niyetim bin yıl direnmektir bu halde bile
romaymış, bizansmış, cumhuriyetmiş, bilmem neymiş, bahane
turuncu bir çiçek açarmış bir yerde akşamüzzerleri
eskiden büyük adamlar geçmiş topuz gibiymiş her biri
(o koku)
hangi budala söylüyor artık bu sözleri
el ettim birisine, bir başkasına giymediğim şapkamı çıkarttım
ne dağları tanıdım, ne denizleri ne öteyi beriyi
daha demin uyanmıştım, az önce, baktım
vakit akşam.

hayrola yunus kâzım, hayrola karlı dağlar
 hayrola karlı dağlar, hayrola yunus kâzım
 geceniz bereketli olsun, gününüz sağlam
 ben geldim gittim işe yaramayan şeyler topladım
 kancalı iğne, balık oltası, tabanca, bomba filan
 dağ gölgesi, köşebaşı, odun ve duman
 bu arada başağı tanrı bildim, mührümle onayladım
 ağaçlara ve otlara çocuklar gibi baktım
 kurda kozaya öyle, kalem kâğıda öyle
 derken bir ihanet gibi vurdu gözüme her şey
 anlatamam.

ilaç milaç bok püsür
 şuramda bir şeyler var
 sahiden bir şeyler var
 haykırmadan anlatamam.

ACININ TARİHİ

kalın ve karanlık bir çatı merdiveni gibi
 giderilmez eksikliğini tanırım onun
 suyun bardakta duruşu gibi
 bir öfke usul usul büyürken kuytuda
 yemyeşil bir çayır görünümündedir
 haziran ortasında bir gümüş lüfer
 büyüğü bir fotoğraf bir gümüş çerçevede
 ve evinde hemen hazır bir silah
 böyle kargaşalı günler döneminde
 beşer onar koparılan bir takvim sanki
 bahara

bunlar güzel şeyler biliyorum
 herkes de biliyor kuşkusuz
 ama ne kadar güzel ne kadar güzel
 serçenin kış günü yemidir
 alını akıtmalı bir atla düğüne gitmek
 ayışığı penceresi, bir güzel insan sesi
 ama ne kadar güzel
 kırdaki bir oğlak kadar
 kışlada bir türkü kadar

rüzgârda kuruyan tülbent kadar
 oysa gece tam yarısıdır bir günün
 ve daha güçlüdür gündüzden
 ben şimdi diyorum ki bir bak şu alanlara
 sokaklara köprülere kiremitsiz damlara
 taşlara sopalara amanvermez silahlara
 şehir haritasına trafik lambasına kan içinde adamlara
 kan içinde adamlara
 kan umutsuzluktur
 ona kendini hazırla
 ne kadar yalnız olduğumuzu hep hatırla
 açlıkları yoklukları kırımları
 – örneğin sensiz olmak ömrümün bir akşamında –
 bir bölgeden birine giden orduları uçaklarla
 yalanlar ihanetler karmakarışık limanlar
 iki şeyin apansız karşı karşıya geldiği dünyada

ben şimdi diyorum ki
 buna inanmak gerek
 bir susam gibi boyuna sulamak umutsuzluğu
 ve direnmek
 hep direnmek devam etmek adına

diyorum ki acılığı eksilmesin ağzımızdan
 boyuna tükürmek için
 boyuna

ACININ COĞRAFYASI

kente kapandık kaldık tutanaklarla belli
 sirk izlenimlerinden seçmen kütüklerinden
 yüzlerimiz temmuzdan ötürü sallanır ve uzar
 ve her köşe bir tuzaktır
 birer darağacıdır her meydan saati
 öğle vaktini kesinlikle gösteren
 oysa hep güçlü dağları görmenin zamanıdır

çılgılığım uzun uzun kalır içimde
 yani güller giyinmiş bir adam nerde ben nerde
 rüzgâr bir dirimi dört yöne bölerken tepelerde

ve gece duruşmasından yeni çıkmışken
sabahın terazisi eksik tartar gölgesi

artık öyle açık ki kuşkuya yer yok
kim gelirse gelsin acıya hep yer vardır
tutanaklarda duvar diplerinde ve bazı yerlerde
örneğin çukurova ve mekong köylerinde
acıdır ağacın gölgesini yapan
bunu herkes bilir

kutsal acı beslegen acı sütünü emiyoruz
yatıyoruz seninle terli döşeklerde
saati seninle kuruyoruz bir çalar saati
sen donatıyorsun kalbimizi
kalbimiz çoğu zaman yeterli ve ürkek
kendi çoğunluğunu kendi üreterek

kente kapandık kaldık iki cadde iki alan bir saat
mutsuzluk acıya varana kadar
artık yeminimiz bir tatar gölgesi gibi
öyle bir gölge ki belki çok dardır
kısık vakitlerinde aceleci akşamın

artık öyle açık ki kuşkuya yer yok
acıya hep yer vardır aramızda
dört cepli yeleğim aynı kolaylıkla taşır her şeyi
bozuk paraları da umutsuzluğu da
aynı kolaylıkla tutmuş gibi olurum
güneşin yedi renk ayasını

biliyor musun güçlü dağları görmenin zamanıdır
şimdi bir bağırırsan çok iyi biliyorum
ya da üst üste silah atsan
kent tepinir belki bütün kuşlar uçar
belki değil mutlaka
ama
bir tanesi mutlaka kalır

"Şiir çıkmazda. Şimdiye değin, ne romanın, ne tiyatronun, ne sinemanın izleyemediği, anlayamadığı bir çıkmazda. Belki yalnız öykünün farkına vardığı bir çıkmaz. Bu çıkmazın en önemli sebeplerinden biri, şiirin kendi sebep ve sonuçları (denebilirse bir çeşit otofaji) ise, öbür nedenleri arasında, toplumsal koşulların, toplumsal dayanakların değişmesi, yani insanın, insanın alıp verdiklerinin, insan ilişkilerinin değişmesi ise, önemli bir başkası da geri, sorumsuz, bilinçsiz gelişen insanın, dolayısıyla, şiirin imkânlarına dar gelen, anakronik bir ortamın ve buna bağlı bir şiir ortamının türemesidir. (...) Toplum değişiyor, insan değişiyor, insanın yeri değişiyor, insanın ilişkileri ve sorunları değişiyor (...) Şiirin en azından artık bir avunma, oyalanma değil, bir saptama, belki bir önerme olduğu anlaşılıyor. İnsan, dolayısıyla şiir değişiyor. (...) Evet, şiir çıkmazda. Çünkü insan çıkmazda. Ama bütün sorun bu çıkmazın bilincine varmakta. (...) Çünkü bu çıkmaz, bilince, bilgiye, uygunluğa, çağdaş şiire ve insana yeni bir imkândır."

– Turgut Uyar

"Çok değil on yıl önce yeni diye, güzel diye sevip baştacı ettiğimiz şiirlerin, bir deneyin, bugün kaçını sevebileceksiniz. Onlar güçsüz şiirler miydi de bugüne kalamadılar? Sanmam. Günlerinde sevilip sayıldıklarına göre iyi şiirlermiş, yeni şiirlermiş. Şiiri eskiten kendi yapısındaki öğelerdir. (...) Şiir günlük olmak zorundadır. (...) Bazan bir şiir yazıyorum, eğer hemen yayımlamazsam, aradan bir iki ay geçerse, yayımlamak gelmiyor içimden. (...) Bizi durmadan yanıltan, aldatan alışkanlıklarımız oluyor. Yabut bizi tembelliğe götüren. (...) Alıştığımız biçimlerle, alıştığımız duygulanma, düşünme çevrelerinde yazmak... (...) İnsan yeni şeyleri ancak yeni biçimlerle söyleyebilir ya da insanı yeni biçimler, ister istemez, yeni şeyler söylemeye zorlar Birçok şairimizin kırkıdan sonra yazmaktan vazgeçmeleri bu yüzdendir. (...) Ben kırkıdan sonra artık yazmayan şairlerimizin, hayatın yükü, geçim derdi falan gibi sebeplerle değil, (...) söylenecek şeyleri kalmadığından, yabut şiirle söylenebilecek taze şeyler bulamadıklarından, kendilerini yeniden icat edemediklerinden sustuklarına inanıyorum. (...) İnsan bu çıkmaza ancak ustalığa yönelmekle düşebilir. Usta olmak için ister istemez bir yön, belirli bir gidiş tutturmak zorundasınız. Okuyucu sizin bir önceki havanızı bilmeli, alışmalı size. Yani şiirinizde ne okuyacağını aşağı yukarı kestirmeli. (...) Halbuki acemilik. Efendimiz acemilik."

– Turgut Uyar

KIŞTAN KALAN SOĞUKLUK

yine de kötü bir kış geçirmedik sanıyorum
 altın düştü örneğin
 karlar beyaz yağdı, direndi uzun zaman
 geleceğin sevgisi bir aklık olarak başladı
 sevgilim senin ellerin bir keçi sever kadar taze
 sevgilim kolera yavaşladı
 üstelik birkaç kez de aya gidildi
 gelindi bile
 şimdi ey benim hadem gözlüm
 su çiçeği, kızamık boğmaca geçirmişim
 ancak ölünce hatırlanan sarışınım
 altın sarısının beyaza dönüştüğü şu günlerde
 sabah sabah aç kamına ölünen şu günlerde
 kararlı yüreğin bir manşeti yadırgarken
 silah kullanmayı isterken ellerin şu günlerde
 – sana onu da öğretirim –
 yüreğin kıpır kıpır yerinde duramazken
 saçını taramamaktan aktardığın sıkıntı
 sarı bir boyaya halinde parmaklarına yayılırken
 öyle bir sarı boyaya ki kanlardan damıtılmış
 ve kanların bağışlamaz dirimini taşıyan
 sana bir türkü söyleyeyim
 güzel olmasın gerçek olsun
 beklet kendini hazır dur
 adı belirsiz hademlerle birlik dur
 söğütlerle birlik dur
 kağıt güdenlerle birlik dur
 şehir kuşatanlarla birlik dur
 ölen ve yara alanlarla birlik dur:

*bir tarihte bir dağ yamacında
 onikibinsekizyüzelliüç kişi öldü
 yamaç yeşildi çünkü bir bahara başlıyordu
 ölenlerin bir kısmı, tüfeksiz, onların bir kısmı
 tüfek mükemmel bir yana donsuz gömleksizdi*

*sayı bilmezlerdi toptandılar
 böylece bir yerlerde toplandılar*

*yüreklere uzun bir süre atmadı
aslında
çoğu da insan olduğundan yüreksizdi*

*bir sürü alan ve ova bir sürü ağaçaltı ve orman
ölmeme bir sürü bahane
örneğin suyu görünce hemen ayaklarını soktular
çünkü gölgeli bir su her zaman
bitmemiş bir yapıda eski bir zaman
çünkü sonu buysa
ölmek elbette gereksizdi*

bilirim hoşuna gitmiştir bu ilkel türkü
ilkelliği bütün bir yaz ve kış yaşanan
çünkü sağlıklı bir güneşe taparsın sen
her bir ışını şiir yazanlara umut ve hüznü veren
bir karanfil olarak sürer gider belleğinde
atı ve insanı doyuran çavdar
sevgilim hazırlığın tamdır
ve şiire artık saygın yok
üstelik ben de seninleyim bu konuda
pazardan kârsız dönen köylüler gibi

kanın ateşin ve seslerin böyle cömertçe kullanıldığı
böyle sorumsuzca kullanıldığı bir dönemde
herkesin şimdilik hakkı vardır hüznlenmeye

yukarda dediğime bakma aslında
başarısız boktan bir kış geçirdik
kanımız bile doğru dürüst akmadı
bir sürü çocuğu öldürdüler

AÇLIK ÇOĞUNLUKTADIR

gülü çiğdemi filan bırak
sardunyayı karidesi filan bırak
acıyı ve ölümleri bırak
oy pusulalarını ve seçimleri bırak
evet

seçimleri özellikle bırak
Çünkü açlık ounluktur

her kişinin ukala ömrü
yeter sanılır çiçeklenmeye
ve dünyanın karanlığından
bir aşk bahanesiyle kurtulmaya
kaçıp giden baharların anısı
elden ele devredilen bir gençlik duygusu
laleler sümbüller bütün öbür boklar psrler
hakkım var mıdır bunları söylemeye
– vardır

güneş doğarken ve batarken
yazdan kışa girerken ve kıştan çıkarken
ve dağda ve kırdadır
hakkım vardır –
Çünkü en azından dünyadan
dlsz katırlar geçer
yüklü vagonlar geçer
demir yüklü şilepler geçer
yedenleri işletenleri ve tayfalarıyla
ve onların karıları ve çocuklarıyla
ve bilinmez sanılır geleceği
bir demiryolu makasısının
oysa kesinlikle yazılmıştır
her sevgi kitabında
asıl olan açlıktır
ounluktur

sevişmek o yüzden gereklidir
evet açlık, yok olsun bütün incelikler
mendiliniz var mı, kabak oğraten
bf strogonof mantar fileminyon
güneş görmemiş midye
midye görmemiş güneş
ve soygun halindeki otel malzemeleri
ve altın arayıcılar
ve istedikleri yerlerde
yüksek graviteli petrol bulanlar
hem thames kıyısında

hem mekong deltasında
 bir kalça fotoğrafına bunlarla birlikte bakanlar
 çoğunlukta değildir
 açlık çoğunlukta
 artık her şeyi yaşadık
 ve birlikte düşündük
 ve düşündük ki her şey cehennem
 bir bakışta
 ve cehennem
 başarılmamış bir savaştır
 dünyanın ortasında kullanılmamış bir su
 cehennem, insanın kendi ciğeri
 at sırtında taşınan ölü
 kundağa girmeyen bebe
 karanlıklarda açan çiçeklerin
 bir insanın ölümüne dönüşü
 bir insan ölümü olmaya
 çünkü açlık çoğunlukta
 – işte o zaman diyorum ki –
 gelişin şen olsun senin
 her şey esirgesin seni
 çünkü açlık çoğunlukta
 ve ezecektir gücüyle dünyayı
 – ikimize bir aşk elbette yetmez
 türlü şeylerin savunulduğu –
 diriliğe eşitliğe tokluğa
 artık ayıp olan tokluğa
 çünkü açlık çoğunlukta
 Açlık.

“Ben şiirde ustalaşmaya daha 1955 yılında korkulu olarak bakmıştım. Hâlâ aynı kanıdayım Şiirde ustalığı bir kolaylık olarak düşünemez miyiz? ‘Ben ne yazsam şiir olur’ kuruntusunu? Söylemek istediğim, her şiire, şiire yeni başlamanın titremesiyle yaklaşmak. Şiirimiz, ustalığına inanmış nice ünlü şairin kendisinden çektiği kopyalarla doludur Asıl ustalaşma, belki de bu teblikenin ayrımına varıldığı anda başlar Bunun da korkulacak yanı yoktur

– Turgut Uyar

BİRÇOK ÖLÜM İÇİN RASLANTI

I

tam üç gün sırtüstü yattım
 ölmeyi düşündüm
 ölümü değil ölmeyi
 sular kara kara denizler
 hiçbir şey olmamanın yeniliği
 o arada radyo da dinledim gazete okudum
 içki bile içtim bolca bir boşluk gibi
 iyi vatandaş iyi bir koca oldum
 derken birden bildim
 gülü değil ölüyü gözlüyorlar
 hüseyin doğru söylüyorum
 gülü değil ölüyü gözlüyorlar
 ilk günden biliyordum ama gene bekledim
 gülü değil ölüyü gözlüyorlar
 ölümle gül kardeştir çünkü bizim şiirimizde
 biri öbürüne kan verir

ve ölüm daha büyük ve daha kırmızı olur gülden
 ve sığmaz her mezara
 bunlar sadece ölüyü gözlüyorlar
 gülleri değil
 bir kötü mezara konulan gülleri değil
 yoksa gülün ne önemi var
 bir açlığı koyulaştırmaktan başka
 onlar ölüyü gözlüyorlar
 çünkü gerçeklik katıyor halkın sözlüğüne
 "eğer yarım ben gider de gelmezsem
 kırmızı güllerde ara rengimi"
 diyecek kadar
 o kadar ki
 saçları bile uzamıyor korkudan

II

gülü değil ölüyü gözlüyorlar
 ölümler gözleniyor

KALIP DURUYORUZ

kalıp duruyoruz
 öyle kalıp gibi duruyoruz ve işkence
 bir naylon havan kalıbı gibi
 içinde sarmısak ve ceviz dövülen
 üç dört kalıp bir işkence
 gökte ay elbet vardır vazgeçemeyiz
 sonra planya tezgâhı ve şalter
 sonra çocuklar sonra maden çubuğu
 ağaçlar yanmıştır elbet uzak ormanlarda
 ve güneş yanmıştır
 kalıp dururuz diyelim bir piston kalıbı

hayram yemekleri vardır elbet vazgeçemeyiz
 orman da vardır deniz de vardır
 bin kadının garip bir lehçeyle söylediği
 yollar da vardır elbet
 yollar da vardır
 türkülerini kendinin söylediği
 kalıp dururuz
 basımevlerindeki kasalarında
 bekleyen kapital harflerin durduğu gibi
 satırbaşlarında yerini bekleyen
 gökte ay ve güneş yerde biz
 yani mutlu muyuz mutsuz muyuz
 ey yerden ve gökten yetişenler söyleyin
 siz ne diyorsunuz

[1984]

“‘Çıkmazın Güzelliği’ başlıklı yazım, aslında çıkmazın, çıkmazı zorlamanın insaniliğini, güzelliğini göstermek için yazılmıştı ama bunun yorumu şöyle oldu Şiir çıkmazdadır, dolayısıyla Turgut Uyar çıkmazdadır.”

– Turgut Uyar

Edip Cansever (1928- 1986)

İstanbul'da doğdu. Kumkapı Ortaokulu'nda başladığı ortaöğrenimini, 1946'da İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'na yazıldıysa da, devam etmedi. Boş kaldıkça babasının Kapalıçarşı'daki antikacı dükkânında çalıştığı için ticaret yaşamını biliyordu, özellikle halı konusunda bayağı uzmanlaşmıştı. Askerlik dönüşü, 1950'de, baba desteğiyle bir turistik eşya dükkânı açtı. Şiir yazmaya lisedeyken başlamış, 1940'larda, "İstanbul" dergisinin sayfalarında sürekli yer alan şair adayları arasına girmişti. İlk kitabını bastırıldığında on dokuz yaşındaydı. 1951'de arkadaşlarıyla birlikte "Nokta" adlı bir dergi çıkardı. İkinci Yeni anlayışını başlatan genç şairlere duyduğu yakınlık şiirini değiştirip özgünleşmesini sağladı. Para kazanmak için ticaret yapıyorsa da, yaşamının tek amacı şiirdi. Yıllarca dükkânının asma katına çekilip sürekli şiir yazdı. Ortağı alt katta satış işlerini yürütür, arada bir, uzmanlığına başvurmak gerekirse onu aşağı çağırırdı. 1976'dan sonra ise ticareti büsbütün bıraktı. 1958 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1977 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1982 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı. Bir beyin kanaması sonucu, 28 Mayıs 1986'da, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *İkinci Üstü*, 1947; *Dirlik Düzenlik*, 1954; *Yerçekimli Karanfil*, 1957; *Umutsuzlar Parkı*, 1958; *Petrol*, 1959; *Nerde Antigone*, 1961; *Tragedyalar*, 1964; *Çağrılmayan Yakup*, 1966; *Kirli Ağustos*, 1970; *Sonrası Kalır*, 1974; *Ben Rubi Bey Nasılım*, 1976; *Sevda ile Sevgi*, 1977; *Şairin Seyir Defteri*, 1980; *Yeniden* (toplu şiirleri), 1981; *Bezik Oynayan Kadınlar*, 1982; *İlk yaz Şikâyetçileri*, 1984; *Oteller Kenti*, 1985.

Şiiri, duyumsanan, düşünülen, ama başkalarına aktarılması kolay olmayan şeyleri anlatma çabasında arıyordu. Yazılarında hep İkinci Yeni'yi "anlamsız şiir" nitelemesinden uzak tutmaya özen gösterdi.

MASA DA MASAYMIŞ HA

Adam yaşama sevinci içinde
Masaya anahtarlarını koydu
Bakır kâseye çiçekleri koydu
Sütünü yumurtasını koydu
Pencereden gelen ışığı koydu
Bisiklet sesini çıkırcık sesini
Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu

Adam masaya
Aklında olup bitenleri koydu
Ne yapmak istiyordu hayatta
İşte onu koydu
Kimi seviyordu kimi sevmiyordu
Adam masaya onları da koydu
Üç kere üç dokuz ederdi
Adam koydu masaya dokuzu
Pencere yanındaydı gökyüzü yanında
Uzandı masaya sonsuzu koydu
Bir bira içmek istiyordu kaç gündür
Masaya biranın dökülüşünü koydu
Uykusunu koydu uyanıklığını koydu
Tokluğunu açlığını koydu

Masa da masaymış ha
Bana mısın demedi bu kadar yüke
Bir iki sallandı durdu
Adam ha babam koyuyordu.

[1954]

YERÇEKİMLİ KARANFİL

Biliyor musun az az yaşıyorsun içimde
Oysaki seninle güzel olmak var
Örneğin rakı içiyoruz, içimize bir karanfil düşüyor gibi
Bir ağaç işliyor tıkr tıkr yanımızda
Midemdi aklımdı şu kadarcık kalıyor.

Sen o karanfile eğilimsin, alıp sana veriyorum işte
Sen de bir başkasına veriyorsun daha güzel
O başkası yok mu bir yanındakine veriyor
Derken karanfil elden ele.

Görüyorsun ya bir sevdayı büyütüyoruz seninle
Sana değiniyorum, sana ısınıyorum, bu o değil
Bak nasıl, beyaza keser gibisine yedi renk
Birleşiyoruz sessizce.

[1957]

BİR AY ALDIM DİYARBAKIRDAN TOKATTA BİRİ ÖLDÜ O ZAMAN

Tokatlı diyorlar ya da bir atın başlangıcı
Eğilmiş, sakın, içkiler alıyor kalabalıktan
Şimdi o mor gözleri mor bir kadınla ilgili
Birazı namuslu iyi, birazı açıkça perişan
Ya da bir kadın bir kadını öper gibi
Hiçbir şey anlamıyor yaşamaktan.

Hiçbir şey anlamıyor, diyelim anlamıyor
Ama bir yalnızlığı tamamlıyor durmadan
Askerler geziniyor, her yerde bu göz kahveleri
Ben bu gözlere Tokatta rastladım bir zaman
Hopalı biri vardı, hamalın biri
Daha hiç çıkmayacak karısının koynundan.

Bir kadeh olmalı ya da bir rakının başlangıcı
Ansızın bir göl Anadoludan
Bir yanda bir balıkçıl ne zaman istese ölür
Kocaman bir iz bırakır çılgınlığından
Sonra o adamlar ki çelimsiz, esmer, bıyıklı
Ve bütün gün sevişirler acılarıylan.

Tokatlı diyorlar ya da bir ekmeğin başlangıcı
Ezilmiş, sakın, onca bir yoksulluğu ödüyor durmadan
Bu kimin evreni, bu saçına bir el atma saatlerinde
Bu kim ki ölüyor Tokatta ölüyor her zaman
Ya da bir erkek bir erkeği öper gibi
Hiçbir şey anlamamış yaşamaktan.

PHOENIX

Ben orda, akşamına orospular dadanan
Camlarında pis sinekler gezinen, ben orda
Eskimiş bir tutuşla şarabını içiyor
Kadınlarda oluyor kadınsız bakışlarla
Başıyla öne düşmüş yüreğiyle beraber
Ya Tanrıya inanır ya da isyana.

Kimseye vermiyor ki acılardan artarsa
Kuytular çıkarıyor sevişmeler onlardan
Bu nasıl bir bakış ki dünyaya intiharla
Ya da hep kar yağıyor da düşünmesi siyahtan
Öyle ya kim sevişirdi acıları olmasa
Kim bakardı uzağa köpekleri saymazsam.

Orası bir ölümdür şarabımı doyuran
Ölünen yüzler gibi bir hütündür adamlar
Vaftizi gün ışığında bir garip protestan
Tanrısıyla sevişir, herkes bilir sevişmeyi o kadar
Kim ne derse desin ben bu günü yakıyorum
Yeniden doğmak için çıkardığım yangından.

İNFİLAK

Ben gidince hüznler bırakırım
Bu senin yaşadığındır
Bir ev sıkılır kadınlardaki
Bir adam sıkılır kadınlardaki
Seni sevmek bu kadar mı
O benim yaşadığımdır.

Bazan da bir yerde kuşlar vardır
Ne uçmak, ne görünmek için
Bir karanfil pencereyi deler
Bir kapı kendiliğinden kapanır
İstesek sevişirdik, ama olmadı
Biz değil yaşayan acılardır.

Gitsem de her yerde biraz vardır
Hatırda zamansız bir plak
Bir otel kapısı, biraz istasyon
Vardır o seninle birlikte olmak
Buluşur çok uzaktan ellerimiz
Ve nasıl göz gözeyiz ansızın bir infilak.

"Bakıyoruz da, şiir ilkin düşünmekle başlıyor. Hatta şiir denen olayı, ancak bazı düşünce yöntemlerinin yardımıyla ortaya çıkara-biliyoruz. Üstelik bilimin, felsefenin sanatla bunca kaynaştığı günü-müzde, düşünceyi eski bir şiir alışkanlığıyla örtmek elimizden gel-miyor. Yani 'düşüncenin şiiri' önce bir zorunluluğun şiiri oluyor Bana kalırsa şair de başka türlü davranmak istemiyor zaten. O da asıl düşüncelerini söylemeye, bildirisini ulaştırmaya çalışıyor. (...) 'Düşüncenin şiiri' deyimi, önce düşünürlüğü, yani şairi bir düşü-nür olarak bellemek gereğini çağrıştırıyor Ama bunu özcülükle ka-rıştırmamak gerekir. Çünkü her biçimli söz, aynı zamanda bir özü de kapsayabilir. Oysa düşünüy şiiri, özcü dediğimiz şiiri de kapsaya-bilecek bir bütünlüğün, bir güçlülüğün şiiridir "

– Edip Cansever

"İkinci Yeni'ye gelince, bu deyimi ilk olarak ortaya atanlar, tu-tarsız bir anlayışı savunmak istemişlerdi; 'sözcüklerin rastlansallığı-na', 'şiirin toplumsal bir görevi olmadığına' inandırmışlardı kendi-lerini. İşte bu yanlış görüş, bu yanlış tanıtma yüzünden 'İkinci Yeni' denen olguyu kimse benimsemek istemedi. Nitekim aynı düşünce önce yadırgandı, sonra da çürütüldü. Çünkü hem anlam, hem de toplumsal öz bakımından yüklü, olgun, yeni bir şiire varıldı. Bura-da şunu da belirtmek gerekir 'İkinci Yeni'ye bir akım niteliği ka-zandırmak, ikinci bir yanılgıya düşmek olur. O, değişik şairlerin, değişik kişilikler kurduğu bir yenileşme alanıdır olsa olsa..."

– Edip Cansever

"Şiir, insani değerlerden, ölümsüz özlerden, yaşam koşulların-dan, çağını yansıtmaktan kopmazlığıyla da somut bir olgudur Ama kimi dönemlerde şiirin bu niteliği farkedilmeyebilir. Dil zorlu-ğu, soyut araçlar, yeni şiir öğeleri bir engel olarak dikilebilir karşı-mıza. Soyut araçlar dedik; evet, bu bizim çelişmeye düştüğümüz sa-nısını uyandırmamalı. Bilimler bile, insanın salt bir yanıyla ilgilen-mekle, insanı insandan soyutlayarak, gerçekte ona somut bir nitelik kazandırmıyorlar mı? Felsefe için de durum aynı o da yaşamımı-za yepyeni anlamlar katmakla kalmıyor, ortaya attığı düşünce bi-çimlerinin, dizgelerinin birbirlerini etkileyip değerlendirmesiyle so-mut bir görünüme kavuşuyor. Soyut araçlardan yararlanması baki-mından şiir de, bu mantık kurğusunun dışında kalamaz. İşte şiirin şiiri. düşüncenin düşünceyi somutlaması da budur, bence.

– Edip Cansever

TRAGEDYALAR III

EPİSODE

Çünkü bu kahverengi akşam saatlerinde
Her şeyi en soğuk ölçülere vuruyoruz
Bir uzak han kavramına. Hanların
Rahmindeki bir yolcuya, bir semendere
Ve soğuk bir çağdan geçiyoruz. Çağlardan
Başımızda siyahtan bir hale.

KORO

Birdenbire yapayalnızsanız her yerde
Ve bundan korkuyorsanız
En küçük şeylerden bile. Örneğin birine saati sorsanız
Karşıdan karşıya geçseniz bir caddede
Sesinizi alçaltıp dikkatle bakarakтан çevrenize
Biriyle bir şeyler konuşsanız
Ve her gün kitaplar, dergiler alsanız. Postacı her gün mektup getirse
Sözelimi bir resmi dairede
Fazlaca oyalansanız
Şöyle bir iki otobüs kaçırsanız üst üste, neden olmasın
Kaldı ki, hiç bir şey yapmasanız bile
Tuhaftır
Sanki herkes kuşkuyla bakacaktır yüzünüze.

Ve işte bir lokantaya girdiniz, garsonla çene çaldınız
Şarapla yiyecek bir şeyler söylediniz, hepsi bu kadar
Biraz da güldünüzdü aklınızdan geçen bir şeye
Ya gülünç bir olaya, ya önemsiz bir söze
Ama az ötede düğmeleriyle oynayan
Ve yiyen tınaklarını bir adam
Duraksız sizi izliyordur belki de.

Ya da bir dernekte üyesiniz, azıcık mutlusunuz
Ya da küçük bir memur bir banka servisinde
Durmadan suçlusunuz
Durmadan suçlusunuz
Durmadan suçlusunuz ve artık kendinizi
Gücünüz yok ödemeye.

Giderek siz oluyorsa bütün bir kalabalık
 Yüzünüz yüzlerine benziyorsa, giysiniz giysilerine
 Ansızın bir hastanın kendini iyi sanması gibi
 Gücünüz yetse de azıcık bağırsanız
 Bir yankı : durmadan yalnızsınız
 Durmadan yalnızsınız.

EPİSODE

Yani bizim hiç korkmadığımız şeyler
 Doğrusu en çok korktuğumuz şeylerdir gerçekte
 İçimizde kahverengi bir dağ ölüsü yatar
 Bir yarasa ayaklanır. Aç gözlü bir kuş
 Varır kocaman bir şey olmanın bilincine
 Birden bir ses biçiminde, radyomuzun içinde
 Duyurur iki caz parçası arasından biri
 Ya gülünç bir yas töreni
 Ya toptan bir öldürme.

Belki de
 Soğumaya yüz tutmuş bir fincan sütlü kahve
 Dönüşür ellerimizde kanlı, kırbaçlı
 Bastırılmış bir greve, yırtılmış dövizlere
 Örneğin üç yüz ölü, bir o kadar yaralı
 Ve sömürge şapkalı ve sten tabancalı
 Gözü dönmüş biriyle
 O güvenlik manşetleri birtakım gazetelerde.

Yani bizim hiç korkmadığımız şeyler
 Belki en çok korktuğumuz şeylerdir gerçekte
 Ki bütün işkenceler, izinler ve kırımlar
 Damlayan bir musluktur yerine göre
 Yoksa bir enkaz altında bir ölüm
 Ya da puslu bir havada, bir cinayette
 Bir ölüm
 Ölümün anlamı ne?

KORO

Sizin hiç korkmadığınız şeyler ya da hep öyle sandığınız
 Beslenir kimi zaman da sevgilerle

Çok içten bir selamla ve içten bir gülümsemeyle
 İşte her sabah rastladığımız birinin
 Durakta, yolda, işyerinde
 Ya da bir meyhanenin kuytu bir köşesinde
 Yıllarca süren o dostça ilişkinin
 Ve hatta bir sevgilinin
 Yerine
 Kin dolu gözleriyle bir ölüm yargıcı gibi
 Biri
 Kapkara giysilerle, özentisi bir zincirle
 Öyle
 Dikilmiş sorguya çekiyorsa sizi
 Ve sakın sormayın işte : bir hesap yanlışlığı mı, değil mi
 Vakit yok öğrenmeye.

Canım en basiti, arkanızdaki bir duvarın
 Mineler, sarmaşıklar, o yaban gülleriyle
 Örtülü bir duvarın ansızın
 Kanlı, kireçli bir taş yağmuru halinde
 Korkunç bir silah olduğunu yerine göre
 Düşünün
 Ve sakın sormayın işte : bir hesap yanlışlığı mı, değil mi
 Vakit yok öğrenmeye.

Ya da bir düşte yürüyor gibi
 Islak mavi bir sabahtı, açtınız pencerenizi
 Şöyle bir gerindiniz, gökyüzüne baktınız
 Tutarak sapından bembeyaz bir karanfili
 Sevinçle okşadınız
 Ve içerde kahvaltınız bekliyordu sizi
 Öyle ki, kahvenizi içiyordunuz, birazdan çıkacaktınız
 Tam o sıra kapının zili
 Tuhaf şey.. Bu saatte.. kim olabilir ki
 Ve işte az önce aldınızdı gazeteleri
 Öyleyse?
 Yaktınız bir sigara daha, kapıya yöneldiniz
 Bırakıp masaya kahvenizi
 Kilidi çevirdiniz, açtınız kapıyı usulca
 Bir kurşun!
 Birden o zamansız, o yersiz başdönmesi
 Hani av araçları satılan bir dükkân vardı

İçi doldurulmuş çulluklar, kardelen çiçekleri
 Bir kurşun!
 Geçerken uğrardınız, iyiydi, cana yakındı
 Yeleğinden çıkmazdı elleri
 Bekârdı, umutsuzdu, yalnızdı
 Ve helki..
 Bir kurşun!
 Sormayın kendinize: bir vahşet mi bu, değil mi
 Düştünüz sırtüstü yere ve işte avlandınız
 Sadece avlandınız
 Ağız dil bilmez söylemeyi.

Ötede
 Islak mavi bir sabahtı. Gökyüzü
 Bembeyaz karanfiller, pencere
 Kahveniz, masanız, kahvaltınız
 Bir yankı
 Ve bütün çay fincanları: durmadan yalnızsınız
 Durmadan yalnızsınız.

AĞIT

Gün bitti. Saat kaç. Bitecek mi bir gün savaşımız
 Hak edilmiş hüznlerimiz olacak mı bizim de
 Dönüp dönüp arkamıza baktığımız
 Bir dünya kalıntısı üstünde
 Hak edilmiş hüznlerimiz olacak mı bizim de.

KORO BAŞI

Daha bir süre böyle
 Silahlar eleştirecek sizi belki de
 İşte siz
 Toplayıp susacaksınız içinizdeki ölüleri
 Bakmadan geçeceksiniz o duvar diplerine
 Gözleriniz olacak, yüzünüz, elleriniz
 Ne korku, ne kin, ne de yenilme
 Ve asıl günleriniz olacak, günleriniz
 Duyup da bilmediğiniz, bilip de tatmadığınız
 Dünyanın tekdüzenli rengine.

KESİT

Gülleri, glayölli ve pezevenkleriyle pasaj
Geçitlerin sınırlı yerleri
Gizleniyorum orada
Kazılardan yorgun çıkmışım
Gözlerimde düş fosilleri

Aşıyorum sevgiyi çılgınlık korkutmasa
Hiçbir şey korkutmasa
Kanatılmış duruyor ölümü bilmek için
Dişi bir oğlanın ağzı
Çakılı bir dışbükey aynaya.

Kan, her şeyin aslı kan...

GÖKANLAM

I

Hani nerde o yalancı kadınlar
Söyleşen kapı önlerinde – kalın erik kokusu –
Bembeyaz örtülerde çürümüş karanlıklar
Sızıp da köşelerden ve yağmur sularından
Dökülen taşlıklara esmer, selçuki
Onlar, o hiçbir şeyden yapılmamış adamlar.

Gecelerden sabaha usulca kanayanlar
Üşümüş, yorgun ve bütün gün adres soranlar
Hangi telefonu açsalar gökyüzü
Hangi telefonu açsalar gökyüzü
Ya da aç bir kuş sürüsü onları boşuna kollar
Çünkü onlar ki yalnız kendilerinde gömülü
Yüzlerinde dağa çıkmışların yüzü var.

Giderler, gelirler ve asıl gök kıvamındalar
Her şey bu sıkıntı vakti için ve pullar
Posta mühürleri, burçlar – bir gün hiç satın almadığımız kır
menekşeleri –

O limonlu votkalar, yerine asılmamış şapkalar
 Sanki hiç açmayacak bir erguvanın
 Yaşamsız, loş erguvanlığında
 Upuzun bir yolculukta, bir tanrı kılığında
 İçimizden biridir, yakın olmayan şeyleri ufalar.

Onlar, o hiçbir şeyden yapılmamış adamlar.
 Üşümüş, yorgun ve бүtүн gün adres soranlar.

[1970]

"Mısra işlevini yitirdi; şiiri şiir yapan bir birim olarak yürürlükten kalktı. Eski rabatlığını, o sessiz, kıpırtısız düzenindeki rabatlığını boşuna arıyor şimdi. Öfkelerin, bunlukların, başkaldırmaların dışında kendini yineliyor daha çok. Ne denli güçlü görünürse görünsün, duygularımızı, gerilimlerimizi, düşünce coşkularımızı başlatıcı bir öge, bir ölçü olmaktan çoktan çıktı. İnsanı, insanla gelen en çağdaş sorunları karşılayamaz oldu. (...)

"Öyleyse usla okumalı, şiiri, usla biriktirmeli artık; mısra ile değil. Diyeceğim, ille de bir ölçü gerekliyse, bu, düşünsel-ussal bir ölçü olmalı. Tek sesli şiirden, çok sesli şiire yönelişteki en kapsamlı ölçü de budur sanırım.

"Nicedir şiiri soyut bir kavrammış gibi düşünemiyoruz. Her toplumun kendine özgü bir şiiri ya da şiirleri olduğu için böyle düşünemiyoruz. Ülkemiz de bir mucizeler ülkesi değil. Bizim de gereksinmesini duyduğumuz bir şiir anlayışı var. Hatta bir bakıma uygulanıyor da bu. Düşünü şiiri diye adlandırabileceğimiz bu şiir biçimini (tarzını) yerleştirirken, en azından şiire bakma ölçülerimizi değiştirmek zorundayız.

"Örnekler ortada. Yapacağı işin bilincine varmış ozanlar kabına sığamıyor artık. Hiç değilse zorlanıyor şiir, seçkin, soy bir anlam yolu bulmak için savaşıyor. Örneğin cümleler parçalanıyor; söz yeni bir devinim katılıyor böylelikle. Bir bakıma cümle tavrı takınıyor, insanlaşıyor. Derken bir satır başı, bir parantez, bir diyalog... Bakıyorsunuz düzyazıya geçmiş ozan; anlatıyor, açıyor, anlamı genişletip yoğunlaştırıyor. Mısra yerine devinim, mısrayı ölçü yapmak yerine usu ölçü yapmak! Güç şiir burdan çıkıyor, şiir okuma zorluğu burdan doğuyor. (...)

"Mısra da sağduyu gibi, beğeni eğitimi gibi, töre anlayışı gibi, bize önceden aşılarmış bir öngüzellik duygusu."

– Edip Cansever

ÖLÜ MÜ DENİR

Ölü mü denir şimdi onlara
 Durmuş kalbleri çoktan
 Ölü mü denir şimdi onlara
 Kımıldamıyor gözbebekleri
 Ölü mü denir peki
 En büyük limanlara demirlemiş
 En büyük gemiler gibi
 Kımıldamıyor gözbebekleri
 Ölü mü denir şimdi onlara.

Suratları gergin
 Suratları kararlı
 Belli ki çok beklemişler
 Kabuğundan çıkan bir portakal gibi gelen sabahı
 Suratları gergin
 Bir savaş alanına benziyor suratları
 Dudakları nemli
 Son defa kendi etini öpüp
 Yani son defa gerçek bir insan etini
 Hazla kapanmışlar öyle
 Geçirmiyor gövdeleri soğuğu
 Geçirmiyor sıcaklığı da
 Ve ikiye ayrılmış bir nehir gibi bacakları
 Akıyorlar sonsuza
 Ölü mü denir şimdi onlara

Kimse hüznü olmasın
 Sırası değil hüznün daha
 Bir gün bir şehrin alanında
 Bir mermer yığınının gözlerine
 Omuzlarına düşerse bir çınar yaprağı
 Hüznü lensin yaşayanlar o zaman
 Sırası değil hüznün daha.

Öylesine sıkılmış ki yumrukları
 İyice sıkılsın yumruklar
 Saklansınlar diye bir armağan gibi bu katılık
 Öylesine sıkılmış ki yumrukları

Kimse hüzünlü olmasın
Kimse hüzünlü olmasın diye
Sırası değil hüznün daha.

Unutulsun bir gövdeye duyulan hasret
Unutulsun bu alışılmış duyarlık
O kadar sade, o kadar kalabalık ki
Unutulmaya değer onların insan gövdeleri
Ve unutulmalı mutlaka
Dolsunlar diye yüreklere
Dolsunlar damarlara.

Ölü mü denir
Ölü mü denir şimdi onlara.

[1974]

BU GEMİ NE ZAMANDIR BURADA

Bu gemi ne zamandır burada
Çoktan hoşaltmış yükünü
Gece de olmuş, rıhtım da bomboş
Mavi bir suyun düşünüyü uyutur bir tayfa
Arkada, güvertede
Ah, neresinden baksam sessizlik gene.

Yürürüm usuldan, girerim bir meyhaneye
İçerde üç beş kişi
Yalnızlık üç beş kişi
Bir kadeh rakı söylerim kendime
Bir kadeh rakı daha söylerim kendime
– Söyle be! ne zamandır burda bu gemi
– Denizin değil hüznün üstünde.

Belki yarı gidecek
Bir anı gelecek bir başka anının yerine.

İnsan bazen ağlamaz mı bakıp bakıp kendine.

[1977]

KUŞATMA

Bir gün akıp gitmeye her yerim
Suyundan içmeyle alışık.

Gitmek! yazmışım defterime çoktan
Rıhtımlar, güz halatları, daha bir sürü şey
Şuramda darmadağınık.

Vişneler, atlar, yıldızlar
Yıldızlar, sık ağaçlar, kasaba lokantaları
Yıllarca duran sözler yenisi konuşulmadık.

Oteller, oteller, o hakımsız suçluluğum benim
Geçmem kapınızdan bile artık.

Doğasın, bir sen beklersin beni, bilirim
Sesimi, düşlerimi, kınk parmaklanımı
Var başka neyimse onları artık.

Doğasın sen, doğasın, yarat beni yeniden
Ey yalnızlığımı kuşatan yalnızlık.

[1980]

İlk yaz Şikâyetçileri / VIII

FOTOĞRAFTA ÇIKMAK

Pazarcılar gitmiş ipleri kalmış
İlk yazla birlikte – güz çekmiş saçlarından –
Boşluğun ölüsü kalmış.

Ben ilk yaz filan görmedim – diyor –
Beyoğlu'nda, Aynalı Pasağ'daki
Beyaz giysili düğmecileri saymazsam
Bir de
Şu şaşkın cumartesiye
Masa örtüsünün üstünde
Su kenarlarında üşüyen kelebekler gibi

./..

Konup konup kalkıyor ya, onu
 Saymazsam diyor
 Ve diyor ki – bir şey demiyor –
 Ah bu çekik gözlü akşamüstleri!

(Ayçiçeği yiyen çocuk
 Yün ören kadın
 Rakısını yudumlayan adam
 Sokağa bakan herhangi bir oda
 Arka bahçede
 Herhangi bir mermer masa)

Ah bu iri gözlü akşamüstleri
 Ve kahverengi

(Herhangi bir yarın
 Herhangi bir yanından sonra)

Diyor ki – bir şey demiyor –
 Öyleyse neden sığdırıyorum bu görkemli güne
 Durup dururken
 Bir piknikteki o dayanılmaz cansıkıntısını
 Ve neden
 Kar yağınca bütün meyhaneler birbirine benzer
 Ve تنها semtler
 Ve gelmiş geçmiş bütün yolculuklar
 – Ve oteller oteller –
 Birbirine
 Uzun uzun düşünmeli bunları da.

Bir fotoğrafta çıkmak gibi oluyor her şey
 Anlamadığı bu
 – Ve anladığı –
 Ben ki bir boy fotoğrafıym – diyor –
 Yaşarken yaşamazken
 İkisi de aynı şey
 Aynı
 Yani bir fotoğrafta çıkmak
 – Ah bu kımiltısız akşamüstleri! –

Boşluğun ölüsünü kaldırıyorlar
 Kadınlar kirpikleriyle
 Adamlar yere bakarak
 Çocuklar incecik dudaklarıyla

O

'Bir fotoğrafta çıkmak'
 Durarak kaldırıyor boşluğu
 Çünkü
 Fotoğrafta çıkmak
 Çoktan ödünç almış oluyor onu.

[1984]

SAAT KULESİ

Nereden gelmiş bu denizsiz kente
 Bu yaşlı martı
 Konmuş saat kulesinin üstüne
 Öyle bir zamansızlıktan izliyor beni
 Çağırırsam hemen çıkıp gelecek, biliyorum
 Çok eski bir oyundan kılıksız bir haberci gibi.

Her şey yitip gidiyor
 Üstelik bu akşamüstü saatlerinde
 Şu akarsu ne kadar eski, şu tepe ne kadar eski
 Oysa yepyeni görünüyor ikisi de.

Şakalaşmakta zamanla saat kulesi.

(1985)

"Ben 'Mısra işlevini yitirdi' dediğim zaman, o gün yazdığım şiire göre, o gün ele aldığım, ürettiğim, türettiğim şiire göre böyle bir çıkış yaptığımı sanıyorum. Gerçi bu çıkış orada bitmiş değil, son yazdığım kitaplarda da 'Mısra işlevini yitirdi' yargısında direniyorum. Ama çıkışım yanlış anlaşıldı. Mısra işlevini yitirdi, öyleyse, mısra şiirin en küçük birimi olduğuna göre, şiir de işlevini yitirdi gibi kolay yargılara varıldı.

– Edip Cansever

Ercüment Uçarı (1928-1996)

İstanbul'un Beykoz ilçesinde doğdu. Bu semtten uzak kalsa da hiç kopmadı. Babası hava subayı olduğundan, öğrenimini kentten kente dolaşarak tamamladı. İlkokulu Beşiktaş'ta Yıldız Yatılı Okulu'nda, ortaokulu Kütahya'da, liseyi Bursa'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okurken geceleri çalışmak için uyarıcı ilaçlar alması sağlığını bozdu. İyileşip 1959'da, otuz bir yaşında, Hukuk Fakültesi'ni bitirince, askerliğini yedeksubay olarak Ankara'da, Elmadağ'ında yaptı. 1945'ten beri dergilerde şiirleri, öyküleri, yazıları çıkıyordu. 1958'de bir de şiir kitabı yayımlanmıştı. Askerlik dönüşü bir süre serbest avukatlığı denedi, ama aklı şiirde, gönlü kuşlarında, balıklarında, Beykoz Kulübü'nde idi. Petrol Ofisi'nin hukuk bürosuna girdi, 1983'te emekli olana kadar, göze batmayan bir memur olarak orada çalıştı. 22 Ocak 1996'da öldü.

Şiir kitapları *Cümbüşçübaşı*, 1958; *Et*, 1960; *Kuyuda Yusuf*, 1962; *Aulanırken Bir Korku*, 1967; *Albatros Adı Bir Gün Gelecek*, 1971; *Geçmiş Zaman Tevellüdü*, 1988; *Ziba Sokağı*, 1991; *Ay Batar-ken Kancama*, 1994; *Yırtıksız Sözler*, 1996.

Şiire 1940'larda başlamış olsa da ilk kitabıyla İkinci Yeni anlayışına bağlandı. Herkes uzaklaştıktan sonra da bu anlayışta direndi.

UT

Ben yaşarsam utlar gibi yaşarım
Eski zamanlarda gül bahçelerinde
Bir orman aydınlığını getirir meyvaların
Aşkın eğilmiş mor ağzından

Ben gözlerini severim ceylanların
Kalbimi duyarım balıklar soluyunca mavilerde
Hanımelleri mantarlar kuzukulakları
Unutulmuş aşkları kırların

Ben ellerimi severim sabahleyin uyanınca
Büyülü masallar limanında
En erken kalkan gemi benim
Rüzgârımda deniz kızları

KUYUDA YUSUF

İsmail Dümbüllü, hikâye-i şâpûr çelebi, tuzluk, üs kenti, mezopotamya, caz, miras, sümerler, beykoz kulübü, raks, bale, otomobil, penguen, kutup, pusula, serçe kuşu, kul, cariyeye, iç oğlanı, padişah, papuç, sarıyer, kaz, bitmek, karton, park kanepeleri, almanya, portofino, terlemek, panter

Bulut çorbacısı, körpe tüfekler, sıcak ayna, olay, oynak çamurlar, ısırgan otları, çok sıfırlı geyikler, iplikler, sünger, müzeler, hiçliğin yarısı, ak delilik belgesi, acıklı koltuklar, şömine, odun, ilgi, iskeletler, kediler ezgisi, eskimez eller, çingene, yabani kan, eski çocuklar, topuk, uzun balkon

[1962]

ŞİİR YAZIN

dur o eski silahlar pas tuttu
zaman aktı osmanlı sultanları rengini yitirdi
belirsizlik bile ulaşmıyor suya bu yüzden mi
hep o telefon sesi yanlış diyen size
hangi radyo saat kaç şarkı söylüyor bir kadın

sahi siz bir uzay kahramanı mısınız ki masalda
hangi masal bu içtiğiniz kavun suyu mu ki
Uşakta bir çakı aldınız halk işi
önce parmağınızı kestiniz aşk aktı

sahi sorumsuzdunuz siz unuttuk
hep rakı üstüne bira içtiniz akşamları
varsın sazlardan kızlar da gelsin yanınıza
o kitap bakışı
siz şiir yazın gözünüze kan otursun

(1974)

İNSAN

ölümün apansız geldiğini duyuyorsun bir gün duman adındaki sana ait
 kedinin gözlerine
 derinin hücrelerinde tedirgin oluyorsun
 boğazından asılmış bir nehri küçümseyerek attığın zar yüzünden belki
 de atamadığın
 kahveye duyduğumuz sıkıntı yüzünden çıkıyoruz diyorsun içimizde
 oluşan bir şey bu
 güz günleri bunu herkes biliyor üstelik
 ağır bir ağacın yorgunluğu gibi
 güneş yüzü gözkapaklarına asılmış gece
 pembe gül ağacından

çelik potalarda yoğrulmuş gövdenizden akan terin
 o açıklanmaz kanserindeki etin kara sesi
 bir gazetenin günlük havadisleri arasında
 gazetenin bir köşesine sıkışmış sekiz puntoluk harflerle
 pamuk üreticisinin perişan hali anlatılıyor
 doğrusu ülkeye gerektiği gibi yağmur yağmayışının doğurduğu sonuç
 mu bu tamamı tamamına
 değil bu yüzden de bu acının giderilmişliği yok daha henüz
 hem denizleri hep maviye boyuyor lodos rüzgârı
 poyraz göbeğinde daha iyi hora tepsin diye belki

açlığı duyuyorsun
 kıyıda yan yana dizilmiş
 iplerle birbirine bağlı motorların
 bordolarına vuran denizin o kezzap sesinde
 ölüm iplik gibi avuçlarının içine dikiliyor koskoca bir iğneyle
 yağmur yağınca suyun üstünde yüzer istavrit balıkları
 şişe ve cam fabrikalarının kalın bacalarına karşı
 kurşun gibi ağır balıkçı ağlarının içinden
 değişik bir zamanına geçiyoruz krizantemlere yatkın gözkapaklarımızın
 bir sıkıntı gibi uzuyor belleğin
 üstelik aşkın kör testeresinde
 uc uca ekliyoruz böylelikle içmediğimiz sigaraları
 bu kış günü işte tam da
 burnunuzdan tutan korku sizin

o hiçbir zaman dosdoğru açıklanamaz suçlarıyla belki gemiciler
 insan olduklarından bu yana
 ama hiç insan oldukları düşünülmemiş onların
 on sekizinci yüzyıl gemicilerinin
 daha önceki büyük keşifler zamanındaki gemicilerin
 don rodrigozlu gemicilerin
 kadın diye bir şeyi üstelik bilmedikleri çağ ki yok onların
 çoğununsa saçları kara ama attıkları şey içki şişesi değil yüzlerinden
 boyunlarına takılan ilmik yüzünden çok kere gemi pruvalarında

hep camlarını siliyorlar zengin evlerinin işçi kadınlar kapıcı kanlı
 ellerindeki beyaz bir bezle cama tad verdiklerini sanarak
 bir büyük sarı rengi koskoca bir büyücü kazanında kaynatırken
 fokurdatarak kazanda üstelik ağaçlardaki yemyeşil yapraklara acı
 katarak

bir demli çay içiyorsun kadıköy vapurunun üst güvertesinde
 için kazanıyor yalnızlıklarının o tam köpüklü olmuş yemen kahvesinde
 başına yağın taşın yürekliliği bu

o çok ince alnının ortasında daralan saçlarının
 o zaferi kömür karalığında
 heyecanını bastıramadığın içinin bir macun tadıyla rengârenk
 kütahyadaki eski dar bir sokaktan iniyorsun başaşağı
 papuçların tam sol gözünün bebeğine çakılı
 işte balinaları vuran zıpkınların o demir ağırlığıyla
 sokaklardan sürüyle kamyonlar geçiyor
 hep iri kara kömür taşıyarak
 bir yerlerinde eskiterek hep güvercin denen şeyin tadını

işte daktilo tuşlarına vuran parmaklarınızın sızısı her gün yaşam
 denen kuru gürültü
 alnınızda patlatılan kurşunun getireceği suç için üstelik
 bir gün mezarınızda da o sizin canım parmaklarınızın
 kefeninizi yırtmayı dahi beceremeyeceğini anlamanın o ağır damında
 ölür kuş

yağmur yağıyor o ipincecik ceketinin üstüne
 yağmur horozları bile sildi yeryüzünün damlarından

kahveye hep sıkıntı için çıkıyoruz
 küçük kara kızların kanarya sarısı kahkahalarıyla

büyük bir jeneratör uğulduyor o kasımpatlarına değen kulakların için
 kâğıttan bayraklarla dolaşıyorsun caddelerde cumhuriyet bayramlarında
 ellerinde bayraklar ufak çocuklar gibi içini çoğaltan çatapat maytap
 susuzluğunun o katran koyuluğuna zehirli ufak oklar atılmış
 işte bir yaz bahçesi daha bozuldu
 güzün o sararmış yaprakları yerde
 bisiklete binmiş bir çocuğun
 o mutluluğu işte eğilip güz yaprakları arasından topladığınız

kahveye sıkıntı için çıkıyoruz
 üç el bile altmış altı oyununu oynamayı beceremeden
 maden ocakları gibi içindeki gök kapkara zifiri
 bir fotoğraf makinesiyle en iyi hangi görüntüyü çekiyorsun
 ufacak köpek yavrularının ayaklarından duyduğun gürültüyü mü

kahveye sıkıntı için çıkıyoruz
 hizansta herakliusun imparatorluğu zamanında
 karısı martinanın doğurduğu iki erkek evlâttan
 biri sağır diğeri çarpık boyunlu idi
 bu durum ise üzüyor hazarları bile

bu iri çınar ağacının üstüne çıkma
 kendini aşağıya atarsın

o iri yazların göğüslerinin diriliğinde deliren aşk
 maraş kilimlerinin o pantolon giymiş karnında açken
 ve azıcık biter gibi mısır püskülleri yumuşaklığında bıyıkların dudağının
 üstünde
 o çektiğin tombala torbasından sana çıkan numara
 osuruk ağacından yapılı bir kral sarayı

kıram mı bu fincanı içinden kakao içmediğin
 kırmayayım mı anlıyorsun teğet geçen kuşlar için gökyüzünün tadını
 profesyonel bir boks maçında yapılmış olan bir şike mi bu
 hütün bu tip maçlarda eninde sonunda asıl kazançlı mafia çıkıyorsa
 bundan bana ne deme
 duvarlara yazı yazıp
 duvarları kirletenler yok mu
 hangi amaç için olursa olsun
 bu yüzden ortalığı kirletenler yok mu bir kalabalık

kentin güzelliklerini yok ediyorlar onlar
 en çok onlara kızılıyorsunuz işte
 tarihi bir yapıya
 kömür karası bir renkte örneğin referandum yazısını çiziktiriveriyor
 asıl kafalarında sanat eserini korumak konusunda bir referandum yap-
 maksızın
 yıkmayı hedef bildikleri bir çağ aslında bu onların
 bu yüzden hiçbir şiiirin o tadını sevmiyor
 işte kahveye bu yüzden sıkıntı duyduğumuzdan çıkıyoruz dosdoğru
 intihar denen saçın o kuduz noktasında
 işte güz o kan yanıyor senin alnında
 sevmeyişin yüzünden taş taşıyan kamyonların ağırlığını

(1975)

BEN SENİ SEVDİM

ben seni sevdim sılalarda gözlerim ay rengine batıp çıkarken zengin
 göçmen kuş seslerinden geliyordu sersemleşmenin acı faturaları yağlı
 anılarımızdaki kilisenin çanı da çalıyor saat kaç ki nemli sıcaklığımızda
 opüyorum oltanın ucundaki boş iğneyi tüyü ve denizin hışırtısını kız
 köpüklerini kumun altındaki dipdiri hür balıklarının oyunlar oynamasını da
 suyunu seviyorum/denize karşı iri kayaların üstüne oturmuş
 bira içen yaşlı adamın gülümseyen yüzündeki anlamsız sevinci çabuk getir
 rıtıma vurmasına rağmen ihtiyar ve hüznü ut sesleriyle bana
 olgunlaşıp deliremeyen dalgacıları kıçtan takma motorlu üç iri kayığı da
 seviyorum/istanbulda deniz en güzel kandilli burnundan selamlanırken
 ilgini bir güzel toparla ve en güzel gülümsemiği giyin üstüne denizdeki
 vural adlı ufacık motorunun ince halatını kendine çekerek ufacıktan
 rıtımına soluduğunda atla içine apaçık bir dünya ve sevdayı ve çişinle ki
 sıkışıp köpürmüş sapsarı bir denizi göreceksin zincire vurulmuş çağdaş
 evlerin içindeki çocuk ağlama seslerinin vıcıklaşmış derilerinin
 arasından kan kustu apansız fırlayıp hamamların göbektaşı
 sıcaklığının buruk kokusundan gecesevaları da açtı sarı ebruli
 kırmızı renkleriyle gecenin kursağından uçup gittiler mi ki de nereye

[1991]

Cemal Süreya (1931 - 1990)

Erzincan'da doğdu. İlkokulu İstanbul'da Beyoğlu 37. İlkokulu'nda okudu. Parasız yatılı olarak, 1947'de Bilecik Ortaokulu'nu, 1950'de Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümü'nden 1954'te mezun oldu. Bir süre Paris'te kaldı. 1955'te girdiği Maliye Bakanlığı'nda önemli bir görev olan maliye müfettişliğine kadar yükseldi. Bir yandan da şiir yazıyordu. Çok sevdiği bir yan uğraş ise dergi çıkarmaktı. 1961'de Ankara'da 4 sayı yayımladığı "Papirüs" adlı dergi çok beğenildi. 1965'te görevinden ayrılarak İstanbul'a geldi. Yeni bir biçim verdiği "Papirüs"ü 1966 ile 1970 yılları arasında 47 sayı çıkardı. Bu arada yaşamını Fransızcadan yaptığı çevirilerle kazanıyordu. Derginin gelir gider dengesini bir türlü tutturamayınca, 1971'de, yeniden Maliye Bakanlığı'na döndü. Ankara'da Maliye Tetkik Kurulu üyeliği, Kültür Bakanlığı Kültür Yayınları Danışma Kurulu üyeliği, İstanbul'da Darphane müdürlüğü görevlerinde bulundu. "Papirüs"ten bir türlü vazgeçemiyordu. Bu kez yılda dört ya da üç büyük boy kitap olarak düşündüğü dergisini Nisan 1980 ile Mayıs 1981'de iki sayı çıkardı. 1982'de Maliye Müfettişliği danışmanlığından emekli oldu. Yayınevlerinde, ansiklopedilerde çalıştı, gazetelerde köşe yazıları yazdı. Bir ara Orta Doğu İktisat Bankası yönetim kurulu üyeliği yaptı.

Şiir yazmaya lise sıralarında aruz denemeleri yaparak başlamıştı. Siyasal Bilgiler'de özgür koşuğa geçti. İlk şiiri 1953'te "Mülkiye" dergisinde yayımlandı. 1953- 1958 yılları arasında özellikle "Pazar Postası" ile "Yeditepe" dergilerinde yayımladığı şiirlerle ilgileri üstüne çekti. İkinci Yeni şiir anlayışının en çarpıcı örneklerini veren şair olarak nitelendi. İlk kitabıyla 1959 Yeditepe Şiir Armağanını Arif Damar'la paylaştı. İkinci kitabıyla 1966 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, son iki kitabıyla da 1988 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü aldı. Gerek siyasa, gerek sanat alanında olumlu çalışmalar içindeyken, herhangi bir sağlık sorunu yokken, 9 Ocak 1990'da, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Üvercinka*, 1958; *Göçebe*, 1965; *Beni Öp Sonra Doğur Beni*, 1973; *Sevda Sözleri* (ilk üç kitap ile *Uçurumda Açan*), 1984; *Güz Bitiği*, 1988; *Sıcak Nal*, 1988; *Sevda Sözleri* (bütün şiirleri), 1990; *Sevda Sözleri* (ö.s.) (kitaplarındaki bütün şiirleri ile daha önce kitaplarına girmemiş olanlar), 1995.

İkinci Yeni şiire içindeki boşluğu gizlemek için bağlananlardan değildi. 1940 şiirini bir yönüyle yavan, bir yönüyle tıkanmış buluyor, hem insan, hem de bir toplumsalçı olarak düşüncelerini, duygularını dışa vurmanın yeni yollarını arıyordu.

CIGARAYI ATTIM DENİZE

Şimdi bir güvercinin uçuşunu bölüşüyoruz
 Gökyüzünün o meşhur maviliğinde
 Uzun saçlı iri memeli kadınlarıyla
 Bir Akdeniz şehri çıkabilir içinden
 Alıp yaracak olsak yüreğini
 Şimdi bir güvercinin

Şimdi sen tam çağındasın yanına varılacak
 Önünde durulacak tam elinden tutulacak
 Hangi bir elinden güzelim hangi bir
 Bir elinde kızlığın duruyor garip huysuz
 Öbür elinde yetişkin bir günışığı
 Daha öbür elinde de kilometrelerce hürlük
 Çalışan insanlar için akşamlara kadar
 Toz duman içinde
 Bir elinle de boyuna ekmek kesiyorsun

Biz eskiden de en aşağı böyleydik senlen
 Bir bulut geçiyorsa onu görürdük
 Bir minarenin keyfine diyecek yoksa onu
 Bir adam boyuna yoksulluk ediyorsa onu
 Ne zaman hürlüğün barışın sevginin aşkına
 Bir cigara atmışsak denize
 Sabaha kadar yandı durdu

(1954)

DALGA

Bulut kestiler bulut üç parça
 Kanım yere aktı bulut üç parça
 İki gemiciyken Van Gogh'dan aşırılmış
 Bir kadının yüzü ha ha ha

Bir kadının yüzü avucum kadar
 İki gözümle gördüm vallahi billahi
 Yıldızlar vardı kafayı çekmiştim
 Bu kimin meyhanesi ha ha ha.

Bu Ali'nin meyhanesi bu da masa
Bu ipi kimse için gezdirmiyorum
Bir kere asılmıştım çocukluğumda
Direkler gemideydi ha ha ha.

İki gemiciyken Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim
Ben ömrümde aşk nedir bilmedim
Süheyla'yı saymazsak ha ha ha.

(1955)

KANTO

Ben nerde bir çift göz gördümse
Tuttum onu güzelce sana tamamladım
Sen binlerce yaşayasın diye yaptım bunu
Bir bunun için yaptım
– Garson bira getir
Garsonun adı Barba

Ben nereye gittimse bütün zulumlardı
Bütün açlıklardı kavgalardı gördüğüm
Kötülüklerin hüsbütün egemen olduğu
Namussuz bir çağ bu biliyorsun
– Garson rakı getir
Garsonun adı Hakkı

Sen belki de bir resimsin ne haber
Kırmızı bir Beykoz'un yanında duruyorsun
Yapan bir de ağaç yapmış yanına
Dallarına konsun diye kelimelerin
– Garson şarap getir
Garsonun hali harap

"Şiirden hep korktum. Şair miyim diye kendimden de her zaman kuşkulunmuşumdur. Beceremediğim, bunun için de bir türlü sevemediğim bir iş yapıyorum havası işte. Bu, ilk şiirimi yayımladığım zaman da böyleydi, bugün de böyle. Hep zorlanarak yazdım; mecburdum sanki. Elimde bulunan bir ilk imge ya da bir ilk dizenin şiddetli dürtüsünden de hiçbir zaman kurtulamadım. Bu dürtünün benim için yalnız sanat değil, hayat dürtüsü de olduğunu söyleyebilirim. Metnin ağardığı, şiirin artık ortaya çıkar gibi olduğu an ve onu izleyen kısa süre ise öyle büyük bir sevinç getirir ki, galiba, bugüne dek sadece o sevinci duymak için yazdım."

– Cemal Süreya

"Şiiri her şeyden önce şiir olarak ele almak öyle değerlendirmek gerekir Fransız sürrealistlerinin herkesçe bilinen şu sözleri bir bakıma benim söylemek istediğimi de açıklayacak sanıyorum Şiir edebiyata karşıdır. Bu laf size bir şey anlatmıyor mu? Şüphesiz bunu ortaya atanlar daha başka amaçlar da güdüyorlardı. Akılcı olan diğer edebiyat dalları karşısında şiire akıl dışı, hatta akla karşı, bilinçaltılı, bir durum kazandırmak, amaçları buydu. Ama ne olursa olsun bu lafta ben büyük bir doğru payı buluyorum."

– Cemal Süreya

"Ben Batı edebiyatı değerleriyle de beslendim, Doğu edebiyatı değerleriyle de. Şiirim, sanıyorum, bu iki edebiyat değerlerinin uzlaşması, bütünlenmesi değil, bende çelişkiye uğramasıdır "

– Cemal Süreya

"Şiir, konuşma dilinden uzaklaşmamalıdır, diyorum. Konuşma dili, düzyazının düşünce dilinin tubaf bir argosudur. Şiirle düzyazı arasında bir bırakışma bölgesi desek yeri. Bu bakımdan şiirin de, düzyazının da özelliklerini taşır Şiir, çemberini ordan geçirirken nesnellikler edinir Düzyazı, kendinden bir şey koparıp verirken ordan verir. Şiirin ilk ve vazgeçilmez mayasıdır konuşma dili."

– Cemal Süreya

"Şiir dil işidir. Dilde yangınlar yaratmak sanatı. (...) Benim dil serüvenim şu Küçük çocuk bakıcıya veriliyor; daha doğrusu, o çocuk kendini bakıcının elinde buluyor; seviyor bakıcısını; onu ana belliyor Türkçeyle ilişkim böyle. Bir noktada gurbetin aşka dönüşmesi."

– Cemal Süreya

SÜVEYŞ

Dengesini uzun bıyıklarına borçlu yürürken
 Son derece ince bir kadın yüzünden sallantılı
 Sevişken bir orospu en mayhoş tenlisi Ortadoğu'nun
 Çeşmeden su içer gibi kolay rahat
 Avucunu çenesine dayayıp öptüğü
 Ama sadece öpmek mi
 O da ayrı mesele

Saçındaki çiçeği yükleyip merhabasına
 Yoluna dikildiği ilk günden beri onun
 Geceyi tutup getirmek birinci işi
 Sonra belirtmek geceyi en yavuz laflarla
 Meryem kadifeden bir çingenedir
 Ama çay içmenin kadifesi mi olur
 O da ayrı mesele

Gibi bir Erzurumlu yanından geçen minarelerin
 Daracık ıslığına buyur etmiş bütün mavilikleri
 Meryem Meryem benimle bir daha öyle konuşma Meryem
 Ay sessiz sedasız bir çingenedir
 İnan ol başımı alır giderim
 Ama nereye gidebilir
 O da ayrı mesele

Biz seviştik Süveyş kanalı kapanmıştı
 Ellerimizin balıkları bütün kanallarda

(1957)

ASLAN HEYKELLERİ

Çoğaltan ellerini seviyorum kaç kişi
 Dokundukça dokundukça aslanlara
 Parklarda yakışıklı aslan heykelleri
 Birdenbire önümüze çıkıyorlar buysa çok güzel
 Bizim bu aşkımızın aslan heykelleri
 Şahane değişik hüzün heykelleri yani
 Ben bütün hüzünleri denemişim kendimde
 Bir bir denemişim bütün kelimeleri

Yeni sözler buldum bir nice seni görmeyeli
 Daha geniş bir gökyüzünde soluk aldıracak şiire
 İhadi bir de bunlarla çağır gelsin aslan heykelleri
 Oldurmanın yıkmanın yeniden yapmanın aslan heykelleri
 Olduran yıkan yeniden yapan gözlerini seviyorum kaç kişi
 Bir senin gözlerin var zaten daha yok
 Ya bu başını alıp gidiş boynundaki
 Modigliani oğlu Modigliani

Az şey değil seninle olmak düşünüyorum da
 İçimde bir sevinç dallanıyor kaç kişi
 Bir geyik kendini çiziyor karanlığa sonra kayboluyor
 Karanlık maranlık ama iyi seçiliyor
 Yorgan toplanmış bacakların seçiliyor
 Bir uçtan bir uca bacaklarının aslan heykelleri
 Onları ne denli sevdiğimin aslan heykelleri
 Ayık gecemizi dolduruyorlar bir uçtan bir uca

En olmayacak günde geldin tazeledin ortalığı
 Alıp kaldırdın bu kutsal ekmeği düştüğü yerden
 Bunlar hep iyi şeyler ya öte yanda
 Olsa yüreğim yanmayacak aslan heykelleri
 Ama yok aslan heykelleri var köpek
 Delikanlı bir köpeği var onunla yatıyor
 Adalet Hanım iki kişilik karyolasında
 Bozulmuş burjuva ahlakına örnek

(1957)

BUN

Elim geçiyor aptaldan
 Kapital
 Elim mi çiçek mi bilmiyorum
 Bir elim bir çiçek mi açılan
 Çekingen mahzun açılan bunu bilmiyorum
 Ama üst üste yenildiğime göre
 İskambil oynuyorum garanti
 Max Jacob papazı ablasından

Ablasını o saat meryemsiyorum
 Çünkü her kadını meryemsiyorum

./

Gözleri göz değil gözistan
 O müthiş korku saatlerinde
 Başını omuzuma koymasa olmazdı
 Başını omuzuma koyunca da
 Kurtarmasa olmazdı beni olmaktan
 İçtiği şaraba ait bir adam

Gözleri göz değil gözistan
 Bir odadan bir odaya geçiyor
 Kapının birini açıp birini kapıyor
 Adı Meryem değil sade Dorothy, Lucy
 Renklerinden dolayı okulsuz bırakılan
 Zenciler zenciler iki okka zencefil
 İntihar süsü verilerek
 Güneşin linç edildiği bir akşam

(1957)

ÜVERCİKA

Böylece bir kere daha boynunlayız sayılı yerlerinden
 En uzun boynun bu senin dayanmaya ya da umudu kesmemeye
 Laleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız
 Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun
 Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez
 Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor
 Bütün kara parçalarında
 Afrika dahil

Aydınca düşünmeyi iyi biliyorsun eksik olma
 Yatakta yatmayı bildiğin kadar
 Sayın Tanrıya kalırsa seninle yatmak günah daha neler
 Boşunaymış gibi bunca uzaması saçlarının
 Ben böyle canlı saç görmedim ömrümde
 Her telinin içinde ayrı bir kalp çarpıyor
 Bütün kara parçaları için
 Afrika dahil

Senin bir havan var beni asıl saran o
 Onunla daha bir değere biniyor soluk almak
 Sabahları acıktığı için haklı
 Gününü kazanıp kurtardı diye güzel

Birçok çiçek adları gibi güzel
 En tanınmış kırmızılarla açan
 Bütün kara parçalarında
 Afrika dahil

Birlikte mısralar düşürüyoruz ama iyi ama kötü
 Boynun diyorum boynunu benim kadar kimse değerlendiremez
 Bir mısra daha söylesek sanki her şey düzelecek
 İki adım daha atmıyoruz bizi tutuyorlar
 Böylece bizi bir kere daha tutup kurşuna diziyorlar
 Zaten bizi her gün sabahtan akşama kadar kurşuna diziyorlar
 Bütün kara parçalarında
 Afrika dahil

Burda senin cesaretinden laf açmanın tam da sırası
 Kalabalık caddelerde hür-lüğün şarkısına katılırkenki
 Padişah gibi cesaretti o alımlı değme kadında yok
 Aklıma kadeh tutuşların geliyor
 Çiçek Pasajı'nda akşamüstleri
 Asıl yoksulluk ondan sonra başlıyor
 Bütün kara parçalarında
 Afrika hariç değil.

(1956 [1958])

TABANCA

Sigara içenlere ateş etmeyiniz
 Evli bir kadınla rakı içerken
 Rozet gibi göğsüne takmış cesaretini
 Ben Mitridat'tan söz ettim siz etmeyiniz

Eski bir Osmanlı paşası gibi
 Feodaliteyi süpüren bıyıklarıyla
 İstanbul İstanbul uzakta
 İstanbul'a ateş etmeyiniz

Tutalım yanılıp ateş ettiniz
 Şeker Ahmet Paşa'nın resimlerini
 Eski hececilerin şiirlerini bir de
 Ben çok seviyorum siz de seviniz

TRİSTRAM

Fransızca kitapta fazla bilgi arama
Ne de Sir Thomas'ın yazdıklarında
Tek şövalye bırakıp kendinden üstün
Yazıldı yalnızlığın yuvarlak masasına
Mızrağını geçirdi içinden bir flütün

Altmış köpek havlaması taşıyan karnında
Kimler gördü o hayvanı onlardan biri o da
Tek şövalye bırakıp kendinden üstün
Aldandı Papadanmış gibi gelen mektuba
Mızrağını geçirdi içinden bir flütün

İki sevdiği vardı İsoud adı ikisinin de
Kral Mark tarafından öldürtüldüğünde
Tek şövalye bırakıp kendinden üstün
Sevgiyi tutundurmak için belki de
Geçirdi mızrağını içinden bir flütün

Dördüncü kitapta hiç rastlanmıyor adına
Ola ki Fransa'dadır ya da Finlandiya'da
Tek şövalye bırakıp kendinden üstün
Fin dilinde gelecek zaman yok diye
Mızrağını geçirdi içinden bir flütün

"Soldan faşist diyenler, sağdan ahlaksız diyenler, komünist diyenler... Yeteneksiz diyenler... Aynı yörüngede oldukları balde, belki de bilinçsizlikten, kargış düzenler... Lanetlenip durduk.

"Bu arada çok kötü ve donmuş bir İkinci Yeni şiiri şeması üretil-di. Bir maket çıkarıldı. Tartışmalar o maket üzerinde yapıldı. Ne yazık ki o maketi içlerine sindiren ve üç boyutlu bir 'aruz' gibi onu işleyip duran arkadaşlarımız da vardı. Zaman zaman bu bize de sıçradı. Aramızda gerçek anlamda bir iletişim de yoktu. (...) Birbirimizi kişisel olarak tanıımıyorduk. Bunun için İkinci Yeni'ye bir akım demek yanlış.

"Çünkü bir programı yoktu. Yani ilk tartışmalar, daha çok yazarların kendi aralarındaki çekişmelerinden doğdu. Bunlar yazarların kendi görüşleriydi aslında."

– Cemal Süreya

GÖÇEBE

Sen sık sık gülen gülerken de
 Sevecen bir Akdeniz çizgisini
 Sol yanına ağzının
 İliştiren çocuk özenle
 Yabana mı atıyorum yani seni
 Yabana mı atıyorum saat altı buçukları
 Çocuk ve Allah'ın en eski baskısını
 Değil, değil bunların biri
 Gözlerimin gemileri kuş istiyor
 Açılıp kapandıkça sevdam
 Kapanıp açılıyor bir mavi
 Şahmaran süt istiyor kefeninden
 Üç aylık ölmüş çocukların
 Kerem ile Arzu geliyor Aslı ile Kanber
 Ay kana kana batıyor

Ay kana kana batıyor
 Eşkiyalar gecenin yangınını izliyorlar uzakta
 Kargapazarı dağlarını dolanan yaşlı ve öfkeli bir otobüsteyim
 Jandarma daima nesirde kalacaktır
 Eşkiyalar silahlarını çapraz astıkça türkülerine
 Ve bu dağlar böyle eşkiya güzelliğini taşıdıkça
 Patronunun karısını zimmetine geçirip
 Amasya'dan Kars'a kaçmakta olan bir sayman yardımcısıyla
 Alevilikten konuşuyoruz uzun süre
 Yanındaki hep bir gazetede Marilyn Monroe'nun resimlerine bakıyor
 Marilyn Monroe öldü diyorum ona
 Ölümü siyah bir kâkül gibi alnına düşürmesini bildi
 Şimdiyse Cennette Nietzsche'nin metresi olması gerekir
 Bunları diyorum daha ne varsa diyorum
 İşte hiçbir sebep olmadığını sevişmemeye
 İşte çocukluğumdan beri içimde bir önsezi olduğunu
 Bunun bir gün birine rastlamak gibi bir şey olduğunu
 Belki de bir günler bunun için Aydın'da bulunduğumu
 Zaten nedense hep bir şehirden bir şehre yolcu olduğumu
 İşte eflatun kakalı çocuklar olduğunu Kütahya'da
 Ankara'da dokunak Yozgat'ta becerik olduğunu
 Van'da güreşçi develer gibi süslediklerini kamyonları

İstanbul'da minarelerin lirik olduğunu köprülerinse dialektik
Acemi bir bulut bozuyor bütün görüntüyü eski bir şarkı gibi

Bu şarkıyı ne zaman duysam aklıma
Sinirli bir elin uysal bir bardağa
Çok yukardan döktüğü bir içki gelir
Sonsuz ve olağanüstü bir bira
Köpüklene köpüklene biçimlendirir
Soyunarak ağlayan bir kadını
Acı bilincinde sonrasızlığın
Ama bırakalım bırakalım bunları
Yoldan piyade erleri geçiyor tahta havullarıyla ve büyük yakalarıyla
Ve faytoncular görüyorum
Yere basışlarındaki ağırlığı azaltmak için
Tanrısal bıyıklarıyla durumlarını paraşütlendiren

Kars'tayım bu ne biçim Kars bir kenarda
Pekâlâ yalçınlık iddiasında bulunabilecek bir tepenin üstünde
Kars kalesi yükseliyor
Gökyüzünü Ankara kalesine göre daha soyut ve daha elverişli bir şekilde
Hırpalayan bu kale de olmasa
N'olacak bakalım hırpalayan bu kale de olmasa
Kuşkusuz artacak yalnızlığım sevgili çocuk

Biliyorsun ben hangi şehirdeysem
Yalnızlığın başkenti orası

Bir de yine sevgili çocuk
Biliyorsun kişi tutkularıyla
Yalnızlığını adlandırıyor o kadar

Arkada bir su devrile devrile akıyor
Rasgele bir ağaca soruyorum
Bir şey var sanki onu soruyorum
Değil orda diyor belki biraz daha ilerde
Tanrı meleğini ağırlamaya çalışan
Ataerkil bir aile gözümü alıyor

Dedelerin yüzlerinde erozyon
Silip götürmüş bütün evetleri

Annelerinse ağızlarında hiyeroglif
Babalarınsa ağustoslar atasözleri

Amcalarınsa avdan boş dönüyor elleri
Teyzelerse elleriyle yargılıyor gök güzelliğini

Ablalarınsa boyunları soru işareti
Ağabeylerse utançlarından emrah

Sıralanmışlar su boylarına
Bıçakla soyuyorlar kelimeleri

Ya suya giden küçük kızlar
Onlar
Tıpkı o kuşlar gibi
Uçan daha bir süre
Sonra da vurulduktan

Bir mezarın doğurduğu iştahlı bir çocuktur Anadolu şiiri

Ey şiir arayıcısı ey esrik kişi
Şu son dönemecini de aşınca gecenin
Doğacak gün artık gündüze ilişkin değil
Bu ağartı ancak yürekle karşılanabilir
Bütün iş orda işte, ordan usturuplu geçmesini bil
Tutsaksan ellerin sıvışır gider zincirlerinden
Ve balyozla vursalar mısralarına
Soylu bir demir sesi yükselir
Soylu büyük ve mavi bir demir sesi

Ellerim gece yatısına çağrılmış
Ve
Telaşsız görünmeye çalışan bir Kafka gibi

Yüzüm giyotine abone

MOLA

- Kartallar dolanıyor generalim
- Kartallar dolanır da dolanmaz da
Kaç tane vurmuştum mütarekede
Ama düşman demeye dilim varmıyor
Zaten böyle durumlarda ve aşkta
Taşınacak silah değil gurur
- Ölüyorum yüzbaşım ölüyorum
- Bana bak ben yüzbaşı değilim
Üstelik biraz sonra talim var
Dört rüzgârı biçen mitralyözlerin
Uçlarında gökyüzü mayalanıyor
- Çavuş pırpırların ne mavi
- Görünce kamaştı da ellerim
Şah İsmail'in üç sevgilisini
Gülizar, Gülperi, Arap Üzengi
- Asker su ver asker
- Ben asker değilim nişanlıyım

[1965]

YÜREĞİN YABAN ARGOSU

Bir çocuktun sen
Bir çocuktun sen, bir bardak duruyordu eşikte;

Dolu bir bardak duruyordu eşikte.

O zamanlar sen daha neydin ki, annen Alucra'nın gizli su kürelerinden geçirdi seni; at arabalarıyla ve büyük bir kalabalıkla gidilen baş döndürücü mavi su kürelerinden. Neden sonra aldın o bardağı; o yüzyıl beklemiş sütü; çırpınarak bir tülbentten süzölmeye uğraşan o koyu, o beyaz, o rahatsız sübyeyi içtin elinden; onun süreğen elinden. Annen miydi? Kesik saçı ve açık ensesi miydi teyzenin? İçtin elinden. Kar mı yağacaktı artık?

Birdenbire açıldı yüzün
Birdenbire keskin karanfil kokusu kanıtlanmış merakın

Birdenbire doruklarda dev bir atın nal izleri
 Birdenbire tırkazından kurtulmuş kan sıcaklığı
 Birdenbire farkına varılması bu gece de dün geceki gibi sallanan bir
 fenerin

Birdenbire donması yasaların donan bir ışık gibi
 Birdenbire esnek bir saniyede toplanmış bütün bir çağın ağırlığı
 Birdenbire tümdengelmeye başlayan bir gramofon çiçeği günlerce
 tümevarıp varıp da

Birdenbire kamından boşalmaya başlayan su, iskeleye yanaşmak
 üzere olan vapurun

Birdenbire gözden siliniveren iki ceylânıbahri

Birdenbire iki kafes kış güvertede

Birdenbire iki kuş biri senin kızkardeşinin sandığındaki kokunun
 renginde

Biri bir ilkokul öğretmenin bir köşeye atılmış geceliğinden

Birbirine yapışık iki kuş çılgın bir sevinçle

Birdenbire bir çılgılık,

Yakından, en yakından :

Gör bizi dünya, görsene bizi!

Bir çocuktun sen parıltılar yaratacaktın düzensizliğinden

Bunun için belki de

Masmavi bir örtü gibi bırakarak gölgeni

Geçtin resim çeken söğütlerin içinden

Bir yalvaç ılıkılığı içindeki ıhlamurları

Geçirdin bakışlarının eziklerinden

Ve aktı durdu

O ilk

O baş döndürücü

O cahil su

Şiirdi bir çeşit :

Yüreğin yaban argosu.

Bir çeşit dostluktu

Duyardı

Çakılın içinde

Damla damla gelişen

Bir udu.

"Çağdaş şiir geldi kelimeye dayandı. (...) Çağdaş şairler kelimeleri bile sarsıyorlar, yerlerinden, anlamlarından uğratiyorlar. Bu böyleyken bizde bâlâ folkloru, halk deyimlerine şiirlerinde fazlasıyla yer veren şairlerin kısır bir yolda oldukları sanıyordum. Çünkü folkloru çağdaş şiirin bugünkü entelektüel niteliğini taşıyacak yeti yoktur. (...) Bir halk deyimini içindeki kelimeler o deyimdeki anlam dizisinde kaynaşmışlardır (...) Bu kelimelerin meydana getireceği şiirlerle, mısralarından gelen şiirler arasında pek büyük bir ayrılık göremiyorum. (...) Şiirde asıl olan 'bikâye etmek' değil, kelimeler arasında kurulacak 'şiirsel yük'tür. (...) Çıkış noktamızı buradan alırsak, dosdoğru, folklorun şiir için kaçınılması gereken bir tehlike olduğu sonucuna varabiliriz. İşin nedeni şurada Halk deyimlerinde yerleşmiş, birbirine bağlanmış kelimeler arasında yeni bir yük, yeni bir bağıntı kurmak söz konusu olamaz. Nasıl olsun ki, bu kelimeler zaten kıpırdamaz bir şekilde birbirlerine bağlanmışlar, alacakları yükleri zaten önceden almışlardır. (...)

"Folkloru kaçınmaya önemli bir sebep daha var Kişilik. Bakın, dikkat ederseniz, şiirde kişiliğe bugün eskisinden daha çok önem veriyoruz. (...) Çok güzel de olsa iki şiirin yazanını şair kilmaya yetmemesi, şairi belli olmayan şiirlerin estetiğe konu olamaması bu fikrimi doğruluyor (...) Folkloru da daha çok anonim kalıplar var Bu kalıplar kişilik kazanmaya hiç uygun değil. (...) Folklor ve halk deyimleri ancak bir şairi taşıyabilir, fazlasına dayanacak gücü yoktur (...) Beş altı güçlü şairin hep birden folkloru yaşıttığını düşünün, bu derinliksiz, sığ alanda bizi allak bullak edecek derecede kişiliklerini birbirinden ayırt etmek imkânlarını bulabilecekler midir acaba? Hiç sanmıyorum. (...)

"Şiirde de azalan verimler kanunu var. Dil bir açıdan işlendikçe o alanda elde edilen verimler bir noktadan sonra azalmaya başlıyor. Bu bir bunalıma yol açıyor Bunalımlar da yeni şiir alanları, yeni açılar bulunmasıyla sona erer hep. Şiirimizde şimdi yeni bir eğilim başladı. Bir iki yıldır dilin daha iç, daha derin imkânlarıyla baş başayız. Genç şairler yalnız folklor gibi kesin klişelere değil, daha hafif kalıplara bile sırt çevirdiler. (...) Kelimeler bizde de yerlerinden yarı yarıya koparıyor, anlamlarından ufak tefek saptırıyor, yeni yükler yükleniyor kelimelere. Böylece bir kavramın değişik görüntü ya da izlenimleri elde edilerek yeni imajlara, yeni mısralara varılmak isteniyor (...) Folklor ve klişelerin karşısında öbür kutbu meydana getiren bu durum şiirimizde bir evrim.

KAN VAR BÜTÜN KELİMELERİN ALTINDA

Posta arabalarından söz et bana
 Kan var bütün kelimelerin altında
 Ezop'un şu lanetli dilinden söz et
 Kan var bütün kelimelerin altında
 Umulmadık bir gün olabilir bugün
 Aslan kardeşçe uzanabilir kayalıklara
 Bir çay söyle yağmurların kokusunda
 Kan var bütün kelimelerin altında
 İşte durup dururken şurda
 Bir yelpaze gibi açıldı sesin
 Gözün en gürültülü kanadında
 Göğün en ince dalında

Kan var bütün kelimelerin altında
 Umulmadık bir gün olabilir bugün
 Bir çeşme gibi akabilir cumartesi
 Çılgılındaki sessiz harfler
 Dün gecenin ağırlığıdır damarlarında
 Ne güzel konuşur sokak satıcıları
 Fötr şapkalarıyla ne kalabalıktırlar
 Ve çiçekçi kızların göğüsleri
 Daha suçsuzdur kırlangıç yumurtasından
 Kan var bütün kelimelerin altında
 Yapracağını dökecek ağaç yok burda
 Ama ışık sökebilir olanca renklerini
 Sürekli işbaşındadır belleğin
 Tanık şairler arasında
 Oyuncu arkadaşlar arasında

Yolculuk bir kafiye arayabilir
 Atının kuyruğundaki düğümde

Ölüm bir kafiye arayabilir
 Ak gömleğinde

Yol bir kafiye arar ve bulur
 Dönemeçlerin benzerliğinde

Kan var bütün kelimelerin altında
 Bir gül al eline sözgelimi
 Kan var bütün kelimelerin altında
 Beş dakika tut bir aynanın önünde
 Kan var bütün kelimelerin altında
 Sonra kes o aynadan bir tutam
 Beyaz bir tülbent içinde
 Koy iç cebine
 Bütün bir ömür kokar o ayna
 Kan var bütün kelimelerin altında
 İşte o kandır senin gülüşün
 Sızmıştır hayatın derinlerine
 Siyahtır orda kırmızıdır
 Daldan dala atlar
 Sever çocuklara anlatılan masalları
 Ama iş savunmaya gelince
 Yalnız alevi savunur
 Ve güneşin solmaz çekirdeğini
 Yalnız doruklarda

Umulmadık bir gün olabilir bugün
 Kan var bütün kelimelerin altında

[1973]

VAR

Şu senin bulutsu sesin var ya
 Uçtan uca tersyüz ediyor geceyi

Yataklar var konuşmak için
 Öpüşmek için telefon kulüpleri

Güneşler var, yıldızlar, samanyolları,
 Karpuzlar gümbür gümbür kapılarda.

Tanrılar sofrası amma karanlık
 Yiyemem tek lokma yiyemem orda.

Şu senin tutkulu sesin var ya :
 Ortak güzellik artı yara izi.

Tutar ellerinden kaldırırsın
Aklı kötüye çıkmış tüm sözcükleri.

Yeni törenler gerek bize
Yeni törenler – kimi zaman en eski.

Dert etme, hütün dilleri içerir
Bitki konumu, küçükbaş hayvan sesi.

Şu senin dolayık sesin var ya
Dondurma yiyen gürbüz bir kız gibi müstehçen,

Balkon demirine dayalı bir arka kadar şakacı,
İlk doyumdaki gibi yeşil elma tadında.

Kimlik denetimi yaptıktan sonra
Resimli roman okuyan bir er gibi giderici.

Şu senin alçaktan sesin var ya
Pencereler var burnumun kemiğinde sızı.

Aşklar var unutulmamak için,
Boğulmak için ilk sevgili.

FOTOĞRAF

Durakta üç kişi
Adam kadın ve çocuk

Adamın elleri ceplerinde
Kadın çocuğun elini tutmuş

Adam hüzünlü
Hüzünlü şarkılar gibi hüzünlü

Kadın güzel
Güzel anılar gibi güzel

Çocuk
Güzel anılar gibi hüzünlü
Hüzünlü şarkılar gibi güzel

ÖLÜM

Ölüm geliyor aklıma birden ölüm
Bir ağacın gövdesine sarılıyorum.

[1984]

İNTİHAR

Sen tam tabancayı
Şakağına dayamışsın;
Kapı açılıveriyor
Ve üstündekileri
Bir bir fırlatıp atan
Bir leylak sesi.

(1989)

GÖLLER DENİZLER

Ölüm mü,
Bir gölün dibinde durgun uykudasın.

Denizler?
Tanrılar karıştırır durur denizleri.

(1989)

“ ‘Folklor Şiire Düşman’ yazısında – ki belki 25 yıl önce yazılmıştır – ‘folklorun kötüye kullanılmasından söz ediliyordu. Özellikle Oktay Rifat’ın o dönemdeki şiiri ele alınıyordu. Bu çarpıtıldı ve folkloru ben düşmanmışım gibi bir sonuç çıkarıldı. Son zamanlarda yine buna değinen, yazıyı bilmedikleri halde, aynı düşüncüyü ileri süren arkadaşlar var.”

– Cemal Süreya

Ece Ayhan (1931-2002)

Muğla'nın Datça ilçesinde doğdu. Çocukluğu İstanbul'un yoksul semtlerinde geçti. Atikali'deki Hırka-i Şerif İlkokulu'nu, Zeyrek Ortaokulu'nu, İstanbul Atatürk Erkek Lisesi'ni bitirdi. Yükseköğrenimini 1959'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde tamamladı. Maiyet memurluğu döneminden sonra, 1962-1963'te Çorum'a bağlı Gürün ile Alaca'da, 1965-1966'da Çardak'ta kaymakam olarak görev yaptı. İlk şiiri 1954'te "Türk Dili" dergisinde çıkmıştı. Arkasından "Pazar Postası"nda yayımlanan, İkinci Yeni şiirin ilk özgün örnekleri denbilecek şiirleri geldi. Devlet memurluğunda barınamayacağını anlayınca İstanbul'a gelerek yayınevlerinde, "Meydan-Larousse" ansiklopedisinde, Sinematek'te çalıştı. Hastalanıp bir beyin ameliyatı geçirmek üzere gittiği İsviçre'de, Dr. Gazi Yaşargil'in denetiminde, üç yıl kalması gerekti. Yurda dönünce, bir süre İstanbul'da, bir süre Gümüşlük'te oturduktan sonra, Çanakkale'ye yerleşti.

Şiir kitapları *Kınar Hanımın Denizleri*, 1959; *Bakışsız Bir Kedi Kara*, 1965; *Ortodoksluklar*, 1968; *Devlet ve Tabiat ya da Orta İki Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler*, 1973; *Yort Savul* (bütün şiirleri), 1977; *Zambaklı Padişah*, 1981; *Çok Eski Adıyladır*, 1982; *Çanakkaleli Melabat'a İki El Mektup ya da Özel Bir Fıbuş Tarihi*, 1991; *Bütün Yort Savullar* (bütün şiirleri), 1993; *Son Şiirler*, 1993.

Dilimizde örneği bulunmayan, boşluktan çıkarılmış yapıtları, anlaşılmaz bir biçimde, beğenisi geleneksel şiirle oluşmuş kimseleri de etkiledi. Davranışları, şiirleri, yazıları, konuşmalarıyla, kural tanımaz, aykırı bir şair kişiliği geliştirdi.

BİR ELİŞİ TANRISI İÇİN AĞIT

Peki nasıl oldu da hatırladı denizde boğulduğunu
nasıl oldu da peki anlatamıyorum biliyorsun

Öyle ölüme düşküncü ki biyoloji sıfır
bir şarkı yiyor şimdi şapkalarını orospular eksiliyor

Ama yok ne olur ağlama böyle ama yok
şunun şurasında tramvaysız, çocuk olmak turuncu olmak

Kantocu peruz sahiden yaşadı mı patron?

FAYTON

Erol Gülercan'a

O sahibinin sesi gramofonlarda çalınan şey
incecik melankolisiymiş yalnızlığının
intihar karası bir faytona binmiş geçerken ablam
caddelerinden ölümler aşkı pera'nın

Esrikmiş herhal bahçe bahçe çiçekleri olan ablam
çiçeksiz bir çiçekçi dükkânının önünde durmuş
tüllere sarılı mor bir karadağ tabancasıyla
zakkum fotoğrafları varmış cezayir menekşeleri camekânda

Ben ki son üç gecedir intihar etmedim hiç, bilemem
intihar karası bir faytonun ağış göğ atlarıyla birlikte
cezayir menekşelerini seçip satın alışından olabilir mi ablamın.

(1958)

ÇOCUKLARIN ÖLÜM ŞARKILARI II

Lağım yollarından girdi metropollere
uyandırdı türkçeledi barok bilincini
alkazar nedir bilmemiş alışılmamış parmaklı kötü

Uyandı türkçelendi fikret muallâ bir deli
ve cumhuriyetin her ilanında üç
bitmek üzere siyah bira için eski babam

Metropoller ortası fikret muallâ dıgan
kovalar şiirsizler düşmanlarım ayağa kalksınlar.

(1958)

A. PETRO

Bir gülüşün var ayakta kötü elbet
burcuvalıklarında bir dudak gül gibi

Bütün ellerinin sokakları aşktır senin a. petro

(1958)

PUT

ZANZALAK AĞACI

SAFFET NEZİHİ ŞENER

ZİNCİFRE

ÖLÜM

Benim hiç çin'de bir ablam olmamış korkunç hû
 gecelerin ilerlemiş saatlerinde tramvaya binen
 bir bach konsertosunun dudakları gibi çilek korkunç hû.

(1958)

GİZLİ YAHUDİ

Gözkapaksız, şeytandan biri, çekiyor tramvay paramı benim. Arada sırada böylecik kente inip uzun üzüldüğüm ve sarsıldığım olur. Otelde, onun (Ceset'imın) yatağında yatarım. Saçlarının kapkara öyle uzadığı zamanlarda, dirimin ondan esirgediği ve benim ona vermeye çalıştığım şey neydi acaba? diyedir kurarım. Kocaman öküz ellerimle. Alçak bir mahmuz. Kükürt kokusu. Dağlanmış bir kış. Bakır çalığı. Damarlarımdaki lağımlarda bir fare. İndiğim kenti ve içimdeki darağacını kemirir. Deliler, fareler, erkek fareler bölüşür kömürleşmiş bir cesedi. Mahzende. Onu sevmenin sözcükleri olmamıştır, bu belinde anahtarlar sevişin sözcükleri olmamıştır ki. Kaçardım korkunç karşılaşmamak için bir bezbebeikle. Karşılaşmak. Bu, benim yeniden İşkence Sözlüğü'ne dönmem demek olurdu. O angut ormanlarının sevinç yiyen dulu, yedi yıllık gelincik kin, kalıt dağtan meşin eldivenli ipek el.. Gömülmek istemezmiş.. Üşürmüş.. Arka sahanlıkta yanarak uzaklaşan genç şeytan. Gözlüklerimi kiskançlığım bataklıklardan çıkarıyorum. Başlangıcı kundak bir yangından sonra bir türlü bulunamayan eski metresimin (Ceset'imın) oğlan kardeşi. Kalın yüzünü örten ince böcek bakışlı aile maskesinden tanınıyor. Adam! Niçin hıçkıracaktım sanki. Kolaylıkla sever, bir kemerin altından geçer, kolaylıkla unutur bir ne gizli yahudiyimdir ben.

BAKIŞSIZ BİR KEDİ KARA

Gelir bir dalgın cambaz. Geç saatlerin denizinden. Üfler lambayı. Uzanır ağladığım yanıma. Danyal yalvaç için. Aşağıda bir kör kadın. Hısım. Sayıklar bir dilde bilmediğim. Göğsünde ağır bir kelebek. İçinde kırık çekmeceler. İçer içki Üzüncü Teyze tavanarasında. İşler gergef. İnsancıl okullardan kovgun. Geçer sokaktan bakışsız bir Kedi Kara. Çuvalında yeni ölmüş bir çocuk. Kanatları sığmamış. Bağırır Eskici Dede. Bir korsan gemisi! girmiş körfeze.

MISRÂYİM

Kaçtığı bilinmeyen bir ülkesinde cinler padişahının, bir yeniyetme. Değiştirmiştir adını, saçlarını kazıtmıştır. Soğuk bir tabanca yastığının altında, uyuyabilir ancak. Bir yelek giymiştir dimi; kuşbilime çalışır, omuzunda simruğ kuşu, eskiden ötermiş.

Bir tehlikeye yaslanmıştır; uçurtma uçurur, yüzlüğü düşmüş. Yakalanır ming izleyicilere, bileği incecik. Bir kılıçla keserler kirpiklerini uzun. Kırarlar eklemlerini, pantolonunu sıyırıp gümüş bir şamdana oturturlar, ziftle boğarlar tekne, damgalarlar.

Uçsuz bucaksız kucağındadır barbar anasının, bir yeniyetme. Büyük bir alınla karşılar ölümü de, alkışlayarak karşılar; unuttunbeni mavisinden bir yelkenliye binmiştir. Hamsin yelleri eser Mısrâyim'den, kırk gün. Saçlarını uzatmıştır, yalnızlığı sever.

EY KANATSIZLIK

Batmış bir tramvay, ... ahtapotlar, ince ve upuzun barbarlar. Yalnızlık dönüşür bir zenci arkadaşa imparator.

Kucağında bir padişahın da kuş. İstemiyor bitsin ...büyüsü. Bir boyundaki serüven, uçurum. Hiç konuşmuyoruz.

Anlaşılmayacaksın. Ey kanatsızlık! Koyulaşır ve bir denizin denizinde ağlarken. Bekleyen bir çocuk. Yelkenli.

ORTODOKSLUKLAR

I

Tek konuşulur yüzüdür bacaklarının arası. Sakal ve bıyık da bıraktığı. Dönmez bir sapkının. Üzerine bir dedikodu. Yaklaşmaz kadınlara buyrulduğu gibi. Kışkırtır kuşkuları. Başındaki sorguç ve bir berbername. Gömdürülmüştür diri diri toprağa ve başaşağı. Ürker ve parlar birkaç katana ötede. *Neden anlamıyordum.*

Tutunur bir utanç ince. Bir kız limon yanığı. Saçak altlarında dolaşır erkeğinin. Açılmıştır kapıların kilitleri kendiliğinden. Kıpırdanır bir kefen. Gebelenmiştir yatarak üzerine ölünün. Bir kilisede işleyen. Bataklıklarda büyümüştür çocuğu. *Neft dökerek yakıyordum bir mektubu da kuş zarfı balmumu.*

Arık bir çocuğun yüreğindeki eğriliktir. Bileğinde doldurulmuş ve bütün bir atmaca taşıması. Çalışır toplamaya tüylerini. Yazdırır göğsüne zafranla. Yinelediği bir sözcük kezlerce Erselik! Sevişir ısıarak kendi ağzını. Çalar lavtasını yilgının elden düşme. *Malta Yabudisi'ni okuyordum. Barındığım bir sandukanın içinde.*

XIII

Raslanmaz bir kuş angut, anlatır örneksiz. Yakın kovuklarında Akneri-Vank manastırı. Ağzında bir elmas.

Dolantılar tasarlar, kapalı tutulan bir şehzade. Zırhı incelmış, paslı demirden pençesi, ama göğsü kalkan.

Bir domra çalgısı, betimler vurgularını korkunun. Bükülmez boynu. Binbir gün masallarıyla bezenmiş.

Yalar kapatmasını zincirle bağlı kolları, kızgın bir ejderha. Oyar burguyla. Düzgün sürmüş güzeligeliş.

Giderek çığlıkları andırır olmuştur konuşması bir kuş angut. Ürperir hult ağacı altında pırtıl bir vardapet.

XIX

Arka kapılardan girerdi evlere, üç bıyıklı bir kalebent. Çöküp kendi kızına geçmiştir.

Saldırdı baltasıyla üflemlı çalgılara da. Çevrilmez bir malakof fis-tanını kaldırmıştır.

Boynuna varıncaya dek bir aygırdı. Kasıkkasığayken yalvar ya-kar olmuştur bir sokak şarkıcısı.

Öylesine susak ve soğuk bir ağzı vardı. Açken bir tay ve bir kısı-rağın ut yerini yemiştir.

Kemerler olarak uzayıp giderdi bağırtılar, bir katedralde. Kasıntı yüzünden söyleyememiştir.

Aldırışsızdı. Kesik sağ elinin parmakları, kendi tüzüğünün gerek-tirdiği işareti yapmıştır.

[1968]

MEÇHUL ÖĞRENCİ ANITI

Buraya bakın, burada, bu kara mermerin altında
Bir teneffüs daha yaşasaydı
Tabiattan tahtaya kalkacak bir çocuk gömülüdür
Devlet dersinde öldürülmüştür

Devletin ve tabiatın ortak ve yanlış sorusu şuydu
– Maveraünnehir nereye dökülür?
En arka sırada bir parmağın tek ve doğru karşılığı:
– Solgun bir halk çocukları ayaklanmasının kalbine! dir

Bu ölümü de bastırmak için boynuna mekik oyalı mor
Bir yazma bağlayan eski eskici babası yazmıştır:
Yani ki onu oyuncakları olduğuna inandırmıştım

O günden böyle asker kaputu giyip gizli bir geyik
Yavrusunu emziren gece çamaşırcısı anası yazdırmıştır :
Ah ki oğlumun emeğini eline verdiler

Arkadaşları zakkumlarla örmüşlerdir şu şiiri :
Aldırma 128! İntiharın parasız yatılı küçük zabıt okullarında
Her çocuğun kalbinde kendinden daha büyük bir çocuk vardır
Bütün sınıf sana çocuk bayramlarında zarfsız kuşlar gönderecek.

(1970)

MOR KÜLHANI

1. Şiirimiz karadır abiler

Kendi kendine çalan bir davul zurna
Sesini duyunca kendi kendine güreşmeye başlayan
Taşınır mal helalarında kara kamunun
Şeye dar pantolonlu kostak delikanlıların şiiridir

Aşk örgütlenmektir bir düşünün abiler

2. Şiirimiz her işi yapar abiler

Valde Atık'te Eski Şair Çıkmazı'nda oturur
Saçları bir sözle örülür bir sözle çözülür
Kötü caddeye düşmüş bir tazenin yakın mezarlıkta
Saatlerini çıkarmış yedi dala gerilmesinin şiiridir

Dirim kısa ölüm uzundur cehennette herhal abiler

3. Şiirimiz gül kurutur abiler

Dönüşmeye başlamış Beşiktaşlı kuşçu bir habanın
Taşınmaz kum taşır mavnalarla Karabiga'ya kaçan
Gamze şeyli pek hoş benli son oğlunu
Suriye hamamında sabuna boğmasının şiiridir

Oğullar oğulluktan sessizce çekilmesini bilmelidir abiler

4. Şiirimiz erkek emzirir abiler

İlerde kim bilir göz okullarına gitmek ister
 Yanık karamelalar satar aşağısı kesik kör bir çocuğun
 Kinleri henüz tüfek biçimini bulamamış olmakla
 Tabanlarına tükürerek atış yapmasının şiiridir

Böylesi haftalık resimler görür ve bacaklanır abiler

5. Şiirimiz mor külhanidir abiler

Topağacından apartmanlarda odası bulunamaz
 Yarısı silinmiş bir ejderhanın düzüşüm üzre eylemde
 Kiralık bir kentin giriş kapılarına kara kireçle
 Şairlerin ümüğüne çökerken işaretlenmesinin şiiridir

Ayıptır söylemesi vakitsiz Üsküdarlıyız abiler

6. Şiirimiz kentten içeridir abiler

Takvimler değiştirilirken bir gün yitilir
 Bir kent ölümün denizine kayar dragomanlarıyla

Düzayak çivit badanalı bir kent nasıl kurulur abiler?

(1970)

YALINAYAK ŞİİRDİR

1. Biz tüzüklerle çarpışarak büyüdük kardeşim

Emrazı Zühreviye Hastanesi'ne kapatıldı anamız
 Adıyla çalışan enniş Sirkeci kadınlarındandır

Şeker atar hâlâ mazgallardan Cankurtaran'da
 Acı Bacı'nın acı bilmez uçurtma çocuklarına

Yıl sonu müsamerelerine kimler çıkarılmaz?

2. Velhasıl onlar vurdu biz büyüdük kardeşim

Babamız dövüldü güllabici odunlarla tımarhanede
Acaba halk nedir diye düşünür arada işittiği

Dudullu'dan tâ Salacak'a koşarak alkışlayalım
Fazla babalarıyla dondurma yiyen çocukları

Hangi çocukların neye imrenmesi yalınayak şiiirdir?

(1970)

ARTIK ATINDAN İNMEDEN SEVİŞMEYE ALIŞMALISIN

"İşte bir Bok Ana ki kızlarını sünnet etmiş. Bir ölünün (*) kulağı-
nı dinlemesinler sıkı ağız. Bir karının oğlunu diriltmesinler dul.

Bir talikayla getirirler Niyazi adında bir geyiğin çektiği. Buz tut-
muş bir delikanlıdır iyi gözlü dilsiz. Makedonya'da (**) düşünül-
meyen.

Hırçın bir belleği sergileyebilir bir gizli kapak. (***) Bin lacivert
güvercinle. Kasabalar kapanmıştır ve bir postnişinden korkulur."

(1970)

(*) Amber içinde saklı bir ölünün atlarla geçen kimselersiz oğlanlığı.

(**) Makedonya ay bir köpekle çıkmış uluyordu.

(***) Kentlilerin mutluluğu öldürülür içindir.

USTA İŞİ

1. Fakir kuş hiç unutmaz, kitapların yakıldığı yıld

Kırk kapıdan birden devletle girdiğini gördük
Başsız bir at ve içindeki solgun süslü binicisinin

Dervişlere göre parçalanmış ölüm doğudan dönüyordu

Onun için ki acı bir suyla üçe bölünmüştür bir kent

2. Fakir kuş hiç unutmaz, ustaları ölmüş oğlan çocukları
Denizden çıkınca birbirlerinin saçlarını tararlardı

Ah karpuzun içindeki kesmece delikanlım İstanbul
Yüreğini utanarak saklıyor ve çürümüş çiçek kokuyorsun

Okuma parçası bir kentin üstünde kara güvercinler uçuşuyor.

3. Fakir kuş hiç unutmaz şu altın eytişimsel yasayı da
Tarihte nice ve nite şehzade bilmeden atını taşımıştır

İşte onların sandukalarında usta işi gazeller oyuludur.

(1971)

ŞİİR ALINLIKLARI ÜZERİNE

Irmakları, hiç kesilmeden, kaynaklarına kadar yüzüyor, bir yandan da, kutudaki tek renk karayla, bir masala çalışıyordu, alınlığı şöyle: *Maveraîinnebir Padişahı*, oyunsu, Şehrazat erkek, ezberlettirmiştir kendine, saklıyor.

Ve, insan ruhunun, kıtlık içre, belki yeryüzünün yalnız Orta Doğu'sunda, beslenmeden birkaç yüzyıl yaşayabilen, umuduyla açarak biraz, kü rengi bir masal da tasarlıyordu, onun alınlığıysa şöyle: *Çocuk Çocuk İçinde*, bileziği takılmış, çocukların bile, eğilip diplerini göremediği ancak baş ağır çekip kaç masal düşününce suyu içilebilen bir kuyu.

Şiir alınlıkları, nedense, şiirin bağrından koparılıp başa konulmuş dizeler sanılır hep, değildir. Şiir alınlıkları yukarı kaçan çocuk yüzleridir, okulların giriş sınavlarını kazanamayıp, önce kamuya karşı diktreş olduklarından intihara, yetiştirme yurtlarına, sözde açık Kalaba'lara, sonra da tabiata karşı geldiklerinden bacakları koparılmaya, boğulmaya, ölüme yargılanmalarından başka bir nedenle, derin adları, güzel anlamlı bakışlarıyla gazetelere geçmeyen.

Bu yazıda bile, burnunu bir parmağa karıştırtan, zalim bir kamu çiçeğinin bozduğu bir çocuk yüzü, yukarı kaçtığından, onun boş bıraktığı soğan mürekkebiyle yazılmış sırayı, ateşi olanlar yakıp görürler ve utanırlar mı? Çağdaş bir masal babası yerinize utanıyor.

[1973]

"Yeni ozan yeni müteşebbistir, toplum içinde halen var olan ya da varolması istenilen gereksinimleri duyar, sezer, piyasaya gelir, üretime başlar. (...) Bugünkü şiir toplum içinde (belki de bir şiir toplumu içinde) bir gereksinmeyi karşılamaktadır. Bana kalırsa, bugünkü şiire toplumsal açıdan bakarak 'faydasız şiir' diyenler, tutumbilimi yalnız okullardan ibaret sanıp, bunların toplum yaşantısı içindeki yankısını 'sınıf kavgası' şeklinde görüp ve mutlaka bu okullardan (ister kapitalizm, ister anti-kapitalizm) birinin savunulması gerektiğine inanan 'yoğun cabil' kişilerdir. Bir şiirin 'doğrudan' balka hitap etmemesi, 'doğrudan' balkı gıdıklamaması, kullandığı kendine özgü yöntemler yüzünden kolay kolay anlaşılamaması, kendini kolay kolay vermemesi, işe toplumsal açıdan bakanların bile 'faydasız şiir' yargısına varabilmesi için bir ölçü olamaz. Şiir elbette toplumun birtakım verileriyle kurulur. Ama toplumun dahi insancıl bir yönü olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Bu şiirin 'sosyalizma'dan 'falan bir 'metresi' olmasa bile, toplumumuza toplum sorunları yönünden de yararlı olabileceğine inanıyorum. (...)

"Şiirin tilciğe dayanması demek, tilcikle (sözcük) 'kurulur' demek gibi yalınç bir anlama geliyorsa amenna (ötekiler tilcikle 'yazıyorlardı'), ama 'salt' tilcik olanakları bakımından bir anlam veriliyorsa, bayır. Tilcik 'salt' görüntü yakalamak için bir araçtır demek de, şiiri, bugünkü şiiri anlamamak, tilciğin 'değerini' bilmemektir.

"Hiçbir şiir başıboş değildir. Tutumuma, ne yapmak istediğime gelince İkinci Cephe'yi açmak, us dışında da bir anlam olduğunu savunmak, şiir kuralları konusunda anarşist davranmak, anlamsızlığın anlamına doğru gitmek, bu gerçeklikleri dil kurallarıyla sınırlayamadığım için dili aşmak, tilcikleri özdeğinden kurtararak, yeni özün zorunlu sonucu olan yeni biçimi, yeni biçimin de zorunlu sonucu olan yeni özü getirmek diye özetleyebilirim.

"Evet, bu şiir, anlamı mısra, şiir kurulduktan sonra belirebilecek bir şiire doğru gidiyor. Bu yeni bir yöntem sorunudur. (1957)

– Ece Ayhan

"İkinci Yeni (ben 'Sıkı Şiir' diyorum şimdi buna; o başka, ya da 'Sivil Şiir') 1950'lerden sonra, Türkçede, taşradan gelmiş ve çok genç parasız yatılıların oluşturdukları biç beklenmedik, garip bir biçimde de özgün, çağdaş, çağcıl ve önemli bir şiir ve bir düşünce 'sıçrama'sıdır; yani 13/15 bir akım. Çok özgül bir anlamda belki de bir Mülkiye bareketi, biç değilse ilginç bir Ankara şiir olayı. (1989)

– Ece Ayhan

YORT SAVUL

Arif Çağlar için

1. Atlasları getirin! Tarih atlaslarını!
En geniş zamanlı bir şiir yazacağız
2. Harbi karşılık verecek ama herkes
Göğünde kuş uçurtmayan şu üç soruya:
3. Bir, Yeryüzüne nasıl dağılmıştır
Tarihi düzünden okumaya ayaklanan çocuklar?
4. İki, Daha yavuz bir belge var mıdır ha
Gerçeği ararken parçalanmayı göze almış yüzlerden?
5. Üç, Boğaziçi bir İstanbul ırmağıdır
Nice akar huruc alessultanlarda bayraksız davulsuz?
6. Nerede kalmıştık? Tarihe ağarken üç ağır yıldız
Sürünerek geçiyor bir hükümet kuşu kanatları yoluk
7. Çocuklar! ile bile muhbirler! ve bütün ahali!
Hep birlikte, üç kez, bağırarak, yazınız
8. Kurşunkalemle de olabilir
Yort Savul!

(1976)

MELÂHAT GEÇİLMEZ

1. Gazetelerde ak kara bir resmi otuz yıllık. Arkasında mülki tak-
simatlı bir harita. Komiserin odasında ağırlanmış.
2. Ve imparatoriçeliğinde bir vesikalık. Tombalacı Ceylan renkli
çekmiş. Delikleri balmumuyla örterler.
3. Gönderilen çelenklerde 'Geçilmez' yazılmıştı soyağacı. Küçük
harflerle de 'fuhşun anısına'
4. Çanakkaleli Melâhat'ın törenine polis bandosu da katılmıştır.

OLAMAZ!

1. Üç Şubat. Saray'ın arkalarında bir yerlerde; daha Süleymaniye Camisi çıkılmamıştır; Sinan kalfalarıyla dolaşıyormuş.
2. Çıraklar ölçüyorlar. Boğaziçi açık, Haliç koyu gözüktüyor. Eminönü'nde yelkenleri direklerine dolanmış takalar, çektiriler.
3. Sinan yalnız kalmak ister esmerliğiyle. Kalfalar çekilmiş, çıraklar uzaklaşıyor. Ortada dört ve çatık kaş düşünülmemektedir.
4. Saatler sonra bir kapı aralanır deriden. Kavuğunu eğmiş, papuçlarını giyerek yürür alandan. Mekteb'i ve Darüşşifa'yı da tümlemiştir.
5. 'Hammalân-ı puşt' Farsça bakıyor. Aylak bir suhte de seğirtiyor köşeden. Bir gerçekliğin nasıl parçalandığını bilmeyenlere olamaz!

(1982)

MEKTUP NADAJLIDIR DOM!

1. Diyorlar, korkutarak karaşın kıldığımız sarı
"Dağlar gibi gençler âlemde perişan oldular"
2. Giyinmiştir bir mitrak, baba, bir göl ve kıyamet
3. Bir sultan daha yere oturur, biz oturtuyoruz
Kadife istemezmiş, taht istemez saf bir ipek
4. Anladık ki yüreklilik belirli bir silleinin rengi
Külbastısız sayfaları karıştırırken serüven
5. Nadaj'ın alınmayışını dört yüzyıl sonra iskele'de
duyduk; "Sen insaoğlunu öperek mi ele verirsin?"i de
6. Biz bir şairi şiir yazsın için ölümle korkuturuz dom!

(1985)

MEKTUP

1. Esintisiz bir Doğu kenti, dikilmiş bayraklı ve ay
Haberler yıllar sonra da ulaşabilir, fermanlar da
2. Bir hükümdarla Batı'daki bir kumaşçı. Aralarında
gidip gelen şiir postaları. Atlı ve öldürücü
3. Ama kim bilir belki de düzyazıdır, koşuksuz sarkaç
4. İstanbul öldürülüğü İskenderiye'ye kaç gün sonra
ve neyle, arkadaşları içre mi içinde mi, ulaşmıştır?
5. Bir şairin sevgilisi gergef çalıyor, tambur
6. Eğilip mektubu uzatışı yaralı bir hangi şairin
Atından inmeden ve çok kabalıkla
7. Başka şairler ayakta mı karşılamalıdır? düşünürüm
Üste paha biçilmez bir karbon verilmiş olsa da

(1985)

"İkinci Yeni bir kadın, kapıdan baktı gitti bir kıpı (an), otuz yıldır bir türlü karar veremediler; güzel miydi, çok mu güzeldi, dünya güzeli miydi?"

– Ece Ayhan

Tevfik Akdağ (1932-1993)

İzmir'de doğdu. Ortaöğrenimini 1951'de İzmir İnönü Lisesi'nde, yükseköğrenimini 1958'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde tamamladı. Banka müfettişliği, yöneticiliği yaptı. İlk şiirleri öğrencilik yıllarında, 1952'de, "Varlık"ta yayımlandı. Gene öğrencilik yıllarında, 1955'te, arkadaşlarıyla birlikte "Şimdilik" adlı altı sayı süren bir yazın dergisi çıkardı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki genç şairlere katılarak İkinci Yeni hareketi içinde yer aldı. Öne çıkmak için yarışan bir kişi değildi, yazın dünyasına uzak durdu. Bankacılık mesleğinin gerektirdiği ağırbaşlılığı hep korudu. Şairliği gençliğinden kalma, vazgeçilmez bir alışkanlık gibiydi. Az yazdı, seyrek yayımladı. 28 Eylül 1993'te, İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları *Lacivert Kanatlı Bir Kuştur Gece*, 1968; *Çıplak ve Sevinçle*, 1977; *Eski İnsan Sözleri*, 1990; *Kıpırda Ey Aydınlık* (ö.s.) (bütün şiirleri), 1994.

İkinci Yeni'nin imgeyi öne alan, iç biçim sanatlarına önem veren, yeni bir ses, özgün yapılar arayan şiir anlayışı çerçevesinde, ama aşırı gitmeyen, ölçülü, dengeli bir şairdi.

İBRAHİM EŞİTTİR İBRAHİM

gittim neden mi siz sorun diye
gördüm görülecek şey mi sanki aptallık
ibrahimler vardı orda
kara donlu meşin tenli kötümser
oturmuşlar

sordum bilmiyormuş gibi seni hınzır
sustular bin yıllık birden hem de
hareket evleri var konuşkan
yerleşmiş yüzlerinde gözleri halk dilinden
utandılar

konuştum çok şey var konuşacak
dinlediler dinlenmez mi hiç
önlerinde aklın beyaz tabağı
ellerinde kasket
sevindiler

BU TOPLUM SİZİ KAHRETSİN

ben de gidiyorum
bozulsun bozulmasın içimdeki elektrik
ünlü gâvur meyhanelerine
alkol çevresinde elsiz ayaksız
çok aydın bayların gittiği

ikişer üçer her akşamüstü
kendi kendilerini balmumu ile
çifit çarşısına çağırıyorlar bu baylar böyle
halletmek için bazı şeyleri
ya da yemek için birbirlerini
bozuk gramofon iğnesi çeneleriyle

içtikleri anadan doğma kadehlerde
yeşil kustumuk gibi
bir maquis de sade meşin kırbaç rakısı
bir de şişkin yanaklarının altında
mösyö sartre adlı
hırçın ve koyu fransız orta kat değirmenlerinin
eskimiş deve hamuru

arkasından çekirdek dolusu
çok güzel lakırdılar bacaklara özgü
ve mızımız doktrinler arasında
yüzyıllar boyu alışageldiğimiz
mayhoş küfürlerin tembel rahatlığı

ben de gidiyorum böyle yerlere
zorunlu gibi bir şey
ya da onları görmek için can sıkıntısından
ben de alkol yiyorum çatır çatır
makarna içiyorum beyaz sülük gibi

vay
vay ne güzel alkol makarnam

KÜÇÜK HABERCİLER

Şairler küçük hırçın habercilerdir
Gelirler aramak için yaşamın özünü

Her çizgisindedirler coğrafyanın
Kururlar iç denizlerinde duygu adalarını

Sesleri ayırdır müzik araçları gibi
Aldırmazlar anlaşılmasalar da çalarlar çalgılarını

Vücutları yoktur gerçekte
Sözcüklerle giyindikleri

Dili kazarlar durmadan
Bulmak için sevginin gizini

Ruhun en eski bilginidirler
Dizelerin dibinde yoğunlaştırırlar maddenin bu işlevini

Kimi kez gözlerini ayrıntı kamaştırdığından
Görmez olurlar bütünün düzenini

Bilinçleri uyanıktır bakışları uyuduğunda
İlk sorandıkları yeni nedenleri

Ne düş kırıklığına uğrarlar bulamadıklarında
Ne aramadan usanırlar gerçeğin izini

Ve insana inanırlar en güzeli
Getirdikleri bunca kitaptan belli değil mi

ŞİİRBİYİ

Sıcak bir boşluk
Bırakarak ardında
Öldü şiirbeyi

Yalnız koydu
Çocukları ve kadınları
Kadıköy'ü ve dünyayı

Kimden sorulacak şimdi
Aşkın işleri
Ve sözün güzeli

KIRKINI GEÇMİŞ ÇOCUKLARA YUMUŞATICI SÖZLER

Eski günlerin yorgun çocukları
Gevşetin sıkışmış yüreğinizi
Neyseniz neredeyse nasılsanız
Küçük kentsoyluysanız sözgelimi
Savaş mavaş bilmiyorsanız
Büyük acıları kitaplardan tanıyorsanız
Yalnız paraya aşka ve emlâka
Ve biraz da özgürlüğe varsa düşkünlüğünüz
Ve parklardan sokaklardan nasıl geçtinizse
Nasıl tuttunuzsa acemi kızların elini
Uyun aklınızın haşarı namusuna
Bilin bir gün bu zamanlardan kurtulacağınızı

Kafanız zenginliğinizdir şimdi

[1990]

Sezai Karakoç (1933)

Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğdu. Parasız yatılı olarak okuduğu Gaziantep Lisesi'ni 1950'de, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümü'nü 1955'te bitirdi. Maliye müfettiş yardımcılığı (1956-1959), gelirler kontrolörlüğü (1959-1965) gibi işlerde çalıştıktan sonra memurluktan ayrılarak gazeteciliğe ağırlık verdi. "Yeni İstiklal" ile "Yeni İstanbul" (1963-1964) gazetesinde başladığı köşe yazarlığını, "Bâbîâlî'de Sabah" (1968) gazetesinde sürdürdü. Bir yandan da Mart-Nisan 1960'ta iki sayı çıkarıp kapattığı "Diriliş" adlı dergisini yeniden yayımlamaya başladı. Okul sıralarındayken, 1955'te de, gene iki sayı süren "Şiir Sanatı" adlı bir dergi çıkarmıştı. Yayımcılığı seviyor, anlaşılan okurunun karşısında tam anlamıyla özgür olmak istiyordu. Her konudaki düşüncelerini, yaşam anlayışını, bütün yönleriyle dünyasını yansıtan "Diriliş"i bu ikinci çıkışında, Mart 1966'dan Mart 1967'ye, on iki sayı sürdürdü. Arkasından, Ekim 1969'dan Ocak 1971'e, on altı sayılık üçüncü bir dönem geldi. Dergisini gene kapatmak zorunda kalınca, devlet memurluğuna geri döndü. Gelirler başkontrolörü, Gelirler Genel Müdürlüğü danışmanlığı gibi görevlerde bulundu. 1974'te memurluktan ikinci kez ayrılarak gene gazeteciliğe başladı. Bir süre "Milli Gazete'de her gün yazdı. Ayrıca, "Diriliş" dergisini yayımlama savaşımına yeniden girişti. Değişik türlerde, sayıları hayli çok olan kitaplarını, Diriliş Yayınları adı altında, bir araya topladı. Sonunda 1990'da "Diriliş Partisi"ni kurarak bu partinin genel başkanı oldu. 1968 MTTB Milli Hizmet Armağanı'nı, 1970 Sürgündeki Macar Yazarları Gümüş Madalya Ödülü'nü, 1982 Türkiye Yazarlar Birliği Hikâye Ödülü'nü, 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü'nü, XII. Dünya Şairleri Kongresi'nde 1991 "World Academy of Arts and Culture" ödülünü aldı.

Şiir kitapları *Körfez*, 1959; *Şahdamar*, 1962; *Hızır'la Kırk Saat*, 1967; *Sesler*, 1968; *Taba'nın Kitabı*, 1968; *Gül Muştusu*, 1969; *Zamana Adanmış Sözler*, 1970; *Şiirler*, 1975; *Ayinler*, 1977; *Leyla ile Mecnun*, 1981; *Ateş Dansı*, 1987; *Alınyazısı Saati*, 1989.

İlk şiiri 1951'de "Hisar" dergisinde çıkmıştı. "Pazar Postası"nda İkinci Yeni anlayışının öncü şairleriyle birlikte değişik benzetmeler, imgelerle, kapalı şiirler yazdı. İslam kültüründen kaynaklanan mistik havasıyla özgün bir içerik oluşturdu. Kuşağının en başarılı şairleri arasında yer aldı. İnancını yayma kaygısı ağırlık kazandıkça anlatımı aydınlandıysa da başlangıçtaki şiirleştirme tekniklerinden hüsbütün vazgeçmedi.

LİLİYÂR

Bu kuklaların kukla olmadığı besbelli
 Ne söyledilerse tıptıpına gerçek besbelli
 Altın saçlarını yana atışı yok mu Lilinin
 Lilinin yağdan kıl çekercesine inanışı
 Lilinin yağdan kıl çekercesine yaşayışı yok mu
 Kuklalar titremesin ne yapsın
 Kuklaların kukla olmadığı besbelli
 Lilinin çekip gideceği besbelli
 Lilinin dönüp geleceği besbelli

Ekmek ha bakkalın olmuş ha Cabaret de Paris'nin
 Sen herhangi bir ekmek yiyeceksin işte Lili
 Ekmek ne kadar Allahınsa Lili de o kadar Allahın Lili
 Yüzün ruhun kadar aydınlık ya Lili
 Gönlün soğuk sular güzel aynalar gibi ya Lili
 Anladın ya kutunun içinden çıkan mendil
 Olamaz Üsküdardan geçeriken bulduğun mendil

- Bizi bırakıp nereye gidiyorsun Lili
 Demek bizi bırakıp gidiyorsun Lili
 Sen daima güzeller güzelini bulursun Lili
 Sen istesen de taş yürekli olamazsın
 Sen daima güzeller güzeli olursun Lili
 Demek gideceksin arkana dönüp bakmayacaksın
 Hangi kuş hangi şafakta ölecek görmeyeceksin
 Öyleyse al bu kürkü bu veda kürkünü Lili
 Tüyleri şiirler olan bu mahcup kürkü
 Sen daima Sultanlar Sultanı olursun Lili
 Demek sen gidiyorsun Lili
 Bizi öpmeden mi gideceksin Lili

Lilinin güneşin altında duruşu yok mu
 Perdeleri sıyrıp çirkin adamı burnundan yakalayışı yok mu
 Eline bavulunu alışı yollara koyuluşu yok mu
 Çirkin adamın güzel adam oluşu yok mu
 Yaklaşıp onu saçlarından yakalayışı
 Uzaklaşıp yollarda yol oluşu yok mu
 Lilinin bir tavşan gibi koşuşu

Keklik gibi dönüp bakışı ve yıldırım gibi koşuşu yok mu
Adam da tam o zaman kapıdan çıkmaz mı dışarı
Lilinin adamın boynuna çocukça ve çilginca atılışı yok mu

Ben konuşmasını bilmem Lili

(1954)

BALKON

Çocuk düşerse ölür çünkü balkon
Ölümün cesur körfezidir evlerde
Yüzünde son gülümseme kaybolurken çocukların
Anneler anneler elleri balkonların demirinde

İçimde ve evlerde balkon
Bir tabut kadar yer tutar
Çamaşırlarınızı asarsınız hazır kefen
Şezlongunuza uzanın ölü

Gelecek zamanlarda
Ölüleri balkonlara gömecekler
İnsan rahat etmeyecek
Öldükten sonra da

Bana sormayın böyle nereye
Koşa koşa gidiyorum
Alnından öpmeye gidiyorum
Evleri balkonsuz yapan mimarların

(1957)

ÇATI

Kaç aç varsa hepsi ben
Kaç hasta varsa hepsi ben
Kaç liman önlerinde dönen
İşsiz hamal hepsi ben

Kaç âşıktan ters yüz edilmiş
Âşık varsa hepsi ben

Bütün çiçeklerle donanıp
Bütün insanlarla ölen

Atılmış kömür toplar
Annelerinin zoruyla çocuklar
– Başka çaresi ne annenin –
Çocuklarıyla yere çarpılan

Ben o çocuklarla yere çarpılan
Sevgili deyip yere çarpılan
Sedye taşımaktan kolu tutulan
Bu sessiz çılgın çalkantıda

KARA YILAN

Güneşin yeni doğduğunu sana haber veriyorum
Yağmurun hafifliğini toprağın ağırlığını
Ve bütün varlığımla kara yılan seni çağırıyorum
Seni çağırıyorum parmaklarımdan süt içmeye
Pamuğun ağırlığını yapan dağın hafifliğini
Sana haber veriyorum yeni doğduğunu güneşin

Ben güneyli çocuk arkadaşım ben güneyli çocuk
Günahlarım kadar ömrüm vardır
Ağarmayan saçımı güneşe tutuyorum
Saçlarımı acının elinde unutuyorum
Parmaklarımdan süt içmeye çağırıyorum seni
Ben güneyli çocuk arkadaşım ben güneyli çocuk

Ben çiçek gibi taşımıyorum göğsümde aşkı
Ben aşkı göğsümde kurşun gibi taşıyorum
Gelmiş dayanmış demir kapısına sevdanın
Ben yaşamıyor gibi yaşamıyor gibi yaşıyorum
Ben aşkı göğsümde kurşun gibi taşıyorum

Seni süt içmeye çağırıyorum parmaklarımdan
Kara yılan kara yılan kara yılan kara yılan

KİŞ

Ses kışı. Ateş yırtıldı. Çarpıldık.
 Ürktü insanı aşkıyla terleten kitap
 Bir bağ vardı gitti Bağdattan öte
 Çöktü bir akşam güne Şamdan önce

Kurumuş üzüme de razıydık çürüttün
 Yaralanmış ayı kullanarak kızıl dağ
 Soluğunu yollayarak zaman zaman üstümüze
 Daralttın gençliğe ve bahara susamış gönlümüzü

Baharı seller götürdü boğuldu yaz
 Kırıldı kristal vakitler güz kadehi
 Ne çok mezar taşları taşıyarak sırtında
 Çıkıp gelmesini bildin ölüm tüccarı

Ben ki ölümsüzlüğe ermiştim deşe deşe
 Ülküleri düşünceleri düşleri insan çiçeğini
 Aşmıştım kaç kere Hızırla Ab-ı Hayatın kemerini
 Geçip çılgın gerçeğe devirerek büyü mendireğini

ÇOCUKLUĞUMUZ

Annemin bana öğrettiği ilk kelime
 Allah, şahdamarımdan yakın bana benim içimde

Annem bana gülü şöyle öğretti
 Gül, Onun, o sonsuz iyilik güneşinin teriydi

Annem gizli gizli ağlardı dilinde Yunus
 Ağaçlar ağlardı, gök koyulaşırdı, güneş ve ay mahpus

Babamın uzun kış geceleri hazırladığı cenklerde
 Binmiş gelirdi Ali bir kırata

Ali ve at, gelip kurtarırdı bizi darağacından
 Asyada, Afrikada, geçmişte gelecekte

Biz o atın tozuna kapanır ağılardık
Güneş kaçırdı, ay düşerdi, yıldızlar büyüdü

Çocuklarla oynarken paylaşamazdık Ali rolünü
Ali güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar kahraman

Ali olmaktan bir sedef her çocukta

Babam lambanın ışığında okurdu
Kaleler kuşatırdık, bir mümin ölse ağılardık
Fetihlerde bayram yapardık
İslam bir sevinçti kaplardı içimizi

Peygamberin günümüzde küçük sahabileri biz çocuklardık
Bediri, Hayberi, Mekkeyi özlerdik, sabaha kadar uyumazdık

Mekkenin derin kuyulardan iniltisi gelirdi

Kediler mangalın altında uyurdu
Biz küllenmiş ekmekler yerdik razı
İnanmış adamların övüncüyle
Sabırla beklerdik geceleri

Şimdi hiçbirinden eser yok
Gitti o geceler o cenk kitapları
Dağıldı kalelerin önündeki askerler
Çocukluk güzün dökülen yapraklar gibi

"İkinci Yeni, dedik (...), bir 'salt yaşama' şiiri. Apriori bir tekvin teorisi ve ona dayalı bir hükümler mecellesi olmayan, postulasız bir yaşama demektir bu 'salt yaşama' Realist, pragmatik, plüralist. 'Evrende insan' sözü bu şiiri özetler. Bu akım, insanın insanlar arasındaki yeriyle birlik, kâinattaki yerini de arayan şairlerin geçidi. Arayan, fakat bulmaya niyeti olmayan. Bir pasaj, bir bulvardır bu akım. Forum daha sonra gelecek, metropol daha sonra olacak. Bir imar olayı olmaktan çok, bir istimlak olayı yani bu şiir. Yer yer akıl dışına çıkar, düşlerde gezinir. Bazı bazı düşüncenin sansüründen kurtulur. Bir parça ekmek, bir parça bayal ve biraz da fantezi şiiri-dir bu. Dekart insanı, bu şairleri pek ilgilendirmez; ondan çıkarlar, ama o artık bir natürmorttür. Yaşamak ilk prensiptir Yaşamayı ya-

SÜRGÜN ÜLKEDEN BAŞKENTLER BAŞKENTİNE

IV

Senin kalbinden sürgün oldum ilkin
 Bütün sürgünlüklerim bir bakıma bu sürgünün bir süreği
 Bütün törenlerin şölenlerin ayinlerin yortuların dışında
 Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
 Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
 Uzatma dünya sürgünümü benim
 Güneşi bahardan koparıp
 Aşkın bu en onulmazından koparıp
 Bir tuz bulutu gibi
 Savuran yüreğime
 Ah uzatma dünya sürgünümü benim
 Nice yorulduğum ayakkabılarımdan değil
 Ayaklarımdan belli
 Lambalar eğri
 Aynalar akrep meleği
 Zaman çarpılmış atın son hayali
 Ev miras değil mirasın hayaleti
 Ey gönlümün doğurduğu
 Büyüttüğü emzirdiği
 Kuş tüyünden
 Ve kuş südünden
 Geceler ve gündüzlerde

./

*şama açıklar Yaşama kendi kendine yeter. Akıl ve düşünce onu
 içermeyiz. Belki ona dabil, ona aittir Düşünce tarihî bir perspektiftir
 Bu yüzden, şiirin temeli ne düşünce, ne anlamdır. Anlamsızlığın da
 olmadığı gibi. 'Anlam'ı varlığın ve şiirin cevberi kabul etmeyen, bir
 şart bir tarz sayan, onun yanına 'akt'ı da ekleyen şairlerdir bunlar.
 Bu şiir, metafizik ve mistik dünyanın kürevî çeperine birkaç nokta-
 da dokunmuyor değil. (...)*

*"Bu yeni akım, dünya gerçekleri içinde kalacak, dünya nimetle-
 rine övgü ve imreniş, ya da nefret ve kaçış, bütün iş bu olacak. (...)
 Elbet, kendilerinden önceki, 'katıksız toplumcu'lar, bu berikileri
 tatlısı toplumculuğuyla, samimî olmamakla suçlayacaklar."*

– Sezai Karakoç

İnsanlığa anıt gibi yükselttiği
 Sevgili
 En sevgili
 Ey sevgili
 Uzatma dünya sürgünümü benim

Bütün şiirlerde söylediğim sensin
 Suna dedimse sen Leylâ dedimse sensin
 Seni saklamak için görüntülerinden faydalandım Salome'nin Belkis'in
 Boşunaydı saklamaya çalışmam öylesine aşikârsın bellisin
 Kuşlar uçar senin gönlünü taklit için
 Ellerinden devşirir bahar çiçeklerini
 Deniz gözlerinden alır sonsuzluğun haberini
 Ey gönüllerin en yumuşağı en derini
 Sevgili
 En sevgili
 Ey sevgili
 Uzatma dünya sürgünümü benim

Yıllar geçti sapan ölümsüz iz bıraktı toprakta
 Yıldızlara uzanıp hep seni sordum gece yarılarında
 Çatı katlarında bodrum katlarında
 Gölğendi gecemi aydınlatan eşsiz lamba
 Hep Kanlıca'da Emirgân'da
 Kandilli'nin kurşunî şafaklarında
 Seninle söyleşip durdum bir ömrün baharında yazında
 Şimdi onun birdenbire gelen sonbaharında
 Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
 Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
 Ey çağdaş Kudüs (Meryem)
 Ey sırrını gönlünde taşıyan Mısır (Züleyha)
 Ey ipeklere yumuşaklık bağışlayan merhametin kalbi
 Sevgili
 En sevgili
 Ey sevgili
 Uzatma dünya sürgünümü benim

Dağların yıkılışını gördüm bir Venüs bardağında
 Köle gibi satıldım pazarlar pazarında
 Güneşin sarardığını gördüm Konstantin duvarında

Senin hayallerinle yandım düşlerin civarında
 Gölğendi yansıyıp duran bengisu pınarında
 Ölüm düşüncesinin beni sardığı şu anda
 Verilmemiş hesapların korkusuyla
 Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
 Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
 Sevgili
 En sevgili
 Ey sevgili
 Uzatma dünya sürgünümü benim

Ülkedeki kuşlardan ne haber vardır
 Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır
 Aşk celladından ne çıkar madem ki yar vardır
 Yoktan da vardan da ötede bir Var vardır
 Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar vardır
 O şarkıya özenip söylenecek mısralar vardır
 Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader vardır
 Ne yapsalar boş göklerden gelen bir karar vardır
 Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır
 Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır
 Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır
 Sırların sırrına ermek için sende anahtar vardır
 Göğsünde sürgününü geri çağıran bir damar vardır
 Senden umut kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır
 Sevgili
 En sevgili
 Ey sevgili

[1975]

ÇEŞMELER I

Benim yalnızlığımdan
 Damıtılmış çeşmeler
 Kurumuş unutulmuş
 Çeşmelerin akışıyım
 İnsanlık içinde

Ay görmez onları onlar ayı görür
 Aydan haberdirdirler
 Söylediklerinin çoğu
 Ay hakkındadır
 Aya dair
 Ayın tarihine ait

Fındıklılı Mehmet Ağa
 Çeşmesi
 Silahtar Tarihinin yazarı
 Yenilmez karpuzlar
 Acı salatalıklar yıkamıştım suyunda
 İçilmez
 Bozuk suyunda
 Gece yarısı
 Ayışığında
 Yaz ay ve ben
 Silinmeye yüz tutmuş yazı
 Ölümü hecelemiştik
 Ortılığı dolduran sesinde
 Ta... aşağılarda olan yatıra
 Bir türkü söylüyordu
 Ölüm ötesinde açmış
 Menekşeler kimliğinde

Ölüydü insanlar
 Yalnız yaşıyordu o yatır
 Ve o çeşme
 Ben de
 Sıratı andıran bir çizgide
 Soluyordum devrildim devrileceğim
 Hayatı ve ölümü birlikte
 Aynı geçmezlik ve değişmezlikte
 Aynı yenilik ve tazelikte
 Ürpererek geçiyordu yarasalar
 Uzaklardan
 Beyoğlunu bir telgraf gibi
 İleterek birbirine

Sait Maden (1932)

Çorum'da doğdu. Ortaöğrenimini aynı kentte tamamladıktan sonra, 1949-1955 yılları arasında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde eğitim gördü. 1955'ten 1960'a kadar tiyatro dekorları, duvar panoları, afişler yaptı. 1958'den sonra yayım dünyasıyla ilişkilerini sıklaştırdı, gazetelerde görev aldı. 1964'te özel atölyesini kurdu, ünlü bir grafik sanatçısı olarak binlerce kitap kapağı, afiş, amblem vb tasarladı.

Şiir yazmaya lise sıralarında başlamıştı. 1950'de Varlık Yayın-evi'nin açtığı çeviri şiir yarışmasında Baudelaire'den çevirdiği bir şiirle birincilik kazandı. Kendi yazdıklarını dergilerde bırakırken, yabancılık şairlerden çevirdiği şiir kitapları birbirini izledi. Kılı kırk yaran, titiz bir şiir çevirmeni olarak tanındı. 1976 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü aldı. Yıllar sonra, 1996-1997'de üç kitapta topladığı kendi şiirleri yayımlanınca, çeviri çalışmalarıyla arkaya itilmiş olan şairliğinin değeri de anlaşıldı.

Şiir kitapları *Açıl, Ey Gizem !* (Bütün Şiirler 1), 1996; *Yol Yazıları* (Bütün Şiirler 2), 1997; *Hiçlemeler* (Bütün Şiirler 3), 1997.

Deyimlerden, halk ağzından gelen hazır şiirselliklere yüklenmeden, büyük bir titizlikle seçtiği sözcüklerle çok çeşitli yapılar kurdu. Gözlerden uzak köşesinde, bütün fazlalıkları ayıklayan bir işçilikle dili bir kuyumcu gibi işledi.

YÜK

Arasında bir düşün
ne ileri ne geri,
adım atsan uçurum
ya da gök perdeleri,
görünürde ne bir dam
ne bir deniz feneri
bu saran karanlıkta
surlarıyla her yeri;
ayağında yol tozu,
yüzünde ecel teri,
diz boyu bata çıka
ve bir kemik bir deri

nereye bu yolculuk
nerden ne günden beri,
kendi ölün sırtında
ağır bir kuş benzeri?

Etinde pençeleri?...

BUKAĞI

Ne güzel hazırandı. Kuş içindeydi gök. Akşam üstüydü. Seninle bir kıyı kahvesindeydik. İskeleye yanaşan vapurdan işçiler boşalıyordu, öğrenciler, gezginler... Uğultusu geliyordu çarşının. Bir çingene çergisi gibiydi suyun üstü martıların, teknelerin, ağların, serpintileriyle balıkçı seslerinin. Az ötemizden bir güvercin havalandı, bir kedi geçti, çiçekçi kızın kızıl şalvarı birden tutuşturdu ortalığı ve her şey külrengine döndü yavaştan.

Her zamanki dinginlikle
bakıyordun gelen geçene. Ama yüzündeki bir çizgi
alttan alta seğirip duruyordu. Sordum: "Bir şeyin mi var?"
"Yoo hayır, ne olsun ki? Dönüp duruyoruz işte sen ben o
bitme bilmez dolambacında şu her günkü sıradanlığın.
Bir yerlerde kapılar açılıyor sürekli, bir yerlerde
kapılar kapanıyor. Koyu karanlıkta herkes bir çıkış
arıyor kendine benim gibi. Oysa bak, ayağındaki
bukağıyı kimse görmüyor. Eh doğaldır, umut çok sever
oyun etmeyi bize: Gün gelir, pencereden girmesiyle
çıkması bir olur. Gün gelir, yarı cansız yığılabilir
önümüzde, serer yere kanatlarını; ama bir dokun
zembereği boşalmış gibi fırlayıp gider...

Karanlığı
dinliyordum. Kapağı yırtılmış bir kitap vardı elinde.
Adı ilginçti çok: "Gereksizliğin Gerekliliği" Ama
neydi gerekmeyen? niçindi? kimdi gereksinen? der demez
iki damla düştü, nedensiz iki damla kirpiklerimden,
hiçbir şey göremez oldum. Gece aldı götürdü beni.

GÖK YOLUNDA

Gök yolunda atım eşkin,
 – uzaklarda kaldı güneş –
 başı yıldızlardan aşkın,
 düşü sonsuzluktan geniş.

Gök yolunda atım eşkin,
 yelesinde ay tozları,
 çevremizde gür, değişken
 bilinmezlik denizleri.

Gök yolunda atım eşkin,
 – artık ne tanrı ne melek –
 yakın bir çağrıya, coşkun
 bir aydınlığa yönelik.

Gök yolunda atım eşkin,
 gör, ayak bastım ülkene;
 bin odalı sırça köşkün
 kilitli mi, ey dost, bana?

BEKLENTİ

Seviyoruz burayı. Çökük omuzlu,
 sarkık bıyıklı
 balıkçılar köyü burası. Alınlarına
 kasketlerini indirip
 sabahtan akşama dek, put gibi
 ufku gözetleyen adamlar
 arasında geçiyor günlerimiz. Köy
 titiz testeresi altında
 ağustos böceklerinin. Sıska kediler,
 midye kabuklarıyla örtülü dar sokaklar, ve
 kıyı boyunca
 sarkan ağlar taş direklerden...
 Deniz
 kahvenin duvarına yaslanıp
 yorgunluk çıkarıyor bütün gün

bizimle birlikte, asma altında.
 Ne gelen var
 ne giden... Yarım
 bir kürekle bir kırık tahta parçası
 vurdu sabahleyin kıyıya. Eve dönerken
 ufak bir yıldız bulduk
 iskelenin az ötesinde. Kim bilir
 göğün neresinden düşmüş
 kimin yıldızıydı; sarısaırlar
 arasında kara, kirpiksiz
 bir göz gibi
 bize bakıp duruyordu. Ve
 akşama doğru
 gölgemsi bir şey geçti sokaktan,
 aşırıp çitleri
 gözden yitiverdi çitlembiğin orada.
 Oğlum! kapatsana kapıyı,
 gök girmesin içeriye, deniz çekilsin,
 yeter, hışırdamasın ağaç.
 Ört pencereleri, duymuyor musun,
 bir şey debeleniyor yerde
 aşağıda
 umut gibi mi desem,
 ağıt gibi mi desem
 ne idüğü belirsiz bir şey. Ne mi bu sesler?
 Ne olsun oğlum,
 kanatsız kırlangıçlar düşüyor
 sessizliğin sığ çamuruna.

Peki ama ne bekliyoruz?
 Kim gelecek oltadan, paraketeden,
 ıgnptan,
 gece, deniz, gök,
 cehennemin dibinden ya da?

FÎH-İ MÂFİH

Bir bakışta tanıdım onu. Bulanık bir suyun akışına kapılmış gölgelere benziyordu, biçimden biçime geçen... Taşlardan taşlara devrildikçe yeni kılıklara bürünüp yeni menevişler edinen yansılar içindeydi. Gözünü yumunca sen, ardında gözkapağının durmadan renk değiştirip durmadan akan parıltılar görürsün ya hep, hem bir şeylere benzerler hem de apayrıdırlar tanıdık nesnelerden, öyle kaypak bir görüntüydü, gene de ben ilk bakışta tanıdım onu. Kimbilir ne zaman vurulmuş bir damgaydı yüreğimin bir köşesine, benim için düşünülmüş bir başka yüzdü ben daha dünyaya gelmeden, her yaratılanın Levh-i Mahfuz'da vardır bir benzeri denir ya, oydu belki. Şeytansı bir soluk yürümüş gibi silik varlığına yavaştan baktım yürüyordu karşımda yabancı, ürkünç.

Şöyle bir göz göze geldik ve ben ilk bakışta tanıdım onu : Derin bir boşluktan gördüğüm yalnız, şu insan yüzümüzün ardında saklanan boşluk, arka yüzü herkesin.

KÖPRÜ

Acının hırkasını bir Fuzûli bir Yunus giydi,
bir de sizin rûhunuz giydi.

Bir de sizin rûhunuz : yüzyılların o binek taşı,
ıssız mezarlığın tek taşı.

Siz, düşlerin sallanan boş beşiği bakışlarında,
sabır kağınlarının çiğnediği bakışlarında.

Ölümü gömlek gibi sırtında taşıyan kimi,
ölüme ekmeğini banarak yaşayan kimi.

İki çağ arasında gerilmiş bir köprünün
varmayanlar farkına. Devrilmiş bir köprünün

bir başında öylece kalakalmışlar,
hiç sözü edilmez bir masala kalmışlar.

Gülten Akın (1933)

Yozgat'ta doğdu. 1951'de Ankara Kız Lisesi'ni, 1955'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1959'dan 1973'e, eşinin kaymakamlığı sırasında gittiği Gevaş, Alucra, Gerze, Saray ilçelerinde, Kahramanmaraş'ta yardımcı öğretmenlik, avukatlık yaptı. Ankara'ya dönünce bir süre Türk Dil Kurumu'nda dil uzmanı olarak görev aldı. 1978-1979'da Kültür Bakanlığı Yayın Danışma Kurulu üyeliğinde bulundu. Uzun yıllar, İnsan Hakları Derneği, Dil Derneği gibi demokratik kitle örgütlerinde kurucu, yönetici olarak çalıştı. Bu arada beş çocuğuna annelik etti.

Doğa, sevdâ, ayrılık temalarına ağırlık veren ilk şiirleri "Hisar", "Türk Dili", "Mülkiye", "Varlık" dergilerinde çıktı. 1955'te Varlık şiir dl'nü Teoman Karahun'la paylaştı. 1965'te Türk Dil Kurumu şiir dl'nü kazandı. 1970'lere doğru bireysel temalardan tarihsel, toplumsal temalara kaydığı, Anadolu'da yaşarken edindiği birikimle halkımızın sorunlarına yöneldiği görüldü. Destan, ağıt, türkü, ilâhi gibi geleneksel türleri şiirinin ulaştığı yenilikçi anlayışla işledi. Gene incelikli, gene duyarlı, gene kucaklayıcıydı. TRT 1970 Sanat dlleri yarışmasında başarı dl'nü, 1977 Yeditepe şiir Armağanı'nı, 1991 Halil Kocagöz dl'nü, 1999 Akdeniz Altın Portakal şiir dl'nü aldı, 1992 Sedat Simavi Edebiyat dl'nü Memet Fuat'la paylaştı.

şiir kitapları *Rüzgâr Saati*, 1956; *Kestim Kara Saçlarımı*, 1960; *Sığda*, 1964; *Kırmızı Karanfil*, 1971; *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı*, 1972; *Ağıtlar ve Türküler*, 1976; *Seyran Destanı*, 1979; *Seyran* (ilk 7 kitap), 1982; *İlahiler*, 1983; *Sevda Kalıcıdır*, 1991; *Seyran* (toplu şiirler), 1992; *Sonra İşte Yaşlandım*, 1995; *Toplu şiirler 1956-1991*, 1996.

İe dönük, bireysel şiirler yazdığında da, insanları ilgilendiren ortak kaygılardan söz etme eğiliminde bir şairdi. aresizliklerini, acılarını yakından izlediği yoksul halkın sesini arayışı şiirini yücelttiği gibi, gerçek kişiliğini ortaya vurmasını da sağladı.

SİYAH BEYAZ

Beni dünyadan ötelere götürdün
Kollarımı bağladın dur dedin
Tuz kokan geceler dur dedi
Durdum bekliyorum, gelme

Ay aydınlık gece kara
 Gözlerimin ardında karanlık ölesiye
 Canlı ve cansız ne varsa sımsıkı
 Bu saat daha yakın daha el ele
 Şimdi yalnızlığımdan utanıyorum
 Durdum bekliyorum, gelme

Bunu ta başından biliyordum
 Bir gün buralarda sonuncu kalışım olacaktı
 Ellerin bir anlık şeklini tutacağım
 Bozkırdan günün son treni geçecek
 Ben her şeye ardından bakacağım
 Bunu ta başından biliyorum
 Durdum bekliyorum, gelme

Artık ne sen konuşmalısın ne başkası
 Yaşamak adına geçtik htn değerleri
 Beyazın en orta yerinde duydu yürek
 Bu rüzgâr tutmaz insanı uzun boylu
 Bu rüzgâr serseri

Şimdi kavramların ve cümle rüzgârların dışında
 Durdum bekliyorum, gelme

(1954)

YENİDEN

Karanlık bastı mı gelirsin
 Penceremin dibinde durursun
 Oyuncaklar kabartma harfler gibi
 Elle tutulur gibi garipliğin

Elişi kğıtlarından çiçekler yaparsın
 Yeni şekiller görülmedik renkler ışıklar yaparsın
 Dünya güzelse daha güzel olur
 Bir şarkı sıcak sıcak yayılır ansızın
 Uzanır ellerin gözlerimi örter
 Bütün dzenim bozulur

Karanlık bastı mı seninle gelir
Nasıl döner durur ortalarda
Çağrışımardan kopmuş bir sürü
Tedirgin kuşlar gibi kelime

Elinde aynaların bin bir yanısı
Ne yandan baksan ölüm
Kurtul dersin kurtul kendinden
Unut yitiklerini
Seni yargılayacak kim

Karanlık bastı mı gelirsin
Penceremin dibinde durursun
Oyuncaklar kabartma harfler gibi
Elle tutulur gibi garipliğın

(1955)

KESİK

Yaşamanın kesik bir yerinde
Sevgiler yüzleri düşündürürdü
Gide gide incelen, kaybolan
Uçucu anlamlar kalırdı ağırlıksız
Kırılıp dökülen bir şeylerden

Şimdi hiçbir şey değiliz doğru mu
Bizim için kimse kimsenin bir şeyi değıl
İlgiler gündelik giysiler gibi eski inceliksiz
İsa'dan bu yana giydiğı herkesin

Yaşamanın kesik bir yerinde uzun uzun
Deli bir adam savruk bir kız
Bir duruma bağlarıardı kendilerini
Var bilinen sürüp gidecek sanılan

Gz geldi mi üst üste üç gz gelirdi
Her gün başka olmaktan yüzlerce olurdu
Her kuş yüzlerce olurdu anlatılmaz güzel
Ufalır ellerimiz tutula tutula

Biz Şimdi gözleri ayrı ayrı
 Kuşları gzelsiz yzlercesiz
 Bir bakıma öldük açıkçası bu
 Bir başka bakıma nedensiz evetsiz
 Unutmaya yaşıyoruz günleri doğru mu

DAĞ HAVASI

Bu doğu havasını akŐamstnden
 Ayırsın biri sabaha götürsün
 Gün ışısın yüce yüce dağlarda
 Gerinsin ak güvercin
 Tam bunu demiŐtim

Tam bunu demiŐtim bu kara adam
 Bozulmuş yenilmiŐ yorgun
 evirsin bildik sokaktan ayağımı
 Bu yalnız merhaba dediğim adam
 Bu sevmediğim tek yönlü dümdüz
 Alsın başka yerlere götürsün

Ben yalnızlığımı gözlerim gibi taŐıdım
 Unutmak olmazdı unutmadım
 Ben garip ingene – oh olsun –
 Parlak tüylerinden önce tavusun
 irkin bacağından haberli
 Kendimi zorla onardım unutmadım
 irkindi ellerim inceliğim yoktu
 Yalandı bir inansaydım
 Sonsuz lrdm

Tam bunu demiŐtim bu kara adam
 Serin içkilerde mantomu alır
 EŐarpımı alır sıkıntımı alır
 Yalnızlığımı anlamaz korkmam
 Tutamaz sevemem onu korkmam
 – Vay garip ingene –

Bu dağ havasını bir kara adam
Alsın yüce dağlara götürsün
Gün ışsın ak güvercin gerinsin
Bir garip ingene sularda
Bozgununu yenilgisini yitirsin
Gün ışsın

[1960]

GLDE

Dayanıksız şeyler durgun alışlarda
Ezilir ipek, kflenir tevrat, alınır inci
Doğu arşsının yoksul yahudisi
Bir dost esintiyi yineler – Hüzün –

Geçtikçe incelir, geçtikçe silinir
Mutluluk dağları
Bir kalır yerleri ve gökleri bir kalır
İnce elemeye, sık dokumaya
Ey mutsuz tanrı, senin gözlerin

O tek eski gövdesiyle gl kıyılarında
Yetkin bir gevşekliği sürdürsün bıkmadan
O tek kendine katlasın zamanı – sus, sus, sus –
– ldr seslenmeyin.

[1964]

İLK YAZ

Ah, kimselerin vakti yok
Durup ince şeyleri anlamaya

Kalın fırçalarını kullanarak geçiyorlar
Evler ocuklar mezarlar çizerek dünyaya.
Yitenler olduğu görülüyor bir türküyü açtılar mı
Bakıp kapatıyorlar
Geceye giriyor türküler ve ince şeyler

“Memelerinde biraz irin biraz balık ve biraz gözyaşı
 Bir dev oluyorsun deniz deniz deniz
 Sisın dere ağızlarından sokulup akşamları
 Fındıklarımızı basıyor
 Neyleriz kararan tomurcukları
 Çocuklarımıza yalvarıyoruz: Aç durun biraz
 Tecimenlere yalvarıyoruz :
 Bir ‘Hotel’ bir gizli evlenme az çiziniz
 Bir banka az çiziniz bir yalvarma
 Bizden size ve sizden dışardakilere
 Karılarımızı yolluyoruz tırnaklarını kesmeye ve demeye
 – Evet efendim –
 Çocuklarımızı yolluyoruz dilenmeye
 Bizler gidiyoruz yatağımız tanıya emanet
 Yazların motorlu çingeneleri

Ah, kimselerin vakti yok
 Durup ince şeyleri anlamaya

Baba evleri, ilk kez girilen ırmağa dönüş
 Toprağa tutku, kendinden dolayı
 Kulaklarımızı tıkıyoruz : Para para para
 Kulaklarımızı açıyoruz : Kavga kavga kavga
 Sorar belki biri : Kavga ama neden kavga
 Komşumuza sonsuz balta, karımıza yumruklar içinde
 – Bilmiyoruz neden kavga.

Sonra kasabamızın cezaevinde
 Silgimizi göz önüne yerleştiriyoruz
 Günlerimizi iterek genişletiyoruz
 Yer açıyoruz karılarımızı düşünmeye
 Bizziz geçen menevşeyi düşünmeye

Durup ince şeyleri anlamaya
 Kimselerin vakti olmasa da
 Okulların kadın öğretmencikleri
 Tatil günlerini çoğaltsalar da
 Kutsal nemiz varsa onun adına

Gözlerimiz için bağlar dokusalar da
 Birikimler ve çizgiler gitgide gitgide
 Amaya ilkyaz iekleri

Bir gün birileri öte geelerden
 Işık çalarlar, yanıt veririz”

ANADOLULU ELLAS’LA HEYKELLER

Konuştukça bağrında bir ağırlık duyan
 Konuştukça suçlu. Sanki olmaz bir şeyleri
 Art arda yedirmişler de bulantılı
 Gergin iplikler salıyor sesinden dünyaya
 Karşısında bir iki  çamurdan heykel
 Dik duruyor, bağırıyor. Her kımıldayışta
 Her kımıldayışta dökülüyor.

Oysa
 Bir yerlerde hep sıcak odalar olmuştur
 Sıcak odalarda eski adamlar olmuştur
 Sessiz adamlar olmuştur, dedeleri
 Mucize gösteren, yatır, evliya
 Mumlar da yanmıştır gömüt başlarında
 Kuşlar da dönmüştür omuz başlarında
 Beyaz kuşlar
 Sonra kuşlarla bu eskimiş odaya gelinmiştir.
 İki yüz yıl yol yrne
 Dursun Kaptan gemisine binile
 Karadeniz ortasında yelken aıla
 Fırtına. Yolcular duaya
 Ak sakallı biri
 Hey kaptan. Kim ola kim ola kim
 Geldiği gibi gitmiştir.
 Fırtına uykuya yatmıştır.
 Yelken açılıp. dmen tutmuştur.
 Biri gidip anlatmıştır nye’de
 Anlatmasıyla
 Kuşlar kaybolmuştur. Mumlar sönmüştür
 lmştr atalar dolaplarda
 ile sürüp gitmededir. Gidecektir

Ocağevlerinde
 Bir gün herkes ölecektir ölecektir
 Tanrı kalacaktır. Ocak yanacaktır.
 Odada hep birileri bulunacaktır.
 Glmseyecek, baş eğecek, i çekecektir.
 Kötüler saklanarak
 İyiler söylenerek
 İnce uzun beyaz, yumuşak giysili
 Biçimsiz bir taştır masa üstünde eli
 Saklamak ama niçin. Gülüyor heykelin biri
 – Eziksin.
 – İyi bak. Ben mi sen mi?
 Halktan soluklar alırken, üflerken halk üstüne
 Ey kentin pis çamuru, ben mi sen mi?
 şimdi gittikçe düzelmiş masa üstünde eli
 Yavaşça kaldıracak
 Masa sallanacak. Bu kesin
 Masa devrilecek sonunda
 El yumuşayacak, incelemek
 Bir deste sarı nergis
 Bir esim yel gğ mısırlar üstüne
 Toprakta bir şenlik alahey
 Makinalar kızlar el ele.

– Paristen biraz terbiye, diyor heykelin biri
 Kentleri eğitelim. Köyleri... Ah ne kaba
 – Sen bilirsin tanrım, nerdesin dedem evliya
 Sen ki omuzlarında kuşlarla
 Toplardın dağılan askerleri
 Yrtrdn gemileri sağ salim
 Bozardın rahata kaçan heykelleri

Dolaşan yumağın ucu bulunur
 Mangala patates gömülür, cezveler sürülür
 Pencere karşısı patikada
 Taşınır hasta salları, l salları
 Öfke kırılan omuz başları, duran bacaklar değil
 Öfke salından düşen ldr
 Kitapların gizi öfke, çatlar salınır
 Dolaşan yumağın ucu bulunur

Halktan soluklar alınır
 flenir halka bilinç
 Halk gibi yaşamakla yaşamakla

AY SARI AY, USUL AY

Hüzün çocuklar için arada bir, yaşlılar için sürekli
 Atılan ağı dolduruyor ırmak
 Balığı deniyor terzi
 Yüreğini iğnesinden kurtarıp pazarları
 Ben sevgilenmeyi denerdim, bıraktım şimdi
 Gerçek derliyorum, ipe diziyorum
 Beni doğrulayanı seçiyorum
 Bir o kadar beni doğrulamayan
 Kuşkulanısam, kuşkulanmıyorum o zaman
 Caymıyorum kendimi doğrulamaktan
 Bir atlayıp iğnemi bir batırıyorum
 Terziyim hafta başı balığa çıkamayan

Göğü atlıyorum. Geniş göğü, ferah balkonları atlıyorum
 Mutlu çocuk yüzlerini atlıyorum
 Atlıyorum suyu, soluyan diri atları
 Yaylaları ormanları atlıyorum da
 Varıp Ellas'ta duruyorum. Gecenin Ellas'ında
 İğnemi, benim iğnemi Ellas'ın yakarısına :
 – İnişlerde dolgun diri salınan
 Mısırları boyayacak mısın?
 Ay sarı ay, usul ay
 Dağıtacak mısın gökyüzünü orda burda?
 Eski duvara, tahta ite, asma köprüye
 Ay sarı ay, usul ay
 Kavruk, kara, yorulmuş ineğimi
 Tazeleyecek misin?
 Patikayı düz edip uçurumu örtecek misin?
 Ay sarı ay, usul ay

Hüzün çocuklar için arada bir ve yaşlılar için sürekli
 Bense oyalanıyorum, terziyim daha
 Balığa ıkmasam bile hafta başlarında

Bir batıra iğnemi, bir batırmaya
 Oyalanıyorum
 Beni doğrulayan ve doğrulamayan hepsi bir arada

Hzne az bir Şey var, yaşlılar için olan

KADIN OLANIN TÜRKÜSÜ

Git oldu can, sürgün geldi dayandı
 Sürgün yine geldi dayandı
 Kitapları topladım, çocukları giydirdim
 Hadi de doğrulalım Dranazın karına

Biz nereye düşeriz, halk fakir fıkara
 Her bahar, her yaz gurbette
 Sılaya dönmesi olur velakin
 Ne sılamız belli, ne gurbetimiz
 iğdemi Ardahan yaylalarında
 Nergisi Sinopta
 Vanda koparmışsak sarı gülü
 Portakal kokusu Kumluca'dan gelir
 Karıştırdık sıla nere, gurbet hangisi
 Bizim gibi gurbetçi görülmemiştir

Git oldu can, sürgün geldi dayandı
 Diktiğın fidanlar sen olmayanda
 Yel vura ırgalana, gün vura duldalana büyüyecek
 Yasa şu ki ekinler yürüyecek
 Bebek dillenecek, güçsüz hallanacak
 Sis kalkacak İsfendiyar başından

Selam olsun bizden önce geçene
 Selam olsun dosta, hasa, ile çekene
 Selam olsun dayanana, düşene
 Yüreğim yürektir, bakma gözüm yaşına

Git oldu can, sürgün geldi dayandı
 Sorulmasın vatanımız ilimiz.

"İlk yazdıklarımdan bu yana, şiirlerimin ortak özelliği, gerçeklerden, olgulardan kaynaklanmasıdır. Önceleri beni daha çok kendi yaşamım ilgilendiriyordu. Gözlerim içime çevrikti. (...) 1960 öncesinde bızla yaşlandık. Gerek kendi yaşamımda, gerekse toplumun yaşamında çok önemli değişmeler, gelişmeler oldu. Bir yandan deney birikirken, öte yandan bilgi birikti. Şiirlerimin konusu, özü, biçimi de değişikliğe uğradı. Öz bireyselden çok toplumcu olunca dil de yalınlaştı. (...) Türk dili, büyük anlatım olanakları taşıyan, gerçekten zengin bir dil. Ben, Türk dili derken yalnız yazın dilini düşünmüyorum. Asıl üstünde durmak istediğim konuşma dilimiz. Değil işlenmek, henüz ortaya çıkarılmadı hile. (...) Yurdun hemen her bölgesini tanımak, dil özelliklerini bilmek, sonra da Türk Dil Kurumu'nda derleme kolunda çalışmak benim için gerçekten büyük şans oldu. (...) Türk toplumcu edebiyatının, şiirinin kökeni, halk edebiyatımız, şiirimizdir, öteki folklor ürünleridir.

– *Gülten Akın*

"Halk yazınının tümünün, günün yazınına kaynaklık etmesi düşünülemez. Bu yazının iyice bilinip, gerici özlerden ayıklanması, özenle seçilmesi gerekir. Öyle de olmaktadır. Halk yazınına kaynak tanıyan yazar, ozan bu yazından kaynaklanıp, kendini ve ürününü yükseltirken, bu yazını da değiştirip yükseltmiş olmaktadır. Türk toplumcu yazınının doğru çizilmiş yoludur bu. (...) Halk sanatının, halk yazınının ürünleri, dünyanın çok yerinde ve ülkemizde, belli çevrelerce bızla yozlaştırılıyor (...) Her şeyi paraya çevrilir mal olarak gördüklerinden; ellerini değdirdikleri güzellik çirkinliğe dönüşüyor

– *Gülten Akın*

"Ağıt mı yazıyorum, türkü mü?

"Ağıtların, türkülerin konuları beni yüreğimden vuran konular oluyor. Bir durulma döneminden sonra kişileri, olayı yine titizce inceliyorum. Duygularım beni ne denli zorlarsa zorlasın, bir kez bile, ağıtın, türkünün konu kişisini ya da olayını, onu yetiştiren, oluşturan toprağıyla, tarihiyle öğrenmeden, doğrudan yazmaya geçmedim. Dedim ya, ilk duygusal algılamamı, tepkimi soğuttuktan sonra. Konumu. yaşamın doğasından çıkarıp sanatın doğasına almaya çalışıyordum.

"Şiir yazmanın bence en önemli noktası yaşamın sanata dönüştürüldüğü noktadır

– *Gülten Akın*

SESLİ AĞIT

Kim attı bu tuzu çocuğumuzun sütüne
Sularımızı bulandıran kim
Hey kim var orda?

Masal mı yaşıyoruz bu kaçıncı ağda
Elmamıza tarağımıza zehir
Nerden girmiş olabilir?

Gün ışığı çağrısız geliyor odamıza
Kaldırıp götürüyor elimize bir kazma
Bir kalem veriyor zorla
Arabalar dolu geçiyor dolu geçiyor
İtiyorlar gidiyoruz yokuşlara koşulmaya
Kırk haramilerden kaçırdığımız geceyi
Ninnileyip uyutuyoruz kollarımızda
Oysa okşayıp sallayacaktı
Uyutacaktı kollarında kim kimi

Ölüleri yürütüp götürüyorlar
Uzun törenleri unutmamacasına
Yel mi çıktı bir üfleyen mi var
Oysa diriler dolaplarda
Bu soluğu uzun da kim
Düzgün dosyaları kıpırdatan
Hey, kim var orda?

YAŞLANMAYAN BİR KADINA TÜRKÜ

Bir taslak olmadı yüzün
Hiçbir zaman
Bitmiş bir resmin izgileriydi
Kendi yüzüne kendin izdin
Sevgiler korkular evmeler içinde
Atlas dokuyup şayak bitin
Makastar sen terzi sendin
Biri bol gelendi halk bedenine

Ötekisi dar
Okul nlğn mapus giysin

Hayatından övgülerle yitirdiğini
Yüce bir dirimde kargışla derledin
Belki gövdenin de dışındasın şimdi
Ayağā kalktığı, nesnelerin bile
Her şeylerin yürüyüp karıştığı
Susturulmuş, suskun günler içinden
Biraz geç de olsa, gerekenleri
Kadın elin, ana elin, üretken elin
Belki yine sen derleyeceksin
Ak başına dağlardan getirdiğimiz
Gl yapraklarıyla yastık yaptık
şimdi dinlen

[1976]

BEDRETTİN KOAKLAMASI

Bir Türkmen kocası söyledi son kez
Hayattan değeri yoktur, bilesin
Ama krpenin, palazın kanıyla
Kanayan bir yol olduğunda hayat
Asma kendi ışgınını kuruttuğunda
Her Bedrettin ölümle uzlaşır
Uzlaşılacaksa

Erdem midir susma, öyle denildi
rt kepenklerini sıkıca
Sana değmeye ne karışma
Yüz alışılmışın sığ sularında

Bilim yumuşak bir dşekse
Bedrettin ayakta

Halk birikir cellat ölür
Zulum bir başına kalır
İp rr, kurşun çözülür
Bedrettin yaşamakta

Onlar benlerinin kölesi oldular
Değiller
Bir kendi sözlerinin bile sahabı
Gülten çok dost gördün
Kalsınlar sağlıcakla

[1983]

SEVDA KALICIDIR

Kayboldum
Bir köpeğin bir çocuğu beklediği gibi
Hasretle kamaşıık yüreği

Kayboldum
Bağırırılar, seslerinin yankısı
Dnemez bir türlü

Kayboldum
evrilir sayılar sonuncuya değin
Ansımaz sonuncu kaçtı, biter telefon

Kayboldum
Herkesin adı okunur, düşmüştür onunki

Kayboldum
Yıllarca beraber uyumak uyanmak
Suya ve ekmeğe uzanmak birlikte
Tartışmak, ksşmek, sevişmek
Ama sevda nerde sevda nerde

Kayboldum
Kimlere hznd kimlere nostalji
Kimler tutkun idi kimler unuttu

Siz hepiniz ölüleri ve mezarları seversiniz
oğa sürmez bir gün ben de beklerim

ARKA BAHÇE

Veranda
 Merdiven iki basamak
 Esmer sahanlık üstünde hanımeli sürgünleri
 Solda eme
 Sağda gller sarmaık kırmızı
 Bir sütunun yarım arkasında
 Bahçe, toprak, sonra gller yine gller
 Yine sağda tayaprağı l mavi iek
 (O tek)
 Toprak, ince duvar, asma it  ağaç
 Erik ayva elma otlar
 Papatyalar yaramaz otlarla
 Sarılmı ilek
 Acem laleleri, serçeler öteki kuşlar
 Uçta, denizden yorulmu turuncu
 Tersine çevrilmiş sandal
 Paslanmaya unutulmuş gl makası it üstünde
 Tirmık apa orda burda
 Ve yağmur kuatıyor biteviye
 Arka bahçe
 Kı d m
 Esrik bir kadından dünyaya uzanan sanrının gölgesi mi?

Dn daha
 O kalabalığın ortasında
 Abisi vurulmuş bir kızla yan yana
 (Elbet abisiyle birlikte vurulmuş babası annesi de)
 Yıllardır ne annesinin yürek yangısını
 Ne kırık bir onuru habasında..
 Şimdi burda.. Dünya
 Arka bahçeyle abisi vurulmuş kızın arasında
 ılgın bir topaç, dn unut dlere bırak kendini
 Dn hatırla

ÇÖL

Kim bizi bir daha
hayatın sonraki kesişme noktasında
karşılıklı durduk yüz yüzedik
kim bizi bir daha

ayrıksı bir duruştu ortasında insanların
bakışmasız, eksik, sözcüklere yüklenmiş
sözcüklerin oylumu ne kadarsa
ah tasa
ilmikleri bağlan renkleri
dürüp koyduğumuz eski sandık
açılabilir mi, açılrsa

hayır söylenmedi
ne tini ne vurgu ne açıktan
hayır söylenmedi
orda kaldı ve burda kaldı
aşkın ve özleyişin sezgisi
küçülmüş büzüşmüş dertop
orda kaldı ve burda kaldı
çöl ortasında

[1995]

“Şiir yazıyordu. Cezaevinde yazdıkları, benim gibi ozanlara kalem kırdıracak yetkinlikte, güzellikteydi. Onları yayımlamıyordu. (...)

“Yırttı yazdıklarını. (...)

“Kim onları okumaya bak kazanmıştı, kim? Sevgisi, iyiliği evinin duvarlarından dışarı çıkmayanlar, dallarımız, filizlerimiz cezaevlerinde, işkencelerde yiterken, bayvansever, çiçeksever, hayırseverlikleriyle övünenler mi?”

– Gülten Akın

Ahmet Oktay (1933)

Ankara'da doğdu. 1951'de, Ankara Atatürk Lisesi'nde okurken, öğrenimini yarım bırakarak İstatistik Genel Müdürlüğü'nde memur olarak çalışmaya başladı. Yazarlığa çok erken yaşta, ortaokuldayken heves etmiş, ilk şiiri 1949'da "Gerçek" dergisinde çıkmıştı. 1961'de "Yeni İstanbul"un Ankara Bürosu'nda parlamento muhabirliğini üstlenerek profesyonel gazeteci oldu. Arkasından "Ankara Ekspres", "İktisat ve Piyasa", "Vatan" gazetelerinde muhabirlik yaptı. 1965'te Ankara'da TRT Haber Merkezi'ne girdi. 1975'te TRT İstanbul Radyosu'na geçti. 1976'da siyasal iktidar değişince istifa ederek önce Akajans, sonra da "Dünya" gazetesi haber müdürlüğü görevlerini üstlendi. 1978'de Haber Şubesi müdürü olarak İstanbul Radyosu'na geri döndü. 1982'de emekliye ayrılıp "Milliyet" gazetesine geçti. 1993 başında yazışları müdürlerinden biri olduğu bu gazetede görevini de bırakarak kendini yalnızca yazarlığa, şairliğe verdi. Çok sayıda deneme, inceleme kitabı da yayımlayan Ahmet Oktay, 1965 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1987 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, 1991 Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Şairi Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Gölgeleri Kullanmak*, 1963; *Her Yüz Bir Öykü Yazar*, 1964; *Dr. Kaligari'nin Dönüşü*, 1966; *Sürgün*, 1979; *Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi*, 1981; *Kara Bir Zamana Alınlık*, 1983; *Yol Üstündeki Semender*, 1987; *Ağtlar ve Övgüler*, 1991; *Bir Sanrı İçin Gece Müziği*, 1993; *Toplu Şiirler* (ilk 8 kitap), 1995; *Gözüm Seğirdi Vakitten*, 1996; *Söz Acıda Smandı*, 1996; *Az Kaldı Kışa*, 1996.

Toplumsal şiirin destan havasıyla yola çıkmış, sonradan İkinci Yeni şiir anlayışıyla bir bireşim aranışına girmişti. Zamanla 1980 sonrası yazınının genel eğilimine uyarak biçimi iyice öne aldı.

ACI

Usandım taş basması günler yaşamaktan
yalnızlığımı büyütüyorum korkunç
yani bağırarak sana sulardan.

Her gün yeniden ölmek
elinden karanlık adamların
yalanla, ekmekle, silahla.

Üstümüze bakarken çağlar
her çocuk başı okşadığımız
suçlu bizmişiz gibi
büyüyor avcumuzda.

Gözlerinde bile
deniz dibi gözlerinde ölümler
askerler ve gemiciler halinde.

İhtiyar yüreği toprağın
buğday'ı, elma'sı
korkuda.

Suskunluğum, utancım büyük
sıkıntım kara.
Gel dağıt mavini
kör kuyular uykuma.

İŞ

Bir kadın çizerim kâğıtlardan
mavilerin azaldığı yerde.
Uzar
saçları uzar sabaha kadar
yorgun erkeklerin aşkından.

Bir gemi yapanım şaraplardan
zulümlerin çoğaldığı yerde.
Saklar
ürkütölmüş çocukları,
ah ürkütölmüş çocukları.

Sevgili gözlerden
anne gözlerden bir yorgan
korkuların biriktiğı yerde.

BÜTÜN ERKEKLER ÖLÜR

Çünkü gök sıkıntıyla ağır
 rüzgâr huruşur, bir yaprak düşer
 ve kaçıyor dur solgun mavilikte
 martılar ve al geyikler.
 İşte altın ve kara akıntılar :
 analar, yitirilmiş resimlik
 yoksulluk, o korkunç kadın.
 'Susun, tümünün anıldığı gündür,
 kara yağmur ve ebem kuşağı
 usulca bütün erkekler ölür.

Kıpırdamasın insandan gelen sesler
 kamyonlar devrilir dağ yolunda.
 Rehincide kalan bir gümüş saat
 emanetçide unutilan havul,
 geçip giden gök taşlarıdır
 havadan ve selüoit mavilikten.
 Ey mermeri bozuk yalnızlık,
 sanki kutsal bir avdır susukta
 ve bir yakut parıltısıdır artık.

Çünkü gök kanla ağlıyordu,
 soluk soluğa atan bir damar
 kalbinde hırçın denizin
 ve toprağın nabzında,
 unutulmak gibi bir şahdamar.
 Ürperir aynı rüzgârla
 darağacı, çarmih ve çiçek,
 sussun yatakların fısıltısı
 avuçlarda parıldayan kehribar :
 ekmekli, zincirli ve başları eğik
 kadınların erkekleri geçiyordu.
 Ve üzgün deltası kısacık ömürlerin
 bir albüm, bir şarkı, bir çocuk.

Hangi dondurulmuş hüznün yakutu
 çocukluk defterlerince soluk,
 ki savaş alanlarında parıldar

bütün koruluklardır ay ışığı,
 ey ulaşılmayan dayanak aşklar
 elleri kanatan kesici ağıt.
 Hep unutuştur akılda kalan,
 sıçrayan, yenilen ve ölen geyikler,
 derdin eksilmediği kalem ve kâğıt.
 Kısa ve kesin bir sözdür erkekler,
 İspanya'da "Non Pasaran",
 kızaran kilise çanları
 katedrallere çöken gölgelik
 İtalya'da "Mamma Mia"
 işte avuçların dünyayı duyduğu kayalar,
 sarkık bir bıyık Meksika'da, "Viva"
 Nehirler kurur, susar aşk
 ve en katı sözdür erkekler
 kıraç ve yoksul Anadolu'da.

Büyük ve yeniktir erkekler,
 söz dinlemez serüvenci çocuk
 su şırlıtısında sayıklayan hasta,
 ve deli bir sevgilidir sabaha kadar
 bulgulu, korkunç ve utançla.
 Yararsız bütün leylak ağaçları,
 hiç bilmiyordur erkekler
 doğan ve ölen çocukların hüznünü,
 çünkü daha önceden ölürler.

Çünkü gök ağıyordur kanla,
 hep yenik yıldızlar vardır,
 anı defteri, kum saati, savaş alanı,
 bir yüz
 işte o kandır.

Ey ışığını dağıtan kristal
 ölümsüzlük, ele geçirilmeyen gömü,
 ayışığı denizle kendini sürdürür,
 işte her şey geçip gitmede,
 usulca bütün erkekler ölür.

BİR PORTRE İÇİN TASLAK

Gece bir geyik bahçesidir bazan
 ürkek, korkulu, nefes nefese,
 çünkü hep birileri gelecektir
 hep birilerine gidilecektir
 düşlerin ve şarapların üstüne.
 İşte düş de şarap da bozgunda,
 tatsızdır camın önündeki deniz
 süzülen martılardan ne çıkar?
 Geldiler gürültüleriyle
 beşli, onlu bir cansıkıntısı.

Hiç kıpırdamaz, hiç anlamaz
 çünkü biz demek ben değiliz,
 kuşun nasıl uçtuğunu bilmeyiz
 bir yeşilin ne olduğunu da.
 Bir geceye mi çıkıldı? Onlar da var
 yürekleri ve elleri nasırlı,
 kimseler bir şey anlatmıyor
 çiçeğe, suya, göğe ait
 nasılsa bir aradalar.

Saatler ölümle bitişik ama bilinmez
 işte gidiyorlar mı? Gitsinler
 bardak ve sokak onun olur böylece.
 Bozulmuş estamp bir gökyüzüydü
 bazı adamlarla daralan.
 Böylece kalkar engel
 bir duyudur oturduğu yerde artık
 çocuklarla çocuk olan.
 Çıkarır salar mavi kuşları
 kendi göğüne kendindeki ormandan.

Demek gittiler. İyi öyleyse
 duyabilir saatlerle ölümü,
 isterse eşkıya bir aşkla süsler
 bazan da acılarla onu.

İskelede bir vapur vardır, o güzel
 iki kişi yeter dünyayı anlamaya,

birinin ağlamasıdır herkesin ağlaması
tutar yüzünü elleriyle siler.

Ne olur geyikleri bahçede bırakın
ne anlatabilir çoklar çoklara?
İşte bir cam parçası, bir çakıl
hadi gidip biraz yalnız kalın.
Elbette kavgamız yine kavga
elbette aşkımız yine aşk.
Bakın konyaklar içiliyor
hüzünden yapıyor denizler
ama hadi, yalnız kalın.

Bir çocuk mu ağlıyor? Duydu
çünkü bütün çocuklar ondan geçer
kırık oyuncakları, kirli yüzleriyle.
Kamburunu çıkartır, usulca yürür
en iyi böyle duyulur gece.
Gece çoğaltılmış bir umudur
sessiz vapurlarla, kısık ışıklarla,
adamlar bir şey arar içkilerden
kadınlar bekler yünleri ve hüznleriyle.

O da bir kadındır sıkıntılar yapan
renkli kâğıtlar ve elişleriyle.
Elbette büyütür bir gökyüzünü
el sallar gece otobüslerine,
bir gazete alır, bir cümle yazar
çünkü herkes korkar yalnızlıktan
ve her yerde bir intihar vardır.

Kendisiyle yenilir her hüznün
bırakın geyikleri bahçesinde,
birlikte söyleyelim teklerden koro:
"her yerdeki intiharları durduralım
her biçimdeki intiharları durduralım"

Ama hadi, yalnız kalın.

[1964]

"Şiirin mantığı ne tümevarım, ne de tündengelim yoluyla kavranabilir. Dilin ve imgenin önce 'duyulması', sonra da kendi bütünselliği içinde 'çözümlenmesi' gerekir. Bu arada, dilin bir yandan iç'e, öbür yandan dış'a çevrilmiş diyalektik birliğini de unutmamak gerekiyor.

"Orban Veli ve arkadaşları yanlış bir balkçılık anlayışı yüzünden imgeyi kovalamış ve şiirimizin gerilemesine yol açmıştı. Şimdiyse yanlış bir toplumculuk adına somutluk ve tikellik kovalanmaya çalışılıyor. Soyut bir şiir yaratır bu tutum. Nasıl bir zamanlar 'kızıl akşamlar' ve 'yaşama sevinci' şiirleri varsa, şimdi de bir örnek 'baksızlık, sömürülme ve özveri' şiirleri olacak. Olmaya başladı bile. Şiirsel dil ve imge, tarihsel 'doğrular'ın altında eziliyor. İstenildiği kadar kızılsın, yine de söyleyeceğim şiirde nesnelleştirilen insani olan değil ama, toplumculuğun bayata katılmamış 'bilimsel' doğruları.

"Açık ve örneklerle konuşalım Türkiye'nin sömürülmesi, emeğin çalınması, köylünün topraksızlığı, emperyalizm; kutsal sorunlar bepsi, kabul. Ama şu da kabul edilmeli şiirin biricik içeriği haline getirilemez biçiri bunların. Bu sorunları dile getiren şiir olmaz demiyorum. Bırakın toplumcuyu, biçimci bir şair bile uzağında kalmaz bu sorunların. Ne var ki, bu sorunların dışındaymış gibi görünen bir şiirin varolabileceği de dikkate alınmalıdır. (...)

"Ben, anlamsızlıkla özdeşleştirilen, soysuzlaşmayla nitelenen bir başka türlü şiirin varlığı üzerinde durmak istiyorum. Bu şiir beşerî olandan yola çıkıyor, siyasal bir programdan değil. Son çözümlmeye bırakıyor sınıfsal olanı; sevginin, korkunun, ölümün, isteğin, dehşetin, elden kaçırılanın kaynağında yeşermeye çalışıyor. Eğer 'beşerî' sözcüğüne, bu sözcüğün taşıdığı içeriğin elden çıkarılamayacak 'biricik' içerik olduğuna inanıyorsak, bu şiire vurmadan önce anlamaya çalışmalıyız onu. (...)

"Bunaltı edebiyatı, anlamsızlık, kapalılık denen şeylerin yaşanan somut gerçeğin belirlenimi olduğunun anlaşılması, eleştiriyi de, toplumcu düşüncüyü de yasaklar koyan bir yargıç olma durumundan kurtarır. Genel olarak edebiyat, özel olarak da şiir, özgürlük içinde gelişme olanağına kavuşur. (...)

"Toplumcu insancılık sırtı çevirmez insana, belirli bir sınıfa bağlı olduğu için mabkûm etmez onu. Sistemdir mabkûm ettiği, insan değil. Bu bakımdan insani her durum ilginçtir toplumcu sanatçı için.

ÖLÜMÜN BİYIKLI BİR RESMİ

Bilmiyor Rembrandt daha,
yalnız peynirden
ve akarsulardan konuşuyor
değirmenci Felemenk;
nice acılar süzdü paletinden
Paris yollarına düştü ama
henüz Van Gogh da çırak.
Cesaretin bebelikten başladı,
boya dediğin zaten
tüfek gibi kullanılır
haylazlığa, şuna buna karşı.
İki tur danstan sonra
alnından öperdi ustan Picasso
masmaviye kesince
birazdan bu kırk yıllık kavak.
Boş ver ılımanlığa falan
nasılsa vaktin var coğrafyaya
kışın da gitmesin leylekler
oturt bakalım hacanın üstüne,
kar da yandan çarklı yağsın :
bir muştı gibi dinleyelim
damlara, koyaklara inen sesini.
İmzanı at, portakalını ye,
böyle yapılır sevinç resmi.

– Sevinç nedir baba?

Çarşıdan döndüm nar ayıklıyorum sana
parmaklarım uçtu uçacak,
diyelim günlerden Pazar
ütünün kordonunu onardım
boyadım mutfaktaki dolabı,
ellerimin sevinci de bunlar.
Dişlerinin sevinci bitmez saymakla,
kavun-karpuz toprakçıdır
su içerken omuzuna dayar testiyi
mendil bağlar başına;
canerik mayhoşluğun birimi
fındık eşkiya gibi bastırır da

Haziran vermez geçit.
 Vermez hüznünden kimselere
 gün sayar, yol izler
 arkadaşın Balaban Cerit.
 Öyle sevinecek ki
 dönünce babası mapustan
 bir mimoza olup fışkıracak
 duvarlardan, bahçelerden, parklardan
 sana anlattığı ölü martı.

– Ölüm nedir baba?

Durmuştuk bir çeşme başında
 inerken Mut'a doğru

– Ölüm nedir baba
 ölüm nedir peki?

Ah!
 Bıyıkları yeni terlemiş bir ağbi.

ULUKIŞLA'DA SAAT BEŞ

Saat beş. Yoğurt vuruyor analar,
 akşam
 kaçak tütün gibi koyu, yumuşak,
 alev almış göçebe bir kurt sesi
 kalaysız bakraca, buzlayan ovaya yansıyan,
 yok tipiye gem vuran
 ve narayı hançer gibi kullanan atlılar,
 toprak suskun
 anaların güz bahçesi kesilmiş gözleri
 zehrini içine akıtıyor çıkırıklar.

Saat beş. Zonkluyor belleğimde
 Aksaray yolunda gördüğüm
 gülgillerden bir bitki
 Şemdinli'de ırmak gibi akıp geçen
 yemyeşil sübyan ölümleri,
 alınları dövmeli kadınların

uçurumlardan daha yabanıl
söylediği ağıt mıydı, ninni mi?

Bir pişmanlık mıdır yaşananlar?
Elini bir an suda unutup gitmesi,
bakarken ardından ağhanî hırkaların,
insaninkine benzer kederi
yalnız kalan tahta köprülerin.
Gün kaydını düşer çıplak çocuklarla
bellek körelir düşürülmüş bir elmas gibi
kurumuş bir dere yatağında.
Yaralı tavşan ne bırakır ki
ardında kan izinden başka?

Isparta'da koku yapılır gülden
Aksaray'da bıçak gibi yalnızlık
Hakkari'de efsane.
Balkıyan bulutu görür başak
mavilik gülümseyiş gibi titrediğinde,
ben erken ölümü gördüm
Ulukışla'da saat beşte

Yalnayak suya basıyordu bir çocuk.

[1981]

SOFRA

Öyle hüznü ki yüreğim
yemini bölüşmeye çağırıyor
köşeye tünemiş topal güvercin.
Biraz da katık bulmak için
ufaktan bir gösteri yapıyor
Pazar gezintisine çıkmış
maviş gözlü bir veledede.
Yanıma konup soluk soluğa
"Topalım ben" diyor "lumpen değil,
yine de her zaman
çalışayım diye böyle yırtınmam,
çimlen bakalım mahzunoğlu mahzun
şu basit emekçi sofrasından."

[1983]

GÉRARD de NERVAL

Siyahın gezginiyim: Her gün daha derine
 Yanar akşamla caddede vebalı lambalar,
 Bezgin, sıkıntıyla bakar herkes benzerine;
 Redingotlarıyla mumya gibi otururlar
 İş yerlerinde, kahvelerde. Ve akar zaman.
 – Birden söner uzak bir yıldız gibi yaşaman –
 Demek isterim, alımlı kadının birine.

Çünkü kanar “bir mezarda bırakılan aşklar”:
 Adrienne! Jenny! Yıllardır bakir bir dulum ben,
 Avuntu bilmez. Nafileydi tüm yolculuklar
 O arayış: Kara güneş içimdeydi zaten.
 Gittim harfin ve sayının bilinmez ucuna:
 Ölü yüzüm çekilmişti gecenin burcuna,
 Korkmadım sokağa hapsediyorken kapılar.

Adoniram! Hançerle sınıandı ustalığın
 Ve açıldı gül gibi Toht Kitabı'ndaki giz:
 Herkes iki'dir. Ben kimin öteki adıyım?
 Söyle: Bulmak mıydı amacın ey yitik ikiz.
 “İçimizde bir oyuncu, bir seyirci yaşar”
 Ve “akıl ürünleri delilikten de çıkar”
 Kazıyınca pıhtısını o yıkık zamanın.

Melek gülümsemiyor artık Öteki Anam,
 Çekil! Çünkü “siyah ve beyaz olacak gece.”
 Ulaşırmı yaralı hayvan gibi bağırırsam
 Sesim bencil, sevgisiz, muhkem ev içlerine?
 Onulmazını. Çağcıl kentin yabanıl yitiği.
 Tek giysim vebalı ışıklarla melankoli,
 Bir redse kurtulmak bile istemem yazgımdan.

İki'yim: Yakalandım sokakta çırılçıplak
 Ve giydirildim başkalarının sözleriyle.
 Ah! Karanlığa giren görür beyazı ancak,
 Hangisiyim? Biliyorum kimin gözleriyle?
 Ne yapsak silinmiyor ruhtan geçmişin izi

Yaşamak kadar ölüm de çağırıyor bizi,
Geçiyorum sokağı fenerle konuşarak

Hem yaşamın imidir hem ölümün her fener

MORG KAYDI

Giriş tarihi	26 Ocak 1885
Adı, Soyadı	Labrunie, Gérard/de Nerval deniliyor
Cinsiyeti	Erkek
Yaşı	47
Doğum yeri	Paris (Seine)
Medenî hali	Bekâr
Mesleği	Edebiyatçı
Giyim/Eşya	Siyah ceket, siyah yakalık, gömlek, flanel yelek, gri-yeşil pantolon kızıl çoraplar, boyalı ayakkabılar siyah şapka
Ölüm biçimi	<i>Asılma</i>
İntihar ya da cinayet	İntihar
Ölüm nedeni	Bilinmiyor
Gözlem	Morga kaldırılmadan önce tanındı. Cesede Edebiyatçılar Demeği sahip çıktı

NASİPSİZİM

[1987]

DÖNÜYOR MEVSİM

Sadece bir rüya arar insan
gecenin ve alkolün göğsünde. Mazi
ürkütür çünkü ve bir uçurumdur
her otel odası. Yatıyor
binlerce cesedim
diplerinde. Belki son dubleye

./

bakarken düştüm, belki fasıl
 dinlerken radyoda. Ey sesin muamması!
 İnliyordu yaylı tambur: Yatalak
 bir hasta ya da
 dövülmüş bir çocuk. Zaman
 ve Hayal!

tükettiler beni. Her hatıra
 korkunç: Ayak seslerim
 yankılanıyor koridorlarında
 Işıklar Askeri Lisesi'nin,
 peşimde ablamın hayaleti: Bir yaz
 günü öldü benden uzakta. Mor
 elbisesiyleymiş. O şanlı üniforman
 nasıl da almıştır gözleri
 hafifleyip uçarken damdan.

Kışlalar
 talimler, abaza kar günleri.

Buzlar
 çözülürken de terkedildim. –Nâbekâr
 kadın– diye haykırdım ve binlerce
 parçaya böldüm nikâh resmimi.

Yaşam
 dökülüp gitti üstümden.
 Bir kadeh daha. Camları açın, camları açın!
 Yağmur: Ağıt ve Övgü, Teselli
 ve Tövbe. Kim kime ne anlatabilir.
 Masana oturdum, çünkü yalnızlık
 çürüttü ciğerlerimi. Artık insanda
 yürek yok. Mansur'un boynunda
 akrep görüp öldürmek istemişler,
 "Çekin elinizi" demiş, "on iki yıldır
 ahbabımızdır." Ruh
 karanlıktır, gerçek de Söz: Matrud
 Rıza diye değil Albay Rıza
 diye geçtim üçüncü sınıf
 otellerin ve meyhanelerin
 kanlı tarihine.

Dönüyor mevsim. Ah! eski bahçeler,
 geçerdik

bir yaprak mahşerinden. Bir gül
aldım dün kendime otele dönerken,
bardağa koydum ve kokladım toprağı;
aksın, aksın istedim içimdeki ufunet.
Çünkü aklımda ve kalbimde
işledim bütün cinayetlerimi.

Mevsim dönüyor
Artık yaşamak bir külfet.

[1991]

VİTRİN

Neonlar! Fren ve korma sesleri! Kırılan kemikler mahzenlerde:
yeni bir fosilbilim üretiliyor;

Akşam alacakaranlığında yola koyuluyor yorgun hayalet:

Devlet dairelerinden, bürolardan, tersanelerden; tapunun yeraltı
çamuru ve kasveti üstlerinde, noterlerden; hâlâ uğulduyor daktilola-
rın, toma tezgâhlarının, oto tamirhanelerinin sesi:

ah vehimlerin rahmi, ihanetlerin, kürtağların, cinayet tasarılarının,
karabasanların ve feryatların rahmi:

Patron! Ölüyorum aşksız ve kadınsız. Hayat
vapur helalanında ve karakol aynalarında akıp geçti.

Göğsüme vurdular İlk Yardım'da: "Geber ulan" Ah Yonca Evcimik
söyler mi bir kez de benim için: "Bandıra bandıra ye beni/Do-
yamazsın tadıma"

Tadlar!

Vitrinlerde mevzilenmişler: Peynirler, sucuklar, salamlar, ceket-
ler, pantolonlar, entariler, paltolar, mantolar, sütyenler, donlar,
kokular. Vurun:

Camlarınızın önünde kapaklanmış cesetler!

[1996]

TUHAF DUYGU

Dolaşıyorum ne zamandır
kalbimde bir gül kesiği;

ıslak bir tülbent koy göğsüme
emsin hüüyen o siyah lekeyi;

çoktan döndüm gittiğim gurbetlerden
yine de
içimde kanayan bir sılanın sesi.

KIRLAŞTI SAÇLARIM

Seviştik. Sonra sokuldum kokuna;
su orguydun, efsaneni dinledim;
“ayrılık günü bir gül getir bana”
diyen karlamış sesinle ürperdim.

Kırıştılar; saçları okşadın
şefkatle; ısıdı o solgun suret;
bir ormanın ruhuydu parmakların,
dağıldı sesimdeki şikâyet.

Ayrılık bilemem ne zaman gelir,
sen bir okul defteri getir bana;
çünkü sadece yazmak tesellidir
çektığımız acıya bu dünyada.

Kırıştı saçları, yakınmıyorum;
ölüme yargılı insan doğumda;
yeraltı mı daha korkunç bilmiyorum,
dünya mı? Yaşadım yaşadığımca.

Sen de erken dolarsa vade eğer
ne olur “beyaz bir gül at” ardımdan
bomboş sokağa; dağılsın her keder.

Cevat Çapan (1933)

Kocaeli'nin Darıca kazasında doğdu. 1953'te Robert Kolej'i, 1956'da Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1960'ta İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne asistan olarak girdi. 1975'te profesör oldu. Akademik çalışmalarını tiyatroyla ilgili konularda yapmıştı. İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde tiyatro bölümü açılmayacağını anlayınca, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Tiyatro Bölümü'ne geçti. Yanı sıra Boğaziçi Üniversitesi Amerikan Edebiyatı Bölümü'nde de ders verdi. 1978-1979'da Devlet Tiyatroları Edebi Kurul başkanlığı yaptı. Ansiklopedilerde, yayınevlerinde danışman olarak çalıştı. 1996'da emekliye ayrılmaya özel Yeditepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Bölümü Dekanı oldu.

İlk şiirini Robert Kolej'de okurken "Varlık" dergisinde yayımlamıştı. Daha sonra "Yeditepe", "Seçilmiş Hikâyeler", "Yücel" gibi dergilerde de şiirleri çıktı, ama arkasını getirmede. Cambridge dönüşü, 1959'da, genç şiirin savaş alanı "Pazar Postası"nda tiyatro eleştirileri yazdı. 1960'larda ise şiir çevirmeye ağırlık verdi. Dergilerde birbiri ardına yayımladığı şiir çevirileri övgülerle karşılanınca arkasından kitaplar geldi. Yıllarca şiir çevirmeni olarak el üstünde tutuldu. 1980'lerde ise çevresindekilerin baskısıyla nerdeyse zorla şiir yazmaya yönlendirildi. İlk kitabına 1986 Necatigil Şiir Ödülü verildi.

Şiir kitapları *Dön Güvercin Dön*, 1985; *Doğal Tarih*, 1989; *Sevda Yaratın*, 1994.

Alçakgönüllü, başarı için yırtınmayan, yarışmayan, telaşsız bir yaklaşımla güzele ulaştı. Sözcük seçiminde, dili arındırmakta yıllarca şiir çevirmiş olmanın deneyimiyle hiç bocalamadı. Örnek alınacak bir ustalık sergiledi.

DÖNÜŞ

Yıllar sonra
odanın kapısını açınca
senin yerine
arkası dönük iki kadın görüyorum
yaşları belirsiz
biri kollarını balkonun korkuluğuna dayamış
öbürü kapının pervazına yaslanmış
uzanıp giden ovaya bakıyorlar

akşam serinliğinde.
Bakışlarının ucunda
mor dağlar yükseliyor
ve inen davarın
çan sesleri duyuluyor uzaktan.
Kapıyı aralık bırakıp
alacakaranlıkta
dağın doruğuna tırmanıyorum
yorgun atımın yedeğinde.

DİLEK-ŞART

Bir gün sana gene yollarda rastlasam,
birlikte kır kahvelerine gitsek,
konuşmasak.

KENDİNİ YARIYOLDA BIRAKAN JOHN BERRYMAN'IN ANISINA

Gecenin karabasanlarıyla boğuşup
bir düşün türküsüyle uyanırdın
her sabah.
Bulduğun en zengin damarından
gerçekliğin
yaşantı külçeleri koparan
yorulmaz bir madenci gibiydin.

Adını bile sürdüremediğin habanın
beynine sıkıldığı o deli kurşun
alkolün buzlu ateşinde fırınlanan
yanardöner imgelere dönüştü elinde
ve sen
acını bir kır çiçeği gibi
çapkın gülümseyişine ilıstırdın.

Bilge bir soytarıydın öğrencilerinle
deliler evinden izinli gelir

saati açık taksiyi kapıda bekletirdin.
 Ölüm yabancı bir uzmandı
 senin gözünde –
 sonunda onu da tavlamaı becerdin,
 çelik bir köprünün uçurumundan
 şafağın külleriyle
 kendini Mississippi'nin
 köpüren mürekkebine koyverdin.

Aklın özgürlüğüydü senin çılgınlığın.

[1985]

“SAKIN GEÇ KALMA ERKEN GEL”

Usulca gir kapıdan, zile basma.
 Hiç telaşlanma ben daha dönmemişsem.
 Yoldayımdır, nerdeyse yokuşun dibinde,
 Suların kararmasını bekliyorumdur,
 Tuğla harmanlarından gelen yanık havanın
 Bahçedeki akşamsefalarına sinmesini.
 Güç bela dizginliyorumdur içimde
 Dörtnala sana koşan küheylanları.

Bütün gün kâğıttan dağlar arasındaydım,
 Nabzım ileri giden bir saat gibi işledi durdu.
 Dilekçeler, kararlar, tozlu makbuzlar:
 Hep adını okudum silinmiş satırlarda.
 Pencerede kuleler, minareler, kirli gök.
 Durmadan kuşlar uçu bir bacadan.
 Rüzgâra karışan saçlarını gördüm
 Bulutlu aynalarda.

Balkonun kapısını aç, su ver saksıdaki çiçeğe.
 Geyikli örtüyü ser masaya, dinlen biraz.
 Sessizlik şaşırtmasın seni, ürkütmesin.
 Ben içindeyimdir o alaca sessizliğin.
 Şehrin gürültüsü dolacak az sonra odaya,
 Karanlık bir yankıya dönüşecek karşı dağlarda.

TAŞ BASKISI

El eleydiler,
 yerdeki toz toprağın içinden
 seyrediyorlardı gökteki bulutları
 külrengi denizi.
 Bir yerden vinçlerin gürültüsü
 geliyordu, doldurulan, boşaltılan
 şilepler,
 mavnalara bindirilen vagonların
 tekerlekleri arasından
 bir çeşmeyi, bir ağacı, bir
 kırangıç yuvasını görüyorlardı sanki.

Öyle duruyorlardı.
 Bildikleri bütün sözcükleri susarak
 yineliyorlar, ezberlerindeki
 renklerin birbirine akarak
 biriktirdiği gölde
 bir kayığın yosunlu bir iskeleye
 yanaşmasını bekliyorlardı.
 Belli belirsiz bir kaval sesi
 karışıyordu sokak satıcılarının
 bağışmalarına.

El ele, bitkin, kaygılı bir ezinti içinde
 han kahvesine bıraktıkları
 tulum peyniri, bulgur, dut kurusu
 avluda esans satan kitapçının
 cam kutularından yansıyor
 kararan yüreklerine.

Birden taş baskısı kitap
 kapaklarının birinden
 Hazreti Âli Döldül'üyle çıkıp geliyor
 alıp Hayber Geçidi'nden Kan Kalesi'ne
 götürüyordu onları Zülfikâr'la
 ikiye böldüğü gecede.
 Gecenin bir dilimi soğuk çöl,
 öbürü kızaran şafak, kızan kumdu.

El ele bekliyor, beklerken
kuru bir kan tortusuna dönüyordu
istekleri.

[1989]

BEYAZ GECELERDE

Zaman gitgide daralıyor –
yola çıkmadan postalamak istiyorum
sana bu kartı.

Leningrad, biliyorsun, bir yazarlar kenti
Petersburg adıyla kurulduğu günlerden beri.
Neva'ya açılan kanallarında gezdirirlerken
Puşkin'in evini gösteriyorlar övünçle,
Dostoyevski'nin okuduğu mühendis mektebini.
Bir zamanlar Gogol'ün yürüdüğü köprülerin
altından geçiyoruz başlarımızı eğerek,
sonra kalabalığına karışıyoruz Nevski Caddesi'nin.
Her yerden altın kuleler görünüyor,
altın kubbeler, kışlık saray,
gezilmesi yıllarca sürecektir müzeler.
Ve sağda, ağaçlı bir avlu içinde,
geçen yıl Anna Ahmatova'nın halka açılan evi.
"Anna Ahmatova, ünlü Rus ve Sovyet Şairi!"
Coğrafya baş döndürüyor Leningrad'da,
Tarih de öyle.

BİR ZAMANLAR AVRUPA'DA

John Berger'e

Dağların eteklerine akşam inerken
kapın çalınırsa, bil ki, bizizdir gelen.
İçerenköy'ün eski köşklerinden ney
ve tanbur sesleri yükselir ya
geçmişten geleceğe uzanan zamanda
çam kokulu yaz gecelerinde,
biri-birinden ayrılmayan iki uyurgezer,
hâlâ o kayıp adreslerde dolaşan.

SEPYA

Sonra sonundan başlardı hikâyesine,
 o mutlu ya da acıklı sonu açıklar,
 asıl iş anlatılанда değil, anlatanda, derdi.
 Biz de bakakalırdık onun sesinin büyüüne
 kapılıp.
 Kimdi, nereden gelmişti, neden öyle parlıyordu
 gözleri?

O söze başlayınca saatler durur,
 yapraklar titremezdi ağaçlarda.
 Bir yolculuğa çıkarırdı bizi peşine takıp;
 gece gündüz, dere tepe
 belli belirsiz zaman birimleri, yer adları –
 karartma geceleri, üç aylar, sevdalı bulut,
 köşede yanık kokulu tahmis,
 karpuzlarını mumlarla aydınlatan manav,
 Cibali'den Küçükmustafapaşa'ya götüren
 arnavut kaldırımı sokaklar,
 tek kollu Gazi Eniştem, fırında,
 ekmek kamelerini kareli bir kâğıda yapıştıran.

Sonra Hayalet Oğuz belirirdi
 Mandrake ve Maskeli Süvari'yle kol kola,
 cebinde açık saçık resimler.
 Ve Ali Nizami Bey, Eyüp-Keresteciler otobüsünden
 iner,
 Tarzinevin'le Kuzguncuk'a geçerci.

Mevsim yaz, aylardan Temmuz'du,
 sonu mutlu mu, acıklı mı,
 belli olmayan bir masal.

[1994]

Cengiz Bektaş (1934)

Denizli'de doğdu. Doğduğu kentte başladığı öğrenimini İstanbul'da sürdürdü. 1953'te İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirip Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi. Bir yıl İç Mimarlık, iki yıl Mimarlık Bölümünde okuduktan sonra, 1956'da Almanya'ya gitti. 1959'da Münih Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümünden mezun oldu. Bir yıl Alman Şehircilik Akademisi Kurslarını izledi. İki yıl da ünlü mimarlar Prof. Fred Angerer ile Baron von Branca'nın yanında çalıştı. 1962 yılı sonunda yurda dönünce Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnşaat İşleri Mimarlık Bürosu'nu yönetti. 1967-1969 yılları arasında Ankara'da özel bir mimarlık yüksekokulunda öğretmenlik etti. Bu öğretmenlik işini daha sonra da sürdürdü. Makedonya, Amerika, Almanya'daki bazı mimarlık okullarında konuk öğretim görevlisi olarak dersler verdi. Şimdilerde Trakya Üniversitesi'nde Halk Yapı Sanatı dersleri veriyor. 1960'tan yarışmalara girmeme kararı aldığı 1970'e kadar, yurt içinde, yurt dışında katıldığı mimarlık, şehircilik yarışmalarında 25 ödül kazandı. Mimarlığı bir kültür adamı olarak ele aldı, araştırmalar yaptı, kitaplar yazdı. Yapılarında geleneksel değerlerle çağdaş anlayışı bütünleştirdi. 1979'da Ankara'dan İstanbul'a taşındı. Çevre, komşuluk, hoşgörü, demokratça ilişkiler konularında örnek çalışmalar gerçekleştirdiği Kuzguncuk'a yerleşti. Burada açtığı kendi işliğinde çalışıyor.

Mimarlık üstüne bir kitabına 1968 Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü verildi. Ama yazınla ilişkisi çok daha köklü olarak şiir alanındaydı. 1960'tan beri dergilerde şiirleri çıkıyor, 1964'ten beri de şiir kitapları yayımlanıyordu. 1971 TRT Sanat Ödülleri yarışmasında tek şiir başarı ödülünü aldı. Aldığı ödüllerde mimarlığı ile şairliği neredeyse karışıyordu. 1988 Birinci, 1992 İkinci Ulusal Mimarlık sergilerinde iki kez ödül kazandı. 1992 Çukurova Kültür ve Sanat Vakfı Kültür Ödülü, 1992 Denbir Sanat Üstün Hizmet Ödülü, 1997 Abdi İpekçi Barış Ödülü, 1998 Serbest Mimarlar Derneği Eğitim Ödülü ise çok yönlü kişiliğine verilmiş kültür ödülleri gibiydi.

Şiir kitapları *Kişi*, 1964; *Akdeniz*, 1970; *Mor*, 1974; *Dört Kişiydiler Bir de Ben*, 1975. *Yeyüzünün Yüreği*, 1978; *Yer Deli Gök Deli*, 1980; *Zeytinli Fırın Sokağı*, 1981; *Güz Ey*, 1983; *Fide*, 1987; *Onu Birden* (bütün şiirleri) 1992; *Dışların İçi*, 1994; *Mor* (bütün şiirleri), 1998; *Su Belleği*, 1998.

İnsanı, ırk, dil, din, hiçbir ayırım tanımadan benimsedi. Anadolu kültürleri üzerinde çiçeklenen, gelecek güzel günlerin özlemini yansıtan, Akdeniz duyarlığıyla örülmüş şiirler yazdı.

KISRAK - SU

Balkanın ortasında
Eşelenir kısrak

Birikir su
Bir yol bulup akacak

Köpük köpük vurur taşlara başını
Yüz kez bin kez düşer düzlüklerinize

KARŞILAMA

*Ak yürekli ağaçlarım karşıya çıkmışlardı akdenizim olalı güzel
değildi böyle alacakaranlıktı kapkara ellerimin ortasında yanı-
yordum yaşamaklar özelleniyordu en yakına konuşmadan
güzel iğde güzel zeytin*

Toprağıma uzandım
Başımı koydum
Bir uyudum bir uyandım

ERKEN

Açık mavi kısa kollu kesik yakalı gömleğimi giydim
Erkenden
Yelken bezi pantolon ayağımda
Yalnayak attım dışarı kendimi

Nerde Akdeniz
Bozkırın ortasında

NERDE FERHAT NERDE DAĞ NERDE SU

Nerde korkmayanlar korkaklardan
Nerde nedenleri yüreğin ustan daha çok

ELLERİM KELEPÇELİ OLACAKMIŞ

Sarmışlar gün ışıırken
Denizli'de evimi
Çizgi masamın üstünde
yüzükoyun yatıyormuşum

Ellerim kelepçeli olacakmış
Çarşı içinden geçecekmişiz
Mudurnu'da dere boyunda köprüleri geçiyorum
Edirne'de tepede
Bir yapı Bursa'yı düşünüyor

Suların iki yakası bir araya gelmiyor
Savutlar leke leke yeşilde

Ellerim kelepçeli olacakmış
Çarşı içinden geçecekmişiz
Meriç kavaklara akağaçlara bakıyor çocuksu

Kum kasrında işli yastıklara
Bir baş bırakıyor kendini

MOR ÇİÇEKLER

Ceviz ağaçlarına bakamıyorum
Az ötemde iki adım ötemde biri
Yüzü kan kan yüzü
Mor
Yaşlanıyorum

[1974]

DÖRT AKARSUYDULAR

Dört akarsuydular bir de ben
Yabancıydık
Buluşmuştuk bahar yağmuruna açan güneş çekiminde

Susuyordu hep o / İspanyol
Gözlerinde çingene sesleri
Birbirine kenetli elleri
Bir kültürün arabesk elleri

Dört kapısı o güney kentinin
Vurdular Lorca'yı
Dört kapısında kentin

Alberti
Hernandez
Machado
El ele geçtiler çiçekleri ülkelerinden

Dört su akışında yürekleri

[1975]

BİZANS SIRTIMDA

Bir yüreği dolaştırıyorum kıyılarında
Varsın kınasın çevrem beni
Evimin temellerinde Akdeniz kısırtısı
Binlerce yıllık suyun şaşmaz diriliği

Ak duvarlarda mor çiçekler
Kent soyun dalgaları sokaklarda
Güneşte çocuklarımın ayak izleri
Troya önünde Bizans
sırtımda evimin kapalı kapısı

[(1970) 1978]

*"Dili, inancı, ulusu, yeri yurdu ne olursa olsun, başkasının sırtına binmeye çalışan her kişiye karşıyım. Ona karşı savaşım kutsal-
dır benim için. Bu nedenle, insanlar arasındaki yerimi belirleyen,
dilim, inanışım, şu bu değildir. Bugüne dek kimsenin sırtına binme-
mekle övünürüm, övünmek gerekirse... İlk yayımlanan şiir betiğim-
den beri sömürüye, savaşa, sevgisizliğe karşı oldum.*

– Cengiz Bektaş

O YAPRAK

O yaprak düştüğünde
Ben oradaydım
Hiçbir şeyi değiştirmedim tanıklığım

Dalın ucunda tekdi
En küçük esinti
yoktu

Öyle koptu
Bir iki sallandı ters döndü
Yere kondu

Yeşili bitmemişti daha
Kanalları kurumamıştı
Düştü
O yaprak
Kimseler yoktu
Tanıklığım hiçbir şeyi değiştirmedim

[1987]

HER YERDEN GELİYORUM

Suya uydum
Bıraktım ışığa kendimi

Günün sonu
Hüzünse hüzün
Her şey parmak ucu
Yanıbaşımda

Ağırlığım bitti
Yere değmiyorum

Mora varış buluşma
Her yerden geliyorum

Artık hep gelirim.

[1990]

KOMŞULAR

Agapi taşındı
Koço gurbette kaldı
Salepçi geçen yıl öldü
Bozacı neden hâlâ geçiyor kış gecesinden
İlk lakerdayı yapmıyor artık Jak
Tenekeci Simon şimdi çöpçü
Dişçi Onnik zor yürüyor karısının kolunda
Söyleşiler
Yakınma

BİR GÖZÜ BENDE

Bir serçe konu
Yalağın kıyısına
Bir gözü bende

Su içti
Yalaktan
Bir gözü bende

Bir gözü bende
Uçtu gitti

GEL

Gel
Zeytin gibi
Buralı kavaklar gibi

Gel
Koyağın alacasına
Börtü böceğine

Kavladım attım geçeni
Tohumladım verdim
Yele sözü

Gündoğuşunu
Kucak
 layacak
 mışçasına
Açtım kollarımı
Gel

[1994]

KUMA

Ahıra serdi yatağını meryem
 O gece
 Patlamalıydı
 Hasandağı

 Meryem
Başını yastığa gömdü
 Gecelerce
 Lavlar kusmalıydı
 Hasandağı

 Ocağın mı söndü
Yer yıkıldı altında mı kaldın
 Hasandağı
 Üstüne kuma mı geldi

[1998]

Kemal Özer (1935)

İstanbul'da doğdu. 1955'te İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı yükseköğrenimini yarım bıraktı. "Varlık" ile "Kim" dergilerinde düzeltmen olarak çalıştı. 1960'ta "Cumhuriyet" gazetesinin düzelti servisine girdi. Bu görevi sürdürürken 1965'te Beyazıt'taki Beyaz Saray'da Uğrak Kitabevi'ni kurdu. Bir süre sonra Çağaloğlu'na taşınıp yayın, dağıtım işlerine girdi. Bu arada 1965'ten 1967'ye kadar 20 sayı süren "Şiir Sanatı" adlı aylık bir dergi yayımladı. 1970'te kitabevini bir başkasına devretti. Ama arkadaşlarıyla birlikte, 1956-1960 arasında, 29 sayı çıkardıkları "A Dergisi"ni yeniden çıkarmak üzere, 1972'de, gene bir araya geldiler. "Yeni A Dergisi", 1974'e kadar, 24 sayı, yayımlandı. 1981'de "Cumhuriyet" gazetesinden emekli olunca, iki yıl Karacan Yayınları'nda çalıştı. 1983-1990 arasında ise, yedi yıl, "Varlık" dergisinde genel yayın danışmanlığı yaptı. 1976 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1982 Toprak Şiir Ödülü'nü, 1991 Yunus Nadi Şiir Armağanı'nı, 1993 Ferit Öğuz Bayır Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Gül Yordamı*, 1959; *Ölü Bir Yaz*, 1960; *Tutsak Kan*, 1963; *Kavganın Yüreği*, 1973; *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri*, 1974; *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya*, 1975; *Geceye Karşı Söylenmiştir*, 1978; *Kimlikleriniz Lütfen*, 1981; *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya* (seçmeler), 1982; *Araya Giren Görüntüler*, 1983; *Çağdaş ve Boyun Eğmeyen* (seçmeler), 1985; *Sınırlamıyor Beni Seveda*, 1987; *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle*, 1990; *Bir Adı Gurbet*, 1993; *Oğulları Öldürülen Analar*, 1995.

Kapalı şiirlerle başlayıp bir biçim ustası olduğunu kanıtlayan üç kitap yayımladıktan sonra katı bir toplumsalcı şiire geçmişti. Son yazdıklarında sevdasıyla davasını iç içe işledi.

MERMERLERİ GÜNÜMÜZE KALAN KADINLAR

gül kokan odalarda aynalara karşı
hakkını vermişler beyazın
mermerleri günümüze kalan kadınlar
dövme tenli kıvrıcık dudaklı
bir köle sabaha kadar yataklarında
utanarak yazdığı eski kitapların

HALKLI

çizdim yalnızlığıma bir koyu halk getiren
 en acı gözleriyle duvara o aslanı
 her bakışta bir onulmaz çılgınlığı sürdüren
 aslanların bu en fazla kalabalık olanı
 üstüne aşk vuranı gördüğü her dışiden

kurtarsın diye çizdim tutsak çadırlarından
 tüylerinde o uzun o kara afrika'yı
 her biri bir ölüm gözüyle hatırlanan
 güneşte bırakılmış dövülmüş omuzları
 kurtarsın diye çizdim soylu acılarından

soylu bir bakıştır o damları arkasında
 ay gibi ıssızlanan tertemiz bir akşamın
 düşer en beyaz gergefe kızlar ağladığında
 toprağa düşer gibi en güzel gülü kanın
 bir tükenmez bıçaktır sırtımın ortasında

AĞIT

annem mi bir kadın
 geciken bir kadın gece yatisına
 ölüm kendini göstereli babamın saçlarından
 günübirlik bir kadın
 üsküdar'la istanbul arasında

babamdı sakalıydı babamın
 bir akşam göle batırdı
 çıkmamak üzere bir daha
 hepsi de ekmek kokardı
 sayısı unutulmuş parmaklarının

akşam bir attır bütün ülkelerde
 serin esmer bir attır
 tergisine çocukların bindiği

GÖĞE UYANIŞ

hangi bir ipek yolu harf dizisi çoğaltır
bin yıl öte güzlerden sömürge halklarını
ırmakları akmayan binlerce ok atımı
binlerce boş tapınak hangi bir yalnızlıktır

çekilmiş direklere kaç ölüm sessizliği
çizgisi batıp çıkmış kimbilir kaç güneşin
durgun kanatlarını oynatıp denizlerin
gemilerin doldurup bir gün yelkenlerini

bu sizin göğünüze sığınmak türkülerden
anıtların çağrılmak yası sokaklarına
bu benim uyanışım eksik uzak bir yerden

kimseyi ayıramaz artık çin duvarlarım
körfez kıvrımlarıyla yaşatıcı ülkemden
adını tutulmamış avlara sakladığım

[1960]

DAĞLARDA BİR GÖK AKŞAMI

yaslı bir kadın yüzü anılardan uzanmış
üzgün yapraklarından ilkyaz ağaçlarının
yaslı bir kadın yüzü dağılan görüntüde
dağılan at izleri güneş çocuk ve akşam

ışığa çağırmıştır benim dalgınlığımı
benim kara sesimle uğuldayan o rüzgâr
yazgisiz kalanlara yavaşça yol gösteren
bir bakışın gizleri güneş çocuk ve akşam

bizi o iki utanç gizli bir göle doğru
iki sahipsiz acı sürüklemiş durmadan
yan yana gelmemizdir geceyi tutsak etmiş
bağlamış denizleri güneş çocuk ve akşam

o boşalmış göç yolu ardımda silikleşsin
 işte davranıyorum yıkıntı sonrasına
 sana katmaya gelsin karmaşık yüreğimi
 bozkır gölgesizleri güneş çocuk ve akşam

[1963]

"Yaşama bakışım, dünyayı kavrayışım, onu artık sürekli bir kavgaya olarak nitelediğimi özetliyor. Şiir de bu kavganın bilincini vermekle yükümlü olmalı. İçinde bulunduğumuz durumun, yaşadığımız olayların, düşlediğimiz geleceğin ne olduğunu, nasıl olacağını sezdirmeli, giderek kavratmalı. Bu yüzden, güncel olanı yakından izlemeli. Somutlamalı güncel olanı. İnancı, umudu, aydınlığı, yarını, arkadaşlığı, cesareti soyut kavramlardan çıkarıp günlük yaşamamızda yerleri, anlamları olan somut karşılıklarına ulaştırmalı. Şiir, kavganın bir parçasıdır. Şiir, kavganın yüreğinde yer alır, yüreğidir. Çünkü insanın yüreğidir. Yüreği olmalıdır. Bütün çarpışmalarda insanın yanında yer almıştır. Onun yüreğini çarptırıştır. Ozanı bir bilinç işçisi saydığım için, insan yüreğini bilinçle doldurmanın bir yolu diyorum şiire.

– Kemal Özer

DENİZ ORAKÇISI

sor kendi kendine bir sabah
 av hazırlığına başlarken
 sulara kim salar ilk güneşi
 sen kayığına binmesen
 orağını almasan eline
 ilk ürünü kim biçer denizden

kent niye bir büyük gergeftir
 geçirmiş ilmiğini alinterine
 niye aç ağızlardan örülü
 bir martı çılgılığıdır gök
 iner kalkar başının üzerinde
 küçük dalışlarla yoklar tekneni

bir başınasın yaşamı üretirken
 zıpkın çizer kürek acıtır ağ yorar
 neden elleri bulunmaz elinin yanında
 yorgunluğu neden paylaşmazlar
 sofrasına çökerken yeryüzünün
 sor kendi kendine bir sabah

(1971)

BİR GÜN DAHA BÜYÜK SULARA BU DURGUN DARACIK IRMAKTAN

Bir daha dönmeyeceğiz oraya,
 katılmadığımız kapı önlerine.
 Öylece dururduk ve katılmazdık,
 ellerimiz arkamızda ya da çömelmiş.
 Geçerdi köpüre köpüre sokaklardan,
 öylece baktığımız, ne hüznün ne pişmanlık,
 ağzımızın derisi kamaşmadan --
 bir daha dönmeyeceğiz oraya.

Yanardı sulara doğru sessizce yıkılan
 güneşin o son kez büyümüş yuvarlaklığı.
 Bir köprünün üzerinden bakardık,
 altımızdan akardı köpüre köpüre.
 Ne ufacık bir ürperiş, ne uçup gitmek
 kırlangıç kanatları gibi aşağılara,
 baş döndüren uğultusuna akşamın,
 bir dalı yontmak için durduğumuz --
 bir daha dönmeyeceğiz oraya.

En çok da işten çıkma saatlerinde,
 dizelerimizde ince kesikler ve ağrı;
 şöyle bir yoklardı avurtlarımızı,
 dolardı köpüre köpüre bağlama tellerine.
 Ne günün yorgunluğu, ne açlık,
 yeni sulanmış bahçede toprağın ıslaklığı.
 Kısardık gaz lambalarını ve susardık
 ertesi günlere içimiz kaynamadan --
 bir daha dönmeyeceğiz oraya.

Umulmadık bir rüzgâr mı coşturur
kapı önlerine bırakılmış maltızları,
bir kıvılcım mı koparır yoksa
tekneleri bağlandığı kıyılardan,
açarak üstümüze güneşin yelkenini,
ne sinsi bir yürek çarpıntısı, ne yalnızlık
bir gün çıkacağız bu durgun, daracık ırmaktan
coşkuyla atılmak için daha büyük sulara.

BİLDİRİ

Yürüdüğün vakit seninle birlikte yürüsün diye kentlerdeki daracık sokaklar,
geniş alanlarına çıksın diye alınterinin,
yürüdüğün vakit değişsin diye dünya
ve yaşam mutlu bir türkü olsun diye
dağlarda tek tek yakılan bu ateşler.

ALINYAZISI

Öyle inançlı yaz ki onu, ne silmek mümkün olsun, ne saklamak gün ışığından. Yıksalar bile yazdığın duvarı gene de okunsun boşlukta. Geçsin bakışlardan ellere, ellerden duvarlarına bütün sokakların.

KILIÇ

Elini uzatıyorsun güne, ölgün saatleri kalmış yalnız. Uzanıyorsun ağaca, silkeleyip almışlar yemişini. Toprağı ürünsüz bırakmışlar, göğü soluksuz, denizi çorak. Kapamışlar sokakları anılara ve umutlara.

Tam çökerken bir taşın üzerine, bakıyorsun el değil bir kılıç, bileğinin ucunda.

BEŞ İSPANYOL

– 27 Eylül 1973'te faşizm
onları kurşuna dizdi –

Dünya ne kadar uçsuz bucaksız
ne kadar bölünmüş olursa olsun
bir şey var ki önlemesi mümkün değil
sınırların ve uzaklıkların,
giriş doludizgin yaşantımıza

Bir şey var ki hep birden paylaştığımız,
açılıyor ellerimizde bayraklar
ve beş yeni yara bağırmızda,
yiğitçe üstüne yürüyor karanlığın
bir şey var ki İspanya'da

Görmediğimiz halde yüzlerini
adlarını işitmediğimiz halde bir kez bile
derin bir soluk alınca hepimiz
göğsümüzde tutuyoruz onlar için
yaşasınlar diye daha bir süre

Bir şey var ki durdurması mümkün değil
silahların ve darağaçlarının,
fırtınadan önceki sessizlik kadar anlamlı
namludaki kurşun kadar patlamaya hazır
bir şey var ki geride bıraktığı onların

“ANALAR”

Kıyısına gelip de
bakıyorlar bir uçuruma başları dönmeden;
soğumamış oysa açılan toprak,
tabutun daha yeni örtülmüş kapağı,
yeni değmiş körpe vücutlara kurşun,
dökülen kan dinmemiş daha,
duydıkları acı, büründükleri yas
yaktıkları ağıt daha yeni.

Ve nerdeyse doğacak olan güneşe benzer
 bir dirim ışığı yüzlerinde;
 yeniden doğurmaya hazır cömertçe
 yeni oğullar için mayalanmış yürekleri.

YARATIRKEN YARATILIYORUZ

Akıtılan ter, harcanan çaba tanıktır
 bizim ulaştırdığımız gibi köprüleri
 bir kıyıya bir başka kıyidan,
 duvarlar çektiğimiz gibi bizim
 azgın başıboş suların önüne,
 kurduğumuz gibi kentlerde yapılar
 kuruyorlar, çoğaltıyorlar onlar da bizi,
 dirençle çıkıyoruz her yorgunluktan.

Bizim yarattığımız gibi onları
 onlar da bizi yaratıyorlar.
 Öğreniyoruz karşısında güçlüklerin
 yere bir köprü kadar sağlam basmayı,
 esnek olmayı kavgaya girerken
 ustaca dökülmüş çelik kadar
 ve göğüs germeyi bir duvar gibi sabırla
 zaferi hak etmek için.

[1975]

OLİMPİYAT İÇİN KARA ŞARKI

Bizim için yarışın, dedi halk, yolcu ederken
 çocuklarını yolcu ederken olimpiyada,
 kara derili çocuklarını Afrika'nın,
 limanlarından, hava alanlarından,
 Mozambik'in sesiyle, Angola'nın.

Bizim için yarışın, onurumuz için,
 kaldırdık düştüğü yerden, ayak altından!

Övücüyle yarışın bağımsız günlerin!
Nasıl açtıysanız ölüme göğsünüzü
varış ipine de öyle uzatın : Zaferle!

Daha hızlı, daha yüksek, daha ileri
son vermek için hor görmelerine!
Hatırlatın, saldıkları vakit güvercinleri,
onlar bağışlamadı kendimiz kazandık,
özgürlük alnımıza yazılmış değildi!

Ağırlığını duysun sizi alkışlayanlar
yıllar yılı taşıdığımız zincirin,
duyurmak için yarışın bütün dünyaya
ürünsüz kalacağını devşirilen sevincin,
son kurtuluş şafağı da sökene kadar!

[1978]

YALNIZ BİRİ

Yanından geçiyoruz tahtaperdenin
her günkü yolumuzda

Yalnız biri, bir genç
sıçırıyor görmek için öte yanını

Bunca bezgin insan arasında
yalnız biri

BİRİKİME İNANMAK

Dalgayı haber veren yakamoz
kimin gözüne çarpar kıyıda?
Çiçeğe durduğunu kim ayırt eder
tepeden ırmağa giyinmeden ağaç?
Kimin dikkatini çeker küçücük bir bulut
güneşi kapatmadan önce?

DÜNÜ BUGÜNE

Yolum yanlarına düştü
eski kitapları onaranların

Geçiyordu tek tek ellerinden
yüzlerce yıldan beri
tozların kemirdiği sayfalar
kimisi silindi silinecek
kimisi dağılmak üzere

Bir karanlığa daldım çıktım
öyle olacağı gelince aklıma
bugün elimizden düşmeyen
şu pırıl pırıl kitapların da
yüzlerce yıl sonra

Dünü bugüne bağlamaktı aslında
yaptığı iş usta parmakların

REMBRANDT IŞIĞI

O kaynağı gizli kalan ışık
yalnız Rembrandt'ın yakaladığı
ardımı bırakmadı bir daha
Boymans Müzesi'ni gezdikten sonra

Aramaya başladım
önüme çıkan Hollandalılarda
delip geçmiş de hunca yılı
bugünkü yüzlere yansımış mı acaba

Sormak istedim
yoldan çevirdiğim birine
değdiği zaman derisine avuçları
ıslanıyor mu başkalarının teriyle

Ezmiş olmalılar
diye düşündüm

ışığa dönüşene kadar onca rengi
kafatasından çanaklar içinde

Ve fırçası Rembrandt'ın
tanıklık etmiş çağına
ezilenlerin ışığıyla
aydınlatmış ezenlerin yüzlerini

BİR ALEV GİBİ

Bir alev gibi ozanın karısı.
Nereye yürüse onunla karşılaşıyor,
onun tuttuğu aynada görüyor ozan
ilerde şiire dönüşecek ilk ipuçlarını.

Bir alev gibi ozanın karısı.
Kaşlarının birbirine değecek kadar
yakın olması ve değmeden kalması,
omuzlara doğru akacak olması
ve durması saçlarının ensede öylece
duyumsatıyor ozana durmadan
baktığı zamanki başdönmesini
bir uçurumun kıyısından.

Sürekli açık kitabından gözlerinin
okuduğu satırlarla eğitti yüreğini,
sürekli dönüştüren ellerinden öğrendi
ne vakit bir işe sarıldıysa
sonuç alana kadar direnmeyi.

Bir armağan. Güneşli günlerin
solduramadığı bir alev, söndüremediği
en başa çıkılmaz fırtınanın bile.

Küçük bir alev. Duyarlı ve titreşimli.

Sınırlamıyor beni sevda
yalnız senin görüntünle.
Ne sendeki güzelliğe bağımlı
ne benim duygularıma tutsak
birlikte omuzladığımız dünya.

Zincirleri yok kafamızda
yalnız birbirimizi düşünmenin.
Birlikte ürettiğimiz sevinç
çürüyüp giderdi çoktan
paylaşmasaydık başkalarıyla.

ISLAK VE İŞİLTİLİ

İki basamakla inilen hep o arka bahçe,
diyordu. Hep o saat : Eli kulağındadır artık akşamın.
Basamaklardan birinde ben, birinde gölgem. Biçilmiş
çimlere ve budanmış güllere karşı.

Süzgeçli kova, çim makası, takunyalar, hortum ve
musluk, duruyoruz hep birlikte – kimimiz yan devrilmiş,
kimimiz savrulup kalmış orasına burasına ıssızlığın.
Bekliyoruz ıslak ve ışıltılı

biri gelsin de alsın bizi hoyrat ellerine, doğrultsun
ve kullansın.

Gözlerimi kapayınca şimdi, yan yana uzandığımız şu an
sevgilim, hep o bahçe gözkapaklarımın içinde, hep o
saat : Yine devrik ve savruk hepsi, duruyorlar bekleyerek
yine ıslak ve ışıltılı

bir tek eksiğiyle bütün nesneler.

BİR DÜŞÜN

Bir düşün sevgilim
nasıl yoksul düşerdik kimbilir
ekip biçen biz değiliz diye
sevincine katılmasaydık
ürün kaldıranların.
Gök ne kadar daralırdı, bir düşün,
sevdadan söz açmayan türküleri
kaçınsaydık söylemekten.

BİZ ANCAK..

Biz ancak o vakit
sokaklarda dal bedenli
sevda çağında kızlar
yürüyorsa duraksamadan
dişleri birbirine kenetli
yürüyorsa üstüne üstüne
faşist saldırganlığın
ve grevci işçilerle kol kola
en önündeysen halayın
biz ancak o vakit

Ve daha yirmi yaşında
öğrendiyse alnıyla gülümsemeyi
ve daha yirmi yaşında
yirmi yüzyıl yaşamış gibi özverili
duvağını sarıyorsa yarasına
ve her şeye fiyat biçen dünya
satın alamıyorsa körpeliğini
biz ancak o vakit
söyleyebiliriz sevdamızın
yeni kovanlar için oğul verdiğini

BİRLİKTE OLMANIN YÜZÜ

Sonunda bulduk
aradığımız ışığı,
aradığımız yerlerde değil
bulduk içinde bir masalın
yıllar önce anlatılan.

Anlatılan masalda bir dev
uzatırdı her yana kötü ellerini,
uğrayanla birlikte kötülüğe
bizim de ter boşanırdı avuçlarımızdan
sıkılırdı bizim de yüreğimiz,
sonra biri kurtarırdı ondan
hem bizi hem masaldakileri.

Işdı birlikte olmanın yüzü
yıllar öncesinden,
duymanın sıkıntıyı ve sevinci
başka duyanlarla birlikte,
hem kendisi olmanın, hem başkası.

Ağaçlar gibi tıpkı,
ormanı oluşturmaları gibi ağaçların,
yani hem ağaç olması, hem orman.
Işdı işte
onun yüzü.

[1990]

ORDA OLMAK

Bir ıslık, yayılan bir ıslık.
Saymaya başlıyorum : bir, iki...
Geçip gidecek mi yine?
Sürdürüyorum : sekiz, dokuz, on...
Yoksa tam üzerimizdeyken?
Yirmi bir, yirmi iki, yirmi üç...

Kulakları boşaltan bir sessizlik.
Otuz altı, otuz yedi... ve bir patlama.
Güneşli bir suya bırakıyorum kendimi

Bu kez de orda değiliz!
Aynı anda, bir ateşe hasmış gibi
Ter içinde kalıyor her yanım :
Orda olanlar ne yapıyor şimdi?

[1993]

OĞULLARIMIZ SAVAŞMASIN DİYEN ANALARIN SÖYLEDİĞİ

Sen orda başlarsın söylemeye, ben burda
bir ağızdan konuşmasak da söylediğimiz bir

hırakın bir sevda köprüsü olarak kalsın
şu gökkuşadı, şu yürekten yüreğe akan karanfil

Sen orda tutarsın soluğunu, ben burda
bir haber değmiş sanki kanatlarına kuşların

aynı dili konuşmasak da kaygımız aynı
ölüm sanki avcumuza bir konar bir havalanır

Sen orda çırpınır durursun, ben burda
nasıl temiz ve ak ise sabahın ilk ışığı

ilk yaşam çığığı doğan bebeğın, gelinin duvağı
yine öyle kalsın, kirlenmesin bu savaşla

Sen orda yorgun düşersin, ben burda
gecelerimiz uyku tutmaz, ellerimiz sürekli ıslak

önümüzde bir türlü eksilmeyen bir kirliler yığını
arınmak nedir bilmiyor sanki biz yıkadıkça

Sen orda sarsıcı bir titreşim, ben burda
kanamaya hazır bir çizik, bir utanç gölgesi

susanların suratlarında, acıya kulak tıkayanların
ve girmekten kaçanların barış türküleriyle kurulan barikata

[1995]

Onat Kutlar (1936-1995)

Alanya'da doğdu. 1954'te Gaziantep Lisesi'ni bitirdi. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam ettikten sonra, 1961'de, felsefe öğrenimi için Paris'e gitti. İki yıl Paris Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde okudu. 1963'te, öğrenimini tamamlamadan yurda döndü. Bir süre "Doğan Kardeş" dergisinde çalıştı. 1965'te Türk Sinematek Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı, 1976'ya kadar bu derneğin yöneticiliğini yaptı. 1978'de Kültür Bakanlığı Sinema Yapım ve Gösterim Merkezi'nin kuruluş çalışmaları içinde yer aldı. Uluslararası İstanbul Sinema Günleri'nin (sonradan Uluslararası İstanbul Film Festivali) düzenleme kurulunda bulundu. 1981'den ölümüne değin İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Yönetim ve Yürütme Kurulu üyesiydi. Teröristlerin bir kafeteryaya yaptıkları bombalı bir saldırıda aldığı yaralar sonucu, 11 Ocak 1995'te, İstanbul'da öldü.

Yazarlığa 1952-1954 arası "Hisar", "Küçük Dergi", "İlke" gibi dergilerde çıkan şiirleriyle başlamıştı, ama "Seçilmiş Hikâyeler Dergisi" ile "A Dergisi"nde yer alan öyküleriyle ilgi çekti. 1959'da yayımlanan ilk öykü kitabı *İşbak*'la Türk Dil Kurumu Ödülü'nü kazandı. Nedense öykü yazarlığını sürdürmedi. Sinema alanına yöneldi. Ödül alan senaryolar yazdı. Yazın dünyasına 1980'lerde şiirler, denemelerle döndü. Denemelerinden bazıları öykü gibiydi, ama onları da öykü diye anmadı.

Şiir kitapları *Peralı Bir Aşk İçin Divan*, 1981; *Unutulmuş Kent* (önceki kitapla yeni şiirler), 1986.

Öykülerini sözlü anlatı geleneklerinden, masal öğelerinden yararlanan yarı kapalı bir söylemle yazmıştı. Şiirlerini ise toplumsal kaygılar içinde bir aydının duyarlı, derin, ama açık söylemiyle yazdı.

BİR SORU

Akşamüstü oturdum yol kıyısına
Düşündüm
Ne kalacak bizden geriye
Balkan yaylasından ve bozkırlardan
Kafdağlarına giden şu bulut
Sonsuz mevsimlerle esmerleşen
Şu toprak ve derin çınar ağacı
Biz yokken de vardı

Çocukların şu gülen sarı feneri
 Ayışığı
 Ve ıssız balkonlarda
 Kırmızı biberlerle üzgün yaşlıları
 Aynı mandalda kurutan güneş
 Çayırda gölgeler bırakacak
 Dalgın yeryüzünden çekilirken

Kalabalık çarşılara tortusu
 Çökecek
 Tüccarın kanpazarından
 Mezarlığa taşıdığı paranın
 Değirmeni döndüren ter ırmağı
 Kuruyunca ardında tuz kalacak
 Ve bir anı öfkeli işçilerden

Sinirli kediler bir tekir şerit
 Olacak
 Ve bir çöl esintisi
 Dörtnala kaybolan arap atları
 Bir çavdar haritası çizecek
 Bozkırı terkeden tarla faresi
 Kuş tüyleri gökyüzünün camını
 Buzlu yazılarla donatacak

Her şey değişiyor ama ne yapsak
 Duracak
 Tarihin uzun duvarı
 Taşlara kırmızı izler bırakan
 Ve aynı kıyıda yürüyen köle
 Silecek kıralların adını
 Gene de karanlık dağ başlarında
 Yarın bir kin gibi hatırlanacak
 Kanlı soy ağacının dalları

Kiraz ve kamıştan kavalımızın
 Sesleri
 Dağılıyor havada
 Bir kuyu ağzından geçiyor gibi
 Rüzgârı mor fistanlı zamanın

Bu güzel şarkı da unutulacak
Kıyımlar acılar kanlar içinde
Savrulurken yaşadığımız günler
Bu soruyu mutlaka soracaksın

Ne kaldı ne kaldı bizden geriye?

SENİN İÇİN
DÖRT ALÇAKGÖNÜLLÜ
HAİ-KAİ

I

Sisli ilkyaz bahçelerinde
Herkes kendine bir bahar dalı arıyor
Önce seninkini öğrendim bu sabah
Japon elması

II

Tankların ölü ağaçları arasında
Yapma çiçekler gibi bando
Bir köşede açmış diri güllerini
Japon elması

III

Bir mayıs ikindisi ıssız kentin
Patikalarında ölü güvercinler
Onları beklemiş bütün bir gün
Dalları bomboş japon elması

IV

Kırmızı akşam yıldızının uçurtması
Bahar esintisiyle salınıyor
Omuzunun beyaz kuşlarına
Dönüyor siste japon elması

PERA'LI BİR AŞK İÇİN GAZEL

Merhaba güzelim, bak nasıl doldurdu
 – Dur önce şu sigaramı yakayım –
 Kırmızı bir güneş bardağımızı
 Dışarda kararan Rum kilisesinin
 Gürültüyü yapraklara çeviren
 Çan sesleriyle yüklü ve karmakarışık
 Saatlerden geçiyoruz umut, ayrılık
 Günleri. Yüzünün gülü kapalı
 Acı eylül geçiyor köklerimizden
 – Sanırım değişen bir şey olmalı –

Biliyoruz öğle sonu mavi perdesi
 Gözlerinin yıldızıyla ışılan
 – Dur güzelim yüzüne dokunacağım –
 Ve akli yetmeyen tarlakuşuna
 Öpüşlerle derinleşen bir halı
 Yeni gelin bahçeleri dokuyan
 – Bu kör eylül karanlığından uzak –
 Bir ölümsüz yaz ülkesi olmalı

Çıkalım buradan hemen gidelim
 – Ben önce şu hesabı vereyim –
 Avluda fatihin ormanlarından
 Kesilmiş çamlara bakan Rum yetim
 İçimi yalnızlıkla dolduruyor
 Kapıda sadakor bir dalgınlığın
 Ardından bize bakan şu delikanlı
 – Nasıl benim gençliğime benziyor –
 Şiirimiz bitince ve solduğunda
 Sarı gül yaprağına yazdığım divan
 Alıp götürecek bir sahaf olmalı

[1981]

BİR ŞİİRİN GELİŞİ

İlmekler atar
günlerin yatay rüzgârlarına
bir yağmur başlangıcı gibi belirsiz.

Uzakta boşanan bir yayın, açık havada
çınlayan çekiç seslerinin ve bir omuza
yaslanmış ağlayan güzel bir yüzün
parmak uçlarıyla gelir, yaklaşır.

Nedensiz bir kıra çıkma isteği
ya da çok eski bir kitabı yeniden okumak.

Bir kazıya hazırlanır gibi, bir yolculuğa.

Bir tahliye sabahının hüznü tarayan sevinçleriyle
aşar duvarları ve gelir konar
kanatlarıyla yabancı bir kuşun.

Bir uzaklığın habercisidir demir kapılardan
çamurdan, korkulardan, bakan yüzlerinden
küçük çocukların alınlarına
yirmi yıl sonraki ölüm hükmünü
mührüyle şimdiden basan sultanın
kanlı topraklarından.

Bastırır sevgilinin tutkulu gövdesiyle
derin sularına koyu mavi bir akşamın.

Pırıltılı balıkları bilinen sözcüklerin
hızla geçerler henüz hiçbir gezginin
ulaşamadığı kaynağa doğru.

Ve bir kayadan
kırınca bir acının zincirlerini
uçmak ister yeryüzüne
bu ateş yıllarının konuğu.

Henüz yazılmamış olan şiir.

Özdemir İnce (1936)

Mersin'de doğdu. 1956'da Mersin Lisesi'ni bitirdi. Bir süre Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okuduktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'ne geçti. 1960'ta mezun olunca iki yıl ortaokullarda öğretmenlik etti. Fransız Hükümetinin açtığı bir sınavı kazanarak 1965-1966'da Paris Üniversitesi'ne (Sorbonne) bağlı Institut des Professeurs de Français à l'Etranger ile Institut de Phonétique'de öğrenim gördü. Yurda dönünce Aydın ile Muğla liselerinde Fransızca öğretmeni olarak çalıştı. 1969'da TRT'ye girdi. Dış Haberler Müdürlüğünde çevirmenlik, TV'de metin yazarlığı, redaksiyon müdürlüğü, program ve yayın planlama müdürlüğü, TRT Genel Müdürlük danışmanlığı gibi görevlerde bulundu. 1982'de emekli oldu. 1989'da Ankara'dan İstanbul'a gelince yayınevlerinde editörlük yapmaya başladı.

İlk şiiri 1954'te, ilk şiir kitabı 1963'te basılmıştı. O gün bu gündür, şiir, şiir çevirisi, deneme, inceleme, antoloji olarak pek çok kitabı yayımlandı. Yaptığı çalışmalarla 1968 May Edebiyat Ödülü'nü, 1979 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü aldı; 1983'te Mallarmé Akademisi (Paris) üyeliğine; 1983 ile 1992'de Liège Uluslararası Büyük Şiir Ödülü seçici kurul üyeliğine; 1987'de Uluslararası Şiir Araştırma Merkezi (Brüksel) muhabirliğine seçildi; 1990'da, Fransız hükümetinin değerlendirmesiyle sanat edebiyat alanında başarılı olanlara verilen Officier Nişanı ile ödüllendirildi; 1996'da merkezi Strashbourg'da bulunan Şiir İçin Avrupa-Akdeniz Üniversite Şiir Ağının kurucular kurulu ve yönetim kurulu üyesi oldu.

Şiir kitapları *Kargı*, 1963; *Tutanaklar*, 1967; *Kiraz Zamanı*, 1969; *Karşı Yazgı*, 1974; *Rüzgâra Yazılıdır*, 1979; *Elmanın Tarihi*, 1981; *Kentler*, 1981; *Yedi Deryalar Geçsen*, 1983, *Siyasetnâme*, 1984; *Eski Şiirler*, 1985; *Hayat Bilgisi*, 1986; *Zorba ve Ozan*, 1987; *Başak ile Terazi*, 1989; *Canyelekleri Tavandadır*, 1989; *Burçlar Kuşağı*, 1989; *Gürlevik*, 1990; *Gündönümü Gündönümü*, 1992; *Tekvin* (Toplu Şiirler: 1), 1994; *Delta* (Toplu Şiirler: 2), 1994; *Tohum Ölürse* (Toplu Şiirler: 3), 1994; *Yağmur Taşı* (Toplu Şiirler: 4), 1995; *Yazın Sesi*, 1994; *Uykusuzluk*, 1996; *Mani Hayy*, 1998.

Şiire İkinci Yeni anlayışının en etkili olduğu günlerde başlamıştı. Ama bu anlayışa kaynaklık eden Fransız şiirinin gelişmelerini bilmiyor, Fransız şairlerini çevirilerinden değil, asıllarından okuyordu. Onun için de, 1960'ların sonlarına doğru Türkiye'de toplumsalcı şiir ağırlık kazanınca, bu yola girebilmek için, şiirini bütünüyle değiştirmek gerektiğini duymadı.

ASLI

Odamı tanyerine çevirir türkün
Genç bir ağaç gibi beklemesini bilir,
Kotarır usanmaz ilk yalımını günün
Ağırlığını ezen çözülen karanlıkta.

Uğurlanan konuksun yaşanan günsün
İşte inatla direnensin bu yüzden
Gölgesi sınırları duvarları kovansın
Bağırın ağızsın sen ağlayan narsın.

Sorma bana korkuları sarartan ölümleri
Kadınlar ve sevgiler için savaşımız
Ey toprağı sürenler ey demiri dövenler!

Kaynak sesini duymak tohumla yarışmaktır
Çünkü yüzün güzel çünkü sözlerin gerçek
Aslı'sı sen aydınlığı muştusu çağımızın.

(1966)

YELİTZA

Dişleri ince uzun ve düz
burnu yüce
 alını yassı
 akıtmalı
kara uzun toynaklı bir kısrak
kan revan içinde ve yorgun
taze pırl pırl yüreği çingenenin
sesinde sonsuz bir güneş
ve bir kar kuyusu.

Bağla atını
kar yağıyor
ne soğuk ne sıcak
kar yağıyor
ne girgin ne yorgun
haydi bağla atını

Yüreği arabanın tekerlerinde
 atın terkisinde kanadın ucunda
 bozkırın tozlu köpüğünde katı gıcirtısında
 Sesi asma köprü
 yarın öte yakası
 demirci körüğünün büyük kavgası
 Gözleri ezilmiş siyah üzümler
 kurakların böğürtlen çalısı
 gözleri menevişli
 gözleri başlamak
 gözleri yazan kalem okunan kitap
 Bakışı arı kovanının bengi uğultusu
 bir yazıta yanaşmak
 bir ocağı kotarmak
 çocuk beşiğinin anason kokusu
 kulacın havada çizdiği yay
 onun bakışı
 Onun adı bir yıldızın kayması
 onun adı kanın kaynaması
 onun adı yüze kan yürümesi

Bağla atını
 kar yağıyor ağaçların ucuna
 kar yağıyor hallacın yayına
 haydi bağla atını

Kadınlar vardır arı balı peteği
 kadınlar vardır sıla yorgunu
 kadınlar vardır artık gün artık yıl
 atmaca ağzının serinliği
 çıkmaz sokak
 şarap tortusu

Bağla atını
 kar yağıyor sapa yollara
 kar yağıyor ıssız parklara
 haydi bağla atını

O bağbozumudur
 alkımdır nisan göklerinde

zulümcüye karşı isyandır
 tohumdur toprağın altında
 dirliktir
 genç kızların gerdek gömleğindedir
 delikanlıların aynasında tarağında
 tümenler ordular barındırır şarkılarında
 atardamardır tenin altında
 ve yankır bıçağının ucunda

Bağla atını
 kar yağıyor kiraz ağaçlarına
 kar yağıyor kiraz ağaçlarına
 haydi bağla atını.

(1967)

ORFOZ

pullu esmer renkli beyaz etli
 büyük bir Akdeniz balığı

gücünü öfke biriminden alan
 sırtında erken tanın gül rengi var

ay başlı gövden çizer bir gelecek gibi
 adanmamızın yakın çağını durmadan

bir an gibi yaşıyorsun bir öncü gibi
 aşksız ve kavgasız üşütür deniz

hiçbir şey daha karmaşık değildir
 tekil olmaktan bu göz göz sularında

kent evlerine güven verir boyuna
 deniz kendini yüceltir sularında

beyaz düşlerine sığınmış sen
 düşünüyorsun gece getirmeyen güneşi

bir anı gibi sükün ederken sen
 bir sigara daha yakıyor balıkçı.

(1969)

DURUM

Pazar günü geçmek bilmiyor
 Birden bir kavak fışkırıyor pencereden
 Hızla kapıyı örtüyor bir sokak
 Bir kız saatine bakıyor alanda
 Gençliğim, güneşim, rüzgârım benim!
 Bu çiraklık sabah akşam sürüyor.

Pazar günü geçmek bilmiyor
 Toprağın altında eriyor güneş
 Sevdığım uzakta, bir an kadar yakın
 Aramızda sessizliğin amansız yasası
 Aklımda denizle donatılmış kentim
 Alışıyor sevgilim yaprak dökümüne.

Pazar günü geçmek bilmiyor
 Nerede o ölüme yürümek öyküsü
 Ölüme yürümek, bir tarla açarmış gibi,
 Yürümek, genç ve mutlu, yürümek, sessizce.

Pazar günü geçmek bilmiyor
 Gecenin güne değdiği yerde
 Saatler geçiyor parmaklarımın arasından
 Paslanmış demir renkli saatler
 Taze kan kokusu yoğunlaşıyor aklımda
 Bir pazar, yanmış küllenmiş bir gövde,
 Bütün pazarlar gibi geçiyor
 Bütün aylar, bütün yıllar gibi geçiyor.

Kentim biraz uzakta, donatılmış bir gemi.

(1971)

ÇÖL KARANLIĞI

Kapı çalınıyor, açıyorsun, kimse yok;
 karşında yün eğiren bir çöl gecesi,
 bir bakış; ateş yanığı:

bir damla kan ağıdı kumlar üzerinde

./

kapı çalınıyor beş vakit : aç!
bir karanlık bir hayta ormandasın
gölgeni bırakmışsın geldiğin yerde.

Nasıl da unutuldu hiç düşündün mü
bir bahar tiryakisi olduğun her zaman;
ama resmin duruyor kitaplar arasında.

Duydun mu? Kan ayaklı halk
kara halk diyorlar artık sana.

(1981)

ULAĞI BEKLERKEN

Sarındı sarınalı yazın postuna
kulağından çıkmıyor su değirmeninin sesi

bir remilci arıyor kendine
anlattığına göre sam yelinin

olanaksız tasalanmamak; sabah akşam
sularla sevdalanıyor otlarla konuşuyor

yakın olmak istiyor bir ağaç köküne
kara kaygu içinde hasretlerini yiyor

Rum erenleriyle dağlıyor kendini
defter eyleyecek bir yazık arıyor

konak edinmiş kendine bir kirli bedeni
gözü ufukta bir haberci bekliyor

bir ak güvercin olup konsa da göğsüme,
ölüm umutsuzluktan yaman değildir, diyor.

(1981)

"Şiirin sınırı yabut sınırsızlığı, önceden belirtilmiş zorunluluklar değil (toplumsal, felsefî, ekonomik), kendi özel ülkesi olmalıdır. İkinci Yeni olarak adlandırılan şiirden önceki şiir, tekrarın sıtma nöbeti içindeydi. (...) Oysa şiir değişen, gelişmek zorunda olan bir varlıktır. (...) İkinci Yeni'nin ozanları bu sıkıntıyı aşanlardı. (...) İlkin, şiirde, fikirle anlamı ayırdılar birbirinden ve anlamın olanaklarını denediler. İşte burada, dilimizdeki terimlerin yetersizliği yüzünden, ilk ağızda 'anlamsız şiir', 'rastlansal', 'saçmanın şiiri' damgasını kolaylıkla yiyiverdi. (...) 'İkinci Yeni kavramı' soysuzlaştırılmaya çalışıldı. (...) Kimse kestiremez şiirin nerede başlayıp nerede biteceğini. Şiir ozanlarla değişiyor, onlarla eskiyor." (1960)

– Özdemir İnce

"İkinci Yeni, yakın akrabaları sahip çıkmadığı için, ölüsü Belediye tarafından kaldırılan, ama mirası yenilen bir garip akrabadır.

"İkinci Yeni, (...) bir bunalım döneminin şiiridir; yani, toplumsal çelişki ve bunalımın bireyin varlığına, sanat alanına sıçramasıdır; bırakılmışlığa, sömürüye, kapkaççı ekonomik düzene, baskıya karşı bir başkaldırıdır. (...)

"İkinci Yeni toplumsal içerik ve dürtüden yoksun, sadece biçimci bir girişim değildir. Onun 1950 yıllarının ikinci yarısında Türkiye'nin içinde bulunduğu kültürel, siyasal ve toplumsal koşulların ürünü olduğu kanısındayım. Bu koşullar karşısında, ozanların birçoğunun belli belirsiz bir 'dünyayı değiştirme' isteği vardır; ancak, bu henüz bir bilinç değil, sarsıcı bir duygudur. Bu duygu tarih bilincinden, sosyo-ekonomik bilinçten yoksundur. (...) Kültür, gelişmek ve kök salıp etkileyebilmek için açıklık ve özgürlük ortamı ister; kültürün yeraltına inmesi ise olanaksız gibidir. Bu ortam içinde, o dönemin çoğu ozanı sanki sokak ortasına bırakılmış gibidir. Ama içlerinde bir 'dünyayı değiştirme' isteği vardır. Böyle bir istek gelişip bilince dönüşme olanağı bulamazsa nihilizm'le, bu olanağı bulursa toplumculuk'la sonuçlanır. Bu açıdan değerlendirecek olursak, 1954-1960 arası İkinci Yeni şiiri nihilist bir şiir olarak tanımlanabilir. 1960'tan sonra, birçok İkinci Yeni ozanının nesnel ortamın yarattığı olanaklardan yararlanıp nesnel gerçeklerden etkilenerek toplumcu şiire yöneldiklerini görüyoruz. (...)

"İkinci Yeni olayını, Türk toplumsal yaşamının bir döneminde değil, günümüze uzanan gelişim ve değişim süreci içinde ele almak ve değerlendirmek gerekir." (1977)

– Özdemir İnce

SUSAN BİR KENT

Bir kedi gördüm, kanatlı, gölgesi kendinden büyük,
bir ağaç gördüm bahçede, fildişi tarakla
saçlarını tarıyordu,
balkon çiçeklerini suluyordu uçarak bir halamız,
kumrular namaz kılıyordu kiremitlerin üzerinde.

Ne şaşıyorsun, dedi, bir serçe bir ispinoza,
her zaman bir tansık yardım eder kuyudaki yaşama.

(1981)

KÖR KANARYA

Gözleri kör edilmiş kanarya
ötüyor sırdaş sesiyle

üzeri çiyli üzümler saatinde.

Bir başka yaşamdan konukları var;
bir bıçağın keskinliğini denemiş gibi

tüy diplerini kaşındıran anılar.

Gülün taçyaprağından sular içmişti,
yıkılmış tanyerinde uyumuştı

güneşini alıp karanlığını mum yaptılar.

Ötüyor içindeki karanlığın sesiyle
gözleri kör edilmiş kanarya.

(1984)

SANDIKLI PAZARINDAKİ ÇİNGENE KADIN

Birden anımsadın bunca yıl sonra
o gördüğün badem gözlü
çingene kadını
tam yirmi beş yıl önce
Sandıklı pazarında.

Şimdiye kadar hiçbir kadın
öyle bakmadı
meydan okumadı sana;
gözlerini gördün
bir anda sevişip ayrıldınız.

Gökyüzüyle birlikte bakmıştı sana,
çaktırmadan arasta esnafına.

(1986)

L

Ne yaparsın
bu yaz bıraktığın üzüm bağını
gelecek yıl bulamazsan yerinde?

Değişen nedir,
bağ mı yer değiştirmiştir
yoksa bağın komşuları
başka bir yere mi göç etmiştir?

Üçüncü olasılık :

Geçen yıl belki burada değildi
şu anda üzerinde oturduğum kaya.

[1996]

MANİ - HAYY

XIX

On iki milyon ışık yılı uzakta gördüğün
bir yıldız belki bugün yoktur bile :
Sanırsın ki varlık ile yokluk aynı anda.

Yanılıcıdır ışık, onun yolculuğuna çıkmazsan.
O yok, ama görürsün ışığını varmış gibi, yolda.

Sanırsın ki varlık ile yokluk aynı anda,
öyleyse aynı şeydir ikisi de bir yol ötesi.

Varlık yolculuğa çıkar, gelin evine doğru,
ışık menzile vardığında bir yok olsa da.
Bir aşk mektubudur, bir sevdalı buluşmadır

milyarlarca yıl gecikmeyle gördüğümüz yıldızlar.

(1995-1997)

"Ben, 'İkinci Yeni' dedikleri türde yazarken de toplumcuydum, daha doğrusu balktan yanaydım. (...) İkinci Yeni şiir benim için bir isyandı: dile karşı, törelere karşı, sanat geleneklerine karşı bir isyan. (...)

"Okudum, gördüm, gezdim, yaşadım, yaşlandım ve şiirin sadece bir biçim sorunu olmadığını anladım; başkaldırının şiirin yapısına karşı değil, terslikler yaparak değil, toplum düzenini kemikleştiren kurumlara karşı en azından eleştirel bir tutuma girerek gerçekleştirileceğini kavradım. Toplum değişti, ben değiştim, şiirim değişti. (1980)

– Özdemir İnce

Hilmi Yavuz (1936)

İstanbul'da doğdu. Kaymakam olan babasının görevi dolayısıyla ilkokulu Terme'de, ortaokulu Siirt'te tamamladı. 1954'te, İstanbul'daki Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bırakararak gazeteciliğe başladı. 1964'te yükseköğrenim yapmak için İngiltere'ye gitti. Bir yandan BBC Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümü'nde çalışırken, bir yandan da Londra Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne devam etti. 1969'da mezun olup Türkiye'ye dönünce gazetelerde, ansiklopedilerde, yayınevlerinde çalıştı, Mimar Sinan Üniversitesi'nde Uygarlık Tarihi, Boğaziçi Üniversitesi'nde, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Felsefe ve Çağdaş Düşünce Tarihi dersleri verdi. 1989'da İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın kültür ve sanat danışmanı oldu. Yönetim değişince bu görevden ayrılıp gazeteciliğe döndü.

Lise sıralarından beri yazdığı şiirlerinin yanı sıra, denemeleri, özgün anlatılarıyla da ilgi çekti. 1978 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, Sedat Simavi Vakfı 1987 Edebiyat Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Bakış Kuşu*, 1969; *Bedreddin Üzerine Şiirler*, 1975; *Doğu Şiirleri*, 1977; *Yaz Şiirleri*, 1981; *Gizemli Şiirler*, 1984; *Zaman Şiirleri*, 1987; *Söylen Şiirleri*, 1989; *Ayna Şiirleri*, 1992; *Hüzün ki En Çok Yakışandır Bize* (Toplu Şiirler), 1989; *Gülün Ustası Yoktur* (Toplu Şiirler 1), 1993; *Ergüwan Sözler* (Toplu Şiirler 2), 1993; *Çöl Şiirleri*, 1996; *Akşam Şiirleri*, 1998.

İkinci Yeni içinde özgün sesini bulması oldukça uzun sürdü. Batı kültürleri kadar Doğu kültürleriyle de ilgilendi. Arayan, düşünen, yoğunlaşmaktan hoşlanan bir şair olarak gelişti.

YALNIZLIK BİR TARİHTİR

Yalnızlık bir tarihtir ikimiz
Dururuz odalarda bir giysi gibi
En kalın soluklarla çekiyor ipi
Kimbilir kimlere kalmışlığımız

Yalnızlık bir tarihtir sen misin
Bir geçmişi sürüp giden ak tuma?
Ya benden önceydi ya da çok sonra
Bir halk türküsüne gül olan sesin

Yalnızlık bir tarihtir onlarda
Gök dediğin iki kuşun arası
Ey ilkyazlı gülüşlerin sonrası
Ansızın donuyor gül, bakışlarda

KUŞMA

Döner kapılardan girip çıkardı
Tıkabasa kuşla dolu bir adam
Ha dese ölümsüz olacakken tam
Tezgâh kurup kuşbazlığı yeğledi

Yemeyip içmeyip cimri kerata
Habire bir açlığı biriktiriyor
Günaşırı gömlekler diktiriyor
Almaz oldu nişanları ceketi

Ya iğreti ya bayramlık bilinmez
Yüzünü herkeslerden gizledi
Mermer anıtlara hayranlığından
Ağzı açık bankaları gözledi

Zarif duyarlıklar mı, o eskidendi
Kuşbazlığın envânını denedi
Metelik etmezken aptallığının
Şimdi yükseliyor hisse senedi

[1969]

BEDREDDİN

mübalâğa akşam olur

güz, neftî dolaklarını kuşanır da gelir
yaprağın fetrete düştüğü zaman

sen ey yaz günlerini
top top ak çuhaya tebdil eyleyip

ve bir solgun gülümseme olarak
eğnine giyen şaman
buyur otur
şeyhim
samanyollarının ılık sedirine uzan
uzun, görklü ve sof
yüzünü bizden yana döndür
bize buğdayın ateşini
gözlerin timârını
ve hüznün vâridâtını anlat

elini elimize dokundurmadan

sen ki öldüğü yere
bir kök sümbül bırakır gibi
usulca sevdalar bırakan
ovaların ve kartalların musahibi

ne zaman diye sorma, ne zaman
yaprağın fetreti gülün kıyâmına
gülün kıyâmı ağacın isyanına
dönerse işte o zaman

mübalağa akşam olur
güz, neftî dolaklarını çıkarır da gelir

elini elimize dokundurmadan

NÂZİM HİKMET

hüzün ki en çok yakışandır bize
belki de en çok anladığımız

biz ki sessiz ve yağız
bir yazın yumağını çözerek
ve ölümü bir kepenek gibi örtüp üstümüze
ovayı köprüte köprüte akan küheylan
ve günleri hoyrat bir mahmuz

ya da atlastan bir çarkıfelek
gibi döndüre döndüre
bir mapustan bir mapusa yollandığımız

biz, ey sürgünlerin nâzım'ı derken
tutkulu, sevecen ve yalnız
gerek acının teleğinden ve gerek
lâcivert gergefinde gecelerin
şiiri bir kuş gibi örerken
halkımız, gülün sesini savurup
bir türkünün kekiğinden tüterken
der ki, böyle yazılır sevdamız

hüzün ki en çok yakışandır bize
belki de en çok anladığımız

SIRASI GELİNCE

acının vergisini verdik, gülün haracını ödedik
hüznü demirbaş defterinden düşmeye geldi sıra

sen ki eyvan ağıtlarda
sürekli ve ahşap bir gülümseme gibi durdun
gözlerin bozkırdan devşirme
yolların bozgundan derlenmiş
karanlık yolcusu turnaların ve kurdun
ey hüznülere reâyâ olan derviş

acının vergisini verdin, gülün haracını ödedin
hüznü demirbaş defterinden düşmeye geldi sıra

tarlalarla uzar gider al kısrak
gökçe çiçek tozar durur sılalarla
oysa ölüm, bir uçtan bir uca
bir uzun kervansaraydır ki
savrulur günü saati gelince
yıkılır yırtıla yırtıla

DOĞUNUN ÖLÜMLERİ

ölüm bir aşirettir doğuda

ayışığı gülden hoyrat
göllerı güzelden talandır
ve asi, durak bilmez ağıtlarıyla
uçsuz bucaksız turnalarını
kat kat gurbete dürmüş evvelbaharla
sevdası göçer olandır

ve bu nasıl bir serencâmdır
satılır umudu beye
hasreti bir meta gibi
ve alınandır
ve tuzdan, bozkırdan ninnilerini
bir çığlık gibi mengeneden mengeneye
sokup çürüten rüzgârdır

türküsü ki eşkiyaya geniş
ve bir keklığe dardır
ovayı çelen bakışlı
ve bir fişekliğe dizilmiş
gibi omzu kuş nakışlı ağaçlarıyla
acıya pusu kurandır

ölüm bir aşirettir doğuda

[1977]

MUSTAFA SUPHİ ANLATIYOR
(28 Ocak 1921)

sen fakir ve mazlum
türk rençberi
bunlar
ayışığının kenarına
yazılmış satırlar
değildir
bunlar

./

buğdaylar ve gelinciklerle
donatılmış bir hayatın
bir tarla gibi kendiliğinden
ve süssüz sözleri

sen fakir ve mazlum
türk rençberi
telörgüler ve hendeklerle
bağrını yırtmaktan sakın
kalbinin büyük ovasında
tumanın, şafağın
ve toprağın
korkunç harmanını duy ve düşün :
o harman ki yarı yoldan
daha uzak belki sana
ve belki yarı yoldan
daha yakın

sen ki acının tiryakisisin
kezâ, tütün ve kahır
evvelâhır
şunu hatırdan çıkarma :
bu ağır sevdâyı hayata geçir
bil ki dağların hiç sonu yoktur
her ağda bir gül daha yetişir
hayat ev sahibi, ölüm konuktur
ölümü
gülerek
kucakla

[1979]

KORUGANLAR

nerde şiirler? nerde o dili yorgun koruganlar?

ben şimdi karartılmış bir bulutun
rastgele yoldan çevirdiği bir şairim :
dilimde ay ağardı ve acılar çıktı
diye üzerimden
kimbilir nerde aranan

ben şimdi ve daima kalbine
 hüzünler ihbar edilen bir şairim:
söyle nerde, baydi söyle o kanayan sözlerle
 sedefli güzeller?
 kimbilir nerde saklanan

ben şimdi bir gülü
 kendi güvenliği için
 bir sevda şiirine dönüştürmeye
 yargılı bir şairim, yaptığım bu işte!
 soru sorma, yolları kapat ve unut
 yazları ve şiirleri
 kimbilir nerde yazılan

TAFLAN

ne zaman dinecek, ne zaman
 bu taflan, bu taflan?

ey uçurum gözlü sevgilim!
 ne zaman baksam
 bir *biçlik tadı*

ve ağzından

yıldızlar uçuran
 ergin, yeşil ve yabanıl
 bir yaz gecesi gibisin
 yüzünde yolların gülüşü
 ve yaz göğüne ilişkin
 bir esenlik üretiyorsun
 geçip giden fırtınalardan

ey uçurum gözlü sevgilim!
 ne zaman baksam
 aşkların büyük yarlarıyla
 kuşatılmış görüyorum kendimi

safran

ve ezilmiş yazlardan
 bakışlarının kıyısız

açıklanma

gurbet ve cevahir taşıyan

bir gülüş söylencesi
geçer bir yazdan ötekine
derin anlatılardan

ey uçurum gözlü sevgilim!
ne zaman baksam
bir dağın yırtmacından
ince bir dere yatağı
gibi kayan
yeşil tenini görüyorum
akşam
nasıl da yakışıyor yüzüne
ve sanki bir kayalığın içine
durmadan kendi kendini oyan
bir ferhâd gibiyim ben
ya da pusuda, karanlık
bir gül gibi
hem solan hem solmayan

ne zaman dinecek, ne zaman
bu taflan, bu taflan?

ey uçurum gözlü sevgilim!

[1981]

TENHÂ

her şiiir boydanboya
bir ıssızlıktır artık
dizelerse giderek daha tenhâ

acının düzyazısı olmaya
hazır mı sözlerin kışı?
aşklar! onları yazan yaşasın
sarışı
n atlas kâğıtlarda yaz
ne güz okunur ağaçlar güyâ

sen sussan da susmasan da bir
tutup tutuştuğun hayale
ağırdan iri güller ve lale

düşer düştüğün melale
ve hüznü yeniden -okumak
için bir kitap olur dünya

ve her şiir boydanboya
bir ıssızlıktır artık
dizelerse giderek daha tenhâ

KÜN

hem acıyım hem acının
yalvacıyım ben

git!
benden yollara doğru
yollar sana dönmeden

git! düş sözleri ol *kün*
bir yerde çözül, okunsun
genç belirtiler: altın yün
kuş yığınları
söz değildi gördüğün, neyse o ol *kün*
ve seviştir seviştirebilirsen
iki hüznü
sözler buluta girmeden

sen sen ol *kün* akşamın yakarısı
ve sevdanın anlamını değiştir
hem tarla hem gelincik
olanla
daha dün

yazdan kalan neyse o ol *kün*
ve üleştir üleştirebilirsen
kuşlar seninle bitmeden

hem acıyım hem acının
yalvacıyım ben

git!
benden yollara doğru
yollar bana dönmeden

Şiir İçin Küçük Tractatus

(Tractatus Poetico-philosophicus)

1. Şiir Dil değildir, Söz'dür.
 - 1.1 Şiirin tarihi Dil'den Söz'e doğrudur (Historicism).
 - 1.2. Şiirin tarihi, kopma'larla belirlenir. Mallarmé'nin şiiri ondan öncesiyle yerdeğiştirmiş bir şiirdir.
 - 1.3. Şiirin geleneği, onun tarihi değildir.
2. Şiir Dil iken kapalı, Söz iken 'açık yapıt'ır.
 - 2.1. Şiir Dil'den arındıkça, anlamdan da arınır
 - 2.2. Şiirin gösterilen'i kavram değildir, imge'dir.
 - 2.3. Bir tanım: Şiir, dünyanın zihinsel imgesidir.
 - 2.4. Öyleyse, öznel'dir şiir: Bir imgenin iki ayrı zibinde birbirine benzer olup olmadıklarını denetlemez:

'Si duo idem faciunt non est idem'
 - 2.5. 'Güneş bir altın güldür' dizesinin zihinsel imgesinin, her zibinde ayrı bir 'resmi' vardır
3. İmgenin nasıl alımlanabileceği konusunda okura yol gösterilebilir mi? Bu yol göstericiliğin pratik bir yararı var mıdır? Bu yol göstericiliğe karşın, gene de okurun şairin zihnindeki imgeyi (eğer, böyle bir imge varsa! Olması gerekmez çünkü...) alımlayıp alımlamadığı denetlenemez.
 - 3.1. İmgenin alımlanması için şiirsel metnin kendisine konulacak yol gösterme eklentileri, metni şiirsel bir metin olmaktan çıkarır Neden?
 - 3.2. Şair, şiirine 'Ey okur bu imgeyi şöyle alımla!' diye bir yol gösterme eklentisi yapamaz. Oysa müziksel metinlerde bu tür yol gösterme eklentileri (Elgar, Stravinsky) çoktur ve bu eklentiler, metni müziksel bir metin olmaktan çıkarmaz. Neden?
 - 3.3. Müziksel metinde yol gösterme uyarıları icracıya yöneliktir. Şiirsel metin açısından böyle bir dolayım yoktur.
 - 3.4. Müzikte icracı, deyim yerindeyse, bu tür eklentileri 'süzer'
 - 3.5. Buna karşılık Karlheinz Stockhausen, Klavierstück XI'de bir dizi müziksel yapı önerir İcracı bu yapılardan herhangi birini, başlangıç için özgürce seçebilir (bkz. Umberto Eco). Necatigil'in Kareler'de yaptığı bu değil midir?
 - 3.6. Bir imgenin nasıl alımlanması gerektiği konusunda okura yol göstermek, o imgeyi 'imge' olmaktan çıkarır, 'kavram'a dönüştürür. Şiir de Söz olmaktan çıkmış, Dil olmuştur artık.
 - 3.7. 3.1'deki sorunun yanıtı 3.6'dadır.

o susuz günleri mumyalayıp, mum yalayıp
sen öl!
kimseler anmasın anma gününde...

bakarken bakıldın, yargılarken akıldın;
şairdin, aynalardın, erguvan...
ve bir büyük 'fena çocuk', adı: hölderlin...
sense onda dolaşan bir göl
gibi (yaşadın gibi) yaşadın,
sen öl!

kimseler anmasın anma gününde...
kimseler anmasın anma gününde...

[1996]

Ülkü Tamer (1937)

Gaziantep'te doğdu. İlkokulu doğduğu kentte okudu. Ortaöğrenimini 1958'de Robert Kolej'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde başladığı yükseköğrenimini yarıda bıraktı. 1964-1968 yılları arasında özel tiyatrolarda oyunculuk yaptı. Bu arada birçok kitap çevirdi. 1980'lerde Milliyet Yayınları'nı, "Milliyet Sanat", "Milliyet Çocuk" dergilerini yönetti. "Milliyet" gazetesi el değiştirtince Karacan Yayınları'nın başına geçti. Bu yayınevinde "Sanat Olayı" dergisini çıkardı. Daha sonra Adam Yayınları'nda süreli yayınlar editörü olarak çalıştı. Dış ülkelerdeki sanat olaylarını büyük bir coşkuyla izlediği için, birçok yayıncının, bu arada filmcilerin de gönüllü danışmanıydı. Birkaç nitelikli filmin Türkiye'ye gelmesini sağladığı gibi, bir ara film pazarlamacılığı da yaptı.

İlk şiiri 1954'te "Kaynak" dergisinde yayımlanmıştı. Adını İkinci Yeni hareketi içinde duyurdu. Başta İngiltere, ABD olmak üzere, dış dünya şiirini yakından izleyip sürekli şiir çevirdiğinden, kapalı şiir adına Türkiye'de savunulan yanlış kuramların etkisinde kalmadı. Türk Dil Kurumu 1965 Çeviri Ödülü'nü, 1967 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1991 Yunus Nadi Öykü Armağanı'nı aldı.

Şiir kitapları *Soğuk Otların Altında*, 1959; *Gök Onları Yanıltmaz*, 1960; *Ezra ile Gary*, 1962; *Virgülin Başından Geçenler*, 1965; *İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür*, 1966; *Sıragöller*, 1974; *Seçme Şiirler*, 1981; *Yanardağın Üstündeki Kuş* (Toplu Şiirler), 1986.

Şiirlerinde doğa sevgisi, çocuksu bir duyarlık, yumuşak bir sokulganlıkla birlikte, toplumsal kaygıların ürünü derin bir öfke vardır.

YAZIN BİTTİĞİ

Yazın bittiği her yerde söylenir.
Böyle kırmızı kalkan görülmemiştir
Ölüleri örten yapraklardan başka.
Çünkü sahiden yaz bitmiştir,
Göle hakmaktan usanır insan,
Koru tutmaktan, yol gözlemekten;
Çadırlar toplanır, yaralar sarılır;
Durgun bir yolculuk, uzun bir şapka
Artık yaprakları beklemektedir.

Aşk mıdır kış gelince başlayan,
 Beyaz bir kılıçla yürüyen aşka...
 Bırakmaz olur kuşlarını ülkeler,
 Yazın her yerde bittiği söylenir;
 Yorgunluklar çoğalır silahlardan sonra;
 Kardan mezarları görülür ıssızlığın
 Ölü öpüşlerin koyuluğuyla...
 Aşk kalmıştır otlarda yılı götüren,
 Cesur savaşçıları taşıyan kışa.

Her yerde yazın bittiği söylenir,
 Çürür çiçeklere yapışan kanlar;
 Belki uzaktan iki atlı yaklaşır,
 Belki yakından iki yaprak kalkar;
 Akşamın örtüsü derelerde yılanır,
 Gökyüzünü görünce gecenin devi
 Çıkarır şapkasından yıldızlar saçar,
 Cüceler bunu bilir, gürgenler bilir,
 Aşkın uyumadığı her yerde söylenir.

[1960]

BRUEGEL

Gökyüzü ayaklarımın ucundan başlıyor.
 Köpeklerin bakışlarında birer keman tadı.
 Avcılar ve kuşlar avdan dönüyor.
 Zaten her yanda hüznün görülür
 Uzakta çocuklar kayıyorsa,
 Kızaklar tahtadan yapılmışsa,
 Kar dinmişse, avdan dönüyorsa avcılar,
 İnsan anlamışsa ansızın, başladığını
 Gökyüzünün, ayaklarının ucunda.

Kuş tüyleriyle kaplıdır burunları
 Birer sirk emeklisine benzeyen avcılarını;
 Soluk alır, tüy verirler yorulunca,
 Yüreklere birleşir, geniş bir av ülkesi olur,
 İçinde tazılar yaban ördeklerini,
 Çantalı okullular kar tanelerini avlar.
 Norveç'in nüfusunu bilir de okullular

Karın nüfusunu bilmezler nedense.
Zaten her zaman hüznün bulunur biraz.
Norveç'ten söz açan şiirlerde.

Gökyüzü ayaklarımın ucundan başlıyor.
Ağzımın kemiğinde dağınık bir şiir tadı.
Gürgenler ve kayınlar avdan dönüyor.
Sırsız atmacalar çizerdim şimdi
Bir kayığın yelkeni geçseydi elime;
Unutmazdım, yelkenin bir köşesine
Tabut başlı bir avcı yerleştirirdim.

İçime çektiğim hava değil, gökyüzüdür.

HANÇER

Geçen sonbahar gömmüştük hançerimizi
Kare taşlardan yapılmış bir avluya;
Hem değerli, hem keskin bir hançerdi.
Kabzası erimiştir şimdi, benziyordur
Sığırtaçların yosun tutan saçlarına.

İskeletine kan yapışmıştır yer altında,
Solucanların, atmacaların kanı.
Avluyu örten kan taşlarına düşüp
Derinlere dağınık bir çizgi biçiminde
Uçmalarını gönderen atmacaların kanı.

Yollarındaki fenerleri yakmıştır deniz.
Hançer tek yenilgisini bizden almıştır,
Bakmaktadır oluşunun ülkesinden akşama,
Düşerken kanatlarına tutunan kuşlara.
Ve biz son yenilgimizi ondan almışızdır.

Bir dilencinin sesindeki gri sessizliği
Nedense ürkütüyor, dağcıların göğünü,
Denizleri sırtlarında birer panterle geçen
İp yürekli gemicilerin yüzünü ürkütüyor
Bir hançerin paslanırken çıkardığı gürültü.

GİYOTİN

1 LADY GİYOTİN

Soylu bir kadının masasında duran ufak, gümüş giyotin,
 Yemekten önce narin bir parmak uzanır sana,
 Bir düğmene dokunur ve keskin bıçağın düşer
 Sarı taftayla sarı peruka arasında
 Kremle parlatılmış boynuna bir taş bebeğin.
 Kan akar : kokulu kan,
 Uzakta bir sokak halkını öğürmelerle uyandıran
 Kanın kokulusu akar.
 Dantelleri, mendilleri uzatır soylu eller,
 Kırmızıya batırırlar
 Ve küpelerin arkasına sürerler kan parfümünü.

Sonra uşaklar giyotini kaldırırılar masadan,
 Kâseleri koyarlar, kupaları dizerler
 Kesik bebek başının çevresine.
 İşte tam o sıralarda iki şehir ötede
 Alkışlanmış bir cellat ellerini bile yıkamadan
 Bir barakada yemek yer, içki içer.

Gündüzleri uyuyup geceleri giyotin yapar oyuncakçılar,
 İspinoz kuşlarının boyunlarını sevgiyle vursun diye
 Minyatür giyotinler yapar çocuklar için.
 Kuyumcular enfiye kutularına giyotin yerleştirir,
 Broşlara Halkın İntikamcısı'nı kazır,
 Ulusal Bıçak'ı, Yurtsever Kısaltıcı'yı, Aziz Giyotin'i,
 Herkesin gözdesi Lady Giyotin'i.

Yalnız alanlarda değil, loş odalarda da sevişilir seninle,
 Senin ceviz dirseklerin yalnız da ısırılır,
 Şatoların nemli odaları içinde gövden
 Dikine bir yataktır, ağır ağır açılır kadife örtüsü,
 Din de, ölüm de neşeli bir aşka döner içine girildikçe.
 Sen, soyluların metresi
 Ve katillerin boyun çizgisi Lady Giyotin.

2 - AZİZ GİYOTİN

*Bundan böyle kimse asılmayacak,
Yakılma yok, Çark yok, Balta yok;
Kim dökerdi bir haydutun yaralarına
Kızgın yağı, eritilmiş kurşunu?
Bundan böyle artık öyle cellat yok.
Ölüm farkı kalkıyor suçlular arasında,
Sınıflar arasında;
Soylulara kolay ölüm, halka zor ölüm yok,
Öldürürken bundan böyle zulüm yok.*

İlk giyotin bir piyano yapıcısına ısmarlanmıştı,
O günden beri tuşların sesiyle iner bıçak.

Önce ölümlerin başları kesildi deneylerde,
Savcılar, yargıçlar, milletvekilleri
Av etleri yediler ve bıçağın işleyişini beğendiler.
Sonra gidip eşsiz bir mahzenin şaraplarından içtiler.

Ve dolgun ücretlerle giyotinler yapıldı devlete,
Piyanocular ve bazı bakanlar zengin oldu.

Adamın biri bir inek çaldı
Pazar kurulduğu gün şehirde
O ineğe çektirildi giyotinin ipi.

Tahtadan aziz heykellerinin boyunları kesildi.

Başbakan sözünü duyar duymaz havlamayı öğrenmiş bir köpek
Sahibiyle birlikte öldürüldü.
Seyirciler şarkılar söyleyerek koştular pazar yerine,
Cezanın haklı bir ceza,
Ölümün haklı bir ölüm olduğuna inandıklarını göstermek için
Bıçağı tutan ipe hep birden yapıştılar.

Derken ihtilal patladı
konfeti halinde düştü başlar gökyüzünden.

3 - YURTSEVER KISALTICI

Ölürken bağırılmazlar
 Düşürmek istemedikleri için
 Sonradan hatıra diye satılacak saçlarının değerini.

İstedikleri elbiseleri giyip kendi arabalarıyla geldiler işte!
 Ağır ağır hazırlandı sehpa bıçak birdenbire inecek.
 İhtilal ağır ağır hazırlanır ve birdenbire iner.
 Ölümden bir tad almayı da herhalde becerir bu soylular,
 Alanı dolduranlara bakıp
 İhtilalin felsefesini yapmaktan derin bir tad alırlar.

İnce bir hukukla döşeli sokakları geçtiler,
 Tefeciliğin yankısıyla çıkmış evleri geçtiler,
 Nezih bir oyun masasına benzeyen ticareti geçip geldiler,
 Geçip geldiler karşılarında güneşin
 Bıçağını bilemediği yere.

Parmaklarımızı kanlarına batıracağız birazdan
 İlerde çocuklarımıza daha iyi anlatmak için
 Aristokratların kanlarındaki rengi.
 Ve birkaç ay yüce yargıçların yetişkin oğulları
 Gömleklerinin kumaşını konuşacak onların
 Adliye salonlarında.

İşte bir celladın beyaz eldivenine geldiler,
 Cellatlığa onlar atamıştı bu adamı
 İki hafta önce;
 Kibarlık budalası bir adam –
 Ama bu da bir sevinçtir onlar için,
 Öyle ya, bunun elinde ölürler daha iyi
 Taşralı bir celladın elinde ölmektense.

4 ULUSAL BIÇAK

Ölüm verme sanatında en usta olan sensin,
 Yedi yaşındayken bile ustaydın bu sanatta
 Alana çıkarıp cellat yaptıklarında seni.

Yoksul bir marangozun ince oğlu,
 Her uyku öncesinde adı anılan bir celladın yeğeni.

Evet, yedi yaşındaydın
Eline bıraktıklarında bir kılıcın kabzasını.
Yedi yaşındaydın
Başka çocukların rüyalarına beyaz enseler
Ve şehrin sessizliğine kırıklar dağıttığında.

Yıllar geçti, giyotin çıktı, ihtilal oldu,
Parlak elbiseler ve başlıklar giydirdiler sana
Gösterişle vurasın diye boynunu kiralının.
Omuzlarda taşındığın o akşamüstü
Sırmalı bir kına koyup kaldırdın
Kırmızı yamalı kılıcını,
Ve bir kartal resmi çizdirdin sokak kapına.

Ama öldürülecek soylu kalmadı bir gün,
Başarıyla sonuçlanmıştı ihtilal;
Faizciler, tefeciler, avukatlar almıştı
Senin bitirdiğin soyluların yerini;
Alanlara sehpa kuran sen değildin artık,
Ölüme aracılık edenler komisyonculardı.

Kendin veriyordun her gece
Kendi içkinin parasını;
Sabahları tavuklarını kesiyordun doktorların,
Mimarların koyunlarını boğazlıyordun,
İlaç yapıp satıyordun komşularına.

Islak tahtalı, kör bıçaklı giyotinini
Götürüp rehin bırakmak zorunda kaldın.

Ölüm verme sanatında en usta olan sendin,
Ama başka ustalar da vardı başka sanatlarda;
Para düzeninin dışında bırakanlar seni,
Uzun saplı, madeni bir kaşık tutuşturdular eline
Yiyeceklere dokunmasın diye onursuz parmakların
Alışveriş ederken pazar yerinde.

Sendin bütün korkuların ustası,
Gün geldi, bunu da hatırladın;
Vernikle boyadın kapındaki kartalı,
Baskınların en soylusunu tasarladın tek başına
Ve önlüğünün cebine bir bilek taşı koyup
Başkentin ortasındaki rehinciye yollandın.

5 - HALKIN İNTİKAMCISI

Bu ölüm gününü kemiriyor göğsün.
 Otur şuraya.
 Önce gömleğinin yakasını yırtarım
 Ensedeki saçları kesmek için.
 Bıçak, ensede beklemekten hoşlanmaz,
 Bir an önce kurtulmak ister ölüden.

Otur, bir zamanların ünlü yargıcı,
 Sen bile yargılayamazsın benim kadar
 Savunması nefret olan bir adamın kinini
 Bir kefesinde altın vardı elindeki terazinin,
 Küfür ve balgam koyarım öbür kefeye,
 Seni kendi kanınla dengelerim
 Ve tırmandığın tozlu basamaklardan
 Kendi yargıçlarımı indiririm alana.

Çünkü sevgiyle karşılanan gözde silahı
 İhtilal öncesinin,
 Birikmiş hınçları kesecektir artık.

Elinde elmas var, ama benim giyotinim
 Tırpan gibi biçer senin elmasını,
 Diz çok kuyumcu, ve gökkuşağından
 Seni yağmursuz bulutlara çekecek
 Bir gerdanlık düşün kendi boynuna.

Benim kuyumcularım artık
 Büyük siniler dövecektir çarşıda.

Uzatın boyunlarınızı.
 Bizim yaralarımızın sızan irinleriyle
 Irmaklar akıtan, sonra da o ırmaklara
 Çatma köprüler kuran mühendisler,
 Sizin başlarınızı biraz daha yaşatırım,
 Kulaklarınızdan tutup kesik gövdelerinizi
 Doyumsuz bir öçle gösteririm size.

Bu ölüm gününü kemiriyor benim göğsüm de.
 Elimin ve pazularımın sağlam giyotini

Sedef bir hayalet oldu
Geceyi korkutuyor
Ve sevincin ilk bildirisini dağıtıyor ülkede.

ÜŞÜR ÖLÜM BİLE

Bir ormanda tutup onu
Bağladılar ağaca
Yumdu sanki uyur gibi
Gözlerini usulca

*Bir soğuk yel eser
Üşür ölüm bile
Anlatır akan kanı
Beyaz sesiyle*

Diz çöktüler karşısında
Sonra ateş ettiler
Parçalanan yüreğine
Yuva kurdu mermiler

*Bir soğuk yel eser
Üşür ölüm bile
Anlatır akan kanı
Beyaz sesiyle*

Gelip kondu bir güvercin
Ellerine o gece
Kırmızı bir çelenk oldu
Bileğinde kelepçe

*Bir soğuk yel eser
Üşür ölüm bile
Anlatır akan kanı
Beyaz sesiyle*

ŞAŞIBEY'E MANİLER

Başında poşusu var
Gözünde şaşısı var
Kanmayın beyliğine
Onun da paşası var

Dağ düzündə dolanır
Sabah akşam ilenir
Besni'de kemik duysa
Harkete'den yalanır

Bir bakar iki görür
İkide teki görür
Gökte güneş görmez de
Üzümde leke görür

Evinin önü pınar
Parmağın bala banar
Sofralara çeker de
Gizlide adam sınar

Aşı küncülü ekmek
Üstü incili ekmek
Önümüze attığı
İçi sancılı ekmek

Gün olur harman olur
Bizde de derman olur
Şaşıbey'in beyliği
Boynuna ferman olur

TÜRKÜ SÖYLEYEN ADAM

Suya atsaydım söylediğin türküyü
su yadırgamazdı.

Şahine verseydim söylediğin türküyü
uzun bir dağ çizgisi yaratırdı kendine.

Pamuğa yollasaydım söylediğin türküyü
sessizlik getirirdi ovoidan.

Ocağa tutsaydım söylediğin türküyü
bütün damları ısınırdı köyün.

Tünellere saçsaydım söylediğin türküyü
gelincik tarlasına dönerdi karanlıklar.

Daya başını vagon camına
türkünle çek treni
yolcular sesine yabancı değil.

Bir uzun hava yarıştır telgraf telleriyle
rayların mekiğiyle bir ağıt doku.

Bizden önce ulaşsın sesin Narlı'ya
kuşun kanadından sırma çeksın
dağın üstünde tutsun akşam güneşini
ışık kılıcı yapsın sazlıkları
uyandırsın istasyon memurlarını
ve herkesin kasketine
bir balansı ilııştırırsın.

Dilsiz cerenlere dil veren sesin.

[1986]

İZLENİMLER

Atlar geçiyor yine
dereden. Bir baksaydım
raslar mıydım acaba
suda nal izlerine?

Kıyıda adımı adım
yürümekte sessizlik;
çürümüş bir araba
günün ve gecenin ilk

yolcusunu bekliyor:
Fısıltıyı. Yorulmuş

gözlerimin ardında
unutkan, ürkek bir kuş,

“Hadi, diyor, “hadi, sor,
içindeki bu ada,
sor, ne zaman batacak?”
Susuyor söylemeden

kime soracağımı.
Kasketime bir diken
takılmış. Günbatımı
dikenin büyük gülü.

Ateş yakmalı. Ölü
zamanı aydınlıkta
bir kere daha tutsak
edebilmek için... mi?

Açıversem elimi
kuşlardan bir harita
salacağım havaya;
üstünde ülkeleri,

başkentleri olan bir
izlenim haritası.
Ateş yanıyor. Diri
kalsın diye coğrafya,

tükensin diye incir
ağaçlarının yası
koruda. Atlar için.
Atlar geçiyor yine.

Duman külü ne etsin,
uçuyor gökyüzüne.

Ergin Günçe (1938-1983)

Giresun'da doğdu. Annesiyle babası öğretmen oldukları için, ilkokulla ortaokulu Anadolu'nun değişik kentlerinde okudu. 1955'te İstanbul Erkek Lisesi'ni birincilikle bitirdi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girdi. 1959'da mezun oldu, ertesi yıl Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'nde asistanlığa başladı. 1964'te London School of Economics'ten "Master of Science" derecesi alıp gene Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne döndü. 1967'de izinli olarak gittiği Paris Sorbonne Üniversitesi'nde doktora çalışmalarına başladı. Yurda dönünce karıştığı eylemler dolayısıyla 12 Mart 1971 öncesinde birkaç kez tutuklanıp yargılandı. 12 Mart'ta Orta Doğu'dan çıkarıldı. Doktorasını, 1972'de, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde tamamladı. 1974-1979 arasında, beş yıl, Fransa'da, Almanya'da çalıştı. 1979'da Türkiye'ye dönüp Başbakanlık danışmanı oldu. 1980'de Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki öğretim üyeliği görevine döndü. 16 Ocak 1983'te, Esenboğa'daki bir uçak kazasında yaşamını yitirdi.

1950'li yıllarda "A Dergisi" çevresindeki genç sanatçılarla kurduğu yakınlıkla şiire İkinci Yeni havasında girmişti. 1972'de "Yeni A Dergisi"ni çıkarırlarken ise tam anlamıyla toplumsal bir şairdi.

Şiir kitapları *Gencölmek*, 1964; *Türkiye Kadar Bir Çiçek* (ö.s.) (Bütün Şiirleri), 1988.

Başlangıç şiirlerinde çocukluk, ölüm, çay gibi temalara düşküncü, dille oynamaktan tat alırdı. Sonraki şiirlerinde genç insanların yaşadıklarını, kaygılarını, özlemlerini acısını içinde duyarak yansıttı.

YOKUŞ KASABA

Ben burda onu aradım kimdi nerde tanışmıştık
Her şeyi gömdüğümüz o ılık güneş
İlkin mintanımı yırttım bir çalılıkta
Sonra dalgın kalabalıkta dolaştım

Orda silah atılır tutulan aya
Çingeneler geçer, dağ köyleri
Çökelek indirir, yapağı kavurma
Ve dişli kar, o uzun ova yazlarına

Şimdi vapurdan insem kimse tanımaz
 Yollar daralmış okul da küçülmüştür
 Yoktur bizim eşek otlakta, arkama dönsem

Biber dizmişler mi tarhana sermiş kimler var
 Sokaklarda akan rakılı duman
 Akşam olsa ararlar mı
 Koşup bahçelere saklansam

Burda bütün gün bakındım şubattı
 Parklarda simit yediğim o yalnızlığa
 Eski gözlerden biri, eski seslerden

Bari şurda tavşan kanı çay olsa

GENCÖLMEK

Ay mıdır kar mıdır pencerede
 Boğulmuş çocukları martılara taşıyan
 Kara köpek karşı kıyıda uluyor
 Bence o çocuk öyle gülmemeli

Atları çayıra saldım diş kamaştıran erik ağaçları altına
 Nisan toprağı kalbimde ağarıyor
 Bence o çocuk öyle gülmemeli
 Şimdi bir kadın çay demlese

Bahçemdeki korkuluk nar ağacıdır
 Erken ölmüş, iyi giydirilmiş
 Sular soğuyor ovada duran ince gölgesinde
 Büyük ateşler, kuytu köyler gibi

Alınlarına vişne çiçekleri yağan
 O kızlar, delikanlılar ve lohusalar
 Oyulmuş bir bebektirler ıhlamurdan
 Kestane mangalları, masallar, talikalar

Ölüm alışsın artık bize
 Bir dans gibi bahçemize gelsin
 Gelsin otursun ılık minderimize

Bence o çocuk öyle gülmemeli
Ay kar gibidir pencerede

[1964]

KIŞ DÖRTLÜKLERİ

I

Birinciliği alan açık güvercin
Dadal'ın saçındaki buğdaydan
Havayı üzmeden kalkar
Konmuyor başka çocuğa

II

Senin kendi ölümün, Ninem Güzel Em'ne Hanım
Bize onun yansımasından
Daha ahşaptır
Şu güneşli Edirne Kışında

III

Şimdi Gülserenden bir mektup alsam
Bir çalı tarlası olan el yazısında
Gözlerinin derin suyu
Kimildamadan akar

IV

İri puntolarla vurulan öğrencilerim
İnce bir sıtmayla geliyor Güz
Kırmızı suratımı siliyor Yağmur
Zaman birdenbire kısalıyor

V

Amasya Dağlarına açılan penceremden
Sürgünümü çeviren kayalık Irmak
Gitmiş gibidir herkes çevremden
Armut ve Elma bahçelerine

VI

Yeni Yılın kısa, Ömrün uzun olsun
Kilitlenmiş Anadolu Çocuğu, Devrimci Atmaca
Öğüt sen de bu acıyı Kalbim işsiz kaldıkça
Ölümleri, Ağıtları biriktiren Kumbara

VII

Yüzüme bir hüznün Haritasını
Üsküdar Türkçesiyle çizer kızı tutuklu bir Kadın
Gökyüzü pistir ve kalın. Analar dayanıklıdır
Çamur gibidir içimde ikinci duygularım

VIII

Saat 19 Haberlerinde Taylan Özgür'ü vurdular
Bütün yanaklarım sapsarı
Güneş, aklında tut bunları
Matematik, hespla bunları

(1969)

BİR CELLADI TANIMAK İÇİN
İLK AKLA GELEN SORULAR

Celladın arkasında kimler var?
Maaşını kaç kapıdan alır ve hangi para birimi?
Amerika'da kursu kaçınıcı bitirmiş?
Dönerken huzdolabı ve otomobil getirmiş mi?
Gümrüğünü ödemiş mi bunların?

İşte günün soruları bunlar

Yoksa bu celladın çift ödeneği mi var?
Niye olmasın bir bütçe oyunu bütün bunlar
Kızını kolejde mi okutur, keman dersi de aldırır mı?
Oğlu hayırsız mı çıkmış, esrar da mı kullanır?
İster misin karısı kaçmış olsun?
Çok mu dayak yemiş çocukluğunda?

İşte günün soruları bunlar

Kaçıncı kuşağa erişmiş, kaçıncı mertebe Hitlerbilimde?
Himmler'e mi benzer ağzı, alını Franco'ya mı?
Kaç nutuk ezbere bilir Mussolini'den?
Hayran mı Yunan zabitlerine, gazete okur mu?
Yoksa öğrenmenin her çeşidine mi düşman?

İşte günün soruları bunlar

Cellat olmasa nasıl kazanırdı ekmeğini?
Uzmanlığı her alanda, her yerde geçerli mi?
Yoksa aç mı kalır bu işinden atılsa?
Bu yüzden mi çalımı, büyük bir korkuyu örten?
Bir gece onun kapısı da çalınacak mı?

İşte günün soruları bunlar

(1972)

BİR TEMMUZ GELİNİ TOPRAĞA VERİLDİ BUGÜN

Derilerime yazmış, müzelerime kaldırmışım
Benim El Kitabım ve Surelerim olan Gencölümler
Yorgun günler
Susmuş aklım, öfkelerin işlek türküsü, mühürlüdür
Yorgun günler, kuşluklar, ikindiler
İçimde bir erkek bir kadın söylenerek ağlar
Yorgun günler
Toprağa verildi kınasız kuzum bugün, mor gelinim
Yorgun günler
Tabutunda solgun Temmuz gülleri okunuyor.

Mimardı. Genç bir kadın.

Yorgun günler
Kırışır planlar, bir T cetveli, bir Gönve kırılır
Çok yorgun günler
Elimi şakağıma koyarım ve düşünemem
Ve ağlayamam ve susamam ve konuşamam
Ortaya ağıtlarım söylenir çünkü sızlarım artık kemiklerimden
Yorgun günler
Taşlara kazmış olduğum günler
Müzelerim

Yorgun günler

(1972)

ÇOCUKLAR İÇİN FAŞİZM

Faşizmi çocuklar da anlayabilir
Dayak yemektir serseri bir bahadan
Karanlık odaya kapatılmaktır
Hakkını istemekte belirttiğin zaman

Üvey ana, yarı güleç öksüz
Sabunlu eliyle tokadı yapıştırır
Henüz yalıdır çocuk henüz dayanıksızdır
Yıldırmaştır amaç esir etmektir
Çocuk faşizmi yanağında tanır

Onlar niçin böyle çirkin olurlar
Bir tek güzel faşist yaşamamıştır
Anlamli sorulardır bunlar çocuklar size
Okullar bu dersi öğretmiyorlar

Nerde bir kuvvet birikmişse haksız
Nerde bir zartzurt ya da cartcurt
Nerde elimizden kapılmışsa ekmek
Sınıfta, sokakta, evde, çarşıda
İşte çocuklar faşizm ordadır

Hepimiz el ele tutuşmalıyız
Korkmadan yürümek için gecenin ötesine
Güneş nasıl olsa doğacaktır
Horozlar ötmeye başlar başlamaz

(1978)

BİR DOSTU ÖLÜ GÖTÜRMEK

Boş bulunup gülersen
Bir Ölünü görünce
Ocağa tütsü atarsın
Pencerene sürme çek

Ölünün Babasıyla
Uzunca bir Rakı iç

Anmadan eski günleri
Bırak biraz Ay doğsun

Dört arkadaş bir olup
Tahta kutu içinde
Ölünüzü götürün
İncirlerin altına

Dönersen ıslık çalarsın
Yol uzun, Su karanlık
Otur bir çardak altına
Bırak biraz Yağmur yağsın

(1979)

AVCI

Kalbim, bu sessiz sonbaharda
Bugünkü atlaslara inanma sakın
Düz bir tepsidir dünya
Yolun sonuna ulaştın artık
Güzel bir durum kıyısındasın

Bir kırmızı fenersin bir hayli dokunaklı
Uzayan kar tipisi altında
Kalbim, dağların kaybolmuş senin
Kurtlar falan inmiştir bembeyaz ovalara
Bir ağlayışı sustuğun belli
Şarkılarını söylerken

Kalbim, göller bölgesindesin
Ne olur, gölgeli yollardan yürü
Başında bir şapka güneşten sakın
Gözlerinden okuyorum acını
Bir aile yangınında testilerin kırılmış
Kavrulmuş gitmiş sanki çocukların

Kalbim benden hatırlısın bilgeler arasında
Avcısın, çünkü bir orman içindesin
Sulardan içiyorsun, meyvelerden yiyorsun

Tırmanmak istiyorsun bir tepe daha
 Güleçsin nedense bir çocuk gibi
 Köpeğine gençliğini anlatıyorsun

Güneş bir portakal ılııyla battı
 Tutukluk yapıyor kırma tüfeğın
 Derme çatma kulübenden uzaksın
 Kalbım bir telgraf çek kendi kendine
 Seni bekliyor son yolculuğın
 Tenha bir istasyonda

İlk karakola teslim ol ya da
 Köpeğı bir dostuna emanet bırak
 Ormanda bir köşeye göm fişeklerini
 Anıları bir müzeye gönder istersen
 Bunca yıl yaşadın yakalanmadın
 Güzel suçlar işledin bir tarih oldun artık
 Eğer bana sorulacak olursa

Her hüznü her sevgiyi ayakta alkışladın
 Gül kökünden bir pipo
 Bir yasemin ağızlık
 Yedigâr kalsın bezirgânbaşı
 Tüm avcılara yedigâr kalsın

(1982)

Cahit Zarifoğlu (1940 - 1987)

Ankara'da doğdu. Ortaöğrenimini Maraş Lisesi'nde tamamladı. 1972'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli kuruluşlarda muhasebeci, öğretmen, yazman, çevirmen, düzeltmen olarak çalıştı. Şiirlerinin yanı sıra öyküler, çocuk romanları da yayımladı. 1985'te çocuk yazını dalında Yazarlar Birliği Ödülü'nü aldı. 7 Haziran 1987'de, Ankara'da öldü.

İlk şiirlerini Maraş Lisesi'nde okurken yayımlamıştı. 1962'de gene Maraş'ta "Açı" adıyla bir sanat dergisi yayımladı. 1966-1972 yılları arasında çeşitli dergilerde yayımladığı şiirler, öykülerle adını duyurdu. 1976'dan sonra "Mavera" ile "Edebiyat" dergilerinin sürekli yazarları arasına katıldı.

Şiir kitapları *İşaret Çocukları*, 1967; *Yedi Güzel Adam*, 1973; *Menziller*, 1977; *Korku ve Yakarış*, 1985; *Şiirler* (ö.s.) (bütün şiirleri), 1989.

Mistik dünya görüşü çerçevesinde yazdığı şiirlerine, kendine özgü bir imge düzeniyle, çağcıl bir hava verdi. Batı'ya karşı Doğu'nun değerlerini yükseltti. Gerçeküstücü öğelerle eski kalıpları iç içe kullandı. İkinci Yeni'ye yakın duran bir İslamcı şiirin uygulayıcısıydı.

YANMA

Ve elbet
Gözlerin sularımdan çekilince
Ürkek bir ceylanla anlaşıyorum
Yüzünün çok yakını olan bir limana
Dilinin ve ağzının verdiği baş dönmesine
Bahçeni tutan tavşanlara sığınırım

Kanımdan geçilmiyor moraran ağzım
Kovalanıyorum
İkinci zaman karanlığı iç çarşılar
Ey şafak bir askerle anlaştı
Çünkü namluya sürüldün
İşte burada bir ordu yürüyen karnımda
İzim sürülüyor köpeklerin sürünerek yaklaştığı
Anlaşıyor
Hatırlarımıza dokunulmamış

Fakat el konmuş aşkı yaşatırken kuğuların
Geleceğimizin serin suları ve göllerine

Ey kadın kokla beni
Hayatım yasaksınız

Gelinmiyor akşam zaman kaplanı
Kaçmıştım yeni bir ırmak şeklinde
Hayvanların ilkbahar sıcakları bölümünde
Kıvrılıp yeniden yakalanıyorum
Cam kesiyor göğüslerimi
Boynuma zümrüt bir gerdanlık atmışım

Hem şarklıyım ben
Gövdem yara dolu

Sevdiğim kolla beni
Anlıyorum

Fakat artık dayanılmaz sarmaşıklara
Öpüşüyorlar
Harbin bittiğini söyle ayrılınlar
Çünkü gece zamanın katranıdır
Gelip geçecek gibi değil omurgamdaki didişme
Çantamda sevişme askerleri
Harbin bittiğini söyle

Önce beni hoşacaklar özgür ve sevecen olmak için
Bir bıraksam
Yakut bir kuşun içinde duran ellerimi

Sevdiğim
Önce kemir bu tel örgüleri gövdemden
Geç derimin altındaki tehlikeleri
Yürek kızgın bir kuma devrilmeden
Yokla beni

Anlıyorum kaçmaya zaman yok
Şafak birden doğrulacak

AŞKA DAİR

Öyle sofralar gördüm ki
İnsan kasları vardı tabaklarda

O eğik gövdeler önünde yalnızlık
Her şeyi birbirinden uzağa çarpıyordu
Bir kadın
Bir erkek

Gizlice soluyordu
Bir erkek av arkadaşından
Avdurgunluğu gibi gösterip saklayarak
Kamışlıktaki sazların arasından
Ilık ve yapışkan fısıltıları
Ayırarak alarak
Urgan gibi bedenine doluyordu

Her şeye benzeyebilirken o
Hiçbir şey benzemezken ona
O ünlü borazan
Başlarsa saçlarımızın diplerinden
Üfürmeye. – Yırtıcı bir hayvan
Kimliği yapışır yakamıza

Bir erkek mi o
Göle yatmış bir güneş demetinde
O mor ışında
Bir köpek ölüsü gibi yatan

Hızla kayan
Yoksa bir yaban ördeği gölgesi mi

AĞAÇLAR

Ellerimin önündeki dallar da
Sarıldı yaprağa
Göremiyorum karşı yamacı
Erken mi yoldayım

Ben mi geciktim
Yoksa ben mi geciktim

Önümüzde bir de çınar yükseliyor
Her gece atlılar geliyor ona
Destan söyleşip gidiyorlar
Esmerlikleri
Tutuşup kuruyan dudakları kalıyor sabaha

Dostum
Üşüyorum dedin
Üşüme
Korkuyorum – Korkma
Kaçıyorum – Kaçma
Ürperiyorum düşünceden – Ürper

Sabah trafik
Çınara kim bakar
Kim geçer dallarından
Bahar mı geliyor
Komşunun balkonunda
Çamaşırlar renk renga renk

Kızlar göğüslerini
Baharın ağacına
İlk açan çiçeğine
Dayadılar

Arılarla erkekler boğuşuyor
Arılarla uçan bütün çiçeklerle
Ayaklarında taşınan tozlarla
Akıyorlar alıp götürülürken
Yaprakevlerin içindeki dişiliklere

Dostum geç kaldın
Güneş ne gün doğacaksa
Söylediler duymadın geç kaldın
Otur ağla sonra soframda doy
Ekmek tut zeytin tat
Açlığını eğerken sen

Bak nasıl ayçağın erleri
Savaşarak ve devirleri aşarak geldiler
Karanlığı karaladılar yolları tuttular
At tepmedeler

Bak nasıl savaşı bindiler. Gece çınara gelip söyleşip
Kelime ettiler söz bilediler
Zorun yamanını kolayladılar

Sahip olun taşa demire
Aleve
Küle bile

MEÇ 2

Ve solmadan güller
Lahitler verdim

Sokağımızda yatan bir serinlik vardı
Saklambaç bile oyna(ya)mazdı çocuklar

/bir dağ çekilir gibi yerinden
aralanıverince o küçücük
sedef süslemeli kapı
sandım ki yine o görünecek
kaplayacak bütün karşıma
küçükken rüyamda gördüğüm
o güzeller sultanı/

Bir ara bağlıyorlar beni
Yoksa gidiyorum ki mezarları sallayayım.

[1977]

BU İZLENİM ASIRLIK

Kim bilebilir
Evler nerelerden geçer hangi düzlükler
Ay doğarken kararır

Gezdin çarşı pazar
Şurada bir dolunay
Seç al

Bir sıra gümüş bilezik
Küçük küçük halkalar
Genç bir kız durdu şavkında
Hülya dolu bakışlar

Ve bir çocuk birkaç ihtiyar
Bir çeşme tasından
Aynı teselliden paylaştılar
Ömür doyumlarla ballanmış yine
Toprakla çevrilmiş ayaklar

Bir kamyon geçiyor
Ah ve inleme dolu
İşildiyor bir an
Şehre bakan bir köylü ağzı
Altın kaplama bir diş ve ölesiye
Şaşkın çok derin suskunluğu

Kim bilebilir
Hangi rüzgâra eğildi
Kıvrımını çoktan almış bu yaman ezgi

Dolandın
Büyük camilerin avlusunu
Ağaçlar gözünden kaçırıyor türbeleri
Başını eğmiş saklanır gibi
Mezar taşları

Eray Canberk (1940)

İstanbul'da doğdu. 1958'de Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. Bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin, daha sonra Yüksek Öğretmen Okulu'nun Fransız Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okudu. Yükseköğrenimini bitirmeden Yedek Subay öğretmen olarak askere gitti. Dönüşünde altı yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Daha sonra yayınevlerinde çalıştı, çeviriler yaptı, yaşamını yayın alanındaki etkinlikleriyle sürdürdü.

İlk şiirleri 1960'ların başında "Yelken" dergisinde çıkmıştı. Denemeler, öyküler de yazdı, ama son derece gösterişsiz bir titizlikle şairliğini hep önde tuttu.

Şiir kitapları *Kuytu Sular*, 1969; *Kuytu Sular* (genişletilmiş ikinci basım), 1979; *Yüreğin Burkulduğu Zaman*, 1983; *Eskimiş Yalnızlığa* (Toplu Şiirler), 1992; *Ebrular*, 1997.

Toplumsalcı dünya görüşüne bağlı şairler arasında, insanın iç dünyasını belirleyen ince duyguları koruyarak, sesini hiç yükseltmeden yazdığı şiirlerle özel bir yer edindi. Yiğitlik ardında koşmayan bir kavgaya adamı görüntüsü çizdi.

DIŞTA KALMAK

yine başlıyor ürkek ve uzak
ilk sıcaklarla daha şimdiden yorgunca
ne elleri ne kimseler böylesine çaresiz
denkleştirmek mi ama neleri

bu çocuk kavgaların adamı değil
belli etmeden renk vermeden dirense bile
vuruldukça sarsılmıyorsa düşmüyorsa güç
ve ağzında kan gibi bir karanfil
belki de karanfil gibi bir kan dudaklarında

sonra yalnız bırakıp herkes bir yana kaçamak
üstelik şüpheli iğrenç saygısız
sana ne kimsin ki

sığınmak bir kadına bile acıma gibi
yollara düşse mi düşmese mi

ardından yuh gibi bir kalabalık kaygısız
dön geri ve taşlara vur kendini

(1963)

EFSANE

her açılış bir aldanışa uzatıyor elini
susmak nelere köprü biraz
ansızın kopan bir tel ya da boş kalan bir ses
bir şey var – çağını yenemiyor yense de kendini

anamlara sığınan görkemli eskilikler
yitirir sancı çeken filizlerini
ya geceye açılan bir gurbetçinin sesi biraz hasret
ya suya eğilmiş bir çiçektir belki

yıllar sonra çocukları çocuklarına
uykularından önce durmadan anlatacak
çok önceleri kendileri silah birtakım insancıklar
ak duvarlara gömdü kendini

biraz daha ışığa kapayarak yeşilini
yarınların ışığını çoğaltıyor
yaşamak denen çağdaş efsanenin devleri bir bir
yeniden güneşler yaratıyor

(1964)

ESKİ BİR TÜRKÜ

sen bana unuttuğum şeyleri hatırlat
yeniden söyleyeceğiz o eski türküyü bir gün
zalimce ve hunharca yok edilse de hayat
biz hiç ölmeyeceğiz büsbütün

beni götür bu kötü şehirden uzak
evleri kırlara bakan senin oraya
hani ince yüzlü çocuklar varmış yalnayak

umudum kırık değil güzel günler üzre
sana anlattıklarımı bir bir herkese anlatmak geçiyor içimden
sözgeleşi yüreği kuş gibi çırpınan çocuklarıma

elbet umudum kırık değil güzel günler üzre

(1971)

KENTLERDE YAŞAYAN ÇOCUKLAR DA OYUN OYNAMAK İSTER

kentler daralıyor yollar daralıyor
kaldırımlar daralıyor daralıyor bahçeler bile
daralıyor masallara sığmayan evrenimiz
yüreğimiz daralıyor gün geçtikçe
oynayacak yer bırakın bize

önce cadde kenarları sonra kaldırımlar
bahçeli apartmanların bahçeleri
size ayrıldı sizin otomobillerinizle doldu
okulumuzun önü düşlerimizin içi
oynayacak yer bırakın bize

caddelere şimşek gibi fırlıyorsak
haşarılıktan değil yaramazlıktan değil
bizim olması gereken yerler bize yasak
büyükler söz anlamaz büyükler hencil
oynayacak yer bırakın bize

hey babalar abiler amcalar yöneticiler
bir makina yığınının kurban etmeyin bizi
aklınıza gelsin boş arsalarda oynadığınız günler
ama şimdi boş arsalar bile otomobil sergileri
oynayacak yer bırakın bize

(1980)

BİR SÖZLÜK ÇALIŞMASI'ndan

ŞİİRCİ

şiiir üreten kişi
şiiir satan kişi
bu kişinin sanı
şiiir üretilen ya da satılan yer

– ilk üç tanım için –
karşıt anlamlısı : şair

mecaz anlamda :
şiiirin yarattığı kişi
şiiir yaratan kişi ya da

(1987-1991)

MEL'ANET ERBABINA GAZEL

genç çocukları ölüme özendiren
hin oğlu hin bir düzen

yaşlı ve fattan düşünce dönmeleri
hayatta kalmasını beceren

insanlıktan tardedilmeliler
ve sürekli sorumlanmalılar kendilerinden

tiksindirici bencillikleriyle baş başa kalmayı
göze alamazlar – neden –

derin ve sapa benliklerini
bırakın sürüklesinler cebren

cinneti fiyaka edinmişlerdir
keskin ve olumsuz zekâlarından icazeten

ey yaşamla alay eden çocuk
onları kazandırdın ölmekle – taammüden –

(1988)

EBRULAR

2.

zorlar ve çatlatır
kabuğunu yalnızlık

ilişme
yalnız kalsın

14.

“Nâzım içimde yara”
derdi İlhami Bekir hoca

19.

ey yolcu -dur-
kendine mukayyet ol
burda -cesur-
sermayeci iktisat yasaları geçerlidir

22.

yardakçısı ölümün
zulümle işbirlikçi
vurdumduymaz tecimen
iki yüzlü çifte ölçütlü
karnı tok sırtı pek
güvence içinde - örgütlü

73.

ölüme rapten serbest bırakılıyoruz
bir yaşam boyu

83.

şairleri sorgulayınız
yazmadıkları yüzünden

şairleri sorgulamayınız
yazdıkları yüzünden

Metin Altıok (1941 - 1993)

Bergama'da doğdu. Çocukluğu İzmir'de geçti. 1963'te Karşıyaka Lisesi'ni, 1971'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Öğrenimi sırasında bir yandan Kızılay Genel Müdürlüğü'nde memur olarak çalışıyor, bir yandan da resim yapıp sergiler açıyordu. 1966'da evlendi. Yükseköğrenimini bitirirken bir çocuğu vardı. Üniversite gençliğinin eylemlerine de katılıyordu. Şiir ile resimden başka, tiyatroya da ilgi duydu. Lisedeyken sahneye çıkmıştı. Radyo oyunları, çocuk oyunları yazdı. 1979'da yaşamında birtakım sarsıntılar oldu. Çocuğunun annesinden ayrıldı, Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'ndeki işini bırakarak felsefe öğretmenliği yapmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurdu. 1979 sonunda Bingöl Lisesi'ne atandı. Bu arada yeniden evlendi. 1986'da Bingöl'ün Genç ilçesine, ertesi yıl da Karaman İmam Hatip Lisesi'ne felsefe öğretmeni olarak atandı. 1990 yılı başında bu son görevinden sağlık kurulu raporuyla emekliye ayrıldı. Ankara'ya yerleşti. Şiir, deneme, resim çalışmalarının yanı sıra "Aydınlık" gazetesinde haftalık köşe yazıları yazmaya başladı. 2 Temmuz 1993'teki Sivas kıyımında aldığı yaralardan kurtulamayarak, 9 Temmuz 1993'te Ankara'da öldü. Şiir alanındaki çalışmalarıyla 1980 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü Ahmet Telli ile paylaşmış, 1989 Halil Kocagöz Şiir Ödülü'nü, 1991 Cemal Süreya Şiir Ödülü'nü almıştı.

Şiir kitapları *Gezgin*, 1976; *Yerleşik Yabancı*, 1978; *Kendinin Avcısı*, 1979; *Küçük Tragedyalar*, 1982; *İpek ve Kılattan*, 1987; *Gerçeğin Öte Yakası*, 1990; *Dörtlükler ve Desenler*, 1990; *Süveyda*, 1991; *Alaturka Şiirler*, 1992; *Hesap-İşi Şiirler* (ö.s.), 1993; *Gül ve Yel* (Seçme Şiirler), 1993; *Metin Altıok Kitabı* (ö.s.) (seçmeler), 1993.

Daha ilk şiirlerinden başlayarak büyük ustaların övgüsünü kazanmış bir şairdi. Şiirin yoğun koklandığı ortamlara uzak kalmanın sıkıntılarını yaşadı, yalnızlığı, kederi, hüznü öne çıkardı.

SAVRULAN

Görüyorsun bir acıyı gidiyoruz seninle,
Örselenmiş söz yığınları bırakarak
Kırık tekerlekler gibi ardımızda.
Ve üstümüzde döneniyor çaylak sürüsü
Doyabilmek için yaralı bir aşkla.

Konup göçüyoruz böylece acıyla birlikte.
Bir imgeye dönüşen rüzgârın önünde
Savrulan ve toza boğulan.
Soluk ve üzgün bir mendilin peşinde
Üstünde birkaç damla gözyaşı olan,
Koşuyoruz her şeyin silindiği bir yere,

Böyle söylüyor bir gezgin o düğümlü sesiyle;
Her şey biraz acıdır bilinen eksiğiyle.

[1976]

KANADI KIRIK BİR AKŞAM

Gün bitti lambayı hazırla;
Işık kalmadı girecek odamıza.
Çek perdeleri sevdiceğim;
Kanadı kırık bir akşam
Zonkluyor durmadan dışarda.

Sen bugünden yarına
Birazcık umut sakla.

Yarın farklıdır bugünden,
Adı değişir hiç olmazsa.
Kara bir suyu
Geçiyoruz şimdilerde
Basarak yosunlu taşlara.

Sen bugünden yarına
Birazcık umut sakla.

Gün bitti sevdiceğim;
Geriye kalan posa.
Bu serin güz akşamında
Geç otur karşıma sessizce,
Devam et ördüğün hırkaya.

[1987]

SONE

Bende vardı, ama ben yıllar yılı,
 Bende olanı hep sizde de aradım.
 Biraz ürkek, biraz suçlu, kaygılı
 Yüreğinizi sezdirmeden yokladım.
 Dem çekse bir güvercin karşı çatıda;
 Sizdekini arardım bırakıp bendekini.
 Böyle böyle gördüm işte sonunda
 Bir yılanın deri değiştirmesini.
 İnsanın talihsiz oyunudur bu,
 Yıkımı gene kendi elinden olur.
 Engelleyemez paylaşmak duygusunu;
 Gün gelir yorulur, kendini de unuttur.
 "Ben buraya bebe hakkı için geldimdi";
 Ben kimdim unuttum, bebeler kimdi.

[1990]

ZAMANLI GAZEL

Kendini yollara vurdun, değişen çevreye kandın bir zaman
 İçinde dönenen başı bozuk sıkıntı, geçer sandın bir zaman

Donmuş kentlerden geldin, sen bu kavruk yangın yerlerine
 Ürperen yalnız yüreğini, kızgın gurbete bandın bir zaman

Düşündün geceler boyu, peşinden gelen tekinsiz geçmişini
 Gönlündeki göçük aşkın oduna, için için yandın bir zaman

Sonunda gide gide, adına uygun düşen, yalnızlığına kondun
 Yorgun bedeninde zamana karşı, çırpınan candın bir zaman

Üzülme altıok metin, hüznlerle geçen tarazlanmış ömrüne
 Sen yoğun sis içinde sesi duyulan, uzak çandın bir zaman

[1991]

BOZLAK KEDİ VE ÖLÜM

Kaç zamandır inatla bir sevdayı sürerim,
 Bilinmedik yüzünde balkıyan sis peçesi.
 Yolları ezberden ben hep ona giderim,
 İçimde düğüm düğüm bir bozlak cerbezesi.

Sahi o bozlağı ben ilk nerde duymuştum?

Ben ki çağ dışı bir uyumsuzluk delisi,
 Kendi ipimi belki kendim çekerim.
 Gölgame dadanmış bir tuhaf güz kedisi,
 Her yere peşimden onu da sürüklerim.

Sahi o kediyi ben ilk nerde görmüştüm?

Durmadan garlara garajlara düşerim,
 Gayri bilmem ne olur size kalmış gerisi.
 Adıma arasıra törenle mum dikerim,
 Ölümüne gönülden bir merhaba yenisi.

Sahi o ölümden ben ilk nerde ölmüştüm?

[1991]

D ü ş K ı ş
 kö sö
 p ü kü
 ğ ü ve ğ ü
 b i r k a ç
 ka
 de
 hi
 unutma
 ölümöncesi

[1992]

Egemen Berköz (1941)

Karadeniz Ereğlisi'nde doğdu. 1959'da Bolu Lisesi'ni, 1963'te Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Askerliğini Yedek Subay Öğretmen olarak Bingöl'ün Solhan ilçesindeki bir dağ köyünde yaptı. 1967-1970 yılları arasında "Cumhuriyet Ansiklopedisi"nde çevirmen olarak çalıştı. 1970'ten sonra reklamcılık alanına geçti. Bu arada İtalyancadan pek çok kitap çevirdi.

İlk şiiri 1959'da "Yeditepe" dergisinde yayımlanmıştı. İlk kitabını askerliğinin son yılındayken, Ankara'daki arkadaşlarının yardımıyla kendi bastırdı. Dengeli, ölçülü bir toplumsalcıydı, ama, siyasal aşırılıkları olmasa da, adı genellikle 1960'ların eylemci şairleriyle birlikte anıldı.

Şiir kitapları *Çin Askeri Ah Devran*, 1966; *Yalnızlıklar Yalnızlıklar*, 1977; *Bu Kitapta Sen Nerdesin?*, 1981; *Yalnız ve Birlikte* (seçme şiirler), 1985.

Şiire İkinci Yeni'nin etki alanında başladı. 1960'ların ortasında Nâzım Hikmet'in cezaevi şiirlerinin yayımlanmasıyla bir kez daha öne çıkan toplumsalcı şiire yönelirken, başlangıç döneminde edindiği iç biçimsel incelikleri toplumsalcı şiire taşıması ona tatlı bir özgünlük kazandırdı.

BİR EŞKİYA BİN EŞKİYA

Bir eşkiya at sürüyor büyümeye
büyümeye yıldız yıldız yüksek evlerden
kar üstünde çıplak ayak izlerine.
Bir eşkiya, penceremden gömütlüğe bakıyor
her taşa bir başka göz bakıyor, bir başka
köşekapmaca oynanıyor, bir başka halay –
taştan taşa korkular, kuşkular, yalnızlıklar.
Ufacık kirli eller uzanıyor uykularıma
tüfek sesleri, kürtçe ezgiler, yıldızlı bir
karanlık, eziyor düşlerimi karanlık.
Dağılıyor umutlar, umutlar darmadağın
yıkılıyor duvarlar, duvarlar darmaduman
bir eşkiya sığınıyor odama, ürkek

bir eşkiya, penceremden gömütlüğe bakıyor.
 Uzuyorum yıldız yıldız yüksek evlerden
 kar üstünde çıplak ayak izlerine.

(1964)

BEYAZA KAÇAN

Yalnızlığı kurşunluyor geçmiş gün
 kendime bakıyorum. Duvara
 tebeşirle çiziyorum testi
 mavi testi, gözleri
 trahomlu esmer bir çocuk
 gibi geliyor
 gece. Lambam yanıyor.
 Testi ve su. Usu
 taş evlerin, ne anlatıyor
 çobanların ezgileri
 yatağında bir kadın
 sessizliği. Şu ovanın
 toprakları bomboş, şu hodur ağaç
 beyaz çiçeklerle
 kalakalmış. Yalnızlığı
 kurşunluyor geçmiş gün
 kendime bakıyorum
 tüylü kalpaklar dağlar ve uzun
 bıyıklanıyla, hüznüme
 katılıyor atlılar günden
 koparak. Beyaz çiçeklerle ağaç
 kalakalmış. Testilerle
 su dökünülen sabaha karşı
 hacası tüten bir ev demektir
 alışmak, siyah saçlı
 bir kadınla sevişmiş
 gibi yaparak. Yere
 kilimler seriliyor, çay
 huruk insanları uzak Doğunun
 ve afyon götüren
 tüylü kalpaklar dağlar ve tüfek
 sesleriyle

günden koparak, insanlar
karanlık. Duvara
tebeşirle yazıyorum. Testi.
Su. Yalnızlık. Belki
kalakalmış bomboş ovada
beyaz çiçeklerle ağaç, ağaç
çocukluk. Kendime
bakıyorum, ne anlatıyor
Rut tepesi, yalnızlığı
anlatıyor Rut tepesi. Rut tepesi
afyon. Duvara
tebeşirle yazıyorum. Afyon.
Kendime bakıyorum. Afyon.

(1965)

EY GEZGİN ! DÖRT MEVSİM !

Çinko sesim başat ses
kelime yapan insandan
kelimeden yeni bir insan

akşam güneşi
akşam haberi

yankısız

ses :

dağılıyorum, bir araya parçalarını
toplayın densizliğimin
denize karşı

yürürken raslantıdır efkâr

dinlesinler :
ağlamak isteyenler
asker kaçağı yakalayan
inzibatları görmesinler

masallara kan durduran
yar atlatan cadıları
el falı kahve falı iskambil falı
sokağın mavi taşları
on üç on dördünde kızlar içindir
bu dipsiz evlerde daha
yüzük takmamış

yeniyetmeler

bir ilkokul şarkısı başlar
çinko sesim başat ses
kireçli bıkkın :

- Tohum bir giz midir?
- Hayır, bir tohumdur giz.

Bir ilkokul şarkısı başlar
tüllenir çocuk sevinçler
saçlar beyazlanır

bir serinlik kapıyı açar
güller açar bakışında sevgili olur
simitçinin gevrek sesi, hasanpaşa!
sabaha karşı akşama karşı hayallerle
bir grilik balkona çıkar
kızlık olur çocuğu olmadan anne
askerler geçer sokaktan
bir sis oyunu incesaz göğünde
bir sıcaklık içimi dağlar, inceyaz
ölüm kokusudur dağlar gücümü
cehennemdir çınlar
acı ses
çocuklar

onlar gözlerini açar
ve beni görürler :

beni : şehri (sahi
bu yaz şehir nerde, uğultulu
şehir insan yiyen şehir

nerde, göç vakti mi
göç vakti mi ey esmer
evler esmer kadınlar
yalnızlık avcıları gece yarıları
ayrılma vakti
geldi) yankısız

günler:

çağ bozgun çağı
biraz ılımsızlık çağı
biraz dua çağı değil
 (tam ortasından ikiye ayrılır sesim
 ve deniz geçilmez ki
 denizim
 benim

ah

Baba Cafer mahallesi
Zindan Han
dünya ve kelimeler
ev sahibimiz
ev sahibimiz hacıdır
hacıydı
aşûre dua bir şey gönderirdi bazı akşamlar
bazı akşamlar kutsaldı

tesbihler ve annemin annesi de

elbet geceden gün)

günler:

kapalı şehrin kapıları
yalnız, sokaklarda
yankı:
çağ bozgun çağı
biraz ılımsızlık çağı
biraz dua çağı değil

güz güz değil artık
yaz yaz değil

(soğurum ateşken
kayayken toprak olurum
dalgalanır kabırır
rüzgâr olur eserim
dağlardan denizlerden
insan olur
savaşır hüzünlenir yaratırım
şiiiri sonra tanrıyı
şiiiri sonra makinayı
şiiiri sonra kendimi

hiçliği

bağışlayın beni
ben kahraman değilim ki)

günler :

durgun günler
bu son günler
değiştiren gezgin
değiştirilen gezgin
nerden nereye gidersin
nereye nerden gidersin

çağ bozgun çağı
biraz ılımsızlık çağı
biraz dua çağı değil
güz güz değil artık
yaz yaz değil

(değil :
su içmem Beatrice'nin
bakire avuçlarından
Dante'yi anlar mıyım?
Anlamam.
Peki o ne bilir beni?

İstanbul'un minarelerini
 ezan okunduğunu günde beş vakit
 İstanbul'un minarelerinde
 müslüman olduklarını çoğunlukla İstanbulluların
 boy abdesti almadıklarını üstelik
 seviştikten sonra
 sevişmeden önce dua etmediklerini çoğunlukla
 peki o ne bilir
 burda İstanbul'da
 haydin namaza der gibi
 haydin namaza gider gibi yaşamak

değil: bakmak

saçlarım gibi asi
 çocukluğum gibi hüzünle
 küçük pencerelerden içeriye

o: bütün kadınlar orospu
 bütün orospular kadın
 burda İstanbul'da
 sahtelik
 cesaret
 ve ben
 başbaşayız

peki o ne bilir
 benim Dante olmadığımı)

görüntüsüzlüğüne karşı bir şehrin

ses:

yeralında üç can
 yeralında üç akşam
 biliciler
 durgun günler
 aptest alan adamlar
 dağdan inen keçiler
 beyaz kurdeleli toprak

kokan esmerlik
türkölü kahvesinde Karlıovalı
Sıddıko Sıddıko kalbimde
doğumun ve ölümün gizi
devrim
Che

yeraltında üç can, sanki
üç ölü akşamdan
ne olur kalsa öyle
anne de bu eski doğa, doğa
hızlandırırsa kalbimi

Che : doğumun ve ölümün gizi

Che : tam ortasından ikiye ayrılır sesim
ve deniz geçilmez ki
denizim
benim

ah

ben kahraman mıyım

bir şehrin tasviri :
gökyüzü öfkeli ve karanlık
soluk kırmızı kâğıt bayraklar
kasketler poturlar ehramlar
ve kurşun subaylar caddelerde

bir iki akbaba :
yıkık camileri onanyorlar
taş taş. Ölüm ölüm. Memurlar
masallara kan durduran
yar atlatan cadıları
müzelere aldırmayan kızlar
örümcek gözlü inzibat
örümcek sesli müezzin

köylüler, dalgın yüzlü
bir içkievi
yalnızlık
kuzeyde : Dumlu dağları
güneyde : Palandöken
tirende : yalnızlık

dört mevsim :
hikmet isteyen birine der ki bilge
isteminle öl ki doğada dirilesin

ses : erzincansıvaskayseriankaraeskişehir...

ses :
dur! yakarı düzelt
ve dikleş biraz. Resim çekilir.
Duygulanılır. Azala azala
İstanbul'a : akşam

son mevsim :
– Tohum bir giz midir?
– Hayır, bir tohumdur giz.
(İşgal altında bir şehir
artık uzak)

ses :
beni ne ile yaktılar
küllerimi havaya savurdular
biliciler bilmedi ben bildim
beni ben ile yaktılar.

Şubat 1968

BASİT BİR YALNIZLIK DA YETERDİ

Basit bir kareli defter de yeterdi
Samatya istasyonunu anlatmak için
akşamı beklerken
beklerken parçalanmış umutları

biraz önce yağmur yağmış o istasyon
 hüznü dağıtırken
 uzaktan bakanlara bile
 kıyı yolundan geçenlere
 ve yolculara ki hüznün kendisidir
 biraz şairdir akşama doğru
 anlayışla bakar istasyon şefi
 hafif gülümseyerek
 ve aldırılmaz bile
 ve birden gün geçer
 aldırılmaz
 tirenlerle yolcularla yüklerle
 biletlerle pasolarla geçer gün
 ve Egemen Berköz evine döner
 kupkuru yüreği hüznünden
 hat boyu kırık dökük ev içlerinden akşama doğru
 bir gün bir kadın çamaşır asarken memelerini görmüştür
 bir gün don fanle bir adamı sabah sabah pilav yerken
 bir gün her gün çocuklar görmüştür kirli ve arsız
 bir gün her gün insanlar biletler istasyon memurları
 ve bir gün Egemen Berköz evine döner
 sabah midesi bozuk
 öğlen fasulye kılçıklı
 bir parti satranç oynamış
 iki metin yazmış
 Pavese'den birkaç sayfa okumuş
 birkaç çıplak kadın resmi bakmış
 pencerede birkaç dal ağaç
 ve birkaç on dört on beşinci kat uzaklarda
 rüzgârda perde uçuşmuş durmuş
 sonra aklında kaktüsleri
 Sonra Ben Shahn'ın ve Amerika'nın insanları
 sonra Töbder'in ve Türkiye'nin insanları
 sonra çantasında bir ufak yeni
 sonra elinde bir küçük kavun
 sonra içinde kıpırdanan bir şeyler
 Egemen Berköz evine döner
 tirenden inip istasyondan çıkıp
 istavritlere kolyozlara bir göz atıp
 tırmanır Mütesselim yokuşunu

tırmanır Ünal apartmanının merdivenlerini
düşünür ta beşinci kat on altı numaranın kapısına kadar
düşünür bir kareli defter de yeterli

basit bir kareli defter de.

Ağustos 1978

SANKİ BAŞKA BİR SEN

Bana bakan bebek başları
çetrefil bir gazete sayfasından
sanki bir gözlük reklamı değil de
yalnızlığın resimleşmiş hali
çocuk saflığı, dehşetle kirletilmiş
dünyanın kıyamet günü hali
sokağa bakan bir genç kız başı
biraz önce yattığı adamın omzu üstünden
biraz önceki titreyişlerin ve acının üstünden
gözlerime bakan pırıltı
derin, yalnız
sanki sen ve o ! o ve sen !
ne garip bir dokunuş
başka bir insan ve sen !
damarı elinde atan ve başka !
sanki bir yatakta beden bedene ve gözlerine bakarak
yalnız sen ve o ! o ve sen !
birden, bir durak
bir arkaya bakış, belirsiz
alımlı, uzak
gider.
Peşinden...

...belki birkaç dize.

Eylül 1978

Toplumsalacı Eylem Şiiri

*Kapalı, biçimci, pasifist bir şiir
bugünü ifade edebilecek durumda olamaz artık.
– Ataol Behramoğlu*

"1940 toplumcuları bir bakıma kendi kişisel dünyalarına, ya da küçük bir arkadaş çevresine kapanıp kalmışlardı. (...) Şiirlerinin solğunu hayattan değil, 'barış, özgürlük, eşitlik' gibi bazı evrensel kavramlardan alıyor gibidirler Oysa bizler oldukça geniş bir alanda devrimci mücadeleyi yürütebilme şansına sahibiz. Devrimci militanlar olarak halkla ilişkiler kurabildik. (...)

"Eğer Türkiye'de 1960'tan sonra koşullar değişmeseydi, (...) Marksist literatürü okumak olanağı bulamasa'ydı, Nâzım Hikmet'in ve daha sonra da Ahmed Arif'in şiirleri gün ışığına çıkmasaydı, belki de bizler 1950-60 şiirinin bir uzantısı olurduk."

– Ataol Bebramoğlu

"Şimdi bizimle birlikte yeni bir tomurcuk patlamaktadır. Bizler devrimci bir mücadele içinde bulunmak şansına sahip olduk. Marksist felsefeyi öğrenme konusunda önemli olanaklar edindik. Böylece edebiyatımıza yeni bir soluk, taze bir bava getirmeye başladık. Bizim şansımız yalnızca sosyalist oluşumuzdan ileri gelmiyor. Bugünün insanı olmanın avantajlarını kullanıyoruz. Şair artık yaşayan, dünyaya 'müdahale' eden bir kimsedir (...)

"Türkiye halklarına yaraşan devrimci sesi bir vurucu güç haline sokmak zorundayız.

– İsmet Özel

"Sosyal mücadele geniş boyutlara ulaştığı halde bunun gerisinde kalan herkese karşıyız. (...)

"1950-60 arası şairlerinden, kötü şiir yazmak dışında bir şey öğrendiğimi sanmıyorum. Biz şiir yazmaya başladığımızda edebiyat alanında onlar egemendi. İster istemez onlardan etkilenmek zorundaydık. (...) Bu günün koşulları başkadır. Bizim asıl şiirimiz bu günün koşullarının ürünüdür.

– Özkan Mert

"Bugün şiir yazan eski kuşak şairlerinin çoğu Anadolu insanını tanımaz. Halkın değerlerinden, onun devrimci mücadelesinden kopmuşlardır. Masalarının başına geçer, şiirlerini yazarlar. Halk diye bir kaygıları yoktur İçlerinde, eline Anadolu'ya gitmek fırsatı geçtiği halde gitmeyenler var. İstanbul'da kalmayı tercih ediyorlar. Bütün bu anlayışlara karşı mücadele edeceğiz. Halkın yaratıcı kaynaklarından uzaklaşmış bir şiir yabancılaşmış bir şiirdir."

– Süreyya Berfe

Ataol Behramoğlu (1942)

Çatalca'da doğdu. Ziraat müdürü olan babasının görevleri dolayısıyla ilkokula Kars'ta başladı, liseyi Çankırı'da bitirdi. 1961'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi, iki yıl okuduktan sonra geçtiği Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1966'da mezun oldu. Bir yıl önce, 1965'te, "Dönüşüm" dergisini çıkaranlara katılmış, Fikir Kulüpleri Konfederasyonu'nun kurucuları arasında yer almıştı. 1967'de yedeksubaylığının son altı ayını sürgün olarak Malazgirt'te tamamladı. 1970'te İsmet Özel'le birlikte "Halkın Dostları" dergisini çıkartmaya başladı. Aynı yıl İngiltere'ye gitti. Oradan Fransa'ya geçti. İki yıl kadar kaldığı bu ülkede yaşamını kazanmak için çeşitli işlere girip çıktı. 1972'de Sovyet Yazarlar Birliği'nin çağrılısı olarak gittiği Moskova Üniversitesi'nde Rus edebiyatı üzerinde çalıştı. 1974'te Türkiye'ye dönünce, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalışmaya başladı. 1975'te kardeşi Nihat Behram ile birlikte "Militan" dergisini kurdu. 1977 Haziranında Sofya'da düzenlenen Dünya Yazarları I. Barış Kurultayı'na katıldı. 1978'de yayımlanmaya başlayan "Sanat Emeği" dergisinin yazı kurulunda görev aldı. 1979'da Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Sekreterliğine seçildi. 1982'de Barış Derneği davası nedeniyle tutuklandı. Ayrıca bir gazetenin soruşturmasına verdiği yanıt yüzünden bir yıl hapse mahkûm oldu. Cezaevindeyken 1981 Asya-Afrika Yazarlar Birliği Lotus Edebiyat Büyük Ödülü'nü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası'na açılan davanın da sanıkları arasındaydı. Bir yılı aşkın cezaevinde kaldıktan sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Sekiz yıl ceza yiyeceğini anlayınca 1984'te Fransa'ya gitti. 1989'da davalarının Yargıtay'da aklanmasıyla yurda döndü. 1995'te Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı seçildi.

Şiir kitapları *Bir Ermeni General*, 1965; *Bir Gün Mutlaka*, 1970; *Yolculuk*, *Özlem*, *Cesaret ve Karga Şiirleri*, 1974; *Ne Yağmur... Ne Şiirler* 1976; *Kuşatmada*, 1978; *Mustafa Suphi Destanı*, 1979; *Dörtlükler*, 1983; *Şiirler 1959-1982* (seçmeler), 1983; *İyi Bir Yurttaş Aranıyor*, 1983; *Kızıma Mektuplar*, 1985; *Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum*, 1985; *Eski Nisan*, 1987; *Bebeklerin Ulsu Yok*, 1988; *Bir Gün Mutlaka* (Toplu Şiirler I), 1991; *Yaşadıklarımın Öğrendiğim Bir Şey Var* (Toplu Şiirler II), 1991, *Kızıma Mektuplar* (Toplu Şiirler III), 1992; *Sevgilimsin*, 1993, *Aşk İki Kişiliktir*, 1999.

Hem insan, hem de yurttaş duyarlılığıyla yaşadığı kötü bir çağın mutluluklarıyla mutsuzluklarını iç içe yansıtan şiirler yazdı. Toplum-salcı şiirin sanat kaygılanndan ödün vermeyen bir uygulayıcısı oldu.

KÖR BİR

Yüreği hüznle dolduran hayat
güneşli bir nisan akşamında
her şey ölüp gidiyor ve
atıyla oynuyor komşunun çocuğu da

yaprakları kımıldatan rüzgâr
ölüm kımıldamaz ama
yağmurda, solgun güz kuşlarının
kim bilir nereye gittiği yağmurda
kuytu, naftalin kokan odalarda
akşamın evleri sardığı odalarda
bir çocuk uyurdu
kavaklar cevizler ıhlamurlar
sallanırlardı acıyla

o zaman ne çok hastaydım
sevgilim! ne çok hastaydım
gece yarıları şehri dolaşırdım
cehimde taslak halinde bir intiharla
şizofreni ve pompalı mızıkayla
tanrım! ne çok yalnızdım, dağlara –
doğru yürürdüm, ağlardım,
yüzümü tutup toprağa
şehri –
gözlerdim.
– gençliğimi hatırlatan o sıkıntıyla –
babasının yargıç olduğunu söyleyen hizmetçi sevgilim
gelirdi. o ve ay. odamın –
duvarına yazılar yazdım
başkaldırma ve ölmeme hakkında
hep uyanık kalmak pahasına
yazılar yazardım, kafka
v.s. otururlardı bir kasabada
oturur ölümden konuşurlardı
bir kroki halindeki şapkalarıyla
bir taslak olan vücutlarıyla
ve bir cenin kadar zayıf omuzlarında
askeri ve trenci paltolar olurdu

onlar konuşurken akşam olurdu
 biz şevişirdik acıyla
 sevgilim! biz acıyla şevişirdik
 ellerin soğan ve sabun kokardı
 ayaklarını öperdim, sonra
 gece gelirdi ağır bir homurtuyla
 gece gelip beynimi örterdi
 ışığı yakmazdım, gece gelirdi,
 sen giderdin, o zamanlar ben hastaydım
 beynim hastaydı, örtüler içinde –
 bir vebalı gibi titrerdi
 gece soluk soluğa
 terli bir tren gibi ilerlerdi

kalbim!
 sen yoksun.
 sen tökezleyen bir şarkısın
 köpüre köpüre akan
 acıyla ve hüznle beslenen
 bir ırmaksın.
 akşam
 yankılanırken kasaba
 çanların ve koyunların
 mezarların
 tozlu kasabasında
 çocuklar ağlardı
 dünya az renkli ve tebeşirden
 bir resim kadar tozlu ve müphemdi
 aşk müphemdi

sen
 sessiz bir kinle şehri gözlüyorsun
 kısık bir hüznle camların arkasında
 aşka ve merhamete hazırsın
 şefkate ve nefrete ve
 acı çekmeye o uzak yollarda.
 bir kuleden seyrettiğin şehri
 yani bir şehvet balkonundan
 kimse bilmiyor
 geçit yok şarkısına aşkın

ah her şey
 bir pencereden görüldüğü kadar
 bir pencere kadar dünya
 bir kartpostal gibi geçtiğimiz dünya

kalbim.
 kör bir çocuk gibi düşe kalka.

(1963)

BİR GÜN MUTLAKA

Bugün seviştim, yürüyüşe katıldım sonra
 Yorgunum, bahar geldi, silah kullanmayı öğrenmeliyim bu yaz
 Kitaplar birikiyor, saçlarım uzuyor, her yerde gümbür gümbür bir telaş
 Gencim daha, dünyayı görmek istiyorum, öpüşmek ne güzel, düşünmek
 ne güzel, bir gün mutlaka yeneceğiz!
 Bir gün mutlaka yeneceğiz, ey eski zaman sarrafları! Ey kaz kafalılar!
 Ey sadrazam!
 Sevgilim on sekizinde bir kız, yürüyoruz bulvarda, sandviç yiyoruz,
 dünyadan konuşuyoruz
 Çiçekler açıyor durmadan, savaşlar oluyor, her şey nasıl bitebilir bir
 bombayla, nasıl kazanabilir o kirli adamlar
 Uzun uzun düşünüyor, sularla yıkıyorum yüzümü, temiz bir gömlek
 giyiyorum
 Bitecek bir gün bu zulüm, bitecek bu hân-ı yağma
 Ama yorgunum şimdi, çok sigara içiyorum, sırtımda kirli bir pardesü
 Kalorifer dumanları çıkıyor göğse, cebimde Vietnamca şiir kitapları
 Dünyanın öbür ucundaki dostları düşünüyorum, öbür ucundaki
 ırmakları
 Bir kız sessizce ölüyor, sessizce ölüyor orda
 Köprülerden geçiyorum, karanlık yağmurlu bir gün, yürüyorum
 istasyona
 Bu evler hüzünlendiriyor beni, bu derme çatma dünya
 İnsanlar, motor sesleri, sis, akıp giden su
 Ne yapsam... ne yapsam... her yerde bir hüzün tortusu
 Alnımı soğuk bir demire dayıyorum, o eski günler geliyor aklıma
 Ben de çocuktum, sevgilerim olacaktı elbette
 Sinema dönüşlerini düşünüyorum, annemi, her şey nasıl ölebilir,
 nasıl unutulur insan

Ey gök! senin altında sessizce yatardım, ey pırıl pırıl tarlalar
Ne yapsam...ne yapsam... Dekart okuyorum sonradan...
Sakalları uzuyor, ben bu kızı seviyorum, ufak bir yürüyüş
Çankaya'ya
Bir pazar, güneşli bir pazar, nasıl coşuyor yüreğim, nasıl karışıyorum
insanlara
Bir çocuk bakıyor pencereden hülyalı kocaman gözlü nefis bir
çocuk
Lermontov'un çocukluk fotoğraflarına benzeyen kardeşi bakıyor
sonra
Ben şiir yazıyorum daktiloda, gazeteleri merak ediyorum, kuş sesleri
geliyor kulağıma
Ben mütevazı bir şairim, sevgilim, her şey coşkulandırıyor beni
Sanki ağlayacak ne var bakarken bir halk adamına
Bakıyorum adamın kulaklarına, boynuna, gözlerine, kaşlarına,
yüzünün oynamasına
Ey halk diyorum, ey çocuk, derken bende bir ağlama
İlençliyorum bütün bireyci şairleri, hale gidiyorum portakal almaya
İlençliyorum o laf kalabalıklarını, kurumuş yürekleri, bireyin
kurtuluşunu filan
İlençliyorum o kitap kurtlarını, bağışlıyorum sonradan
Uzun kış gecelerinden sonra kim bilir nasıl olur her şey
Uzun kış gecelerinden sonra, masallarda anlatılan
Durup durup bunları düşünüyorum, bir sevinçli bir hüznün izliyor
arkadan
Yüreğim ipe sapa gelmez bir bahar göğü, Türkçe bir yürek kısaca
Beklemek usandırıyor, telaşlı telaşlı bir şeyler anlatıyorum sağda
solda
Bir otobüse biniyorum, inceliyorum bir böceği tutarak kanatlarından
merakla
Yürürdüm eskiden baharda, o yıkıntıların ve çayırın olduğu
alanlara
Aklıma şiiri gelirdi o yaşlı Amerikalının, sonbaharı anlatan şiiri
Çayır vardı o şiirde, baharı anımsatan ne de olsa
Böylece yeniden hazırlanıyorum bir coşkuya, yeniden sokaklara
fırlamaya
Kendimi atmak bir uçurumdan balıklama
Büyük ve mavi bir şey izlenimi var bende, gördüğüm filmlerden mi ne
Bir şapka, telaşlı bir gök, sıcak yapay bir dünya
Anlat anlat bitmiyor, bitmiyor bende daüssıla

Bütün sevgilerimi harcayabilirim bir çırpıda, yağmurlu o yollar geliyor
aklıma
Benzin kokuları, ıslak direkler, babamın esmer bir somun gibi tombul
ve sıcak elleri
Uyurdum. Bir de hakmışsın yeni bir film sinemada, şehirde yeni bir kız,
kahvede yeni bir garson
O üzgün ve sabahlıklı dururdu balkonda...
Şimdi ne var hüzünlenecek burda, nedir bu çatlatan yüreğimi bu telaş
Sanki yarın ölecek gibiyim, birazdan polisler gelecek ya da
Gelip alacaklar kitaplarımı, daktilomu, bu şiiri, sevgilimin fotoğrafını
duvarda
Soracaklar babanın adı ne, nerde doğdun, teşrif eder misiniz karakola
Dünyanın öbür ucundaki dostları düşünüyorum, öbür ucundaki
ırmakları
Bir kız sessizce ölüyor, sessizce ölüyor Vietnam'da
Ağlayarak bir yürek resmi çiziyorum havaya
Uyanıyorum ağlayarak, bir gün mutlaka yeneceğiz!
Bir gün mutlaka yeneceğiz, ey ithalatçılar, ey ihracatçılar, ey
şeyhülislam!
Bir gün mutlaka yeneceğiz! Bir gün mutlaka yeneceğiz! Bunu
söyleyeceğiz bin defa!
Sonra bin defa daha, sonra bin defa daha, çoğaltacağız marşlarla
Ben ve sevgilim ve arkadaşlar yürüyeceğiz bulvarda
Yürüyeceğiz yeniden yaratılmanın coşkusuyla
Yürüyeceğiz çoğala çoğala...

(1965)

"Sanatçı siyasal, felsefi v.b. alanlardaki düşünceleri gözetilmek-sizin, sanatsal yaratı, düşlem yaratı alanında tam bir özgürlüğe sa-bip olmalıdır. Sanat yapıtının en acımasız ve yanılgısız yargıcı, halk ve zamandır.

– Ataol Bebramoğlu

"Bizim bir şeyi güzel bulmamız, o şeyin ille de güzel oluşuna ka-nıt değildir. Güzellik anlayışı da bir şartlanma sorunudur. Düniün güzelliklerini alışkanlıklarımızla severiz. Ama alışkanlıklar bizi ya-bancılaşmaya götüren şeylerdir. Bugünün güzelliğini kavrayabil-mek için geleceğe dönük bir kafaya sahip olmak gerekir."

– Ataol Bebramoğlu

THEODORAKİS'İN BİR ŞARKISI İÇİN

Bu şarkıyı ancak bir kız
Öldürülen sevgilisi için söyleyebilir
Gözleri ağlamaktan kurumuştur
Ve gelecek günlere olan inanç
Kalbinden gitmemiştir.

(1973)

EYLÜL SABAHININ SERİNLİĞİ...

Eylül sabahının serinliğini
Yaprakların serinliğini
Ciğerlerime dolduruyorum

Sessizlik ve serinlik
Birleşiyor
Yıkanmış güvercinler
Ve çok uzak bir tren sesi

Her zaman yeniden başlamak duygusu
Doğuyor içimde
Her uyanışında

Düşmanlarımı bağışlıyorum
Daha çok seviyorum dostlarımı
Her uyanışında

Eylül sabahının serinliğini
Yaprakların serinliğini
Yüreğime dolduruyorum

(1976)

BEBEKLERİN ULUSU YOK

İlk kez yurdumdan uzakta yaşadım bu duyguyu
Bebeklerin ulusu yok
Başlarını tutuşları aynı

./

Bakarken gözlerinde aynı merak
Ağlarken aynı seslerinin tonu

Bebekler, çiçeği insanlığımızın
Güllerin en hası, en goncası
Sarışın bir ışık parçası kimi
Kimi kapkara üzüm tanesi

Babalar, çıkarmayın onları akıldan
Analar, koruyun bebeklerinizi
Susturun susturun söyletmeyin
Savaştan, yıkımdan söz ederse biri

Bırakalım sevdıyla büyüsunler
Serpilip gelişsinler fidan gibi
Senin benim hiç kimsenin değil
Bütün bir yeryüzünündür onlar
Bütün insanlığın gözbebeği

İlk kez yurdumdan uzakta yaşadım bu duyguyu
Bebeklerin ulusu yok
Bebekler, çiçeği insanlığımızın
Ve geleceğimizin biricik umudu

(1980)

KIRK YAŞIN EŞİĞİNDE ŞİİR

Küçük heyecanlara paydos
Çünkü rüzgârla aynı yaştayım
Çünkü güneş kardeşim
Bir ırmakla sevişmekteyim

Bana artık dingin olmak
Bana yalınlık yaraşır
İçimde şiirin güzelliği
Yaşamak sevinciyle yarışır

Güzeller güzeli ömrüm
Sana gitgide sevdalanıştayım

Nice emeklerle dokunmuş
Bir ince, bir nazlı nakıştayım

Küçük tasalara, tutkulara paydos
Çünkü evrenle aynı yaştayım
Başsız sonsuz doyumsuz
Bir haşdöndürücü akıştayım

(Şubat 1981)

ŞU YOKSUL, IŞIKSIZ SOKAKLARDAN

Şu yoksul, ışksız sokaklardan geçerken akşamüstleri
Elimde yiyecek filesi, evime doğru
Siliniyor sanki zihnimin yorgunluğu
Isıtıyor halkımın ozanı olmak duygusu içimi

Yıpranmış ellerinde bir sokak çiçekçisinin
Bir kırmızı gül gibi

(Nisan 1981)

ÇIĞLIK

Bir adamı öldürmenin tam sırası kurşunlarla
Çocuğunu öpüp kapıya çıktığında

Ey kanatılmış çığnenmiş bahar günü
Birden bir çığlıkla kapatır yüzünü

Ezik bir gül gibi çığlık, yitik bir umut gibi
Boğmak boğma telle bir insan olmanın sevincini

Kederli yağmur, usulca düşen akşama
Çığlık. Bir çocuk yüzü. Dayalı cama...

(1982)

Maltepe Askeri Cezaevi

"İnsanın bireysel ve toplumsal varlığını diyalektik bir bütünlük içinde kavrayan bir sanat anlayışından yanayız. Kendini bayattan soyutlamayan, şematize etmeyen; biçimci, edilgen, gizemci bir tavır temel almayan; izlenimlerini toplumcu bir gerçekçiliğin potasında eritmek çabasında olan bir sanat anlayışıdır bu. Bizim benimsediğimiz; doğruluğuna, bilimselliğine, geleceğe ve yaratıcılığa açık oluşuna inandığımız konum budur. Fakat sanattan her zaman büyük ülkülerin savunucusu, ya da gerçekliğin yetkin bir yorumu olmasını beklemenin yanlışlığına da değinelim. Küçük umutların, umutsuzlukların, sevinçlerin ya da hüznün şarkısı da her zaman söyleneciktir. (...) Karşı olduğumuz şey, idealist bir tavrın sistemleştirilmesi, temele alınmasıdır. Yoksa Gorki'yi eleştirirken, idealist dünya görüşünün de bir sanatçı için yararlı olabileceğini söyleyen kişinin Lenin olduğunu unutmuyoruz.

– Ataol Behramoğlu

"Halkın acılarından, yoksulluğundan söz etmek isteği, soylu bir istektir biç kuşkusuz. Fakat toplumcu şiir salt bir yakınmanın şiiri olmakla yetinemez. Belli bir başkaldırıyı, bir direnişi de içermek durumundadır. Üstelik gerçeklikle çelişmeyen, kaynağını onda bulan bir başkaldırı olmalıdır bu.

"Pek çok arkadaş halkı yüceltmeyi, övmeyi toplumcu bir tutum sanıyor. Oysa çoğu zaman devrimci olmayan bir halkçılık anlayışıdır bu da. Halk çoğu kez çelişkiler içindedir. 'Korkak, cesur, cabil, bakîm ve çocuktur.' Toplumcu şair bu gerçeği yakalamak, onu şiire aktarmak zorundadır. Gerçek bir başkaldırıya bu çelişkilerle hesaplaşarak varılacaktır çünkü.

"Kaldı ki, toplumcu şiir sadece acıların, yoksullukların, mutsuzlukların şiiri olarak da düşünülemez. (...) Doğada sevinçle hüznün, umutla umutsuzluk, ölümle dirim bir aradadır çünkü. Önemli olan, sevinci, umudu, dirimi baklı çıkarmak için girilen çabadır. Toplumcu şiir bu çabanın bir ürünü olarak düşünülmelidir.

– Ataol Behramoğlu

"Şiirde devrimciliğin temelde öze ilişkin bir sorun olduğunda anlaştıktan sonra belirtmek istediğim ikinci bir nokta, 'devrimci öz'ün hiçbir sınır, hiçbir yönerge tanımayacak oluşudur. Her şair kendi sesini, kendi bayatını, kendi soluğunu getirir. Bu konuda hiçbir bağışlama kabul edilemez.

– Ataol Behramoğlu

BİR ÜLKE NEDİR?

Bir ülke nedir diye sordum
Düş kuranın birine
Ülke düşlerdir dedi
Gerisinden bana ne

Bir ülke nedir diye sordum
Kırda açan çiçeğe
Ülke kokumdur dedi
Gerisinden bana ne

Bir ülke nedir diye sordum
Gökte uçan şahine
Ülke avımdır dedi
Gerisinden bana ne

Bir ülke nedir diye sordum
Yerde sürünen yılan
Ülke yuvamdır dedi
Gerisinden bana ne

Bir ülke nedir diye sordum
Cebi dolu birine
Ülke paramdır dedi
Gerisinden bana ne

Bir ülke nedir diye sordum
Cebi delik birine
Şöyle bir süzdü beni
Dedi ki git işine

[1983]

İNEKLERE ÖVGÜ

O kadar çok inek gördüm ki hayatımda
Onlara bir şiir adamam gerek
İnekler, yayılmış yatarlar çayırlarda
İnekler, sonsuzca otlayıp düşünerek

./

İnek gözlü desem bir kadına
Hakaret sayar bunu, gücenir
Oysa o mahzun bakışlı gözleri ineklerin
O iri gözleri nasıl da güzeldir

Akşamüstü otlaktan dönüşleri
Bir başkadır öteki hayvanlardan
Ne kargaşa, ne şamata, ne çingirak sesi
Belki derin bir “mo” kimi zaman...

Sonsuz değişmezliğin simgesidir onlar
Ve yüce bir ağırbaşlılığın
İneklere armağan olsun bu şiir
Güvencesine durağanlığın...

(Ekim 1986)

AYRILIK ŞİİRİ II

Sadece ikimize değil
Bütün hayata üzgünüm
Fotoğraflarda
Bir gece hatırası

Öylesine yalnızım ki
Sanki yokum
Eriyor eski ben
Ve yeni biri olamıyorum

Keder sokulgan adımlarıyla
Gelip kıvrılıyor yüreğime
Hayat sakın
Şafakta evler gibi

Sanki hiçbir şey olmadı
İkimiz yokuz sadece
Biz olan ikimiz yokuz
Deniz hep orada
Ve ağaçlar aynı düşlerinde

(Ocak 1999)

Süreyya Berfe (1943)

İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini 1960'ta Çanakkale Lisesi'nde tamamladı. İki yıl İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde, dört yıl Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde okudu. Askerliğini yedeksubay öğretmen olarak yaparken aralarında yaşadığı Anadolu'nun yoksul insanlarına büyük yakınlık duydu. Yayınevlerinde, reklam şirketlerinde çalıştı. Gelirini yükselteceğini sezdiği işlere uzak durarak ilginç bir yaşam anlayışı sürdürdü.

İlk şiirini 1963'te yayımlamıştı. 1966'da Türkiye Milli Talebe Federasyonu Kültür Yarışması'nda birinci oldu. İkinci Yeni'nin etki alanında başlayan şairliği, özellikle askerlik dönüşü halkçı bir anlayışa yöneldi. 1969'da, "Ant" dergisinde, Ataol Behramoğlu, İsmet Özel, Özkan Mert'le birlikte, dönemin ünlü şairlerine karşı, militan şiir adına yapılan başkaldırı toplantısında yer aldıysa da, bu toplantıyı izleyen etkinliklere katılmadı. Halkçı şiirini, kendi köşesine çekilmiş bir havada sürdürdü. 1992'de Cemal Süreya Şiir Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Gün Ola*, 1969; *Savrulan*, 1971; *Hayat ile Şiir*, 1980; *Ufkun Dışında* (Toplu Şiirleri), 1985; *Şiir Çalışmaları*, 1991; *Rubumun*, 1998.

İkinci Yeni havasında başlayıp şiirin iç sorunlarını özümseydikten sonra toplumsalcılığa yönelenlerin özelliklerini taşıyan bir şair oldu. Şiiri içerikte ararken, göze batmamasına özen gösterdiği titiz bir işçiliğin kaygılarını taşıdı.

YANGIN YILI

Öldürmüşler babamı
Yangın yılında

Dokunmadı kimseye
Yelim yağmurum

Yıllarca uyudum
Kara dağlarda

Ağaç mavzer yine
Ot kurşun bugün

Yeryüzü zulüm
Gökyüzü işkence

Yürüdü mavzerler
Kan döktüler önüme

Yüreğime erik kurusu
Bastım uyudum

SUSUZ

İlkin onlar sezer sarı bulutu
Göğün kuru çeşmesini anlar
Doğulular
Sabahçılar

Keserler yolumu
– Neden kalkmaz bu kalın yorgan
Ölü toprağı mıdır gece
Tarla susuz bir yalak mı

Söylerim
– Karanlık uzun
Sızar ağzından su kurtları

Testin
Evine benzer senin
Boştur
Kaçar yıldızlar

Gün açık
Akar oluktan duru bir su
Cebinde ağanın
Dolarlar

Anlar hayatın kanlı geçidini
Doğulular
Kin bekçileri

BÜTÜN GÜN

Sabah
İşe gidiyorum

Erkenci işçiler kuruyan topraklar
Çalışmaya zorlanan küskün çocuklar
Onlarsız düşünemiyorum

Kara bir gökkuşağı sunan
Şehirle uğuldayan sesi
Görüyorum
Loş hanlarda çınlayan
Durunca acı su
Dinleyince yanan sesi

Akşam
Eve dönüyorum

Tedirgin patronlar şaşkın vekilleri
Odalarda çürüyen üçüncü hamur memurlar
Herkesse dargın küçük işçi kızlar

Duyuyorum
Borçlarımın sıkıntısını dağıtan
İlanlar telefonlar içinde akan
Büyüyen oğlumla yüzüme bakan sesi

Gün posamı çıkaramamış
Saplanıyor gövdeme sesler
Sönen ocakların külleri
Bütün gün yeni bir

İçtikleri kan kıskırtıyor beni

(1970-1971 [1971])

BAZI YARALILARA

Nereye bakıyorsun
İşte yaralı insanların fotoğrafları
İşte yangından çıkarılan çocuk cesetleri
Bu, savaşmış bir atının sakat kalan ayağı
Bu kesik kol, önemsiz bir iş kazası

Kime bakıyorsun
İşte bacağından alınan üç parça kemik
İşte bombardımandan sonraki yaralılar
Bu, sınırı geçemeyenin aldığı yara
Bu yarım adam, küçük bir işkence hatası

Neye bakıyorsun
Sayamazsın o ciğerdeki yaraları
Kime bakıyorsun
Bilemezsin geçmişindeki yaraları
Nereye beheyken nazar boncuğu
Kime hüüyünce kurşun yarası

Ama sen
Yine de verirsin çiçeğini yaralı ağaç
Uçarsın yaralı keklik
Kan diner yol açılır
Gün döner gece kısalır

İsteyen denize isteyen kendine baksın

ÜÇ KARDEŞ

Eski bozkırda çinsabah
Kırıldı zeytin dalı
Üç parça güneş
Dünya üç tane

Duymaz halk avcıları
Sesini kanlı günlerin
Üç boyutlu ufuk
Memleket üç hane

Uzadı harın acım
Yankısı dağlarda
Yırtıldı üç ak bulut
Büyüdüm üç kere

Dolduysa da yüreğim
Gönlüm göçmedi
Ağaçta üç fışkın
Dal üç tane

MEKTUBUNU ALDIM

Bira da girdi köye diyorsun, kimsenin çaya baktığı yok
Hacı Ekber seksen yaşına değdi, yine aynı derede yıkanıyor
Uğraklı avratlar çoğaldı, enfiyenin fiyatı arttı
Altında çamaşır yıkadıkları söğütler vardı ya, yıktılar
Şimdi ordan Nato yolu geçiyor
Döktüğün diller boşa gitmiş, dediydim sana, dangalaklar anlamaz
Shell istasyonunu, bunlar hâlâ İzzet'in benzinlik sanıyor
– Can kulağıyla dinler görünür
İçindeki derdi söylemez, herkesin bildiğini söyler
Çok konuştun, ağzın mı kurudu, ayran verir
Muhtar seçimlerini ciddiye alır, kavga eder, adam öldürür
Genel seçimler için sana söz, hemşerisine oy verir

Kitleyle organik bağ kurduğuna inananları
Ve kendisini parti sananları düşünüyorum
Seçimlerde kavga nizam olmadı, kimsenin baktığı yok
Aşağı mahalle Feyzioğlu'na, yukarı mahalle Karaoğlu'na verdi
Kızamık bol, frengi de var, yine öldürüyor koyun kenesi
Kurt biraz seyreldi, Zemheri'de geliyor, o da tek tük
Askerden kaçan olmadı, doldular kamyona, hepsi gitti
Birine bir şey olmuş talimde, bilen yok, haber gelmedi.
– Benim en yakın askerlik arkadaşım defterimdir
Bir kısmını takdim ediyorum:
"Baştan geçen hatıralar
7 yumruk ve 4 tepik yedim, ağzım burnum kanadı

Memleketten bir mektup gelmedi, tabii selam da gelmedi
Bir gariplik çöktü üstüme sabaha kadar uyuyamadım. /

Talimde dalgınlık yaptım ve kıymetli bir sopa yedim.
 Bu da bana ebedi bir hatıra oldu.
 Koruyucu bakım harpte zafer için esastır.
 Dün arkadaşım İsmail'le yılın filmine gittik.
 Tabii efkârlandık ve dertleştik.
 Gurbet yolu gariplerin yoludur.

Bir aracın en büyük parçalarını sayınız.
 285 TL. babamdan gelen para budur.”
 Her şeyi defterime yazarım. Şarkı, türkü, şiir, ne olursa.
 Bazı kederli anlarımda çiçek resimleri yaparım.

Teskere bekleyenleri
 Sakat sakat tatatlara çıkanları düşünüyorum

Yine Domuzderesi'ndeki köprüden işliyoruz, n'apalım
 Yanındaki çatlak duruyor, kimsenin baktığı yok
 Kiremit damlı evler yaptırıyor Almanyacılar
 Yüksekçe, helası içinde, güzel oluyor
 Bizim, gazi Mecit ustayı bilirsin
 İyiden iyiye çöktü, aç gezip tok görünüyor
 – Karacaoğlan'ı ezbere bilir
 Kadınlara yüz vermez
 Radyo neyse ne de, teybe akli ermez
 Madalyalar mı? “Adam sen de” der “hatır gönül işi”
 Düşman müfrezesini bir başına imha etmiştir, ama söylemez
 Güneşin açık havada çıkacağına inanır

At pisliğindeki arpaları kaynatıp yiyenleri
 Bayramları kollayan tahta bacaklıları düşünüyorum
 Kızını okula gönderen pek az, gidenler beşi bitirmeden çıkıyor
 Milliyetçi öğretmenin çocuğu oldu, perişan zavallı, şikâyetçi burdan
 Geçende müfettiş vardı, tavşan tersi gibi bir adam, yazık
 Haaaa, senden sonra iki kız öğretmen geldi
 Bir evde kalıyorlar, pantolsuz gezmiyorlar, başlan önlerinde
 Sarı benizli, zayıf, âşık gibi kızlar, ağlıyorlarmış avratlara
 Sularını kendileri taşıyorlar
 – Üşürüz, yine de tezek istemeyiz
 Çaputla sıkırız ağrıyan başımızı
 Korkudan yalan söyleriz, nişanlıyız deriz

İlk günler ikimiz birden ağlıyorduk, şimdi öyle değil
Alışmışız, olmayacağını bile bile
Her yıl daha iyi bir yere atanmamızı isteriz

Kardeşlerini kıskananları

Yüzü gülmez ablaları düşünüyorum

Sorma, burda da aldı yürüdü pahalılık

Tezek yüz elli kuruş, kötü oğlak yüz lira, kimsenin elmaya baktığı yok

Elektrikten haber çıkmadı, çeşme eski çeşme

Kumarcılar azgın, iki gece üst üste uyumadıkları oluyor

Başlık parası yükseldi, düğünler azaldı, nazlandı kızlar

Hasan'ın oğlu çobanlık ediyor, avradı kaçtı

Dönmedi o günden bugüne, yeri bilinmiyor

– Yıllardır arar babasının mezarını

Silahına güvenir, kahveye çıkmaz

Okula gelip sobaları yakar, çocukların kalemlerini açar

On lira borç alır, beşini arkadaşına verir

Gelen büyük adamları karşılamaya gitmez

Her lafın sonunu “ağız tetik, dil tüfek” diye bağlar

İnlerde saklanan kaçakları

İşleyen kama yaralarını düşünüyorum.

HAYIR

Gül soldu

Ay çıkmıyor

Çiçek koparıldı

Deniz durdu

Güneş doğmuyor

Tohum dağıldı

Bahçe kurudu

Serçe gelmiyor

Dal kınıldı

Su dondu

Rüzgâr esmiyor

Gazino kapandı

Ay çıkıyor, bulanık
Güneş doğuyor, şüpheli

Serçe geliyor, yaralı
Rüzgâr esiyor, isteksiz

İnanmıyorum
Bitmedi

“ACELE EDEN ECELE GİDER”

Güneş açtı, uzun sürmedi
gözle görülmüyor

Çocuk okula başladı, uzun sürmedi
bir yerde çalışıyor

Rüzgâr esti, uzun sürmedi
yaprak kımıldamıyor

Delikanlı oldu, uzun sürmedi
ev geçindiriyor.

Kar başladı, uzun sürmedi
sular akıyor

Karısı iyileşti, uzun sürmedi
tımarhanede yatıyor

Ağaç büyüdü, uzun sürmedi
sobalarda yanıyor

Emekli oldu, uzun sürmedi
kadavrada bekliyor

NEDİRCİK YAVRUSU

Nedir aydınlığı yaratan, günü güne benzeten
hayatı yaşanır kılan, insanı insan eden?

Nedir yarına inanmalar, inanmamalar
geçmişteki gül bahçesi, gelecekteki diken?

Nedir azgınları, kaçkınları yola getiren
iyileştiren, yaşama gücü veren?

Nedir sevecenlik aşılayan, sıcaklık saçan
destek, dayanak, merdiven?

EĞLENCE PROGRAMI

Aşağıda küçük bir dere akıyor
suyu azalmış, taşları görülüyor

Bir adam otobüs bekliyor
elbisesi solmuş, karnı acıkıyor

Uzakta ince bir yol, aşıyor tepeyi
belki dar, belki genişliyor

Bir kadın hastanedeki kuyrukta
çıkan gözünü elinde tutuyor

Biraz ötede bir ağaç budanmış
bahara serpilecek, çabuk büyüyecek

Bir çocuk mezarlıkta çalışıyor
çiçek alıyor, su satıyor

Geçim, emeklilik, tatil, hediye, kartvizit, terfi, etiket, masa,
gençlikte

Yarın iş yok televizyonda güzel programlar var,
eğlen bu gece

TERSİNE MÜSLÜMAN

Bulanık bir sabah
Güneş çoktan doğmuş ama parlamıyor
Metropolümüzün dışına – varsa – yürüyorum
Yanımdan arabalı, çoluklu çocuklu aileler geçiyor
İmanına kadar dolu trenler, vapurlar, minibüsler geçiyor

Herkes o yana gidiyor
Ben eve dönüyorum

[1980]

EYLÜL OLUYOR

Küçük bir basamağı bütün varlığıyla geçmeye çalışıyor
yeni yürüyen bir çocuk:
bütün gücüyle, bütün acemiliğiyle, bütün sevimliliğiyle.
Basamak duvar oluyor, set oluyor.
Ana-babalar denizde, eğlencede, yemekte.
Tahtıravallı inip kalkıyor, salıncağın etekleri rüzgârda
renklerle, ışıklarla cıvıldıyor bahçe.
Yeni yürüyen çocuk basamağa bakıyor:
çok uzaklara bakıyor sanki, çok uzaklara.
Eylül oluyor sevimliliği, gücü, acemiliği
bir anlık Eylül oluyor.

Ne Ağustos'u tanırım artık ne de Ekim'i.
Fuzulî bir kalabalıktan dönmüşüm. Aklım ermiyor.
Suç arıyor, suçlu arıyor yatalak gece.
Ben mi çağırdım seni buraya?
Işıklar altına, karanlığa ben mi çağırdım?
Ben mi gönderdim ne olduğunu bilmediğin günler arasına?
Sonradan acıyan geçmişindeki gizleri anlatmaya
ben mi gönderdim?

Haziran'mış o çocuğun geçemediği basamak. Kimse söylemedi.
Süt yumuşaklığıyla geldi: sustu, konuştu. Geçmedi.
Mart bitiyor neredeyse. Hepsi düştü cemrelerin. Düştü ama
bağışla beni bahar, yine Eylül oluyor.

Çünkü, kum ve köpük alıyor çocuğu, aşılıyorlar basamağı,
basamakları
hayal bile edemedi gecelerin insanı şaşırtan yerlerini.
Kum, utançtan kayaların kuytularına çekiliyor.
Köpük, boğulup kayboluyor denizin derinliklerinde.
Çocuk, ağlayarak uzaklaşıyor bütün bahçelerden.
Asık yüzlü, suskun bir sabah geliyor.
Herkes buluyor kendine yakışanı ve yakışmayanı.
Kim kımıldasa hafifçe, Eylül oluyor.

Soluyor işte demin ışıyan gün, bulutlar çöküyor üstüne.
Yapraklarını döküyor akarsuların kıyısındaki ağaçlar.
Ağır ağır terk ediyor hayvanlarını en sabırlı, en dayanıklı kır.
El ele tutuşuyor gizlenen iki yürek
dolaşıyorlar saklamaların, tehlikelerin yollarında.

– Ne konuşmuştuk en son?

–

– Hatırlamak istemiyorum. Eylül oluyor.

[1992]

DEĞİŞMEZ

Bu yılları boşuna beklemişim
günler solup giderken damlarda, odalarda.
Gençliğim
göster yüzünü bana :
Bakarım
korkularım, kuşkularım silinir.

Nedir bu kitaplar, bu şiirler?
Nedir kayalaşmış sıkıntılar, uçup giden sözler?
Nedir aklımın ermediği şu olup bitenler?

Buduyor zaman dalları, acıları.
Hayatım kapalı bir hava
açılmıyor.
Geldiğim yerlere kayıyor gözlerim.

Çocukluğum
ver elini bana.
Kuşat kökleri, geleceği.
Vaadlarla gelme, karlarla gel
kızaklarla gel, faytonlarla...
Senden uzakta eridi gençliğim.

Ölümüm
duy çılgılığımı.
Duyur kendini bana.
Tanıyamıyorum bu çağı.
Belli, erken gideceğim.

RUHUMUN DOMATES BAHÇESİ

Büyükbahamın yaptığı
kabartma haritanın
göğünde uçtun
kaybolur gibi oldun.

Güneş koktu koparınca
yenidünya bitkisi
çok dallanan
meyvelendiği zaman eğilen
çok ışık ister
ağır topraklarda verimli olur
fideleri şaşırtılır.
Ne de olsa sevda elmasıdır.

Çiçeklerinin düşlerimdeki gülümseyişi
hoşuma giden yarım başağrısı gibi.
Başımı kaldırıp baksam
uzatsam elimi
gözbebeklerinde domates bahçeleri.

İsmet Özel (1944)

Kayseri'de doğdu. Kastamonu'da Abdülhak Hamit İlkokulu'nda başladığı öğrenimini Çankırı Ortaokulu'nda sürdürüp, 1962'de, Ankara Gazi Lisesi'nde tamamladı. Bir süre Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne devam etti.

İlk şiirini yayımladığı 1963 yılında Türkiye İşçi Partisi'ne üye oldu. Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü yönetim kurulunda önce sekreter, sonra asbaşkan olarak görev aldı. "Dönüşüm" dergisinin hazırlanması, caddelerde satılması etkinliklerine katıldı. Sonradan adı Dev-Genç'e dönüştürülen Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun kurucuları arasındaydı. Bir yandan da sendikalarda çalışıyordu. Fakülteden mezun olamadan ayrılmak zorunda kalıp askerliğini Sivas, Konya, Elazığ, Muş'ta sakıncalı onbaşı olarak yaptı.

1969'da, "Ant" dergisi için Osman S. Arolat'ın yönettiği "Devrimci Genç Şairler Savaş Açıyor" başlıklı bir oturum'da Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe, Özkan Mert'le, kavgacı (militan) şiir adına, barışçı (pasifist) şiire karşı çıktı. Kısa bir süre sonra Ataol Behramoğlu ile birlikte "Halkın Dostları" dergisini kurdu. On sekiz sayı yayımlanan bu dergi sıkıyönetim bildirisiyle kapatıldı. 12 Mart 1971 müdahalesi sonrasında, düşüncelerini, inançlarını derinliğine gözden geçirmek gereğini duydu. Bu arada yükseköğrenimini tamamlamaya karar verdi. 1972'de girdiği Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü 1977'de bitirdi.

1974'te Sezai Karakoç'un "Diriliş" dergisinde "Amentü" adlı şiirini yayımlamakla İslamcı dünya görüşüne bağlandığını açıkça belirtti. Yeni anlayışı doğrultusunda şiirler de yazıyordu, ama asıl gelişmesi düzyazıda oldu. 1970'lerin ikinci yarısından başlayarak gazete yazılarıyla, yayımladığı çok sayıda kitapla bir İslam düşünürü görüntüsüne girdi. Gazete yazarlığının yanı sıra, 1980'den bu yana Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda Fransızca öğretmenisi olarak da görev yapıyor.

Şiir kitapları *Geceleyin Bir Koşu*, 1966; *Evet, İsyan*, 1969; *Cinayetler Kitabı*, 1975; *Şiirler* (ilk üç kitaptaki şiirler tarih sırasıyla), 1980; *Şiir Kitabı* (*Şiir Okuma Kılavuzu*, *Geceleyin Bir Koşu*, *Cinayetler Kitabı* bir arada), 1982; *Cellâdım Gülmüserken*, 1984; *Erbain* (*Geceleyin Bir Koşu*, *Evet, İsyan*, *Cinayetler Kitabı*, *Cellâdım Gülmüserken* bir arada), 1987.

İkinci Yeni'nin eteklerinde serpilen şiiriyle devrimci anlayışa benzeri görülmemiş örnekler sunmuştu. İslamcı anlayışta da böyle bir hava estirecek gibi görünürken şiirden düzyazıya doğru kaydı.

YILDIZLARIN UZAKLIĞINA ÖVGÜ

Kargaşa. Anılacak günlerim olmadı mı benim? Ayaklarımın korkusuzca çiçeklendiği, silahıma yapışıp sabahın serinliğini beklediğim, kuzey gemileriyle sağır olduğum günler, sepet örmeyi unuttuğum günler olmadı mı? Ey geceyi ve kahverengi bir düzeni taşıyan ellerim! Yüzümün uğultusuyla şaşırtın beni. O karanlık ormanı yangına vurun. Çünkü ben de kaçarken ardımda kalanları yakıyorum. Ama iyi biliyorum yıldızları, ama yıldızların tanrıların da üstünde parladıklarını, anılacak günlerimin gitgide yokolduğunu biliyorum.

Kargaşa. Ve kolayca yıkılan inançlarım benim, benim en sağlam, en dağınık ellerim. Sabahı nasıl tetikte bekliyorum. Şafakla damar damara seviştiğini görmek için bilgeliğin. Ve onarıyorum nasıl hızla kendi gücümü. Nasıl bir soylu boşluğa çılgınca kanayorum. Ey yangınlar artığı! Her yangından arta kalan bir şey, her yangından arta kalan gerçek şey

çoğalt beni.

(1963)

SEVGİLİME BİR KEFEN

Alçak sesle uçuyor üzerimden
saçları kına yakılmış bir kadının mihrabı
bu gövermiş güz günleri çıldırtır
çileden ve kitaplardan çıkartır insanı
urlar, karınca cesetleri
titreyişlerle örtülür üstüm
merak
bir devrimcinin hazırlığıdır
ve alçacık bir sesle uçar üzerimden
kanser, begonya, ölüm.

Beyaz tülbentler camın arkasında
ve çıkarılmış insan gözleri
kırk batman ağırlığında sahici insan gözleri
bağrına taş hasan ana
o ananın ölüsünden kalkan toz
ey acılar gardiyanı, ey güz günleri.

Bir isyankâr çetecinin yağmuru altında
kendi kavruk güzelliğini yumrukluyorum
kulunç gibi giriyor öğleden sonraları cumartesinin
umudum
ki hırçın bir hayvandır durmadan
kalgıtır banknotları, miting alanlarını.

Ve tarçın kokusu ve yorgunluklarla
oturduğumuz evleri tıkayan
merak
bir devrimcinin hazırlığıdır.
Yıkanır bazı bakır dövücüleri çarşılarda
şakırtılarla sürüklenir bazlama açan kadınlar
dibeklerinde inatlarını döven
hınzır umutlarını döven kadınlar şakırtılarla.

Benim harcım değil bir yâr sevmek gizliden
her yanım bin türlü merakla dalanmakta
o loş buhur kokuları, analarımız
aşererken toprak yiyen analarımız
yüreğimin palamarlarını çözüyor aya karşı
gökçe sancım zonklıyor bileklerimde
zonklıyor talaşlar, talaşlar
şakağıma vuran halyozun talaşları.

(1965)

KAN KALESİ

Elbet bir hinlik vardır seni sevişimde
ey kanıma çakıllar karıştıran isyan
saçlanma bin küsür yalnızlığı takip girdiğim şehre
insan varlığımızdan tuhaf tohumlar bıraksam
günü geçmiş bir gazete, toprak bir çanak
bir daha gelmem belki diye bir not bakır maşrapanın yanında
şeytanlar da yürür benimle herhal ısıklık çaldığım için
bir şahan tüylerini döker ardımsıra
artık bırakılmaktan yapılma bir adam sayılının
böğrümde kambur çocuklardan bir payanda.

Gizemli bir dehliz gibi şehri dolaşıyorum
 sıkıca tutuyorum kendimi şehre karışmaktan alıkoymaya
 her yerimde urlar çıkıyor, biraz kürt, biraz köylü, biraz makina
 kangren oluyorum bahar geldiği için
 urlarımı kesiyorum kör bir usturayla
 ama kopmuyor onlar ve bana şehri dolaştırıyor
 bırakabileceğim her şeyi bırakıyor bana
 kızlardan geçilmiyor köprüler, ayak bileklerime dek
 yükseliyor kız tortuları
 tülbentlerden kanı süzülürken körpe yavruların
 bir bazı şeyler bulmalı yüzümüze tebelleş olan bu korkuya
 – Avluya çık
 – Avluya kara bir şey bırakılmış
 (bir bomba)

Kulaklarımız alışmıştı tıptısına yağmurun
 şehre sıkıntının rahatlığı basmadan giriyorduk
 filimler üç günde bir değişiyordu
 hense ikircikliydim ama korkmuyordum
 polis olan babamla tatil arasında uçuşup duruyordum durmadan
 urlarım yoktu, suçum yoktu
 ve beyaz kuşlar kalkardı anamın hırkasından
 şehre karışmayan bir dehliz değildim
 sevinçle kovalıyordum kendimi
 bunları ansımak başımı döndürüyor bazan
 elbet bir hinlik vardır seni sevişimde
 ey kanıma çakıllar karıştıran isyan.

Azan bir hevestir artık tanyeri
 söküp gövdesinde bir cehennem parçalamak ister insan
 şehrin defterini dürüp uzanmak ister yanma
 üstümüzü kuş sesinden bir lekeyle örtmeli
 umudumuzu kapmaya gelen makinaları
 bütün çirkefini şehrin çarptırıp aşkımıza
 solumak gece
 terlemek gece
 gece çarşafı..
 Açıklanacak, belletilecek olan belki
 milat öncesi ve sonrası lakırdıları
 karışık banka hesapları, navlun

yani öylesine açık değil pek
hatta
– şehir mi, değil mi burası –
kötürüm bir kurt çantamı karıştırıyor
neden karıştırıyor, ne hakla
direnmeler, erzurumlar, kalfalar
gecenin ipini koparan gece safaları
– Var mısın yok yere ağlamaya... Ki bir sis
yanık bırakılmış bir fısıltı
şehri sarıyor, bir dehliz olan bana ulaşamıyor ama
herkesin içinde iğdiş bir bahar
bacakları eriyor memurların, evkızlarının
ve saat 24 vadiyasının işçileri
inmiyorlar ocaklarına.

Yufka mıdır
yufka mıdır benim bakışım dünyaya
ki acılarıyla başlatırım insanları
derimi yalayarak geçen mevsim
beni alır şehirden yıpranmış bakışlarla
her askere gidenin, her tören yorgununun
kondurur kemerinin kaşına.
Böylece ben, o küskün, o karışmayan dehliz
koca bir tomruğu yüklenirim arkadaşlarla
koca bir tomruğu kaldırıp kaldırıp
kümbetlere, bitkinliğin bordasına..
Kanın çığırından çıktığı saattir bu
memelerini bana sıkıca bastırdığın
hercai bir yürek somurtkan kepenklerin ardında
şehri acıtan çocukluğumuza değdikçe
biz seviştikte bizi acıtan
kukumav kuşları, manilerle dolu bir yatak
zaç yağı şişeleri kocaman.

Sen şimdi sevincimin akranısın
ey kanıma çakıllar karıştıran isyan
doğrusu seni toprağı eller gibi sevdim
yaralarımı onduranımsın
yatağımı hiç boş bırakmayan..
Yüzümü ellerimle yine kapayayım mı

bekçi karısının bel altını mı anlatayım insanlara
yoksa onlara bilinmez bir toprak mı adayayım
değil

partizanlığımı dalaşmak istiyor anla
bu sarsak hırgürüyle dünyanın
dalaşmak dalaşmak dalaşmak
böylece aşk akranım oluyor benim
ey hayırdan ve yokuştan uzaklara
ey çırpınan bir geyiktir memelerin
karnın ısırgan otları gibi aklımda.

(1966)

"Genellikle, bütün edebiyat yapıtlarında gündelik dilin yapısından uzaklaşılır Ama şiirde başka edebiyat eserleri için aradığımız mantık örgüsünü de bulamayabiliriz. Hatta, çoğunca şiir bizi kuralları konulmuş mantık alanından uzakça bir alanda yakaladığı zaman gerçek etkisini gösterebilir.

"Şiir dışındaki edebiyat ürünleri ortaya çıkmış bulunan metni aşan bir haberi iletmeyi de amaçları arasına soktukları için kuralları konulan mantık yapısına bağlı kalmak zorundadırlar. Bir hikâyenin, bir romanın ilettiği haber bir başka biçimde de ortaya konulabilir Bu yüzden de bir hikâyeye, bir roman zaman zaman özellenir, bölümlere ayrılabilir veya en azından metni hep göz önünde tutmaksızın hakkında konuşulabilir. Oysa şiirde belli ve özgün mantık öylesine billurlaşmıştır ki metnin kendisi ancak bir şeydir, başka bir biçim içinde varlığını sürdüremez, başka kelimelerin bileşimine tercüme edilemez.

"Şiirde geçerli olan mantık ancak şiir okurken ne olduğu bilinebilen bir zihin durumudur Şiire özgü mantık düzenini 'belki bir kereye mabsus' olmak üzere ve 'yalnızca bir şeyi' kavrayabilelim, kendimize mal edelim diye kurabiliyoruz. Şiir mantığının genel geçer kuralları yok, yürünecek yolu biz kendimiz bulup çıkarıyoruz. Çünkü biz şiiri onun esrarını kendi esrarımızla kaynaştırabilme çabasıyla okuyoruz.

"Şiirde her şey doğrudur Daba açıkçası, şiir henüz bizim mantık yapılarıyla yüz yüze gelmeden önce edindiğimiz düşünme ve algılama, batta tat alma yetimizin iş gördüğü dönemimize ait bir bölümimizden girip bize bazı şeyleri açıklar, öğretir

– İsmet Özel

KALK, DÜĞÜNE GİDELİM*

Gül'e

Sarardın üzüntüden üç gün ağladın
 baktım gözlerine sıçramış halkın gözleri
 incesin
 bardakta bir karanfile benzemiyor inceliğin
 serçeler sekmiyor hayır, dudaklarında
 ham demirden bir çanakta dövülmüş otlar olur
 ısınmış taşlar olur yazları geceleyin
 sazlar
 kanımda Çiçek Dağı'nı vurur
 doldurur öylece göz yerlerimi inceliğin

Tenimde iz bırakmış kar kokusu
 terli, muğlak adamların hevesleriyle
 harman edilmiş tenim
 sevinçler artırmışım çiçekli
 ve çiçeksiz bütün dağlardan.
 Sarhoşken bağırma akıtılan yıldızlar
 özümü çekip ayırmış avuntulardan.
 Şimdi sana bakıyorum, kalabalık gözlerin
 ağlamasan bizi utandıracak sanki dünya
 Valentina Tereşkova
 ve çekik gözlü kadın komandolar
 çünkü üç gün beslendiler senin gözyaşlarıyla.

Sen ağlarken aızıımız çoğaldı
 elledik halkın ağrılarını cesurca
 ağlamasan
 kök inatla kavramıyor toprağı
 boş umutlar içinde pervasız büyüyor kir
 ağlıyorsun ihanete karşı şavkıyor pıçak
 bir pıçak ki sevgilim, Sürmene işidir.

Bir şehrin uzak semtleri gibi gözlerin
 üzgün, kara, ayaklanmaya hazır

./

* Anamın uyuşmuş ayağını harekete getirmek için söylediği söz.

ben yaralar kuşanıp katılırim onlara
 onlara katılırim yedek mermi ve şarkılar alarak
 seni alırım sonra her bir yanım çağıldar
 bir oyuna kalkarız sıkılmış yumruklarla
 yazanız duvarlara fırtınalı yazılar.
 Bir gün hurda, bu kalktığımız yerde
 kendini yaşamakla taşıran bir güneş kabarcığı
 zonklayan bir atardamar olduğu anlaşılır
 el tutuşmuş çocuklar ki o zaman
 senin gözyaşlarını heyecanla kapıştır.

(1969)

KANLA KİRLENMİŞ EVRAK

Karanlık sözler yazıyorum hayatım hakkında.
 Aşklarım, inançlarım işgal altındadır
 tabutumun üstünde zar atıyorlar
 cebimdeki adreslerden umut kalmamıştır
 toprağa sokulduğum zaman çapa vuran adamlar
 denize yaklaşınca kumlar ve çakıtaşları
 geçmiş günlerimi aşağılamaktadır.

Karanlık sözler yazıyorum hayatım hakkında.
 Ve rüzgâr buruşturuyor polis raporlarını
 kadınlar fazlasıyla günaha giriyorlar
 bazı solgun gömleklerin çözükle düğmelerinden
 çelik tırpan gibi silkiniyor çocuklar
 denizin satırları arasında.
 Gece arsızca kükrüyor paslı beyninde şehrin
 küfre yaklaştıkça inancım artıyor.

Karanlık sözler yazıyorum hayatım hakkında
 öyle yoruldu ki yoruldu dünyayı tanımaktan
 saçlarım çok yoruldu gençlik uykularımda
 acılar çekebilecek yaşa geldiğim zaman
 acıyla uğraşacak yerlerimi yok ettim.
 Ve şimdi birçok sayfasını atlayarak bitirdiğim kitabın
 başından başlayabilirim.

(1972)

ÇÖZÜLMÜŞ BİR SIRRIN ÜZÜNTÜSÜ

Yaşamaktan öte özür bulamayınca aşka
sonuçları bir bir gözden geçiriyorum
pulluklarla devrilen toprağın ıslaklığındaki can
madenlerin buharından elde edilen büyü
bazı yasak kitapların verdiği dinç duygular
nelerse ki yaşamak sözünü asi kılan
nelerse ki lekesiz, umutlu ve budala

Denedim. Soğuk sular dökünüp fırladım sokaklara
sorular sordum nice kara sıfatları üstüme alarak
ipte boynum, ağzım şehvet yalaklarında
çapraştım, and içip ayna kırdım
doğadan bir vahiy bekledimse boşuna
baktım akşam herkesin kabul ettiği kadar akşamdı
hiçbir meşru yanı kalmamıştı hayatımın.

Sözlerimin anlamı beni ürkütüyor
böylesine hazırlıklı değilim daha.
Bilmek. Bu da ürkütüyor. Gene de biliyorum:
Kapanmaz yağmurun açtığı yaralar
çocuklarda.

(1973)

ESENLIK BİLDİRİSİ

Bir şehrin urgan satılan çarşıları kenevir
kandil geceleri bir şehrin buhur kokmuyorsa
yağmurdan sonra sokaklar ortadan kalkmıyorsa
o şehirden öcalmanın vakti gelmiş demektir

Duygular paketlenmiş, tecime elverişli
gövdede gökyüzünü kışkırtan şiir sahtedir
gazeteler tutuklamış dünya kelimesini
o dünyadan, o şiirden öcalmalı demektir

Ölüm gelir, ölüm duygusuna karşı saygısız
ve zekâ babacan tavriyla tiksinti verir

söz yavan, kardeşlik şarkılan gayetle tıkız
öcalınmazsa çocuklar bile birden büyüyebilir

Yargı kesin: Acı duymak ruhun fiyakasıdır
kin, kusturur insanı; adına çıdam denir
susulunca tutulan çetele simsiyahtır
o siyah öcalmakcasına gür ve bereketlidir

Vandal yürek! Görün ki alkışlanasın
ez bütün çiçekleri kendine canavar dedir
haksızlık et, haksız olduğun anlaşılın
yaşamak bir sanrı değilse öcalınmak gerektir.

(1973)

DİŞLERİMİZ ARASINDAKİ CESET

Biz şehir ahalisi, Kara Şemsiyeliler!
Kapıcılar! Evraklılar! Örtü Severler!
Çıglıklardan çadır yapmak şanı bizdedir
Bizimdir yerlere tükürülmeyen yerler

Nezaketten, haklılardan yanayızdır hepimiz
Sevinmemiz çapkıncadır, ağlatır bizi küpeşteler
Yaşamak deriz – Oh, dear – ne kadar tekdüze
Katliamlar ne kötü be birader

Güneş, neredeysek orada bulur bizi
Ya cünûp ve yalancı veya miskîn ve ülser
Falımız neyse çıksın diye açarız indeksleri
Sayılar bizi bulur, o ayıp işaretler

Saframızla kesemizi birleştiren anatomi bilgisi
Hadım tarih, kundakçı matematik, geri kafalı gramer
Evet bunlar gizlice örgütlenerek alnımıza
Verem Olmak Üretimi Düşürür ibaresini çizer

Biz şehir ahalisi, üstü çizilmiş kişiler
Kalırız orda senetler, ahizeler ve tren tarifesiyle
Kimbilir kimden umarız emr-i b'il-ma'ruf

Kimbilir kimden umarız nehy-i ani'l-münker
 Bize yalnız oğulları asılmış bir kadının
 Memeleri ve boynu itimat telkin eder.

MATARAMDA TUZLU SU

West Indies, Kızıl Elma, İtaki, Maçın!
 Uzun yola çıkmaya hüküm giydim.
 Beyazların yöresinde nasibim kalmadı
 yerlilerin topraklarına karşı suç işledim
 zorbaların arasında tehlikeli bir nifak
 uyrukların içinde uygunsuz biriyim
 vahşetim
 beni baygın meyvaların lezzetinden kopardı
 kendime dünyada bir
 acı kök tadı seçtim
 yakın yerde soluklanacak gölge bana yok
 uzun yola çıkmaya hüküm giydim.

Uzak nedir?
 Kendimin bile ücretinde yaşayan benim için
 gidecek yer ne kadar uzak olabilir?
 Başım açık, saçlarımı ikiye
 ortadan ayırdım
 kimin ülkesinden geçsem
 şakaklarımda dövmeler beni ele verecek
 cesur ve onurlu diyecekler
 halbuki suskun ve kederliyim
 korsanlardan kaptığım gürlek nara
 işime yaramıyor
 rençberlerin o rahat
 ve oturmuş lehçesinden tiksinirim
 boynumda
 bana yargı yükleyenlerin
 utançlarından yapılma mücevherler
 sırtımda sağır kantarı gizli bilgilerin
 mataramdaki suya tuz ekledim, azığım yok
 uzun yola çıkmaya hüküm giydim.

Bir hayatı, ısmarlama bir hayatı bırakıyorum
 görenler üstünde iyi duruyor derdi her bakışta
 askerken kantinden satın aldığım cep aynası
 bazı geceler çıkarken
 uçarı bir gülümseyişle takındığım muşta
 gibi lükslerim de burda kalacak
 siparişi yargıcılar tarafından verilmiş
 bu hayattan ne koku, ne yankı, ne de boya
 taşımamı yasaklayan belgeyi imzaladım
 burada bitti artık işim, ocağım yok
 uzun yola çıkmaya hüküm giydim.

[1984]

"İmge dilin dural ve işlek olmayan bir kılığa girmesini engelleyecek güçtedir Çünkü imgede başıboş ve kalıplara sığmayan bir içgüdü saklıdır. Bu çılgın ve güzel atın us ve dil gibi dizginleri vardır Ama o, bu dizginlerin kendini sınırlama çabalarına karşılık onların kesin (sayılan) kurallarını zorlayacaktır Sonuç olarak şunu demeliyiz; duygu, us ve dil, şiirin bu üç ögesi imge yoluyla girdikleri düzende başarıya ulaşıyorlar Bu sentez insan ilişkilerini deşerken, açığa vururken özgün ve dengeli bir şiir yapısı ortaya koyuyor.

– İsmet Özel

Özkan Mert (1944)

Erzurum'da doğdu. İzmir Namık Kemal Lisesi'nde okurken askere gitti. Liseyi askerliği sırasında dışardan sınav vererek bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Urdu Dilleri ve Sinoloji Bölümü'ne girdi. Bir yandan da geçimini sağlamak için çalışıyordu. En sıcak günlerinde öğrenci olaylarına katıldı. Şiire 1960'ların başında, İzmir'de başlamıştı. Ankara'da 1969'da yayımladığı ilk kitabı kovuşturmayla uğratılarak toplatıldı. 1970'li yılların başında yurt dışına gitti. İsveç'te drama-tiyatro-film öğrenimi gördü. Yıllardır Stockholm'de, İsveç Devlet Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümü'nde, program yapımcısı olarak çalışıyor. Bir sakıncası kalmadıktan sonra da yurda dönmedi. Gurbette yazdığı şiirlerini Türkiye'de yayımlamayı sürdürüyor. 1990 Yunus Nadi Şiir Mansiyon Ödülü'nü, 1990 İlhan Demiraslan Şiir Büyük Ödülü'nü, 1992 Petrol-İş III. Geleneksel Şiir Yarışması Jüri Özel Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Kuracağız Her Şeyi Yeniden*, 1969; *Kırlangıçlar Kırlangıçlar*, 1978; *Irgatoğlu Atçalı Kel Memet Destanı*, 1980; *İşte Hayat, İşte Ölüm ve Tarih*, 1981; *Stockholm'de Mavi Saatler*, 1987; *Dünya Çarpıyor Yüzüme* (Toplu Şiirleri), 1988; *Allah ve Tango*, 1990; *Mozart ve Akdeniz*, 1992; *Bir Irmakla Düello Ediyorum*, 1995; *Bir Dünyalının Notları* (Toplu Şiirler 1960-1995), 1997.

1960'ların sonunda "Ant" dergisinde toplumsalcı eylem şiiri adına savunulan çizgiyi yurt dışında da sürdürdü. Ünlü kötü şairlere karşı ünsüz iyi şairlerden yana tavır aldı. En büyük ödülü halkın oğlu olmakta aradı.

DİREN! EY KALBİM

Diren! Ey kalbim
Diren! Hayasızlığa
Namussuzluğa
Diren! Kötüye
Çirkine, yanlışla
Diren! Yenilme

Ne güzeldir yaşamak
Bir ırmak gibi coşkunca

Dağların üzerinde yürümek
Bulutlara değdirmek başımızı
Sıcacık ak bir somun
Koltuğumuzun altında
Kırlara çıkmak
Kaşmak insanların arasına
Milyonların arasına

Ben öylesine severim
Savaşmayı ve sevişmeyi
Anlatmayı insanlara
Durmadan, bıkmadan anlatmayı.
Çiçekler nasıl fışkırır dallarda
Balıklar nasıl yavrular
Bir çocuk ki nasıl açar
Gözlerini dünyaya
İşte ben öyle yaşamak isterim
Bir tren rayların üzerinden
Nasıl kayar gider
Öyle yaşamak isterim.

Cesurum Ey hayat
Cesurum Ey namussuzlar
Genç bir yürekle
Karşı çıkıyorum dünyaya
Eskimiş potinlerim benim
Güveniyorum sizlere.
Büyük bir coşkuyla
Yürüyorum sokaklarda
Yumruklarım sıkılı
Türkü söylüyorum haykırarak
Haykırarak yaşıyorum.

Diren! Ey kalbim
Diren! Yenilme
Sen benim silahımsın
Aşkımsın.

Yollarda yaprak döküntüleri
 Çocuk ölüleri
 Ve göğsümüzde
 Bir kefen olarak taşıdığımız
 Bahar.
 Kuşlar uçardı
 Tarhana kokularının
 Göğe yayıldığı
 Küçücük evlerin üzerinden
 İnsanlar ağıldı durmadan
 Sokaklar kıpkırmızı olurdu
 Kahır ve acıdan.

Ve insanın
 Etine sokulmuş
 Bir bıçaktır
 Artık
 Yaşamak
 Yaşamak.

Diren! Ey kalbim
 Diren! Yenilme
 Sen benim silahımsın
 Aşkımsın

Güzel bir dünya için yavrum
 Sıcacık ak bir somun için
 Tertemiz sevdalarımız için
 Direnmeliyiz!
 Direnmeliyiz!

Cesurum Ey hayat
 Cesurum Ey namussuzlar
 Dağ gibi bir sevda bitti
 Birer çocuk mezarı artık
 Toprak damlı küçücük evler

Ve bir dal kadar
İncecik bedenleri
Bombalanıyor genç insanların
Dünyanın her yerinde.
Benim tek sevdam devrim
Kaynar bir su gibisin içimde
Çiçeklenmiş taptaze bir fidansın
Yaşanmamış güzel günlerimsin.

Diren! Ey kalbim
Diren! Yenilme
Sen benim silahımsın
Aşkımsın

[1969]

KARLOS VE BEN İSVEÇ'TE

Sırtımda terli fanilam
Karakışta
Kiremitlerini aktarıyorum
Bir kilisenin.
Haç çıkarıyor
Yaşlı bir kadın
Bakarak gökyüzüne
Ve bana.

Yüzbaşı Karlos solumda
Kırmızı
Lastik eldiven
Ellerinde
– Öldürmemek için
Gine'de
Mozambik'te
Halkı –
Bulaşık yıkıyor burada
Kocaman kazanların
Dibini parlatıyor
Kulaklarında kurşun sesleri

Kulaklarını tıkıyor Karlos
Sanki düşen
İnsan değil
Kar taneleri.

Orada : Altın ve petrol
Orada : Siyah ve beyaz
Sevimli bir halk yaşıyor
Küçücük evleri olan ve
Kamıştan perdeleri.

Koca ağaçları
Kökleriyle söküp
Taşıyorlar Portekiz'e
Ve insan kanını
Gemilerle.

– Hey! Karlos Karlos
Elini çabuk tut
Sevgili Karlos
Kazanı istiyorlar.

İSVEÇLİ KIZLAR ÜZERİNEDİR

Yanımdan İsveçli kızlar geçiyor
Düşünülemeyecek kadar güzel kızlar
Yakalarında da birer Vietnam rozeti
Özgür olduklarına
Sonsuz derecede inandırılmış kızlar
Levis pantolon ayaklarında
On yılda yaşadıklarını bizim kızların
Yaşıyorlar bir günde.

Ve yine de hiç otobüs görmemiş bir insana
Otobüs anlatmak gibi bir şey
Aşkı anlatmak bunlara
Ve özgürlüğü.

ÜLKESİNDEN AYRILAN BİR İŞÇİNİN TÜRKÜSÜ

Sökülüp toprağından
suyundan, tuzundan
acımasızca bir sabah
yaban toprağına ekilen
bir bitkisin sen.

– Ellerin, çiçek senin

Kömür gözlü çocukların
çiğdem belli karnın
düşlerinde yıkıyor seni.
Güller düşüyor
pembe yanaklarından.

– Yüreğın nakış nakış senin.

Bir kan lekesi oluyor
düştüğü yerde
kurşunkalemle yazdığın mektuplar.
Kelimeler değil ki dizdiğin
yarısı karanfil, yarısı ölüm çocuğum.

– Kahırdan bir gömlek giydığın senin.

Sevda el el ediyor,
cıgaranın dumanı gidiyor
ayakları demirden
dört yataklı bir odada
oturmuşsun, gömleğin bozkır kokuyor

– Sevdan dilim dilim senin.

Çın çın eder şimdi
Akdeniz’de köpüklü dalgalar
bir saz değil ki elindeki, rüzgâr.
Beşikte nişanlamışlar bizi acıyla
aldırma, uzat ellerini be aslanım!

– Ellerin dünyanın onuru senin.

BENİM ADIM BARIŞ

Benim adım Barış.
Ben Asya’dan geliyorum,
Afrika’dan, Avrupa’dan
Avustralya’dan, Amerika’dan...

Benim adım Barış.
Binlerce yıllık savaşlardan,
Oğulsuz kalmış anaların gözyaşlarından,
Atom bombalarının küle çevirdiği
Çocuklardan geliyorum.

Benim adım Barış.
Uzaydan geliyorum.

Benim adım Barış.
Dünyayı bir halklar
Ve dostluklar denizi yapmaya geliyorum.

[1984]

BARIŞIN OĞLU PALME

Soğuk bir gecenin
ortasında vurdular seni
Palme!
Sevgiyi ve Barışı vurdular.

Buzlu kaldırımın
üzerinde donan kan lekelerini
sıcak gözyaşlarımızla
çiçeklerle örttük.

Barışın, özgürlüğün
simgesi Palme!
İsveçli'si, Türk'ü,
İspanyol'u, Şilili'si
tek bir yürek olduk
seni yaşatmaya.

Tüm dünya ayağa kalktık.
Selamlıyoruz seni.

Ağla! Stockholm ağla!
Ağla! İnsanlık ağla!
Senin oğlun
düştü bu gece toprağa.

Barışı ve sevgiyi
ateşe verdiler.

Palme'siz bir İsveç
Palme'siz bir yeryüzü :
Dünya seninle olduğumuz kadar
güzel olmayacak bir daha.

Sevginin tomurcuğu,
halkların büyük oğlu Palme!
Düştüğün yer
"Barışın Tapınağı" olacak...

[1987]

AĞLAMA BENİM İÇİN TÜRKİYEM

Ağlama benim için Türkiyem
Ağlamayın yıldızlarım, göğüm
soğuk gecelerim, çıplak sokaklarım...
Ben gene geleceğim sizlere
uzak denizlerden, uzak kentlerden...
Yüreğim batık bir gemi gibi
sarsılsa da geleceğim.

Ağlama koca ülke!
Ağlama hüznü ve acılı ülke'm.
Bizler!
Senin oğulların, kızların
hapislerin, sürgünlerin çiçekleri
Döneceğiz sana
sıcak yağmurlarla.
Ana rahmine döner gibi
döneceğiz sana...

Topladığımız tüm güneşleri
Sevgileri
getireceğiz sana
Güneşli bir ülke için öldük çünkü
Sevgiler için
özgürlük için öldük.

Ağlama koca ülke!
 Hüzünlü
 acılı ülke'm ağlama!
 Sen ağlama!
 Başka kim ağlarsa ağlasın.

Sorarlarsa bizim adımızı
 Tek sözcük'tü dersin...

Özgürlük
 Özgürlük
 Özgürlüüüüük!

AŞK HEPİMİZİN VENEDİK'İ

Nişanlı kızların ve makilerin
 imparatorluğudur şiir.
 Müzikle flört ederek büyümüşken bile ben
 bakın! Resmimi çektiriyorum bir nehre : Kentlerin
 beni düşlemesi bu yüzdendir.
 Bu yüzdendir bir sokağı biçerek gelişim.
 Seninle başlattığımız bir odanın işgali
 sürgün yüreğimdeki ışığın
 ele geçirilemeyişine bir işaretir.

– Aşk hepimizin Venedik'i

Bir serçeye yaklaşabildiğimden daha çok
 yaklaşabiliyorsam şiire,
 bir tedhiş yuvasıdır elbet
 ağzımın sabahla başladığı her yer.
 İnce bakışlı bir barbar olarak
 ne şoseler ne donanmalar kurtarır beni.
 Çünkü yasaklanmıştır kalbim Praglı bir cazcı gibi.
 Fundalıklardır gene de, Chagal'dır...
 ...bir hüznün geriye çevrilemeyişinin en güzel yanıtı.

– Chagal hepimizin abisi

İhtilaller, erotizm, bitki ve kuş artıkları
bozkırlar ele veriyor bizi: Kanayan
bir tarihtir savunmamız.
Seni kalçalarından tutarak çevirişim kendime
ölüme karşı bir şenliktir.
Elinde Gökyüzüne dayalı bir gelincik
hızla geçip gidiyorsun ince ve sarı bir sokaktan.
Hem ince bir sokak her zaman bilinir,
istese de nereye kaçabilir ki mavi çocuk yüzlerinden?

– Çocuk yüzlerinin telefon numarası yok

Hayır! Hiçbir şey
geçip gitmeyecektir sözcüklerime çarpmadan.
Çorak bir toprak gibi parçalansa da kalbim
taniğim hepinize! Taniğim çağımıza!
Dünyanın herhangi bir köşesinde
göğsüm tumalarla dolu
dans ediyorum fışkın rüzgârlarla.
Körpe bir sabahtır silahım
kabzası gençlik resimleri ve hüznlerle çentikli.

– Biliyorsunuz! İzmir benim hatıra defterim.

[1990]

AFORİZMALAR'DAN

14.

Şairin en devrimci görevi “İYİ ŞİİR” yazmaktır

25.

İnsanı yakalayan her şiir, politik şiirdir: Çünkü dünyaya karşı tavır
almanın tohumlarını atar

29.

– Neden mi şiir yazıyorum?

Çünkü sonsuz ve korkunç derecede özgür olmak istiyorum

[1995]

Güven Turan (1943)

Sinop'un Gerze ilçesinde doğdu. Ortaöğrenimini Samsun Maarif Koleji'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Ankara Üniversitesi'nde altı yıl İngilizce okutmanlığı yaptıktan sonra, 1976'da İstanbul'a gelerek reklamcılık alanında çalışmaya başladı. 1995'te yaratıcı yazarlık adına reklamcılığı bıraktı. Zaman zaman yayınevlerinde editör olarak görev aldı.

İlk şiirini 1962'de yayımlamıştı. Öykü, roman, eleştiri, inceleme türlerinde de başarılı ürünler verdi. Son derece özenli şiir çevirileri yaptı. 1979 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü, 1990 Yunus Nadi Yayınlanmış Öykü Kitabı Ödülü'nü, 1991 Yunus Nadi Yayınlanmamış Şiir Kitabı Ödülü'nü aldı.

Şiir kitapları *Güneşler... Gölgeler...*, 1981; *Peş*, 1982; *Sevda Yorumları*, 1990; *Bir Albümde Dört Mevsim*, 1991; *İkaros'un Uçuşu*, 1993; *Toplu Şiirler*, 1995; *101 Bir Dize*, 1996.

Yaptığı işe saygı duyan bir sanatçı olarak her alanda titiz bir işçilik sergiledi. Üstünde yeterince çalışılmamış izlenimi bırakan tek bir şiir yayımlamadı.

KIŞ

Güneyden esen yel bile
İnceltemiyor buzları
Nerede kaldı göçücü kuşlar
Diyoruz denize bakarak
Kapkara bir çember daralıyor
Duman daha da koyulaşıyor üstümüzde

Kimse şiirini söylemeye kalkmıyor kışın
Eski sevi türküleri utançlar
Unutulur oldu dillerde
Bir türlü ısımayan çevrene dönük
Bütün gün aynaya bakan kızlar
Sanki sadece yel çözüyor örgüsünü saçın
Buz yapıştırıyor elleri gövdeye
Kaskatı ağır giysiler altında

Ormana gitmeli bir gün
En kara kargayı boğazlamalı

Ökseotunun dibinde
Bir boğanın örgenini ve boynuzlarını
Yakmalı od ağacı yongasıyla

Yararsız
İkinci ayındayız kışın
Tipi yok etti bir avcıyı daha

GEÇİŞ

Hep bir deniz düşüyle yaşadım...
İşte sonsuz bir coşkunlukla dolaşıyor
Bir burnu sular–
Bir akıntı sızıyor eski evlerden,
Eğlencesiz akşamlarından emekli bir kentin.
Erken uyuyan bir kentin
Yeniyetme sızıntılarına karışıyor;
Çirkin bir rahatlık sokuluyor içine,
Dolunay hızlandırıyor karanlığı.

Dokunmaya korkuyorum dünyaya :
Patlamaya hazır bir öd kesesi gibi
Duruyor karşımda.
Sırı azalan aynalara çektikleri yaşamı
Sürek avları gibi kovalamada,
Yüreği homurtularla atan
Tankerler–
Gecenin bezginliğini içlerine
Sindirmeye çalışıyor;
Taşmıyor özlediğim yangın
Boyası pullanmış teknelerinden.
Birden patlayan bir yelin
Uğultusu duyuluyor
Karşı ışıkları örttüklerinde.

Eksilmeden
Ses sesi karşılıyor burada,
Bırakılmış bir yerin
Sessizliğine inat.

GÖZLEMCİ

Böcekler susmuyor–
 Çürük kokuları, çamur kokuları
 Solukladığım havada.
 Öyle çok yeşil ki:
 Bulantı veriyor.
 Gümüşe çalan tozunu arıyorum
 Toprağımın;
 Bakır renklisini;
 Bozkırını.
 Ya da o yorgun,
 Kendini yaratmaya zorlayan
 Yeşilini...
 Derin maviyi Boğaz'da :
 Gün battıktan birkaç dakika sonra
 Oluşan.
 İncecik gövdesini bu mavide
 Sevdiğimin...
 Çatal çatal olması yüreğin
 Boşa değilmiş gurbetçilerin
 Dilinde.

(15 Eylül 1980, Iowa City)

BİR KIYININ KADASTROSU

“Şurdan şuraya bataklıkta.
 Şuralarsa hep funda,
 Defne, böğürtlen...
 Yılan geçmez bir yaban,”
 Diyor, bastonunu kaldırıyor
 Bir kanş, yerden;
 “Arkı şöyle açmıştık.
 Su çekilince
 Uğrayamadık yanına.
 Bir koca kokuydu ölüsü
 Bataklığın.
 Bir kış geçti üzerinden.
 Sonra boğuşmaya başladık
 Dağla.”

Yel bir gazete yaprağını
Getirip doluyor bastonuna :
Sendeliyor;
“Tütünü bir şeye benzemedi.
Ama karpuzu...
Kim ne verir ki
Karpuz a?
Çeltiğe çevirdik biz de.
Bunlar ondan işte;
Yeniden elimizle başlattığımız
Bataklıktan.
Asfalt, beton, alüminyum doğrama,
Cam, toz;
Bir tırnaklık gökyüzü.
Blokların arasında;
Bir iki kesik deniz çizgisi.

[1990]

BİR ALBÜMDE DÖRT MEVSİM

GÜZ RESİMLERİ I.

Tütün tarlaları arasında
dolunıyor
çul bir gül alnında
ağzında
bir yersarmaşığı
pembe
esrik
yeni esmeye başlayan lodosla

KIŞ RESİMLERİ X.

Sığırcıklar konup kalktıkça
azalıyor
yemişleri defnenin

Sabah

Kalbur kuruyorum
bir kızkuşuna
fırınla
kuyu arasında

Nergis
hastırıyor
ekmeğin kokusunu

İLK YAZ RESİMLERİ VI.

Tam üç ay bekledi
böyle sessiz böyle
durgun
aldırmaz böyle
ne martılar ne
serçeler

Bekledi

İşte
değdi beklediğine
bir eflatun ki
erguvan
durmuş bakıyor
kedi bile

İLK YAZ RESİMLERİ VII.

Buruk şarabını yudumluyor
serin şarabını
solgun gecenin

Yorgun yüreğimiz üstüne
gecikmiş bahar yağmurları
düşüyor
sesler

Ne direncini azaltabilir
yalın gerçeğin
ne

Her şey gelgit

Her şey lodos artığı
yaşadığım

Yaşadım gecesini
nisanın

YAZ RESİMLERİ VI.

Yolun kenarında
devedikenleri çiçekte

Mor kan kırmızı
ve gümüş

Toz hasmış dutun yapraklarına

Başak bekliyor

Hasat
kokusu

Kaşınan göz kapakları

Upuzun bir uykusuzluktur
kisa gece

YAZ RESİMLERİ XI.

Bu upuzun günler
kısala kısala tüketiyor
yazı

İzler belirgin
ceviz sıyrılıyor
yeşilinden
kumsalın içlerinde
meduzalar

Yaz olgunlaştıkça
hızlanır kozası
yeni bir mevsimin
bir yağmur ayırır
ağustos
gizli güzden

[1991]

101 BİR DİZE'DEN

Yalnızlığım, sus, yüreğim çatlıyor gürültüden.

Doymuyorum susuzluğuna seninle paylaştığım sağnağın.

Bir mürdümeriğinin buğusunu siliyorum, bir fırtına açılıyor.

Kendi sesinden tanır kışın geldiğini, kavak ağacı.

Bir parça kopar gibi buluttan, savrula döne iniyor denize martı.

Bir çocuğun okula başlama ürkekliği çıplaklığın.

Bütün renkleri sile sile dağdan aşağı iniyor kar.

[1996]

Refik Durbaş (1944)

Erzurum'un Pasinler ilçesinde doğdu. On yaşındayken ailesiyle İzmir'e göç etti. İlkokulu 1956'da Necatibey İlkokulu'nda, ortaokulu 1959'da Karataş Ortaokulu'nda, liseyi 1965'te Namık Kemal Lisesi'nde, İzmir'de bitirdi. Yükseköğrenim için girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini 12 Mart'tan sonra yarım bıraktı.

Önceleri, geçimini sağlamak için işçilik, su tesisatçılığı, işportacılık gibi işler yapıyordu. 1967'de, "Yeni İstanbul" gazetesinde, düzeltmen olarak çalışmaya başladı. Daha sonra düzeltmenliği meslek edildi. Uzun yıllar gazetelerin düzelti servislerinde görev aldı. 1992'de "Cumhuriyet" gazetesinden emekli oldu. Köşe yazarlığı, sayfa düzenleyiciliği gibi işlerle gazeteciliğini bugün de sürdürüyor.

İlk şiirlerini İzmir'de lise öğrenimi sırasında yazmıştı. İkinci Yeni'nin eteklerinde başlayıp toplumsalcı sanata yönelenlerden olduğu için, hiçbir zaman biçim kaygısından büsbütün uzağa düşmedi. 1979 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1983 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, 1993 Halil Kocagöz Şiir Ödülü'nü aldı. Ayrıca, 1989'da, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nce röportaj dalında yılın gazetecisi seçildi.

Şiir kitapları *Kuş Tufanı*, 1971; *Hücremde Ayışığı*, 1974; *Çırak Aranıyor*, 1978; *İkinci Baskı*, 1979; *Çaylar Şirketten*, 1980; *Nereye Uçar Gökyüzü*, 1983; *Siyah Bir Acıda*, 1984; *Bir Umuttan Bir Sevinçten* (Toplu Şiirler 1), 1984; *Yeni Bir Defter Şiirler Meçhul Bir Aşk*, 1985; *Adresi Uçurum* (Toplu Şiirler 2), 1987; *Geçti mi Geçen Günler*, 1989; *Menzil*, 1992; *Kimse Hatırlamıyor* (Toplu Şiirler I), 1994; *Nereye Uçar Gökyüzü* (Toplu Şiirler II), 1994; *Tilki Tilki Saat Kaç*, 1995; *Düşler Şairi*, 1997

Şiirlerinde gurbet elde güç koşullar altında çalışanların, köyden kente göç edip tutunacak bir dal arayan insanların duyarlığını yansıttı.

MAJÜSKÜL BİR KADIN YÜZÜNE

Eski yazma kitaplarda aranan
saçları kadifeli ipek bir kadın
gittiği her yeri bir majüskül sanarak
yüzünün bir yanını yazlık sinemalara
bir yanını bekâr adamlara uyduruyor

Sokak sesli eskürhacı mı bu kadın
 el kadar bir tiren taşıyor koynunda
 ki onu herkes soyguncu bilmektedir
 vampir diye yazıldığı kitaplarda
 bir sansarla evlendiği de söyleniyor

İçinde aşkın hurda bisikleti
 nereye gitse bir harf uçuyor yüzünden
 tenha ve gizli takvimlerde
 şimdi yapma bir gül kalmıştır elinde
 tahta atıyla geçtiği günlerden

TÜRKÜLER

İthal malı bir manzaradır bu
 aşka tövbe, sevgiye evet diyerek
 çözer uzun saçlarını anılardan
 ön tarafta sessizlik kuşları
 arkada şehirler içinde
 sahte bir imzayı andıran Van kalesi
 ve sana olan hasretim görünür
 kar yağar, üşür akşam tünelleri

Karanfil kokulu evlerin, şevinçlerin
 yalnızlığa adanmış sokakların
 çocuk akvaryumlarının üzerinden
 kanlı eller uçar
 hiç çiçek açmamış memelerini
 ve bedenime sığmayan cesedini
 kalın bir rüzgârla örerim
 kar yağar, büyür şehrin gözleri

Umut, bir merhamet ormanı
 arzu, hasretin alfabesidir
 ağzımda yaralı kuş sesleri
 kalbimde küçük serçeler beslerim
 gece bir ırmak gibi akar alnımdan
 ellerinden öpesim gelir karanlığın
 cesedinle sevişirim
 kar yağar, siler yüzündeki harfleri

BİR HALKIN MEZARDA VE HAYATTA YAĞMALANIŞININ ACI HATIRASI VE ZALİM DESTANI

Cennet ve cehennem ve dört kitap
yüz bin harf. Mor dağlar
zalim rûzigâr

– *Böyle buyurdu Muhammet*

kiş olanda dağlardan esen rûzigâr
yaz olanda mavi karda öğrenci
mezarda ve hayatta yağmalanmış öğrenci
dar gelirli, acıyla nişanlı öğrenci
sevdasına kara yazı yazılan öğrenci
karanlık rûzigâr

– *Böyle buyurdu Muhammet*

kalbim artık geceleri uyumuyor
ve bir kül birikiyor içimde
nice yeni acıların külü
nice yeni yılların
nice yeni ölümlerin külü
ödenmiş zulümlerin
bitmeyen hüznlerin
geç kalmış aşkların külü
birikiyor içimde. Cennet ve cehennem
zemzem suyu değil

– *Böyle buyurdu Muhammet*

kanlı rûzigâr, mor dağlar,
içimde.

Kalbim artık uyumuyor geceleri

sabah gazeteler Ürgüp'te nişanlısı için

öldürülen talihsiz askerin acı destanını yazıyor. Gazeteler
işletme vergisini, Almanya'ya kaçak giden işçileri, Fenerbahçe-
Göztepe maçını yazıyor. Halkının umudu gençleri, işçileri,
öğrencileri yazıyor. Hüseyin Aslantaş da öldürüldü diyorum.

Bir kiblesi daha yağmalandı umudun.

Sabah. Gazeteler.

Namluya bir mermi daha sürüyorum.

Kalbim artık uyumuyor geceleri

ve gün önce balıkçı kahvelerine doğuyor

yüzümde nefes alınısını duyuyorum bir kuşun

yeşil bir su gibi dökülüyor avuçlarımdan gökyüzü
 şarap ve esrar. Şehr-i Sitanbul
 Bir sessizlik anıtı.
 Üçüncü sınıf meyhaneler
 ağır ağır dökülüyor.
 Çerçevesi dağılmış oğlanlar
 kıkırık ev piliçleri, damızlık kızlar
 kırk beş numara ablalar, ablacılar
 memelerinden zincire vurulmuş kadınlar
 cennet ve cehennem. Gam-ı eyyam
 sevgilim
 bu zulm-ü aşktan ol rûzigâr dökülüyor.
 – *Böyle buyurdu Muhammet*
 kalbim artık uyumuyor geceleri
 sevgilim
 yüzümde uçurumlar açıyor nefesi
 sevgilim
 memelerinden başka okunmuyor ayeti
 sevgilim
 dudağından damlıyor aşk şerbeti
 sevgilim. Anlat diyor. Gün doğsun
 gazeteler yazmasın
 yağmalanmış bir halkın tarihini anlat
 Tevratın ve gülün tarihini anlat
 gökten yağın çocukların tarihini anlat
 ölümün son iftarında
 orucunu alinteriyle açan işçileri
 buğdayın bereketi içinde
 kıtlığın aleviyle kavrulan köylüleri
 emekli, dul ve yetim öfkeleri
 şehvetin kal'asında mahpus kalanları
 bir sigaranın tükenmiş umuduna doğanları
 sıkılmış umutların
 bilenmiş hınçların
 ve ödenmeyen borçların tarihini anlat
 gün doğsun. Işısın dağlar. Yazmasın gazeteler
 – *Böyle buyurdu Muhammet*
 kalbim artık uyumuyor geceleri
 döktüğünüz işçinin kanı mübarek olsun
 döktüğünüz köylünün kanı mübarek olsun

bütün devrimcilerin kanı mübarek olsun
 ramazan-ı şerifiniz mübarek olsun
 ki gün doğar ısır dağlar
 tufengini omuzlar rûzigâr
 çıkar dağlara
 öder yoksulluğun rüşvetini
 küllerim dağılır
 yüzbin harf ve cennet ve cehennem
 kalbim. Diner acılar
 umudun alevi sönse de
 sevdanın alevi sönse de
 aşkın alevi sönse de
 kalbim. Diner acılar
 artık hedef bellidir
 müjde verilmiştir
 ölüm kolay kolay avlayamaz bedeni

[1971]

BİR GENÇ KIZIN EVDE KALMIŞLIĞININ AKŞAM KARANLIĞINA VE SOKAKLARA YANSIYIŞI ÜZERİNE

Kim alır soluğundan kızıoğlankız rüzgârını
 hüzünle araladığın her akşam yüzünden

KARDEŞİ ÖLÜMÜN

Vaktin kefenini biçen ellerin
 adağın olsun ülkemin kızlarına
 uyurken şanlı bir şafağın altında
 halk basmasıyla süslenmiş beden

Ölüm merhaba derken her sabah
 – inancın yüreğe hıyaneti
 kime değer sensiz atılan kurşun
 mektuplar ve rüya tabirleri

Karanlıkta yaratılan kızların
yüzleri ve gelinlikleri aydınlık
bir bildiriydi kanınla yazdığın
ardından ağlanmayacak artık

Zulmün adresi yoktur çünkü
kurşuna karşı işliyorsan zaman
adıdır acının beslediği tomurcuk
halkın hançerini bileyen kurban

Yüzünde solarken korkunun akşamı
zulmetin kuşluk vaktinde bir daha
adağın olsun ülkemin kızlarına
cesedinde açan güllerin şafağı

EV KURUSU KIZLAR

Can içinde cananı vuran tanyeli
budamış gizli aşklarını kızların
döküyor siyah duvağından yılların
kadere mahkûm ilençli şiirleri

Her sabah ağlıyor rüzgârın dizinde
geçmiş bakire, geleceği haram
dul kefenlerden biçtiği gelinlikte
geç kalmış baharını yaşayan zaman

Mektuplarda yasak aşkların kokusu
kara sevdasında hüznün resimleri
var mıdır yalnızlığın baharat yolu
gülsaatinde rastlanan sevgili

Gençliği çalınmış kızların çeyizi
kan değil, gül desenleriyle süslense
emeğin ve aşkın gürbüz alinteri
onurlu yarınların kalbine işlense

Umudun tel örgülerine kayıtlı
rüzgârsız gönülleri içimde bahar

ölümün evlerde unuttuğu kızlar
inzal burcundan acıyla nişanlı

DOKUMADA ÇALIŞAN KIZLAR

Dokumada çalışan kızların
günleri naylon iplik, ucuz keten
emeğin, alınterinin ve aşkın
kanı damlar kirpiklerinden

Erimiş tırnaklarında al kına
tuzlu badem, eğlencelik
gençliği solmuş tül gelinlik
o çocuk yüzlü hanlarda

Çoğu hiç uyumuyor geceleri
çoğu yazlık sinemada, şarkılarda
güneş girmeyen bir romanda
bakışı aydınlık sevgili

Dokumada çalışan kızların
ben de karışsam aralarına
kuş olup konsam avuçlarına
dokusam onlarla kumaşını acınını

Onlar ki yüreklerinden başka
öderler rüşvetini her şeyin
acılarından, umutlarından başka
aşkın, alınterinin ve emeğin

YAZ

Kan fışkırıyor topraktan. Yaz geldi
dağlara. Pınarlarım kurudu.
Yüzümde karanfiller kurudu.
Günler uzun, şehvetim bereketli.
Karanlığımın tarihi artık yok. Başımda
aydınlığı tazelenmiş günlerin rüzgârı.

Yaz geldi. Kalbim
bembeyaz yüzünde kızların
ve uzun ince bacakları arasında
bir kuş tufanı şimdi

HÜCREMDE AYIŞIĞI

Sesimi sesinin üstüne koyma
kara gecede, karanlıkta, acılı
yüreğimde yeşerdiyse de alevi ölümün
kan boğmadı daha korkuyu
kırılmadı kin ve öfkenin fidanı

Sesini sesimin üstüne koyma
ağzımda prangası tutuklu rüzgâr

Yanlış arama ölümden başka
kurşuna dizilen resimlerde
acıyla örülmüşse cesetler
ve ağlıyorsa hücremde ayışığı
üzgün değilim, hüznü asla

Yanlış arama ölümden başka
sırtımda falakası tutuklu rüzgâr

Yüreğimde mezarlar açma artık
kazıdım hücremin duvarına çünkü
zamanı kucaklayan öfkemi
acıdan üretilen sesimi
gençliği damıtılmış günlerimi

Yüreğimde mezarlar açma artık
elimde kırbaçları tutuklu rüzgâr

Çıplak taş, demir kapı, sessizlik
korkuyu mu bekliyor o nöbetçi
niçin hiç konuşmuyor yıldızlar
şafak söktüyse nerde kar filizleri
uyusam uyansam her yerde bahar

Çıplak taş, demir kapı, sessizlik
sesimde zincirleri tutuklu rüzgâr

Tek değilim artık, çoğaldım ölüme
deli rüzgâr, çıplak suyun rahminde
artık ne hücrem, ne yalnızlık
eskisinden düşmanım karanlığa
ama hâlâ yanıyor yüreğimde işkence

Tek değilim artık, çoğaldım ölüme
yüzümde kelepçesi tutuklu rüzgâr

– *Söyle kim hak kazandı ölüme*

[1974]

KAMPANA

Gün doğmadan açıyorum dükkânı
kuşlar uykuda daha, ağaçlar uykuda. yüreğim uykuda
ağzımda akşamdan kalma kıyak bir cigara
kulağımda elektrik zilleri, sirenler
– *Usta çayı demledim, bakır tavında*

Bingöl'den geleli dört yıl
fincan kadar bir dükkân
işliğini giy
ortalığı süpür
tezgâhı düzenle

En tiz çan bakır, kalay ve fosfattan dökülür
fil kadar çanlar dökmüş ustam
biri Galata'daki büyük kilisenin avlusunda
biri bizim orda Güllübağ istasyonunda kampana
biri Fatih-Harbiye tramvayında
biri solgun bir fesleğen gibi duruyor ustamın çocukluk anılarında
(*En çok bu çanı seviyorum nedense*)
Her gün öğle paydosunda bu çanı anlatıyor ustam
askerden daha yeni gelmiş o zaman
bileğinde bir döğme ki hâlâ durur

bir mavi ejderha, sular içinde, kolları arasında bir kadın
 gövdesi ejderha, başı aynı insan sureti
 askerliğinden kalan tek hatıra
 o zaman elektrik nerde, sirenler nerde
 iş gani, parada bereket, gücü kuvveti yerinde
 körüğe bastıkça, örse vurdukça genişliyor dükkân
 sanki Kızılırmak'tır, tarihi şanlı Toroslar, sanki Haymana ovası
 sınırsız boşluğunda bir güz sabahının

Bir günde dökermiş fil kadar çanı derler

Şimdiyse küsmüş bakıra, kalaya, fosfata, kömüre
 çekice, eğeye, tuza, keskiye, örse, ekmeğe
 ıslıl ıslıl bir sevince, alinterindeki rüzgâra
 seste yansıyan cevhere
 öfkeye

Şimdiyse yırtık bir resim gibi rafların rutubetli kokusunda

Bingöl'den geleli dört yıl
 çekicin sapı kırık
 ustamın gönlü
 sanırsın çan değil döktüğü bir küskünlüğün izdüşümü

Tuvalet penceresinin karşısı koca bir han
 çoğu terzi, konfeksiyoncu, ütücü bir sürü kız
 ne zaman pencereden baksam saçlarını tarıyor biri
 hafifçe dizleri açılmış birinin, yüzünde bir dalgınlık esintisi
 bana mı bakıyor içimdeki suya mı düşüyor ağzının gölgesi
 biri süfüle mi, tegel mi ne, elinde iğneler iplikler yüksükler
 soluk bir çay bardağına damlıyor alinteri
 usulca bir cigara yakıyorum
 gözbebeğimde Cemil kalecilerin korkulu rüyası, her maçta üç çeken
 gözbebeğinde Türkân Şoray, Fatma Girik, Arzu Okey
 en çok da Gökben bir şarkıda :

*"Ben dün gece bir rüyada
 Yaşıyordum sanki
 Dansettim kollarında
 Genç kızlar dolandı*

*Sağında solunda
Sen ise beni seçtin
Cennete döndü dünya"*

Bir cigara, bir cigara daha
zülfünü okşayıp işareti çakıyor hemen
"Akşam sekizde, otobüs durağında ama ablamı ekersem"
ve patlıyor birden ağzındaki ciklet

Ustam çok kızıyor böyle sık sık tuvalete gitmeme
bu yaşta cigara, ciğerlerin zift tutacak, ben askerken
öksürüğü geliyor derinlerden

Bingöl'den geleli dört yıl
dişleri aşınmış eğenin, tutmuyor kerpeten
aşınmış yüreğimdaki ülüzgâr
sanırsın çan değil döktüğüm bir özlemin izdüşümü

En tiz çan bakır, kalay ve fosfattan dökülür
fil kadar çanlar dökmek istiyorum
hiç olmazsa bizim orda Güllübağ istasyonunda kampana kadar
ama hep aynı kömür yanıyor ocakta
hep aynı öksürük aynı ses ustamın puslu anılarında
sanki hiç Fener-Beşiktaş maçına gitmemiş
hiç film görmemiş Türkân Şoray'lı, Ayhan Işık'lı, Arzu Okey'li
hiç ağlamamış Orhan Gencebay'ı, Selâhattin Cesur'u dinlerken
*(Akşam Orhan Gencebay'ın "Dertler Benim Olsun" pilağını alayım
bir de resmini aynanın kenarına asmak için.)*

Hiç sevgilisi de olmamış galiha bir otobüs durağında bekleyen

En tiz çan bakır, kalay ve fosfattan dökülür
davara tak dağlardan dağlara ulaşsın sesi
paytona tak şeneltsin yolları sesi
arabaya tak hele bir de yanında mavi honcuklar olursa
trene tak bir gurbetten bir gurbete dolaşsın sesi
ama hep aynı cevher süzülüyor alinterimden
aynı ülüzgâr çekicin suyunda, alevin yalazında, pazularımda

Fincan kadar bir dükkân
ocağı yak

madeni hazırla
 ateşi körükle
 bağlanmış bir kez nasibin, zor zanaat
 vuruyorum vuruyorum vurdukça büyüyor avuçlarımda nasır
 daha yeni terlemiş bıyıklarım
 büyüyor kollarımda sapına sevgilimin adını kazıdığım çekiç
 vurdukça büyüyor sabır ve küçülüyor nedense sefertasımda lokma

Bingöl'den geleli dört yıl
 – *Usta çayı demledim, kalay tavımda*

Bingöl'den geleli dört yıl
 telsiz duvaksız bir külüstür ocak
 körüğü pas tutmuş bir usta
 sanırsın çan değil döktüğü bir yangının izdüşümü

Gün batarken kapıyorum dükkânı

[1978]

UÇURTMA

Ev hapsinde küsülü
 hasret kuşu çocuklar

Göz hapsinde aydınlık
 gurbet kuşu çocuklar

Sonsuz sürgün babaları

İş hapsinde günlerin
 keder kuşu çocuklar

Düş hapsinde perişan
 ardıc kuşu çocuklar

Mapusa bağlı yolları

Uzun ömürlü mektuplarda
 adresi saklı çocuklar

Kimi telli kavaklı gökyüzü
kimi ipini salmış uçurtma

“Görölmüştür” yazıları

SERÇELER

Akşamın karanlığını içip
sessizce gittiler : Gittiler mi?

Düşleri kınalı serçeler

[1989]

DAR VAKİT

Bir su damlası, vay ömrüm
rüzgârın sabahında yaşadım

Ne aşk çürüdü, ne acılar

Göğsümün kafesinde besledim
göklerin dar vakit kuşunu

Hasretti uçurduğum çığlıklar

Uslanmadı asla, vay gönlüm
düşlerin akşamında yaşlandım

Ne umut çürüdü, ne sevdalar

[1997]

SONRASI

Çağdaş Türk şiiri Refik Durbaş'la sona ermiyor elbette. Ne var ki daha sonrası için yapılması gereken eleme, seçme çalışmalarının sorumluluğunu yüklenecek biri çıkmadı bugüne kadar. Yüklenir gibi görünenler de başarılı olamadılar anlaşılan. Bayağı yetenekli gençlerin öne çıkarılmadığı, bulunmaları gereken yerlere yerleştirilemediği bir gerçek.

1981 yılı haziranında bir saptamamı şöyle bir yazıyla açıklamıştım Yazko Edebiyat'ta

Yeni Halk Şiiri

Önceleri Yaşar Miraç'a "özel bir durum" diye bakıyordum. Halk Şiirimizin etki alanında, ama yüzyılların getirdiği kalıplaşmaya boyun eğmemiş; dünya görüşü, yaşam anlayışı Batı'dan gelme düşüncelerle biçimlenmiş, ama yabancı bir kültürün koltuğu altına girmemiş; kültürlü olmayı dış ülkelerdeki kültür devinimleri üzerine günü gününe bilgi edinmekle bir tutan bir ortamda, nasıl olmuşsa, yolunu bulup aradan sıyrılıvermiş bir ozan...

Dergilerde "çıkış arayan" genç şairlerle ilgilendiğim şu günlerde ise, bu değerlendirmenin yanlış olduğunu anlıyorum. Yaşar Miraç gittikçe yaygınlaşan bir eğilimin ilk uçlarından biriymiş.

Aslında gençlerimiz çok değişik anlayışlarla şiir yazıyorlar. Hiçbir zaman böylesine uzak uçlarda gezinilmemişti diyebilirim.

Ünlü şairlerin, ayrı dünya görüşlerinden, ayrı sanat anlayışlarından gelen şairlerin birbirine uzak olmaları doğaldır. Örneğe Nâzım Hikmet ile Necip Fazıl Kısakürek aynı yıllarda, aynı kentte yazdılar, değişik çevrelerin el üstünde tuttuğu şairler oldular. Ama bu bambaşka bir şey.

Çıkış arayan gençler, bir atılım yapmak, öne geçmek isteyenler, genellikle bir anlayışa sınımsız sarılır, sonunda hepsi birbirine benzeyiverirler.

1940'larda Garip akımı çevresindeki şairleri ayırt etmek olanaksız denecek kadar güçtü. Kısa sürede herkes birbirinin etkisine girmiş, sıradan okurlar hangi şiiri kimin yazdığını ayıramaz olmuşlardı.

1950'lerde Kapalı Şiir akımı patlak verince gene iş öylesine aşırı bir benzeşmeye yönelmişti ki, şairler kendileri bu konu üzerinde durmak,

eleştiriler getirmek gereğini duymuşlardı.

Oysa bugün, bakıyorsunuz, altı genç şair bir araya gelmiş, sağdan soldan buldukları paraları katıştırıp "Yeni Türkü Şiir Yayınları" diye ilk yapıtlarını aynı anlayışla yapılmış kapaklarla yayımlamışlar (yani tam bir birliktelik), ama hiçbirinin şiiri ötekininkine benzemiyor. Oysa ilk bakışta akla şu soru geliyor Yeni bir şiir atılımı mı? Okuyunca görüyorsunuz ki aralarında benzerlik yok. Hepsi değişik şiir yollarının yolcusu. İşin ilginç yanı bu benzemezlik ayrı dünya görüşlerinden kaynaklanmıyor. Düşüncelerinde, duygularında koşutluklar, belki de çakışmalar var. Gene de şiirleri benzer değil. Yalnızca "açık anlatımı" seçmelerine ortak bir yan diye bakılabilir.

Çıkış arayan gençlerin daha uzak uçlarda duranlarına örnekler vereyim

İsmail Teoman dergilerde şiir yayımlamış mıydı, bilmiyorum. Kitabının adı *Konuşma*. Kendi bastırmış. Ön kapakta ilginç bir desen. Kimin yaptığı belli değil, kendi yapmış olabilir. Mutlu (huzurlu), kocaman yuvarlak kulaklı, sakallı, kasketli (mi) bir yüz. Altında çapraz "Şarap", ya da "Huzur" yazılı. Üçüncü sayfadaki sunu şöyle

TAHTEŞŞİİR ÇIMACILARINA ya da

İKİ VAKTE KADAR

UMMAN-LEŞE-CAKLAR'a

Anlamadınız... daha doğrusu, çözemediniz... Ama şair sizi öyle gererken bir bakışla istemiyor ki, bütün kitap böyle ömrünüzü tüketecek çözümlemelere, yakıştırmalara, çağrışımlara "açık" şiirlerle dolu. Desenler, daktiloyla yazılmış sözcükler, harfler, silintiler, "İmik Kuşu" kesitleri, bir fotoğraf (nedir acaba), anlaşılmaz açıklamalar. Başlıklı bir şiirin arkasından başlıksız şiirler (mi, yoksa o şiir mi sürüyor?). Öylesine bir kapalılık içindesiniz ki, tedirginliğinizden (görece açık, yalnızca iki anlamlı) şöyle şiirleri bile önce bir yadırgıyorsunuz

Ne gün dile gitsem
Kuşlar; garip bir kuş diye
Güneşi gösterdiler.

ya da

Sevgilim --

Aldığın halde bırakıyorsun beni.

İsmail Teoman'ın bu işe kendini vermişliğini, aşırı incelmış şiir düşü-
nüşünü gösteren daha uzun bir örnek

ALAN KISKACI

I

Raslantıların sömürüsü

İblisin çürüğü, daha olmamışlığı kötülüğü diyorum iblisin
sureti

Us dokusunda olduğu ve daha olmadığı

II

İblisin gühahkâr görünmediği

sureti diyorum us dokusunda olduğu ya da daha olmamışlığı
ki iblisi; çürüğü, sömürüsü raslantının

Fıravun bir zamansız iktidar.

Kitabın arka kapağında ise şöyle bir şiir var (iki şiir mi yoksa?)

YORT SAVUL

Hey kral Ece Hey

EDGU MEZARLIĞINDA

Nefesle örümcek yuvalanır.

“Hey kral Ece Hey” el yazısıyla yazılmış. Bu anmanın çağrışımları, “Ece Ayhan’ı mı sürdürüyor İsmail Teoman?” sorusunu getiriyor. İlk bakışta öyle gibi görünse de, değil. Şiirin bütünü düşünülürse, Ece Ayhan sımsıkı bağlıdır yaşadığı dönemin sorunlarına. Yaşamda göremediğimiz şeyleri görüp çıkarır, çevremize bakışımızı değiştirmeye çalışır. Anahtarını bulup Ece Ayhan dünyasına girince, toplum sorunları karşısında duyulan ortak kaygıları, acıları bulursunuz. Çıkış arayan genç şair İsmail Teoman’ın görünümü ise şimdilik Ece Ayhan’dan çok daha aşırı bir uçta.

Aradaki şaşırtıcı çeşitliliği geçip öbür uca gidelim.

Genç bir öğretmen. Daha önce hiç şiir yayımlamamış. Erzincan doğumluysa da çeşitli illerde büyümüş okuyabilmek için. Babası ozan değilmiş, ama boş kaldıkça saz çalar türkü söylemiş, anası masalanası değilmiş, ama Dede Korkut masalları anlatmış. Çok kardeşi varmış, kimi memlekette, kimi de okumak ya da ekmeğini kazanmak için sağda solda. Bazılarını daha hiç görmemiş. Şiirlerini bırakıyor önünüze. Bir dosya dolusu. Başta Karacaoğlan'ın bir dergiden kesilmiş renkli, kötü basılmış, kocaman bir resmi. Halk şiiri geleneğinde bir şeyler olmalı. Her şiirin altına adını yazmış. Bir bakıyorsunuz Müslim Çelik, bir bakıyorsunuz Çelik Müslim. Öyle de olurmuş, öyle de... Sonra okuyorsunuz

BALAM

Her kapı ağzında
Sorulduk balam

Ülkelerin nabzında
Vurulduk balam

Ceviz dallarıyız yerlerde
Kocaman, büyük

Ne ki
Yaprak kedi kulağında
Tomurcuklar ayaktadır

Durur elbet çiçeğe

Halk şiiri mi? Değil. Halk şiirinden kaynaklanıyor, ama başka bir şiir bu... Örneğe halk şiiri havasıyla başlayan üçlükler tıklar tıklar giderken şöyle bağlanıyor

Kabil Habil'i neden öldürdü
Yaklaş anlatayım.

Şu dünya neden kaynıyor
Bilmem ki nerden başlasam

Halk şiirine alıştığımız yaklaşımların, Batı kültürü ile donanmış şair-

lerin yaklaşımlarının dışında bir şeyle karşı karşıyayız.

Üstelik de bu aşırı uçtaki görünüm "özel durum"ları çok aşmış. Hızlı bir yaygınlaşma söz konusu. Başka bir örneğe bakalım.

Açalım Ozan Telli'nin kitabını, *Şabince*'yi. Yer yer çağdaş içerikli bir halk şairi

geldi bir gecekond
 gece kond
 bu kentin kenarına
 geldi bin gecekond
 gece kond
 bu kentin kenanna

ama yer yer de bambaşka

 baharın ilkindeyiz
 emek erlerinin
 terlerinin
 tavlandırıldığı soluyan toprak
 doludur
 doğurgandır
 doygundur
 bil ki devranıdır tütünün
 bil ki devranıdır türkünün
 el dile uygundur
 dil ele uygun
 ovalarda
 vadilerde
 yamaçta

Halk şiiri değil bu. Batı kültürü etkisinde yazılan şiir de değil.

Batı kültürü etkisinde değişen, gelişen, kimi şairlerimizde özgün bir bireşime ulaşmış görünen çağdaş şiirimize, şu günlerde, kıyısından köşesinden, içine doğdukları yerel kültürü silkeleyip atmamış halk çocukları, köy çocukları giriyor.

Halk şiiri alışık olmadığımız bir biçimde başkaldırıyor. Batı kültürü etkisinde büyük serüvenler yaşamış şiirimizin karşısına kendine güvenen bir tavırla çıkıyor, yüzyıllardır aydın şiirinin yarattığı baskıdan, aşağılık karmaşasından kurtulmuş görünüyor, geleneklerinden, tek düzeliklerinden sıyrılıp "çağdaş şiir ortamı"na *üstünlüklerini* sunuyor.

Şinasi'den Yahya Kemal'e kadar, Divan şiirine yapılan karşı çıkış Halk şiiri adına değildir. Arada halk şairi gibi yazan kentliler olmuşsa da, önemsenmemişlerdir. Halk edebiyatına yönelik Cumhuriyet'le güçlenir. Batı kültürüyle yetiştirilmiş aydınlar Halk şiirini değerlendirmeye çalışırlar. Köylerde yetişen ozanların elinden tutulur, değişik adla Halk edebiyatı alanında da ün yapan kentli şairler bile görülür. Ama aydın şiirinde Halk şiiri söyleyişleri genellikle bir "süsleme" aracıdır.

Bu arada, Nâzım Hikmet gibi, Batı kültüründen kaynaklanan sanat anlayışı içinde, hem Divan şiiri, hem de Halk şiiriyle çağdaş bir bireşime ulaşanlar da çıkar.

Ama Batı kültürünün göz kamaştırıcı, çarpıcı, çok çeşitli ürünleri karşısında şaşkına dönmüş bir ortamda, "bireşim arama" yolundaki çabalar yeterince değerlendirilemez. Mustafa Seyit Sutüven, Cahit Külebi gibi şairler beğenilirlerse de, gereğince önemsenmezler.

Garipçiler bir dönemlerinde Halk şiirine geçici bir yakınlık gösterirler. Bu yanlış yolda daha fazla ilerlememeleri için hemen uyarılırlar. Yalnız eleştirmenlerden değil, başka şairlerden de tepkiler gelir.

Sonra "folklor şiire düşman" diyen, konuşma dilinin kalıplaşmış şiirselliklerine bile katlanamayan, Batı kültürüne sımsıkı bağlı olan Kapalı Şiir akımı ortaya çıkar, yayılır, her yanı kaplar.

Birbirini izleyen toplumsal gelişmeler, kapalı Şiir akımıyla gelen ünlü şairlerin derlenip toparlanmaları, toplumsal gelişmeler içinde yerlerini almaları, en azından sanat anlayışlarını gözden geçirmeleri, bir yandan da Nâzım Hikmet şiirinin yeniden okur önüne çıkması, Halk şiirine karşı takınılan sert tavrın yumuşamasını, giderek büsbütün unutulmasını sağlar.

Soluk soluğa yaşanan bir ara dönemde, Ataol Behramoğlu, açık, süs-süz, *acılı ama umutsuzluğa düşmeyen* bir şiirle, sevgi dolu bir *örnek* olarak arkadan gelecekleri bekler.

Çıkış arayan gençlerin şaşırtıcı çeşitliliği arasında yerel kültürlerin ağırlığını yansıtanlar, önceleri, eski alışkanlıkla, gene o "Halk şiirinden yararlananlar"dan sanılırlar. Oysa, *kısaca*, halk çocuklarıdır bu gelenler, köy çocukları...

Doğum yeri sorunu değil. Anadolu'nun bir köyünden çıkıp diyelim parasız yatılı yükselen, dil öğrenen, Batı kültürünü benimseyerek ünlü bir şair olduktan sonra, çocukluk günlerine bir değişiklik aranışıyla dönüp bakanlar her dönemde bulunabilir.

Şiir kitabı çıkarmak için ineğini satan, Trakya köylüklerinden Adnan Özer, *Ateşli Kaval*'ın başında şöyle diyor

“Bu şiirlerde; çocukluk günlerimin o tükenmez şiir kaynağından çektiğim ve ilk gençlik yıllarımın bilinç, duyum imbiğinde arıttığımı birkaç damla ısıldamaktadır.

“Çocukluğum – ne mutlu ki – köyümün verimli topraklarında, tarlada gündöndü, başak, çayırda ot kokusu, ahlat ağaçlarının altında sıçancı kuşlarının, dere kenarlarında tayyare böceklerinin şarkısı, bayram, düğün, cümbüş, imece, meci ve çoban sohbetlerinde mani ve türküler arasında geçti. Yazdığım her şiirde o günlerin elle tutulmaz ve akıl sır ermez büyüsunü aradım.”

Bu kesin bir yeğlemedir. Türk şiirinin Batı kültürü etkisinde geçirdiği onca serüvenden sonra, başka bir kültür adına çok açık bir tavır alıştır. “Trakya Efsaneleri” diye adlandırdığı bölüm için şairin yaptığı şu açıklama, durumu bütünüyle aydınlatıyor

“Yöremizin kültürünün bende bıraktığı tarihi, doğal, sosyal, folklorik izleri yeni bir lirizm ve şiirsel özgünlük çabası içinde derinleştirmeye çalıştım. (...) Büyük bir kültürün küçük bir mirasçısı olarak bu uğraşım sürecektir.”

Görüldüğü gibi, Adnan Özer görevi kendinden almış, neyi yüklendiğinin bilincinde...

GEÇ GELEN BAHARIN TÜRKÜSÜ

Çıkıp geliyor sünepe bahar
bir saçağın dibinden
yağmur damlıyor perçeminden

çimen bıyıklı bahar
sana da bir kısmet var
hidrellez çömleğinde

gel everelim seni
şu söğüt fidanıyla
bağlar yapraklanmadan
keçiler üzüzlemeden

gel everelim seni
açılsın öküzlerin kısmeti
cüce berber
ibrişim çeksin yanaklarına

gel everelim seni
tek ayak üstünde karaçalı
oynaya oynaya

Evet, bu küçücük şiir başka bir kültüre yaslanıyor. Şairi ise o kültürün içine doğuşuna “Ne mutlu ki” diye seviniyor. Yüzyıllardır süregelen aşağılık karmaşası aşılmış artık.

Gene Adnan Özer'den, halk şiirine daha yakın bir örnek verelim

ALAY DURDURMA TÜRKÜSÜ

Düğünbaşı

ay ondördünde evlenir
mavi gözlü bir bulutla

koşulur düğün atları
gümüş kantarmalarla

delikanlılar

duvak teli isteriz!
helva, çörek isteriz!

düğünbaşı

ay ondördünde evlenir
gül benizli bir çocukla

yollanır düğün alayı
yıldız taligalarla

delikanlılar

çeyiz mendil isteriz!
basma, pazen isteriz!

Yerel kültürlerden gelen bu sesler şiirimizde bir kendini bulmaya yol açabilecek mi?

Çok başarılı nice Türkçe şiiri başka dillere çevirirken yaşanan tedirginliği bu işe girişmemiş olanlara anlatmak olanaksızdır. Batı kültürünün ezmediği, öykünmeci durumuna düşürmediği sanatçılar edebiyatımıza umulmadık özgünlükler getirebilirler.

Türkiye'deki toplumsal gelişmelerin, kırsal bölgelerden kentlere akışla, gelir dağılımındaki oynamalarla oluşan yapısal değişmelerin, edebiyatımızı büyük oranda etkilediği, daha da etkileyeceği, sanatçı kaynaklarında çeşitlenmeler olduğu, daha da olacağı anlaşılıyor.

Toplumbilimcilerin ilgisini bekleyen konular.

Yazko Edebiyat'ın, Haziran 1981 sayısında çıkan bu yazımın yayımlandığı günlerde, Yazko'da birlikte çalıştığımız genç bir şairin kaygılanışını hiç unutmam. Büyük umutlarla baktığım bir şair adayıydı. İlk şiirlerini yanılmıyorsam Yeni Dergi'de yayımlamıştı. Aydın bir İstanbul kültür çevresinden geliyordu. Yabancı dile ağırlık veren bir öğrenim sürecinde başarılar elde ederek okumuştı. İstanbul aydınlarınca benimsenen evrensel bir şiir kültürü edinmişti.

Yazıma doğrudan karşı çıkmadı, ama bir iki yerde, "Ya biz ne olacağız?" gibi sözler etti.

Yazıyı yazarken ayırımına varmadığım bu durum sonradan beni de bayağı düşündürdüydü. Anadolu'yu tanımayan, köy yaşamını bilmeyen kişilerin roman ya da öykü yazamayacaklarının ileri sürüldüğü günleri anımsadıydım. Şiirin temeline de ille değişik, aykırı bir halk kültürü mü gerekliydi? Bir ara buna bayağı önem verir gibi olmuştuk. Günümüze kadar da uzanıp gelmiştir bu başka kültürlerden kaynaklanma özlemi. Değişiklik, aykırılık, yadırganma...

Üstünden yıllar geçti. "Adam Sanat"ın Mart sayısı ile birlikte verilen, Mehmet H. Doğan'ın 1993 *Şiir Yıllığı*'ni okurken iki şey ilgimi çekti. Buna da değinmiştim bir yazımda

Birincisi, şairlerin büyük çoğunluğu gelişmekte olan şairlerdi, ulaşabilecekleri doruklara daha ulaşamamış, umutla izlenen, başka bir söyleyişle, bşyapıtlarını ortaya koymamış şairler. Bu, sanırım, şiirde gençliği deyimliyor. Gelişmeyi, gözleri gelecekte olmayı... Kafamızda bu şairlerin, diyelim "Olvido", "İstanbul'u Dinliyorum" "Telefon", "Anı", "Asu", "Solgun Bir Gül Dokununca", "Cebeci Köprüsü" "Ben Senin Krallığın Ülkene Yetiştim", "Belâ Çiçeği", "Bi Sen Eksiktin Ayışığı", "Zurnanın Zırt Dediği Yer", "Akşam Erken İner Mapusaneye", "Geyikli Gece", "Ölü mü

Denir", "Cıgarayı Attım Denize", "Meçhul Öğrenci Anıtı", "İlkyaz", "Kalp Kalesi", "Hançer", "Bir Gün Mutlaka", "Partizan", "Kampana" gibi unutulmaz şiirleri yoktu. Bu güçte şiirler okurların kafalarına saplandığı gibi, yazarların kafalarına da saplanır. Gelişir, ilerlersiniz, ama arkanızda bir takım tepeler vardır, yüksekliklerine her zaman ulaşamayacağınızı bildiğiniz tepeler. O tepelerin çoğalması, ağırlıklarının artması, sanatçının hem övünç kaynağı, hem de bir tür kendine yenilmesi, yüce örnekleri belirginleşmiş yaratıcılığının altında ezilmesidir. Kimi çılgın sanatçıların arada bir ortaya atılıp yıllar yılı üst üste yığıldıkları güzellikleri yadsımaya kalkmaları bu ağırlığın baskısından kurtulmak için gösterilen bir çırpınmadan başka bir şey değildir. Yaratıcılığın tadını almış insan için en katlanılmaz durum çoğaltıcılıktır. Belli bir yerde durup ustalığınızdan aldığınız güçle, kolayca, yağdan kıl çeker gibi, ürün vermeye başladınız mı, yaratıcılığın getirdiği bütün mutluluklar sona erer. Özlenen bu değil miydi? Bu ustalık, bu benimsenmişlik, bu rahatlık? Hayır... ya da hem evet, hem hayır...

1993 *Şiir Yılı*'nda ilgimi çeken ikinci şey adlarını daha önce hiç duymadığım genç şairlerin sayıca çokluğuymdu. Yirmiye yakın yeni şair getirdi bu yıllık bana. Yazdıklarını bir eleştirmene beğendirip antolojisine girecek kadar başarılı yirmiye yakın yeni şair...

Öte yandan, dergilerde şiir yayımlayan, ama Mehmet H. Doğan'ın beğeni süzgecinden geçemeyenlerin de bulunduğunu biliyorum. Örnekse "Adam Sanat"tan bir iki ad geliyor aklıma.

Bir de dergilere mektuplar yağdıran, şiirlerini daha hiçbir yerde yayımlayamamış olanlar var. Ya da bir iki kez araya sızıp arkasını getirememiş olanlar...

1980'lerin ilk yarısında "Yazko Edebiyat"ı yönettiğim günlerde de böyleydi. Dosyalar dolusu şiir... Öner Ciravoğlu, Turgay Fişekçi, Hüseyin Haydar, gelen şiirlerle baş edemezdik. Oturduğum masanın arkasındaki duvara dayayarak üst üste koyduğumuz şiir dosyaları diz boyunu geçirdi.

"Siyasal etkinlikler yasak, dergiler, demekler kapalı, herkes kendini şiire verdi," diye düşünürdük.

"Yazko Edebiyat"ın on binin üstündeydi satışı.

Yasaklı günler geride kaldı. Yazın dergileri normal satışlarına, iki binli sayılara döndüler, ama şiir bir türlü durulmuyor.

Mehmet H. Doğan, "1992'de şiirimiz genellikle hareketsiz, ama verimli ve bol ürünli bir yıl yaşadı," diyor. Hareketsizliğe, yayınevlerinin

şiiir kitabı yayımlamak istememelerine karşın 100'e yakın kitap... Kendini bütünüyyle şiire, şiirin sorunlarına adanmış bir dergi "Sombahar"; öbür dergilerin de kapıları şiire sonuna kadar açık...

Bu çizilen görünüme şunu da eklemeliyiz Kapıların önünde içeri girmek için sabırsızlanan, yöneticileri zorlayan, nerdeyse hakaret eden sinirli bir kalabalık...

İşin ilginç yanı, yazdıkları şiirleri yayımlatmak isteyen bu kişiler şiir okuru olsalar, şiir alanına kendilerinden önce girmiş olanların kitaplarını alıp okusalar, Türkiye'de pek çok şey değışirdi. Şairlik bayağı gelir getiren bir uğraş olur, şairler ikinci bir iş tutmak zorunda kalmazlardı. Ama kapıları zorlayan bu şair adayları arasında, kendilerinden önceki şairlerle hiç ilgilenmeyenler, şiir kitabı okumayanlar çoğunlukta. Çoluk çocuk olduklarını da sanmayın. İyi öğrenim görmüş, başka alanlarda başarı göstermiş, belli bir yere gelmiş insanlar var aralarında. Günlerden bir gün şiir yazmaya karar veriyorlar. Öbür alanlarda geçirdiklerine benzer bir öğrenim dönemini şiir alanında da geçirseler belki sorun kalmayacak. Ama ilgilenmemişler, Türk şiiri nereden gelmiş, nereye ulaşmış, nereye gidiyor, bilmiyorlar. Elleriine geçirdikleri bir antolojinin ötesinde şiir kitabı okumamışlar. Gene de başarmak, iyi şiir yazmak, yazdıklarını yayımlatmak istiyorlar.

Söyle bir çelişki var Bir alanda başarılı olmuşsunuz, ama bu sizi doyurmuyor, daha yüksekte gördüğünüz bir şeyi, şairliği istiyorsunuz. Peki, o değer verdiğiniz, yüksekte gördüğünüz şeye, emek vermeden, salt "istemek"le ulaşılabilceğini düşünmek bir yanılgı olmuyor mu? Daha aşağıda gördüğünüz bir iş için yıllarca emek verdiniz!..

Sanırım bu çelişki "deha"ya inanmaktan doğuyor. Her şeyin uç noktası gibi, şiirin uç noktasına ulaşmak da üstün zekâların başarabileceği bir şeydir, ama şiir de bütün öbür işler gibi, yeteneğin yanı sıra, bir çalışmayı gerektirir. Şiiir okumayan, şiirin gelişmelerini bilmeyen, şiir kuraımıyla ilgilenmeyen, şiir üzerine düşünmeyen bir kişi, üstün zekâ da olsa şiir yazamaz. Einstein'ın şiirleri var mıydı? Bertrand Russell, Jean-Paul Sartre şiir yazmışlar mıydı? Belki de denemişlerdir, ama şairler arasında adları geçmiyor.

Şiiir yazmaya böylesine çok insanın heves etmesinde güzel bir yan var. Şiiir para etmeyen, karşılığı olmayan bir iş. Değer yargılarının yozlaştığından, her şeyin parayla ölçüldüğünden yakındığımız bir dünyada insanların şairliği özlemeleri büsbütün bozulmadıklarını gösterir.

Bu sözlerin üstünden de yıllar geçti. "Yeni Halk Şiiri" diye heyecan-

lanışım hoşunaymış. Arkası gelmedi. Batı etkisinde dediğimiz şiirimiz gene üste çıktı.

Bu antolojiye sığmayan dönemlerde çok iyi şairler yetişti. İsmail Uyaroğlu, Erol Çankaya, İzzet Yasar, Veysel Çolak, Ahmet Ada, Nihat Behram, Erdal Alovera, Barış Pirhasan, Turgay Fişekçi, Abdülkadir Bulut, Ahmet Erhan, Mehmet Taner, Ahmet Telli, Abdülkadir Budak, Tuğrul Tanyol, Hulki Aktunç, Orhan Alkaya, Hüseyin Ferhad, Şavkar Altinel, Roni Margulies, Sunay Akın, Ali Asker Barut, Turgay Kantürk, Osman Hakan A., Mustafa Irgat, Vural Bahadır Bayrıl – saymakla bitecek gibi değil. Arada öne çıkan, şiire bağlılıkları, başarılarıyla önceki dönemlerin büyük ustaları arasında anılabilecekler de görülmeye başladı. Enis Batur, Murathan Mungan, Haydar Ergülen, küçük İskender gibi.

Arkadan umutla bakılan daha gençler de geliyor. Özgünlük, aykırılık düşkünlüğünden uzak kalabildikleri kadar kendilerini bulacak gençler.

Bitirirken 1994 Temmuzunda yazdığım bir yazıyı da okuyalım

1930'lardan bu yana Türk şiirinde yaşanan savrulmalar gözden geçirilince, bir insan ömrünü bile aşmayan kısacık bir süreye, böylesine birbirine karşıt anlayışların, bunca aşırı değişikliğin nasıl sığdığına şaşmamak elden gelmiyor.

Yüzyıllarca süren bir durukluğa, Divan şiiri geleneğine, Tanzimat'la birlikte başlayan tepkinin en yüksek noktasını mı yaşadık?

Yetmiş yıllık çağcıl şiir serüvenimizdeki renkliliği şairlere bölüştürmeyi denesek, ona da pek olanak yok. Tek tek şairler de değişik anlayışlarla çok çeşitli ürünler ortaya koydular.

Arayışlar içinde olan, özlediği şiire bir türlü ulaşamadığı için anlayıştan anlayışa geçenler bir yana, çok başarılı, beğenilen, övülen, el üstünde tutulan ünlü şairler de sürekli değiştiler, gelişmeyi aşan savrulmalar yaşadılar, bir uçtan öbür uca gittiler ya da gidip geldiler.

Yanlış anlaşılmasın, düşüncelerden değil, sanat anlayışlarından söz ediyorum.

İkisi birbirinden ayrılabilir mi?

Ayrılmadığı söylenirse de gerçekte ayrıldığı görülüyor. Hasan Hüseyin de toplumsalçı, Cemal Süreya da, ama sanat anlayışları bambaşka. Melih Cevdet Anday'ın *Telgrafhane*'den *Güneşte*'ye toplumsal ya da siyasal düşüncelerinin değişmediğini yazılarından biliyoruz.

Birçok eleştirmen toplumsal olaylarla sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi incelemiş, altyapının üstyapıyı etkileyişini sergilemiştir, ama sa-

natçılar ayrıntılara girerek düşündükleri için, bu yaklaşımdan pek hoşlanmazlar, her sanatın kendi özellikleri çerçevesinde, toplumsal olaylardan bağımsız olarak geliştiğine inanırlar.

Örnekse, 1980 sonrasında Türk şiirinin sorumsuzluk bataklığına saplanmasını, baskı döneminin etkisi diye yorumlamak kolaydır, ama bunu o sorumsuzluğu yaşayan şairlere onaylatamazsınız.

Onlara göre, varılan yere şiirin doğal gelişmeleriyle varılmıştır...

Şiirde düz anlatım konusu da böyle...

Günümüzün genç şairleri o konuya çoktan aşılış bir konu diye bakıyorlar.

Oysa şiirimizin büyük ustalarından biri olan Oktay Rifat, *Perçemli Sokak*, *Âşık Merdiveni* gibi kitaplarının arkasından şöyle bir şiir yazabiliyor

FADİME KIZ

İki elinde su dolu iki kova
Bahçe dibi serviye doğru
Fadime kız geliyordu
Anası çamaşırları yumuş
Çitin üstüne seriyordu
Ağası çömelmiş duvar dibine
Çenesi dizlerine dayalı
Tütün içiyor.

Bu şiirde değil iç biçim sanatları, sıradan bir benzetme bile yok. Şair gördüklerini düpedüz betimlemiş.

Aslında düz anlatım için böyle bir örnek seçmem gerekmezdi. Düz anlatımda da iç-dış bütün şiirleştirme sanatları kullanılabilir. Neden kullanılmasın!

Sorun o sanatların, şiirleştirme sanatlarının, günümüzde amaç olarak görülmesinden kaynaklanıyor...

Böyle bir örnek seçmemin nedeni, şiirin her türlüşünü yazmış büyük bir şairin, aşırı bir kapalılık deneyinin arkasından, düz anlatımın en uç örneği denebilecek bir yalınlığı bile eskimiş, aşılış saymadığını göstermek istememdi.

Genç şairler kolay yolu seçip özgünlük, aykırılık derken biçimsel kaygılar bataklığına saplanıyorlar.

Oysa etin yolu, yařamdaki, dūřūncelerdeki, duygulardaki řiiri aramayı zorunlu kılacak dūz anlatım yolunu seçip, orta malı ۆzgūnlūklere, aykırılıklara ortak olmak yerine, kendi kiřisel ۆzgūnlūklarına, aykırılıklarına ulařmanın savařımını vermeleri gerekir.

Memet Fuat
amlıca, Mayıs 1999

İÇİNDEKİLER

SUAT TAŞER (1919-1982)	519-522
Bu saatte	519
Haraç Mezat	520
Umumiyetle Doğru Haber Alan	521
Hayret Bey Ankara Akşamında	521
SALÂH BİRSEL (1919-1999)	523-534
Aşk İçinde Ölmek	523
Hacivatın Karısı	524
Hacivatın Evi	524
Kamer Hanım	524
Hacivat	525
Güzin'in Gençlik Yılları	525
Pencerede Kadınlar	526
Şiirler Şiiri	527
Suz-i Dilâra	527
Pineklemeye Çağrı	528
Bekârlar	528
Coğrafya Dersi	529
Alleben	531
Bildiri	532
Okurların Bilir mi	532
Keşke	533
Şahmeran	534
RÜŞTÜ ONUR (1920-1942)	535-537
İtiraf	535
Şair Leylâ Sokağı	536
Memnuniyet	536
Hulasa	537
ÖMER FARUK TOPRAK (1920-1979)	538-541
Memleketim	538
Nâzım'a Mektup	539
Salıncak	541

ENVER GÖKÇE (1920-1981)	542-546
Gelmeyen Bahar	542
Gök Mustafa	542
39 Harbi	543
İbrahim	544
Görüş Günü	545
Böğürtlen Köklerinden ve Yarpuzlardan	545
SABAHATTİN KUDRET AKSAL (1920-1993)	547-555
Baca	547
Park	547
Yaz Gecesi	548
İnsan Sesi	548
Böcek	548
Aile	549
Okul Dışı	550
Eşik	550
Bu Sağanakta	551
Çalar Saat	551
Ufka Doğru	552
O Sokak	552
Yıldızlar	553
Gece	553
Çocuk	553
Uzak	554
Yağmur Dindi	554
Şişe	555
Şiirden	555
MEHMED KEMAL (1920-1998)	556-563
Tınaz	556
Sevda Üstüne I, II, III	558
İnce Memet	559
Eğilip Suyunu İçtiğimiz Çeşme	559
Hikâye	560
Hal	561
Ellerin	561

NECATİ CUMALI (1921-2001)	564-571
Kızılçullu Yolu	564
Günaydın	565
Hürriyete Övgü	565
Şu Kalabalıkta Gördüğün Herkesin	566
Bir Ana	567
Emine	568
Uçanalı Zülfikâr Beye Ağıt	568
İstanbul Kışa Hazırlanıyor	569
Öldürmeyeceksin	571
MUZAFFER TAYYİP USLU (1922-1946)	572-574
Kan	572
Günaydın	573
Erik Ağacı ve Kelimeler	573
Benden Size	573
Evadoksiya	574
Öldükten Sonra	574
ÖZDEMİR ASAF (1923-1981)	575-578
Altıncı Gün	575
Altro	575
Pay	576
Jüri	576
Macera	576
Mesaj	577
Saçları	577
Saygı	577
Ç	577
Kolsuzun	577
Lavinia	578
Gemiler Geçiyor	578
NEVZAT ÜSTÜN (1924-1979)	579-582
Sözümüz Var	579
Antalya	580
Şeytan	580
Kezban	580
Hayvanat Bahçesi	581
Diri Canlar	581

ARİF DAMAR (1925)	583-591
Gönlümce	584
Büyük Hüner	584
Sunu	585
Gitme Kal	585
Analar	586
Saat Sekizi Geç Vurdu	587
Bulurdu Beni	588
31 Ekim 1964	588
Alıcı Kuş	589
Saksı	590
Dörtlükler	590
Bir şair kendinden başka	591
ATTİLÂ İLHAN (1925-2005)	592-609
Duvar	593
Cinayet Saati	594
Mırç	595
Sisler Bulvarı	596
Tarz-ı Kadîm	598
Yağmur Kaçağı	599
Üçüncü Şahsın Şiiri	599
Ben Sana Mechorum	601
Büyük Leylâ	602
Belâ Çiçeği	602
Emirgân'da Çay Saati	603
Sana Ne Yaptılar	604
Tut ki Gecedir	605
Gibi Redifli Gazel	606
Bâkî'ye Gazel	606
Elde Var Hüzün	607
Mevcutlu	608
Adım Sonbahar	609
Kim O?	609
CAN YÜCEL (1926-1999)	610-624
Çalmaz Saat	610
In Vino	611
Demin	611
Zurnada Peşrev	612

Dinar Yolunda Devrilen Bir Fordun	612
Sevgi Duvarı	614
İnsan Resmi	614
Danton'un Çaydanlığı	615
Voli	616
Bi Sen Eksiktin Ayışığı	616
Ya'u	617
Sabahattin Emmi için	617
Güler Yüzümle	618
Martılar ki...	619
Son Gürlük	619
Dayılar Dayılanıp Yaylar Yaylandıkça	619
Üsküdar İskelesinde İki Lostracı Çocuğun...	620
Anı	620
Kaçamak	620
İtirâza İtirâzım Var	620
Öztanıtım	622
Bir Çin Şiiri	622
Hatime	622
Yukardalar	623
Mai Basan	623
Cenaze Türküsü	624
Ayışığı Son Atı	624

MEHMET BAŞARAN (1926) 625-630

Durum	625
Ahlat Ağacı	626
Karşılama	627
İmececi	627
Kavaklar	628
Yorulmaz İşçileriyiz Aşkın	629
Bir Afşar Bozlağıyım Uzunyayla'dan	630

TALİP APAYDIN (1926) 631-633

Susuzluk	631
Aşk İklimi	632
Davet	632
Bahara Doğru	632
Çift Günü	633

SABRİ ALTINEL (1925-1985)	634-639
Kan	634
Yaşama Sevinci	635
Usul ve Sessiz Kar	636
Notlar	637
Günün Ardındaki Giz	638
Gün Vuruyor	638
Sis	639
Akşamın Sonunda	639
METİN ELOĞLU (1927-1985)	640-648
Düdüklü Tencere	640
Erkek Zeliha'nın Torunu	641
Zurnanın Zırt Dediği Yer	642
Xavier Cugat	643
Aşk Mektubu	643
Boynumun Borcu	645
Le Grand Parmak La Porte	645
Uyan	646
Nedircik Yavrusu	646
Yitikçi	647
İşleme	647
Sekişler	647
Boğum	648
Küme	648
AHMED ARİF (1927-1991)	649-655
Sevdan Beni	649
Akşam erken İner Mahpusâneye	650
Leylîm-Leylîm	651
Hasretinden Prangalar Eskittim	652
Diyarbakir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bebe...	653
ŞÜKRAN KURDAKUL (1927-2004)	656-660
Bir Öyküydüm Sadece	656
Yabancı Kalan	657
Ege Dalgaları	658
Oradaki	659
Sonlarına	660
Masalımsı	660

HASAN HÜSEYİN (1927-1984)	661-668
Davullu Ninni	662
Karagün Dostu	663
Uçun Kuşlar	663
Yüreğim Sızladığı Zaman	665
Keklikçe	667
Akarsuya Birakılan Mektup	668

İLHAN DEMİRASLAN (1928-1980)	669-672
Bir Aşktan Sonra Şehir Mahzunluğu	669
Bekâr	669
Tophane Şiiri	670
Denizi Çizmek	671
Tan Yerinin Elleri	672

İkinci Yeni

TURGUT UYAR (1927-1985)	675-705
Arz-ı Hal	676
Geyikli Gece	677
Tel Cambazının Tel Üstündeki Durumunu Anlatır...	679
Yılgin	680
Akçaburgazlı Yekta'nın Mahkeme Kararını Aldığında	681
İki Dalga Katı Arasında Yapacağını Şaşırın	685
Kankentleri	687
Çok Üşümek	687
Ellerimde Bir Çalgı	688
Terziler Geldiler	689
Çağdaş Yeri Mızrağın	692
Salihat-ı Nisvandandır Saffet Hanımefendi'ye	694
Kavşakta	695
Acının Tarihi	696
Acının Coğrafyası	697
Kıştan Kalan Soğukluk	700
Açlık Çoğunluktadır	701
Birçok Ölüm İçin Raslantı	704
Kalıp Duruyoruz	705

EDİP CANSEVER (1928-1986)	706-721
Masa da Masaymış Ha	706

Yerçekimli Karanfil	707
Bir Ay Aldım Diyarbakır'dan Tokat'ta Biri Öldü...	708
Phoenix	708
İnfilak	709
Tragedyalar III	711
Kesit	715
Gökanlam I	715
Ölü mü Denir	717
Bu Gemi Ne Zamandır Burada	718
Kuşatma	719
Fotoğrafta Çıkmak	719
Saat Kulesi	721

ERCÜMENT UÇARI (1928-1996)	722-727
Ut	722
Kuyuda Yusuf	723
Şiir Yazın	723
İnsan	724
Ben Seni Sevdim	727

CEMAL SÜREYA (1931-1990)	728-746
Cıgarayı Attım Denize	729
Dalga	729
Kanto	730
Süveyş	732
Aslan Heykelleri	732
Bun	733
Üvercinka	734
Tabanca	735
Tristram	736
Göçebe	737
Mola	740
Yüreğin Yaban Argosu	740
Kan Var bütün Kelimelerin Altında	743
Var	744
Fotoğraf	745
Ölüm	746
İntihar	746
Göller Denizler	746

ECE AYHAN (1931-2002)	747-760
Bir Elişi Tanrısı İçin Ağıt	747
Fayton	748
Çocukların Ölüm Şarkıları II	748
A. Petro	748
Put, Zanzalak Ağacı, Saffet Nezihi Şener...	749
Gizli Yahudi	749
Bakışsız Bir Kedi Kara	750
Mısrâyım	750
Fy Kanatsızlık	750
Ortodoksluklar I	751
Ortodoksluklar XIII	751
Ortodoksluklar XIX	752
Meçhul Öğrenci Anıtı	752
Mor Külhani	753
Yalınayak Şiirdir	754
Artık Atından İnmeden Sevişmeye Alışmalısın	755
Usta İş	755
Şiir Alınlıkları Üzerine	756
Yort Savul	758
Melâhat Geçilmez	758
Olamaz!	759
Mektup Nadajlıdır Dom!	759
Mektup	760
TEVFİK AKDAĞ (1932-1993)	761-764
İbrahim Eşittir İbrahim	761
Bu Toplum Sizi Kahretsin	762
Küçük Haberciler	763
Şiirbeyi	763
Kırkını Geçmiş Çocuklara Yumuşatıcı Sözler	764
SEZAİ KARAKOÇ (1933)	765-774
Liliyâr	766
Balkon	767
Çatı	767
Kara Yılan	768
Kış	769
Çocukluğumuz	769
Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine IV	771

Çeşmeler I	773
SAİT MADEN (1932)	775-779
Yük	775
Bukağı	776
Gök Yolunda	777
Beklenti	777
Fih-i Mâfih	779
Köprü	779
GÜLTEN AKIN (1933)	780-795
Siyah-Beyaz	780
Yeniden	781
Kesik	782
Dağ Havası	783
Gölde	784
İlkyaz	784
Anadolulu Ellas'la Heykeller	786
Ay Sarı Ay, Usul Ay	788
Kadın Olanın Türküsü	789
Sesli Ağıt	791
Yaşlanmayan Bir Kadına Türkü	791
Bedrettin Koçaklaması	792
Sevda Kalıcıdır	793
Arka Bahçe	794
Çöl	795
AHMET OKTAY (1933)	796-810
Acı	796
İş	797
Bütün Erkekler Ölür	798
Bir Portre İçin Taslak	800
Ölümün Bıyıklı Bir Resmi	803
Ulukışla'da Saat Beş	804
Sofra	805
Gérard de Nerval	806
Dönüyor Mevsim	807
Vitrin	809
Tuhaf Duygu	810
Kırıştı Saçlarım	810

CEVAT ÇAPAN (1933)	811-817
Dönüş	811
Dilek-Şart	812
Kendini Yarı Yolda Bırakan John Berryman'ın Anısına	812
“Sakin Geç Kalma Erken Gel”	813
Taş Baskısı	814
Beyaz Gecelerde	815
Bir Zamanlar Avrupa'da	815
Hangi Son Mutlu	816
Sepya	817
CENGİZ BEKTAŞ (1934)	818-824
Kısrak-Su	819
Karşılama	819
Erken	819
Nerde Ferhat Nerde Dağ Nerde Su	819
Ellerim Kelepçeli Olacakmış	820
Mor Çiçekler	820
Dört Akarsuydular	820
Bizans Sırtında	821
O Yaprak	822
Her Yerden Geliyorum	822
Komşular	823
Bir Gözü Bende	823
Gel	823
Kuma	824
KEMAL ÖZER (1935)	825-839
Mermerleri Günümüze Kalan Kadınlar	825
Halklı	826
Ağıt	826
Göge Uyanış	827
Dağlarda Bir Gök Akşamı	827
Deniz Orakçısı	828
Bir Gün Daha Büyük Sulara...	829
Bildiri	830
Alinyazısı	830
Kılıç	830
Beş İspanyol	831
“Analar”	831

Yaratırken Yaratıyoruz	832
Olimpiyat İçin Kara Şarkı	832
Yalnız Biri	833
Birikime İnanmak	833
Dünü Bugüne	834
Rembrandt Işığı	834
Bir Alev Gibi	835
Sınırlamıyor beni sevdâ	836
Islak ve Işıltılı	836
Bir Düşün	837
Biz Ancak...	837
Birlikte Olmanın Yüzü	838
Orda Olmak	838
Oğullarımız Savaşmasın Diyen Anaların Söylediği	839
ONAT KUTLAR (1936-1995)	840-844
Bir Soru	840
Senin İçin Dört Alçakgönüllü Hai-Kai	842
Pera'lı Bir Aşk İçin Gazel	843
Bir Şiirin Gelişi	844
ÖZDEMİR İNCE (1936)	845-854
Aslı	846
Yelitza	846
Orfoz	848
Durum	849
Çöl Karanlığı	849
Ulağı Beklerken	850
Susan Bir Kent	852
Kör Kanarya	852
Sandıklı Pazarındaki Çingene Kadın	853
L	853
Mani-Hayy XIX	854
HİLMİ YAVUZ (1936)	855-868
Yalnızlık Bir Tarihtir	855
Kuşma	856
Bedreddin	856
Nâzım Hikmet	857

Sırası Gelince	858
Doğunun Ölümleri	859
Mustafa Suphi Anlatıyor (28 Ocak 1921)	859
Koruganlar	860
Taflan	861
Tenhâ	862
Kün	863
Bâtını	865
Size Bakmanın Tarihi	865
Loş Sandık Odaları İçin Sonnet	866
Kıyamet Sonnet'si	867
Çölde Ölüm	867

ÜLKÜ TAMER (1937)	869-880
Yazın Bittiği	869
Bruegel	870
Hançer	871
Giyotin	872
Üşür Ölüm Bile	877
Şaşıbey'e Maniler	878
Türkü Söyleyen Adam	878
İzlenimler	879

ERGİN GÜNÇE (1938-1983)	881-888
Yokuş Kasaba	881
Gencölmek	882
Kış Dörtlükleri	883
Bir Celladı Tanımak İçin...	884
Bir Temmuz Gelini Toprağa Verildi Bugün	885
Çocuklar İçin Faşizm	886
Bir Dostu Ölü Götürmek	886
Avcı	887

CAHİT ZARİFOĞLU (1940-1987)	889-894
Yanma	889
Aşka Dair	891
Ağaçlar	891
Meç 2	893
Bu İzlenim Asırlık	894

ERAY CANBERK (1940)	895-899
Dışta Kalmak	895
Efsane	896
Eski Bir Türkü	896
Kentlerde Yaşayan Çocuklar da Oyun Oynamak İster	897
<i>Bir Sözlük Çalışması</i> 'ndan - Şiirci	898
Mel'anet Erbabına Gazel	898
Ebrular	899
METİN ALTIOK (1941-1993)	900-903
Savrulan	900
Kanadı Kırık Bir Akşam	901
Sone	902
Zamanlı Gazel	902
Bozlak Kedi ve Ölüm	903
Düş-Kış	903
EGEMEN BERKÖZ (1941)	904-914
Bir Eşkiya Bin Eşkiya	904
Beyaza Kaçan	905
Ey Gezgin! Dört Mevsim!	906
Basit Bir Yalnızlık da Yeterdi	912
Sanki Başka Bir Sen	914
<i>Toplumsal Eylem Şiiri</i>	
ATAOL BEHRAMOĞLU (1942)	917-928
Kör Bir	918
Bir Gün Mutlaka	920
Theodorakis'in Bir Şarkısı İçin	923
Eylül Sabahının Serinliği...	923
Bebeklerin Ulusu Yok	923
Kırk Yaşın Eşiğinde Şiir	924
Şu Yoksul, Işıksız Sokaklardan	925
Çılgılık	925
Bir Ülke Nedir?	927
İneklere Övgü	927
Ayrılık Şiiri II	928

SÜREYYA BERFE (1943)	929-940
Yangın Yılı	929
Susuz	930
Bütün Gün	931
Bazı Yaralılara	932
Üç Kardeş	932
Mektubunu Aldım	933
Hayır	935
“Acele Eden Ecele Gider”	936
Nedircik Yavrusu	937
Eğlence Programı	937
Tersine Müslüman	938
Eylül Oluyor	938
Değişmez	939
Ruhumun Domates Bahçesi	940
İSMET ÖZEL (1944)	941-952
Yıldızların Uzaklığına Övgü	942
Sevgilime Bir Kefen	942
Kan Kalesi	943
Kalk Düğüne Gidelim	947
Kanla Kirlenmiş Evrak	948
Çözülmüş Bir Sırrın Üzüntüsü	949
Esenlik Bildirisi	949
Dişlerimiz Arasındaki Ceset	950
Mataramda Tuzlu Su	951
ÖZKAN MERT (1944)	953-962
Diren! Ey Kalbim	953
Karlos ve Ben İsveç'te	956
İsveçli Kızlar Üzerinedir	957
Ülkesinden Ayrılan Bir İşçinin Türküsü	958
Benim Adım Barış	958
Barışın Oğlu Palme	959
Ağlama Benim İçin Türkiyem	960
Aşk Hepimizin Venedik'i	961
Aforizmalar'dan	962

GÜVEN TURAN (1943)	963-969
Kış	963
Geçiş	964
Gözlemci	965
Bir Kıyının Kadastrocu	965
Bir Albümde Dört Mevsim	966
101 Bir Dize'den	969
REFİK DURBAŞ (1944)	970-982
Majüskül Bir Kadın Yüzüne	970
Türküler	971
Bir Halkın Mezarda ve Hayatta Yağmalanışının...	972
Bir Genç Kızın Evde Kalmışlığının Akşam Karanlığına	974
Kardeşi Ölümün	974
Ev Kurusu Kızlar	975
Dokumada Çalışan Kızlar	976
Yaz	976
Hücremde Ayışığı	977
Kampana	978
Uçurtma	981
Serçeler	982
Dar Vakit	982
SONRASI	983

ÇAĞDAŞ

Türk Şiiri

ANTOLOJİSİ

MEMET FUAT

"Bize, dünya barışına hizmet ederken milli bir gurur sağlayacak sanatçılarımız, dünya milletleri karşısında alın aklıyla çıkacak şairlerimiz var. unutmayalım onları. Unutmayalım onları demek, milli menfaatlerimizi unutmayalım demektir."

-Orhan Veli (Yaprak, 1 Mart 1950)

Bu antoloji, 1920'lerin ikinci yarısından günümüze kadar uzanan bir zaman dilimini kapsıyor. Seçilen şiirleri baştan sona doğru, yazılış ya da yayın tarihlerine dikkat ederek okuyanlar, çağdaş şiirimizin 1929'da 835 Satır'la başlayışını; 1941'de Garip'le yenilenip büyük bir yaygınlık kazanışını; bu akıma katılmayan toplumsalcı şairlerin Serbest nazmı çeşitli yönleriyle sürdürüşlerini; 1950'lerin sonlarına doğru ikinci yeni akımının parlayışını; bu akım içinde şiire başlayan gençlerin 1970'lerde yeniden toplum sorunlarına yönelen bir şiiri öne çıkarışlarını izleyeceklerdir.

ISBN 978-975-418-577-5

N 978-975-418-575-1

ADAM

